

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUḤYİ'D-DİN ÇELEBİ'NİN HIZIR-NĀME
ADLI MESNEVİSİ(DİL İNCELEMESİ-METİN-
SÖZLÜK)

ELİF ERTURAN
04718004

Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. SEVİM YILMAZ ÖNDER

İSTANBUL
2009

ÖZ

MUHYİ'D-DİN ÇELEBİ'NİN HIZIR-NÂME ADLI MESNEVİSİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Elif Erturan
Şubat, 2009

Elinizdeki çalışmanın asıl amacı, Muhyiddin Çelebi'nin Hızırname adlı eserinin transkripsiyonunu (yazı çevrimini) yapmak, eserin 15. yüzyıl içerisinde bu türde yazılmış dini ve tasavvufi eserler arasındaki yerini ve önemini vurgulamak; daha da önemlisi eserde yer alan söz varlığını ortaya çıkararak söz konusu dönemle dilbilgisi açısından ve edebi açıdan karşılaştırma yapabilmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmamızı eserin, önsöz bölümünde ayrıntılı künyesi verilmiş olan Atatürk Kitaplığı nüshası ile yürüttük. Bunun yanı sıra Hızırname adlı eserin elimizdeki Atatürk Kitaplığı nüshası ile diğer nüshaları, aralarındaki farklılıkları göstererek karşılaştırdık. Bu karşılaştırmayı yaparken, eserin içerisinde yer alan olağanüstü öyküleri; efsanevi, dini ve mucizevi karakterleri ve yer adlarını inceledik. Eserin içeriğinde yer alan bu öykülere temel oluşturan Hızır, ab-ı hayat gibi kavramlar üzerinde durarak bunların Türk-İslam inançları arasındaki yerini ve toplumsal hayatı nasıl etkilediklerini tartıştık. Bunu ele almamızdaki temel amaç 15. yüzyıldaki toplumsal değişimin etkisinde gelişen edebiyat ve dilin, Hızırname adlı esere nasıl yansıdığını ortaya koyabilmektir. Atatürk Kitaplığı nüshası ile sonraki bölümlerde bahsedilecek olan diğer nüshaların söz varlığı karşılaştırıldığında görüldü ki elimizdeki nüsha edebi açıdan ve ses bilgisi açısından diğer nüshalarda olmayan tamamen farklı sözcükler içermekte; bunun yanı sıra onlarla benzerlik gösteren özellikleri de içinde barındırmakta. 15. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan eserin söz varlığı incelendiğinde görüldü ki içerdiği sözcüklerden bir bölümü bugünkü Türkçe'de kullanılmayan arkaik sözcüklerdir. Bir bölümü ise günümüzde Anadolu Ağızlarında yaşamaya devam etmektedir. Dolayısıyla çalışmamıza esas teşkil eden eserin bu nüshası, hem geçmişin Türkçesinin izlerini taşıması nedeniyle bugünkü araştırmacılara kaynak olacak niteliğe sahip önemli bir eser hem de 15. yüzyıl tasavvuf anlayışını saf bir dil ve samimi bir anlatımla bizlere sunan, türünün bir başucu kitabı olma niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler : Hızır, nüsha, tasavvuf, söz varlığı.

ABSTRACT

MASNAVI OF MUHYİDDİN ÇELEBİ'S HIZIRNAME (SCRUTINY-TEXT-DICTIONARY)

Elif Erturan

February, 2009

The main purpose of this study is, to translate the masnavi of Muhyiddin Çelebi's Hızırname, to emphasize of it's place and importance regarding to religious and sufist works made in this kind at the 15. century. Most importantly to have the posses to make comparement exposing the vocabulary taking part in the name of literature and gramer at the mentioned times.

In this direction we went on our study by the copy of Atatürk Bookshelf that's detailed identification took place at the introduction of the work. We also compared our copy with the other copies studied on before. We compared vocabulary of the Atatürk Bookshelft copy we have of the masnavi of Hızırname with the other copies by the shape properties. While making this comparement we examined the extraordinary tales, legendary, religious and miraculous caracters and names of the places. We discussed the place of the work among the Turk-Muslim beliefs and how they effect on the social life emphasizing the concepts like Hızır (The Prophet Hızır), the water of eternal life makes a base for these tales took place at the work. The main reason that we focused on this, is to expose how literature and language developed under the effect of the social change at the 15. century reflected on the masnavi of Hızırname. It is seen as the vocabulary of Atatürk Bookshelf copy compared with the other copies will take place at the next chapters, the copy we have contains totally different words by literary and fonetic doesn't take place in other copies, in addition to this it also contains some similar properties with them. It is seen that some of the words are arcaic words doesn't use in today's Turkish as the vocabulary of the work written by 15. century's Old Anatolian Turkish also some part is living in Anatolias Dialect today. Consequently this copy of the work that our study based on, has the quality to be the bedside book of its kind, both it is an important work to be source for todays researchers as it has the prints of pasts Turkish and it presents us the 15. century's sufism mind with a sincere exposition and a clear language.

Key Words: Hızır, copy, sufism, vocabulary.

ÖNSÖZ

Müslümanlığı kabul ettikten sonra Arap, Fars ve Türk milletlerinin dini ve din dışı edebiyatlarında Hızır, Hızır-İlyas ve ab-ı hayat gibi kavramlar ile bunlarla ilgili giderek zenginleşen mitolojik ürünler, sık sık işlenip yeni örnekler ortaya konulmuştur. Arap ve İran yazarlarının ve şairlerinin yanısıra, Türk edebiyatçıları da eserlerinde bu metaforlardan yararlanmışlardır¹.

Esasen Hızır ve etrafında şekillenen kavramlar, Türk sosyal yaşamının bir parçası olarak bugün bile yaşatılmaktadır. Günümüzde baharın gelişini müjdeleyen Hıdırellez günü kutlamaları, bunun en canlı tanığıdır.

Araştırmamıza konu olarak seçilen Muhyiddin Çelebi'nin Hızırname adlı eseri, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait dini, tasavvufi ve didaktik bir ürün olmasının yanı sıra; dönemin söz varlığına ait önemli örnekleri de içeren bir eserdir.

Elinizdeki çalışmanın hazırlanma amacı Hızırname adlı eserin transkripsiyonunu yapmak, eserin 15. yüzyılda dini ve tasavvufi türde yazılmış olan ürünler arasındaki yerine ve önemine dikkat çekmek ve daha da önemlisi hazırladığımız sözlük ile bu yüzyılın söz varlığıyla ilgili akademik çalışma yapan kişilere katkıda bulunmaktır.

Bu çalışmada Hızırname adlı eserin *T811 AA Osman Ergin Yazmaları OE. Yz. 000526/07* numarada kayıtlı Atatürk Kitaplığı nüshası temel alınmıştır. Eserin bu nüshası diğer nüshalarla yapılan çalışma² ile karşılaştırılmış ve nüshamızın diğer nüshalarda olmayan, tamamen farklı özellikleri ortaya konulmuştur. Bununla birlikte nüshamızın diğer nüshalarla söz varlığı ve fonetik açısından benzerlikleri de ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca eserde yer alan olağanüstü hikayelere de yer verilerek dönemin bu türde yazılmış diğer ürünler arasındaki önemli yerine dikkat çekilmek istenmiştir.

Çalışmamız sırasında sabır ve hoşgörüsü ile bana destek olan, titiz çalışma disipliniyle örnek aldığım değerli hocam ve danışmanım Yard. Doç. Dr. Sevim Yılmaz Önder'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca engin bilgi ve birikimlerinden yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Ölmez, Prof. Dr. Zuhul Ölmez ve Prof. Dr. Hatice Aynur'a minnet ve şükranlarımı sunarım. Çalışmamın metin bölümünde yer alan Arapça giriş bölümünün tercümesinde bana yardımcı olan sayın Ali Sıbiç'a ve çalışmamın başından beri yardım ve desteklerini benden esirgemeyen arkadaşım Ulaş Zeybek'e minnet ve şükranlarımı sunarım.

İstanbul; Şubat, 2009

Elif Erturan

¹ Ahmet Yaşar Ocak, *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü* (Ankara: TKAE Yay., 1985), 159.

² Zehra Alay, “*Muhyiddin Çelebi'nin Hızır-nâmesi* (İnceleme-Metin)” (Yüksek Lisans Tezi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005).

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	viii
TRANSKRİPSİYON LİSTESİ.....	ix

1. GİRİŞ..... 1

1.1. Hızır Kavramı ve Bununla İlgili Kaynaklar.....	1
1.2.Türk Edebiyatında Hızır yahut Hızır-İlyas Kavramının Yer Aldığı Kaynaklar.....	7
A) Divanlar.....	8
B) Yazıya Geçmiş Destan, Efsane ve Halk Hikayeleri.....	8
C)Dini-Tasavvufi Edebiyat Kaynakları.....	10

2. ŞEYH MUHYİDDİN ÇELEBİ’NİN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ 12

2.1. Muhyiddin Çelebi’nin Hızırname Adlı Mesnevisi.....	14
2.1.1. Eserin Tanıtılması.....	14
2.1.2. Eserin Düzenlenişi.....	15
2.1.3. Vezin ve Kafiye.....	16
2.1.4. Dil ve Üslup.....	17
2.2. Eserin Nüshaları.....	17
2.2.1. Diğer Nüshalarda Olmayan Farklılıklar.....	19
2.2.2. Nüshada Yer Alan Eksiklikler ve Yazım Hataları.....	35

3. DİL ÖZELLİKLERİ..... 42

3.1.İmla Özellikleri.....	42
3.1.1.Ünlülerin Yazılışı.....	43
3.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı.....	46
3.1.3. Metinde Ayrı Yazılan Ekler.....	51
3.1.4. Bitişik Yazılan Kelimeler.....	51
3.1.5. İmla Değişiklikleri.....	52
3.2. Ses Bilgisi.....	61
3.3. Şekil Bilgisi.....	63

3.4. Harekeleme.....	67
3.5. Söz Varlığı	71
4. METİN.....	74
5. SÖZLÜK-DİZİN.....	204
6.SONUÇ.....	414
KAYNAKÇA.....	415
TIPKIBASIM.....	418
ÖZGEÇMİŞ.....	479

KISALTMALAR

A	: Atatürk Kitaplığı Nüshası,
a.ç.i.	: Arapça çoğul isim,
a.e.	: Arapça edat,
a.f.n.	: Arapça Farsça nida,
a.i.	: Arapça isim.
a.i.+f.s.	: Arapça isim ve Farsça sıfat,
a.ö.i.	: Arapça özel isim,
a.s.	: Arapça sıfat,
a.tam.	: Arapça tamlama,
a.zf.	: Arapça zarf,
Dp.	: Dipnot,
f.e.	: Farsça edat,
f.e.+a.i.	: Farsça edat ve Arapça isim,
f.e.+a.s.	: Farsça edat ve Arapça sıfat,
f.i.	: Farsça isim,
f.ö.i.	: Farsça özel isim,
f.n.	: Farsça nida,
f.s.	: Farsça sıfat,
L	: The Turkish and English Lexicon,
Peh.	: Pehlevi dili,
R	: Redhouse Sözlüğü,
S	: Selçuk Çalışması,
M	: Mevlana Kütüphanesi Nüshası,
ölm.	: ölüm tarihi,
t.b.	: Türkçe bağlaç,
t.e.	: Türkçe edat,
t.e.f.	: Türkçe ek fiil,
t.f.	: Türkçe fiil,
t.i.	: Türkçe isim,
t.s.	: Türkçe sıfat,
t.yard.f.	: Türkçe yardımcı fiil,
t.z.	: Türkçe zamir,
T.S.	: Yeni Tarama Sözlüğü,
TDK	: Türk Dil Kurumu,
Ü	: İstanbul Üniversitesi Nüshası

TRANSKRİPSİYON LİSTESİ

s : ث
h : ح
h : خ
k : ق
ş : ص
t : ط
z : ظ
ž : ض
z : ذ
g : گ

1. GİRİŞ

1.1. Hızır Kavramı ve Bununla İlgili Kaynaklar

Araştırmamıza konu olan *Hızırname* adlı eserin incelemesine geçmeden önce, Türk-İslam inançlarında ve toplumsal yaşantısında Hızır kavramının nasıl bir yere sahip olduğunu açıklamak gerekmektedir.

Hızır kavramıyla ilgili temel kaynakları şu gruplar dahilinde incelemek gerekir:

I- İlahiyat kaynakları :

A) Ana Kaynaklar

1. Kuran-ı Kerim,

2. Hadis Külliyyatı.

B) İkincil Kaynaklar

1. Tefsirler,

2. Hadis külliyyatı şerhleri, hadis ricali tabakatları.

C) Konuya ayrılmış müstakil eserler

II- Tarih kaynakları :

A)Vekayinameler,

B)Kasasu'l-enbiyalar,

C)İskender tarihleri.

III- Tasavvuf kaynakları :

A)Çeşitli öneme sahip tasavvuf eserleri,

B)Sufi tabakatları,

C)Evliya menakıbnameleri,

D)Musa ve Hızır kıssasının tasavvufi yorumuna ait risaleler.

IV- Edebiyat kaynakları :

- A) Divanlar,
- B) Yazıya geçirilmiş destan, efsane ve halk hikayeleri,
- C) Dini halk edebiyatı ürünleri.

V- Folklor kaynakları: Yazıya geçmemiş her türlü destan, efsane, masal ve halk adet ve geleneklerine ait belgeler³.

Hızır kavramının ilahiyat temelini Kuran-ı Kerim'e dayandığı bir gerçektir. Özellikle Kuran'da yer alan Hızır ve Musa kıssaları, İslam dünyasında bugüne kadar ortaya çıkan bütün fikir ve inançların temelini oluşturmaktadır.

Kuran-ı Kerim'den sonra konunun yer aldığı en eski hadis kaynaklarından, Sıhah-ı Sitte yahut Kütüb-i Sitte diye anılan hadis külliyatının ilk dördünden söz edecek olursak:

Bunlardan ilki, Muhammed b. İsmail el- Buhari'nin yazdığı Sahihu'l-Buhari adlı büyük koleksiyondur. Eseri Kuran-ı Kerim'den sonra en güvenilir kaynak kabul edilir. Buhari bu eserinde, Hızır konusunda dayanak noktaları aynı yeri işaret eden hadisleri toplamıştır.

İkincisi, Nişaburlu Müslim b. Haccac el-Kuşeyri'nin tertip ettiği Sahihu Müslim'dir⁴. Klasik fıkıh bölümlerine göre düzenlenmiştir.

Diğer iki kaynak ise, İmam Tirmizi'nin Sünenü't-Tirmizi diye de bilinen el-Camiu's-Sahih'i ve Ebu Davud es-Sicistani'nin Sünenü Ebi Davud'udur.⁵

Bunun dışında tanınmış hadis alimi el-Hakim en-Nisaburi (öl.405/1014)'nin yazdığı el-Müstedrek'i zikredebiliriz.

Hızır konusunda kaynak teşkil eden ikincil kaynaklar olan tefsirlere baktığımızda dikkati çeken en önemli nokta her müfessirin, bu konudaki mesleki ve bilimsel formasyonuna göre konuya yorum katmış olmasıdır. Hızır konusunda en ayrıntılı bilgiyi veren müfessirlerden biri olan İbn Cerir et- Taberi, Cami'ul Beyan adını taşıyan eserinde her ayeti açıklarken öncelikle Hz. Peygamber'in hadislerine yer

³ Ahmet Yaşar Ocak, *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü* (Ankara: TKAE Yay., 1985), 22.

⁴ Müslim b. Haccac el-Kuşeyri, *Sahihu Müslim*, haz. M. Fuad Abdalbaki, 5. cilt, s. 9 (Kahire: 1955): 99'dan aktaran Ahmet Yaşar Ocak, 23.

⁵ Ebu Davud es- Sicistani, *Sünenü Ebi Davud*, 2. c., s.100 (Kahire: 1952):103'den aktaran Ocak, 23.

vermiş ve bunları tahlil etmiştir.Yorumlama tarzıyla kendisinden sonraki tefsircilere de örnek olmuştur. Yine 11. yüzyılın önemli mutasavvıflarından Horasanlı Ebu Abdirrahman es-Sülemi'nin Kitabı'l-Hakayık fî't-Tefsir adlı eseri tasavvufî eselara göre yazılmış olmasına karşın, kendi devrine oldukça ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Sülemi, Hz. Hızır ve Musa kıssasına da tasavvufî yorumla yaklaşmıştır⁶.

Türk-İslam inançlarında önemli bir yere sahip olan Hızır kültü konusunda İslam bilginleri, yalnızca bazı eserlerinde verdikleri bilgilerle yetinmemişler; halkın bu konudaki inançlarını incelemek, meseleyi Kuran-ı Kerim ve gerçek hadisler çerçevesinde doğru bir konuma yerleştirmek amacıyla müstakil eserler de ortaya koymuşlardır. Bunların en başında Abdurrahman b. El-Cevzi'nin Ucaletü'l-Muntazır fî Hali'l-Hadır adlı risalesi gelir⁷.

Bildiğimiz kadarıyla Hızır konusunda iki risale de Osmanlı uleması tarafından yazılmıştır. Bunlardan birincisi, Şeyhülislam İbn Kemal'in Risale fî Keşfi'l-Hazir fî Emri'l-Hadır adlı eseridir⁸.

Hızır kavramıyla ilgili tarih kaynaklarına baktığımızda, İslam dünyasında Abbasiler döneminden beri yazılmakta olan vekayinamelerde de yer aldığını görmekteyiz. Bunlarda konuya öncelikle kainatın yaratılışı ve Adem peygamber ile giriş yapılmakta, genel bir dünya tarihi panoraması verildikten sonra; Hz. Muhammed'le İslam tarihine girilmektedir. Bu sebeple vekayinamelerin bazılarında Hz. Musa devrinden bahsedilirken Hızır konusuna da değinilmektedir⁹.

Vekayinamelerin dışında, İslam dünyasında eskiden beri peygamberlerin hikayelerinin anlatıldığı Kısasü'l Enbiyalar Hızır kültü ile ilgili öykülere yer veren ve aynı zamanda halk tarafından da rağbet gören eserlerdir. Bunların en tanınmışlarından biri, Ebu İshak Ahmed Es-Sa'lebi'nin el-Arais adıyla meşhur Kasasu'l-Enbiya'sıdır¹⁰. Hızır ve Hızır-ilyas konusunda çok zengin ve bir hayli

⁶ Süleyman Ateş, *Sülemi ve Tasavvuf Tefsiri* (İstanbul: 1969):dan aktaran Ocak, 25.

⁷ A. Yaşar Ocak adı geçen eserinde bu eseri bizzat görmediğini; ancak İbn Kesir'in el-Kamil'inden aktarılan uzun parçalar sayesinde eserin içeriği hakkında fikir edinmenin mümkün olduğundan söz etmektedir.

⁸ bkz. *Resail-i İbn Kemal*, Süleymaniye (Hekimoğlu Ali Paşa) Kütüphanesi, nr.937:den aktaran Ocak, 30.

⁹ bkz. dp.1, 31.

¹⁰ bkz. *Kasasu'l-Enbiya* (Kahire: 1308):den aktaran Ocak, 32.

renkli bilgiler içermektedir. Fakat bunlar çoğu zaman ulema takımı tarafından eleştiriye maruz kalan hikayeler ve rivayetlerdir. Sa'lebi, bunların bir kısmını yerel folklor malzemelerinden derlemiştir. Bu sebeple de bu türün en çok tutulan eseri durumuna gelmiştir.

Bunun dışında İskender tarihleri de Hızır kavramını doğrudan olmasa da, Büyük İskender'in hayatına dair öyküler etrafında ele almaktadır. Burada iki kaynaktan bahsetmek gerekir. Bu iki eser, Umare b. Zeyd'in Tarihu'l-İskender'i ile¹¹ İbrahim b. Müferric es- Suri'nin yine Tarihu'l-İskender ismini taşıyan kitabıdır¹².

Tasavvuf kaynaklarında Hızır kültünün nasıl ve nerelerde yer aldığına geçmeden önce, bu inanışa katkıda bulunan tasavvuf anlayışının 15. yüzyıla kadar Anadolu üzerinde ortaya çıkış sebeplerine ve toplumsal yapıya olan etkisine değinmek istiyoruz.

13. yüzyıl Anadolu'su, Müslümanlık ve Hristiyanlık gibi dinlerin göçebelik ve yerleşik düzen gibi hayat biçimlerinin, iç bölgelerinin divan adabı ile uç bölgelerinin kendine has geleneği ve Türkmenlerin töreleri gibi kültür biçimlerinin karşılaştığı, kaynaştığı ve çarpıştığı bir bölge idi. Böyle bir bölgede, hele üstün ve etkin bir siyasal yapı da yoksa, toplumun kendine birleştirici, uzlaştırıcı, düzenleyici yeni yollar araması ve yaratması gerekir. Nitekim Anadolu'da 13. yüzyılın sonlarında bir yandan tarikatların, bir yandan esnaf birliklerinin gittikçe önemli bir toplumsal rol oynama başladığı görülmektedir.

“Sufilik, yani ulemanın ve şeriatın yönlendirmesinin ötesinde, kişinin kendisini Allah'a yaklaştıracak, Allah'ı içten duymasını sağlayacak, duygularını geliştirecek denemelere baş vurması İslamiyetin ilk dönemlerinden beri görülmekteydi. Daha sonraları, Abbasi siyasal egemenliğinin çürüdüğü ve dağıldığı dönemlerde sufiler, ün yapmış şeyhlerinin etrafında kümeleşerek, gruplar oluşturmaya başladılar. Her sufi grubunun amacı aynıydı: Genel İslam kelim ve fıkıh geleneği çerçevesi içinde, fakat sadece şeriatın ibadet kuralları ile sınırlanmadan, çeşitli zikir yöntemleriyle, yani Allah'ı anarak, onu içten duymayı ve bu yaratıcı güçle bütünleşmeyi sağlamak. Allah'a yaklaşma çabasının nasıl olabileceği şeyhlerin öğretileri ile yönlendirilirdi. 13. yüzyıla gelindiğinde

¹¹ *Tarihu'l İskender*, British Museum, (Oriental, nr. 5928): den aktaran A. Yaşar Ocak, 33.

¹² *Tarihu'l İskender*, British Museum, (Oriental, nr. 7366): den aktaran A. Yaşar Ocak, 33.

Bağdatlı Şeyh Abdülkadir Geylani, Türkistanlı Şeyh Ahmet Yesevi, Horasan'dan Konya'ya göçen Mevlana Celaleddin Rumi gibi tasavvuf önderlerinin takipçileri tarikatlar halinde örgütlenmişlerdi. Moğol yayılması döneminde çeşitli toplumsal gruplar içinde olduğu gibi, sufi dervişler ve tarikat üyeleri arasında da yurdunu terk ederek nispeten sakin bölgelere yerleşenler yer alıyordu”¹³.

Tarikatlar İslam dünyasında yayılmakla beraber, içinde geliştikleri ortamın özelliklerini de sürdürüyorlardı. Kadiri ve Mevlevi gibi tarikatlar Bağdat ve Konya'da, gelişmiş şehir kültürünün inceliğini ve kıvraklığını içeren bir dünya görüşü ve şiir zevkini, Arap ve Fars edebiyatının geleneksel kalıplarıyla ifade ediyor, buna karşı Türkistan'da kök salan Yesevi tarikatı, Türkçe koşmalarla Tanrı duygusunu dile getiriyordu.

“13. yüzyıl Anadolu'sunun siyasal kargaşası içinde Konya'da Celalettin Rumi, şehirli halkı cezp ederken, Yesevi geleneğini Anadolu'ya taşıyan Türkmen dervişleri, hele içlerinde devleşen Hacı Bektaş ve Yunus Emre, kırsal yörelerde halkın gündelik Türkçesini, Farsça ile yarışan bir “tasavvuf dili” olarak işliyorlardı. Hem şehir kültüründe gelişen Mevlevilik, hem kırsal yörelerde yeşeren Bektaşilik, siyasal dağılma döneminde Anadolu halkına bir toplumsal örgüt, bir dayanak noktası vazifesini üstlendiler. Ayrıca sufiliğin duygusal yaklaşımı, Müslüman olamayan halka da çekici geliyordu. Tanrı'nın birliğini, tabiatın ve evrenin her bucağına yayılan varlığını vurgulayan tarikatlar böylece Anadolu halkının İslamiyet ile bütünleşmesine de yardımcı oldular”¹⁴.

İslam dünyasının merkez bölgelerinde gelişen sufiliğin Anadolu'da tarikatlar oluşturup kök salması gibi, yine daha önce Bağdat, Şam ve Kahire gibi şehirlerde gelişen “fütüvvet” anlayışı ve esnaf dayanışması da 13. yüzyıl Anadolu'sunun ahi birliklerinde değişik bir toplumsal ağ halinde kendini gösterdi. İslam dünyasında şehirli halkın özellikle siyasal otoritenin gevşediği ya da halka yabancılaştığı dönemlerde eskiden beri kendine göre bir ahlak ve dayanışma anlayışı geliştirdiği ve bu anlayış içinde davranışlarını yönlendirdiği görülüyordu. Anadolu'da da ahilik şehirli tüccar ve esnaf halkın mesleklere ya da iş kollarına göre loncalara dağılması değil de, bütün şehri ya da kasabayı içeren bir birlik halinde bütünleşmesi olarak gelişti.

¹³ Sina Akşin, M.Kunt, vd., *Türkiye Tarihi 2 Osmanlı Devleti*, 4 c. (İstanbul: Cem Yay., 1989), 23.

¹⁴ Akşin, 24.

“Siyasal gücün yetersiz kaldığı zamanlarda ahiler, kasaba pazarına, çarşısına hakim oldular; şehirli halkın dayanışmasını, hatta tehlikeli anlarda örgütlenerek savunma ve korunmasını bile sağladılar. Ayrıca, kasabadan kasabaya, şehirden şehire haberleşerek ve birbirlerine destek olarak, siyasal dağınıklık ve kargaşa dönemlerinde Anadolu’nun toplumsal bütünlüğünün korunmasına yardımcı oldular. 14. yüzyılda Anadolu, neredeyse sayısız siyasal birimler arasında bölündüğünde, siyasal gücü kapan beyler, hakimler, valiler kim olursa olsun bir yandan tarikatlar, bir yandan ahiler, şehirli ve köylü halkın benzer kültürel, dinsel ve toplumsal değerler ve davranışlar içinde uyumlu bir hayata sürdürmesinde başlıca rolü oynadılar.

Günlük hayatta öteden beri Anadolu’nun başlıca dili haline gelmiş bulunan Türkçe, Anadolu’nun çoğu yöresine hakim olan beylerin Konya’daki Selçuklu sultanlığına göre halka daha yakın olmasıyla, devlet dili olarak da gelişti. Bir de kültür ve edebiyat alanında Yunus Emre ve çağdaşı ozanların çabaları sonucunda Türkçe’nin güçlü ve kesin bir şekilde zihinleri de zaptettiğini göz önüne aldığımızda, 1300 yılı dolaylarında Anadolu’nun diliyle de bütünleşme yolunda olduğu ortaya çıkar”¹⁵. Bu ortam içerisinde yazılmış olan tasavvufi eserlerde, halkın kendine yakın gördüğü fenomenlerden biri olan Hızır ya da İlyas’tan söz edilmesi tesadüf olmasa gerek.

Dini kaynaklar incelendiğinde öncelikle çeşitli mahiyette dini eserler dikkatleri çekmektedir. Bunlar içinde kronolojik olarak ilk sırayı İmam Gazali’nin *İhya* adlı eseri alır. Bu eser fıkıh ile tasavvufu başarılı bir biçimde birleştiren, Hızır hakkında kısa fakat özlü fikirlere yer veren ve onun bazı mutasavvıflarla olan mülakatlarını kısa anekdotlar halinde sunan bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶.

“Yesevilik ve Nakşibendiliğin büyük şeyh ve velilerden saydığı, 12. yüzyılın tanınmış mutasavvıfı Horasanlı Hacı Muhammed Parsa’nın *Faslu’l-Hitab*’ı da önemli bir kaynaktır. Mesele hakkında en canlı ve en ilgi çekici bilgilerden bir kısmı da Muhyi’-d-Din el-Arabi’nin *el-Fütühatu’l-Mekkiye* adındaki kitabında bulunur”¹⁷.

¹⁵ Akşin, 25.

¹⁶ Ocak, 33.

¹⁷ İbnu’l-Arabi, *el-Fütühatu’l-Mekkiye*, 4 c. (Kahire, 1293):den aktaran Ocak, 34.

“Hızır konusunda daha çok halk tasavvufuna dair önemli görüşleri yansıtan bir eser de Hacı Bektaş Veli’nin Makalat isimli kitabının 14. yüzyıl sonunda Hatiboğlu tarafından yapılan Türkçe telif-tercümesidir. 14-17. yüzyılın Nakşibendi şeyhlerinden olup İmam Rabbani diye şöhret kazanan Ahmed Faruk es-Serhendi’nin yazdığı *Mektubat* adlı eser de önemlidir. Burada mevcut bir parça, Hızır ve İlyas üzerine dikkat çeken görüşleri içermektedir”¹⁸.

Konuya dair bir hayli bol malzeenin bulunduğu dini kaynaklardan ikincisi sufi tabakatlarıdır. Ahmet Yaşar Ocak¹⁹ da bu konudaki zengin bilgileri aslında bu tabakatlara borçlu olduğumuzu söylemektedir. Bunların en bilinenleri şunlardır: Sülemi’nin *Tabakatu’s-Sufiyye’si*, Ali b. Osman el-Hucviri’nin *Keşfu’l-Mahcub*’u, Abdulkerim b. Hevazin el-Kuşeyri’nin *er-Risaletu’l-Kuşeyriyye’si*, Feridüddin Attar’ın *Tezkiretü’l-Evliya’sıdır*. Mutasavvıfların Hızır hakkındaki görüşlerinin tipik örneklerini yansıtan bir başka tabakat kitabı, 15. yüzyılın ünlü Çağatay şairi Ali Şir Nevayî’nin *Nesayimu’l-Mahabbe* adındaki eseridir. Burada bir hayli Hızır menkabeşi bulunur. Bunların bir kısmı mutasavvıfların kendi ağızlarından nakledilmektedir²⁰.

Hızır ve Hızır-İlyas konusunda en verimli kaynaklardan biri şüphesiz evliya menakıbnameleridir. Çünkü bunlarda konu edilen velinin Hızır’la olan görüşme ve konuşmalarını, başından geçen olayları anlatan bir veya daha fazla menkabe bulunur. Bunların bazılarını şöyle sıralayabiliriz. *Tezkire-i Satuk Buğra Han*, *Menakıb-ı Sipehsalar*, *Menakıbu’l-Arifin*, *Keramat-ı Ahi Ervan*, *Menakıbu’l-Kudsiyye*, *Menakıb-ı Cemalu’ddin-i Savi*, *Menakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli*, *Menakıb-ı Mahmud Paşa*.

Çalışmamızın içeriğiyle ilgili olarak Hızır kültü ile ilgili bilgileri ve görüşleri içeren bu eserlere değindikten sonra, çalışmamıza esas katkıyı sağlayan, konunun edebiyatta nasıl bir yer tuttuğunu ele alalım.

1.2. Türk Edebiyatında Hızır yahut Hızır-İlyas Kavramının Yer Aldığı Kaynaklar:

¹⁸ bkz. *Mektubat*, çev. H.Hilmi Işık (İstanbul: 1968): den aktaran Ocak, 34.

¹⁹ Ocak, 35.

²⁰ *Nesayimu’l-Mahabbe min Şemayimi’l-Fütüvve*, nşr. Kemal Eraslan (İstanbul: 1979):den aktaran Ocak, 36.

A) Divanlar

Çeşitli zamanlarda yaşamış divan, halk ve tasavvuf şairlerinin divanlarında Hz. Musa ve Hızır kıssasının yahut doğrudan doğruya Hızır, Hızır-İlyas gibi kavramların çeşitli şekillerde dile getirildiğini görürüz. Bunlardan divan şairleri arasında, Baki, Yahya Bey, Tacizade Cafer Çelebi, Nev'i, Hayali Bey, Vassı, Amri ve Nedim'i sayabiliriz.

Halk şairlerinin divanlarından Pir Sultan Abdal, Virani, Karacaoğlan ve Aşık Ömer divanları dikkat çekmektedir.

Tasavvuf şairlerine gelince ilk olarak Mevlana, Sultan Veled, Yunus Emre, Hurufi Şeyhi Nesimi, Şeyh Muhyiddin Çelebi, Eşrefoğlu Rumi, Niyazi-i Mısri, İbrahim Hakkı Erzurumi, Bektaşî şeyhi Kazım Baba sayılabilir. Bunlar arasında araştırma konumuzun temelini de teşkil eden Şeyh Muhyiddin Çelebi'nin divanı, kendisinin Hızır tarikatına mensup bulunması dolayısıyla, ayrı bir önem taşır. Bu divan, her manzumenin sonunda Hızır anıldığı için *Hızırname* diye anılmaktadır. Eserin adı, içeriği ve şekil özellikleri ile Muhyiddin Çelebi hakkında ayrıntılı bilgi birinci bölümde verilmiştir. Dolayısıyla burada yalnızca divanlar arasındaki yerini söylemekle yetineceğiz.

B) Yazıya Geçmiş Destan, Efsane ve Halk Hikayeleri

Her şeyden önce burada, doğrudan doğruya konumuzla ilgili temel kaynaklardan olan bir efsaneden bahsetmek gerekiyor. Bu meşhur efsane, Makedonyalı İskender'in, ölümsüzlük bahşeden hayat kaynağını bulmak için "Karanlıklar diyarı" diye tabir edilen ülkeye gidip gelmesini anlatan efsanedir. Grek menşeli bu efsane, çok erken dönemlerde İslam milletlerince benimsenip, hakkında pek çok manzum ve mensur eser kaleme alınmıştır. İskender'le ebedi hayat kaynağından içip ölümsüzlüğe kavuşan Hızır'ın hikayelerini anlatmışlardır.

Bunlar arasında Ali Şir Nevayi'nin ve Ahmedî'nin *İskendernamesi* önemli yer tutmaktadır. Bu eserde Hızır'ın İskender'e nasıl akıl hocalığı yaptığı, hikmetli

sözleri, 14. yüzyıl Anadolu Türkçesi ile anlatılır²¹. Mesela İskender'in yanındaki hakimlerden hayat kaynağının yerini öğrenmesini anlatan kısım şöyledir: Dünyaya hükmeden hükümdar, günün birinde öleceğini düşünerek üzülür. Bunu fark eden Aristo, ona aynu'l-hayat'tan bahseder:

Şarkda bir çeşme vardurur yakın
Anda kim zulmet durur daim hemin
Adıdur ol çeşmenin Aynu'l-Hayat
Andan içen kimseye érmez memat
Lik yolları subetdür dolu
Müşkil olur bulmak anı ey ulu²²

Bunun üzerine İskender orayı bulmak için Hızır'ı da yanına alıp yola çıkar:

Hızır'ı yoldaş eyleyüb kendüyile
Ab-ı Hayvan isteyüben girdi yola
.....
Hızır k'ol yolda oldu kedhuda
Bizzaruret şahdan oldu cüda

Yolda garip insanlar ve ülkelerle karşılaşp nihayet Karanlıklar diyarına girerler. Her taraf simsiyah kesilir. Yollarını şaşırırlar ve Hızır'la ayrı düşerler. Birçok tehlike atlatan İskender askerlerinin çoğunun öldüğünü görür. Bu arada Ab-ı Hayat'ı bulan Hızır da ebedi hayata ermiş ve insanüstü vasıflar kazanmış biri olmuştur. İskender ise sonsuz hayatı elde edemedi bir süre sonra hastalanıp ölür.

²¹ Ocak, 173.

²² Ahmedi, *İskendername*, v. 375b. den aktaran A. Yaşar Ocak, 174.

Kahramanlık destanları arasında ise, 13. yüzyıldan sonra yazıya geçirildiği tahmin edilen Anadolu'daki en eski kahramanlık destanı sayılan Battalname'de kahraman Battal Gazi'nin Hızır ve İlyas'la olan bazı hikayeleri anlatılır.

Buna benzer bir başka destan da, yine 13. yüzyılda Arif Ali tarafından yazıya aktarıldığı sanılan ve Melik Danişmend Gazi'nin ilk Anadolu fetihlerini nakleden Danişmendname'dir. Bu arada Dede Korkut Hikayeleri'ni de zikretmek gerekir²³.

Bunların dışında Hızır'la ilgili bolca malzemeye sahip olan Manas Destanı, Alpamış Destanı ve Anadolu dahil hemen hemen bütün Ön Asya'ya yayılmış olan Köroğlu Destanı da önemlidir.

Halk hikayeleri arasında Hızır konusuna değinenlerden bazıları şunlardır: Derdiyok ile Zülfüsiyah, Aşık Garip, Kerem ile Aslı, Şah İsmail ve Tahir ile Zühre.

C) Dini- Tasavvufi Edebiyat Kaynakları

Hızır, Hızır-İlyas ya da Ab-ı Hayat kavramlarının işlenmeye başladığı edebi ürünler, öncelikle bu konuların dini bir öneme sahip olmalarından ötürü, dini-tasavvufi edebiyat olmuştur. Bugünkü bilgiler ışığında Ahmet Yaşar Ocak'a göre²⁴, Türk edebiyatında Hızır figürünün yer aldığı ilk eser, 11. Yüzyılda

Karahanlılar Devleti'nde yazıldığını bildiğimiz *Tezkire-i Satuk Buğra Han*'dır²⁵.

Bu kitapta Hızır'ın henüz Müslüman olmadan önce, Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han'a İslam'ı telkin eden bir konumda yer aldığını görmekteyiz. Henüz genç bir şehzade iken kırk adamıyla birlikte ava çıkan Satuk Buğra Han, bir tavşanın peşine düşerek ıssız bir yere gelir. O sırada kovaladığı tavşan aniden durarak nur yüzlü bir ihtiyar kılığını alır; şehzadeye yanına gelmesini söyler. Şehzade çok şaşırılmış halde sözünü dinler. Bu nur yüzlü ihtiyar Hızır'dır. Ona imansızlığın korkunç akıbetinden ve mutlaka İslam'ı kabul etmesi gerektiğinden bahseder. Hızır'ın dediklerini benimseyen ve cehennem azabından korkan Satuk Buğra, ondan kendisine İslam'ı telkin etmesi gerektiğini anlatır. Ancak Hızır, bu

²³ *Dede Korkut Kitabı*, nşr. Muharrem Ergin (Ankara:TKAE Yay., 1964):den aktaran Ocak, 40.

²⁴ Ocak, 159.

²⁵ Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi* (İstanbul: Ötüken Yay., 1980), 2.bs., 164-165.

işî yapacak olana ilerde rastlayacağını bildirerek gözden kaybolur. Menkabede aynen geçtiğine göre bu, “ebedi hayata kavumuş, görünmeyen alemin mensubu ve İskender’in veziri olan Hızır”dır. Bundan birkaç gün sonra Satuk Buğra Han, Ebu Nasr Samani’ye tesadüf eder ve Hızır’ın kastettiği zatın o olduğunu anlayarak onun vasıtasıyla Müslüman olur.

Bu menkabenin ispat ettiği nokta ise, Hızır efsanesinin 11. yüzyıldan beri Maveraünnehir sahalarında yayılmış olduğudur.

Buraya kadar açıklananları özetleyecek olursak, şu sonuca ulaşabiliriz: Hızır yahut Hızır-İlyas kültü, her ne kadar İslami bir temelden kaynaklanıyor görünse de, gerçekte ona yabancı ve değişik bir mahiyet arzetmektedir. Hızır denen insanüstü bir varlık etrafında meydana gelmiş bulunan bu kült aslında , Türklerin ve diğer İslam milletlerinin yayıldığı geniş bir coğrafyada ve tarihi süreç içinde birçok kültür ve inanç sisteminin katkılarıyla Müslüman kültürü çerçevesinde teşekkül ettirilen bir syncrétisme’dir.

“Hızır yahut Hızır-İlyas kültünün yüzyıllardan beri bu derece yaygın ve canlı kalabilmesinin temelinde hiç şüphesiz, yayıldığı her yerde eskiden mevcut inanç ve gelenekleri, adet ve merasimleri kendi bünyesine maledebilmesi, başka bir deyişle, o yerin özelliklerine uyabilmesi gerçeği yatmaktadır²⁶”.

Bu bilgilerin ışığında hazırladığımız çalışmamızda, nüshamızın Hızır’la ilgili hazırlanmış olan diğer kaynaklara ne derece koşut olduğunu ya da onlardan ne gibi farklılıklar taşıdığını tespit etmeye çalıştık. Bu amaçla birinci bölümde eserin adı, nüshaları ve bu nüshalar arasındaki benzerlikler ile farklılıklara yer verildi. Ayrıca eserin konusu ve içinde yer alan mucizevi ya da dini mahiyette öykülere yer verildi. İkinci bölümde *Hızırname*’nin ses ve şekil özellikleri ile imla özellikleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise transkripsiyonlu metin yer almaktadır. Bu bölümden sonra sonuç bölümünde *Hızırname*’nin Atatürk Kitaplığı nüshasıyla ilgili varmış olduğumuz düşüncelere ve eleştirilere yer verilmiştir. 11. yüzyıla ait eserin, dönem özellikleriyle arasında olan paralellikleri ve farkları ortaya çıkarmaya yardımcı olacak sözlük bölümü çalışmada sonuç bölümünden sonra yer almaktadır.

²⁶ Ocak, 203.

2. ŞEYH MUHYİDDİN ÇELEBİ’NİN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Muhyiddin Çelebi’nin hayatı ile ilgili kesin bilgilere sahip olmamakla birlikte, asıl adının Şeyh Mehmed Dede Sultan olduğunu ve doğum tarihinin 1426, ölüm tarihinin ise 1495 olduğunu elimizdeki kaynaklara dayanarak söyleyebiliriz²⁷.

Kaynaklarda şairin yaşadığı yer olarak Eğridir belirtilmiştir. Atalarının buraya Türkistan’dan gelip yerleştiği bilgisi mevcuttur. Şairin öğrenim durumuyla ilgili kesin bir bilgiye sahip olmamamıza karşın, *Hızırname* adlı eserinin giriş bölümünde yer alan Arapça-Farsça karışık bölüm, bize onun eğitim seviyesi hakkında ipuçları vermektedir. Ayrıca giriş bölümünden sonra yazılmış olan hamdele ve salvele bölümünde Arapça ve Farsça tamlamalara ve sözcüklere ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Bunun yanı sıra *Hızırname*’nin her babı Farsça bir tanıtma cümlesi ile başlamaktadır.

Dini edebiyat geleneğinden geldiği belli olan şairin, bu dönemde hangi tarikatlarla yahut toplumsal ağlarla ilişkide olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte eserini Hızır etrafında şekillendirmiş olması ve neredeyse her bölümün sonunda ismini zikretmesi, bize onun Ahmet Yaşar Ocak’ın²⁸ dediği gibi Hızır tarikatına mensup olduğunu düşündürmektedir. Bununla beraber eserde çoğu yerde Hacı Bektaş Veli, Abdülkadir Geylani, Zeyn-i Hafî gibi isimlerin sıkça kullanılması bu tarikatlarla da bağlantılı olabileceği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu isimlerin içinde özellikle “Hünkârım” dediği Hacı Bektaş Veli’ye ve Bektaşilik tarikatına özel bir ihtimam gösterdiği görülür. Ancak Hacı Bektaş Veli’yi övmesi onun Bektaşî olduğunu göstermekten çok sempati duyduğunun belirtisidir kanımızca.

358 Bulğar Tığı key uludur gör boz erenler yëridür
Tolı Hızır Hân kıludur Hünkâr hâcum Bektaş gelür

365 Hünkâr ile vardum bile bir demde êrdüm Bulğara
Toldı erenler Bulğara Hünkâr hâcum Bektaş gelür

369 Seyyid Ğâzîyle gitdiler Veyse’l-Karâna yetdiler

²⁷ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* (İstanbul: LM Yay., 2002), 217 ve Vasfî Mahir Kocatürk, *Büyük Türk Edebiyat Tarihi* (Ankara: Edebiyat Yay., 1964), 284.

²⁸ Ocak, 39.

Peyğamberüñ zeylin tutup Hünkâr hâcum Bektaş gelür

Eserde Zeyn-i Hafî olarak bahsettiği Zeyniyye Tarikatının piri Zeynüddin el-Hafî'ye ise açıkça bağlı olduğunu şu şekilde belirtmektedir:

76 Zeyn-i hâfî mesleginden ibtidâ
Eyledük bu yola bulduk intihâ

604 Gördüm Hirâ şehrin 'ayân Şeyh Zeyn-i Hâfî pâk-cân
Kuluz aña zâhir nihân seyr etmişem bunları ben

Şairin eserde kullandığı iki mahlas bulunmaktadır. Bunlardan biri *Muhyiddin*, diğeri ise *Tolî*'dir. Bir yerde kullandığı *Muhi* mahlası, bize müstensihin yazım hatası yapmış olabileceğini düşündürdü. Bu nedenle de diğer beyitlerde geçen Muhyiddin mahlasına uygun biçimde düzeltildi.

159 Bir nûr var 'arşda ulı ki anı gören olur velî
Hızırüñ bu Muhyi'd-dîñ kulu seyr eyledüm uçdan uca

174 Mevlâsı çün Muhyi'd-dîni seyr êtdirür uçdan uca
Heft âsumânı 'arşa dek seyr eylemiş âvâreyem

196 Hızır ile İlyâsuñ demi êrür bu Muhyi'd-dîne çün
Feth oluban ebvâb-ı ğayb seyr eyledüm başdan başa

361 Bulğarda vardur bir kemer Toli erenlerdür meger
Hünkâra kuldur ser-te-ser Hünkâr hâcum Bektaş gelür

704 Miskin Toli aldı erin tutdı çü Şarkistân yolın
Bir şarp işe bağlar belin şâd oldu divâne göñül

Muhyiddin Çelebi'nin bilinen tek eseri büyük ihtimalle *Hızırname*'dir. Ancak kaynaklarda bir de divanı oldu söylenmekte ise de bu divanla ilgili yeterli bilgi olmadığı gibi, eserin nerede istinsah edildiğine dair bilgiler de bulunmamaktadır. Ancak *Hızırname*'nin, *Divan-ı Şeyh Muhyiddin Çelebi* adıyla da bilinir olması iki farklı eserin varlığı şeklinde algılanmış olabilir.

Muhyiddin Çelebi'nin dilini ve anlatımını incelediğimizde, 15. yüzyıl Anadolu'sunun saf ve sade dilini yansıttığını belirledik. Özellikle kullandığı ikilemeler, göndermeler ve söz sanatları, divan şiirinin süslü ve anlaşılması zor metaforlarından çok, Anadolu halk şairlerinin, yalın ama durağan olmayan; hem Tanrı'ya yakın olma özlemini yansıtan içten bir sesleniş, hem de yine Tanrı'nın kendisine ve tarikat şeyhlerine olan derin bağlılığın ve sevginin göstergesi olan bir üsluptur. Ancak eserin dil incelemesinin yapıldığı ikinci bölümde belirtildiği üzere, kimi yerlerde şairin dili ve anlatımı etkileyicilikten uzaklaşarak, uzun mesnevilerde düşülen kendini tekrar etme durumundan kurtulamaz hale gelmiştir. Yine de eserin bütününde, saf bir coşkunun şaire edebi ve düşünsel olarak yol gösterdiği görülmektedir.

2. 1. Muhyiddin Çelebi'nin Hızırname Adlı Mesnevisi

2. 1. 1. Eserin Tanıtılması

Muhyiddin Çelebi'nin Hızırname adlı eseri 15. yüzyılda, Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış dini-tasavvufi ve didaktik mahiyette bir eserdir. Eserin diğer adı *Divan-ı Şeyh Muhyiddin Çelebi*'dir. Ancak mesnevinin mahlas bölümü ile hemen hemen bütününde Hızır sözcüğü geçtiği için *Hızırname* adıyla anılmaktadır.

Eser genel olarak öğüt verici nitelikte, giriş kısmında anlattığımız bu türdeki eserlerde olduğu gibi Hızır kavramı etrafında gelişen bir inanç sistemi üzerine kurulmuş bir düşünce yapısına dayanmaktadır.

Eserin türü hem kullanılan vezin kalıplarından, hem anlatım tarzından anlaşılacağı üzere mesnevidir. Muhyiddin Çelebi, böyle bir eseri neden yazdığını *Beyân-ı Sebeb-i İfşâ in Esrâr ü Kelâmât ü Ezhâr-ı Kerâmât-Havârîk-ı 'Âdât ki Bî-emr-i Yezdânî ve İlham-ı Rabbânî ez-Tutuk-ı Ğayb Be-'Âlem-i Şehâdet Vârid ü Nâzil Küned* bölümünde söylemektedir. Öncelikle Tanrı'ya övgü ve

şükranlarını sunmaktadır. Ardından bu eseri yazması için Allah'tan emir aldığını belirtmektedir.

Eserin yazılış tarihiyle ilgili kaynaklarda kesin bir bilgi olmamakla birlikte, elimizdeki nüshanın istinsah ediliş tarihi miladi 1475'tir. Bununla beraber mesnevide geçen *Beyan-ı Cemiyet-i Kübra ve Sohbet-i Heme'-i Evliyāu'llāh* bölümünde, kendisinde ortaya çıkan hallerin Zilkade ayında meydana geldiğini belirterek bir tarih vermektedir.

673 Tārīḥ-i hicret kim sekiz yüz seksen[e] ėrmişdi
 Zi'l-ka'de ayında bu ḥāl bir gine görsem yüzlerin

Yine eserin diğer bölümlerinde Ramazan ayında, Kadir gecesinde ve çoğunlukla seher vaktinde ifadelerini kullanarak, bu zamanlarda kendisinde acayip hallerin ortaya çıktığını ve çok gizli bilgilere eriştiği için bu eseri yazmaya koyulduğunu söylemektedir.

Hızırname'nin elimizdeki Atatürk Kitaplığı nüshasında 890 beyit ve 251 dörtlük bulunmaktadır. Ancak diğer nüshalarda bu sayı değişmektedir. Mevlana Kütüphanesi nüshasında 368 beyit ve 64 dörtlük, Süleymaniye nüshasında 887 beyit ve 247 dörtlük, İstanbul Üniversitesi nüshasında 866 beyit ve 250 dörtlük yer almaktadır.

2. 1. 2. Eserin Düzenlenişi

Eser klasik mesnevi tertibine göre düzenlenmiş olmasına karşın, diğer mesnevilerde olduğu gibi tek bir nazım biçimi ve aruz kalıbıyla yazılmamıştır. Eserde üç tane kıt'a, altı tane mesnevi, altı kaside, on sekiz murabba ve sekiz de gazel bulunmaktadır. Şair aynı aruz kalıbını ve nazım biçimini kullanmanın eserini durağanlaştıracaklarını düşündüğü için böyle bir yol seçmiş olabilir. Nazım biçimlerinin değişmesine karşın *Hızırname*'nin konu bütünlüğüne sahip bir eser olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmamızın odak noktasını oluşturan, eserin Atatürk Kitaplığı nüshasında, İslami geleneğe uygun bir biçimde *Terceme-i Risale-i Tecelliyat* başlığından sonra *besmele* yer almaktadır. Bundan sonra Arapça “hamdele-salvele” bölümü gelir. Daha sonra *Ağaz-ı Makālāt-ı Hālat ve’l-evli Be-Fazl-ı Vahibü’l-Kemālāt* başlığı altında *tevhid* bölümü gelir. Bu bölümde on üç beyit bulunmaktadır. Tevhit manzumesinin ardından on yedi beyitlik *na’î* bölümü yer almaktadır. Bundan sonra da *sebeb-i te’lif* bölümü gelir. Şair bu bölümde, eseri kaleme alma sebeplerini ifade ederek, okuyanlara nasihatlerde bulunur. *Hızırname* herhangi dönemin aksine bir devlet büyüğüne sunulmamıştır. Bunda eserin nasihat verici olması ve Muhyiddin’in, eseri Tanrı’dan alınan bir bilgiyi kullara ulaştırma görevi mahiyetinde görmesi etkili olmuş olabilir.

Sebeb-i te’lif bölümünden sonra Hz. Muhammed’in övülüp miracının ve mucizelerinin anlatıldığı ; dört halifenin, Hz. Hasan ve Hüseyin’in ve bazı sahabelerin methini içeren beş başlık altındaki bölümlerle *giriş* kısmı tamamlanır. Daha sonra asıl konunun işlendiği 70 bölümden oluşan bir kısım gelir. Muhyiddin Çelebi bu bölümlerde Hızır’la birlikte Mısır, Şam, Çin, Mekke, Medine, Sivas, Nil ve Fırat gibi maddi mekanlar ile; arş-ı ala, Sidretü’l-Münteha gibi manevi mekanlara ve Kaf dağı, Kaf illeri gibi mitolojik mekanlara yaptığı yolculukları anlatır. Bu yolculuklar sırasında dünyada görülmeyen çeşitli özelliklere sahip varlıkların betimlemelerini yapar ve her fırsatta gördüklerinin yarısını bile anlatmadığını, ömrünün olup biteni anlatmasına yetmeyeceğini belirtmektedir.

Eserin bitiş bölümünde de şair yine Allah’a hamd ü senada bulunur. Okuyucuya nasihatini iletir. Bu bölümler de iki başlık altında ve 33 beyittir. 7 beyitten ve üç satırdan oluşan *Hatime* bölümünde ise eserin kıyamete kadar okunacak nitelikte olduğunu belirterek yine Allah’tan sevap umduğunu ifade etmektedir.

2. 1. 3. Vezin ve Kafiye

Muhyiddin Çelebi eserinde farklı aruz kalıplarına yer vermiştir. Bu durum da zaman zaman kafiye ve vezin uygunluğunu sağlamak için zorlama değişiklikler yapmasına sebep olmuştur. Elimizde bulunan nüshada bu durumdan kaynaklanan bir takım yazılış hataları mevcuttur. Bunlar müstensih hatası olarak dikkatimizi çekmektedir. Eserde kullanılan aruz kalıpları şunlardır:

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hızırname'de yarım, tam ve zengin kafiyelerin yanı sıra aliterasyon da yapılmıştır.

2. 1. 4. Dil ve Üslup

Eserin dili yalın, 15. yüzyıl Anadolu Türkçesi'dir. Yer yer Arapça ve Farsça kelimeler de kullanılmıştır. Eserin özellikle giriş bölümünde ağır bir dil görülmektedir. Şair için içeriğin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu eserde şair eserini Türkçe ile yazdığını şu sözlerle dile getirmiştir:

61 Söylene hem Türk dilince bu kelam
 Ta kim ola her kişiye nef'-i âm

Muhyiddin Çelebi , Yunus Emre ve Aşık Paşa'nın ilahilerindeki üslup ananesine bağlıdır. Fakat onların yakaladığı güçlü lirizm Muhyiddin Çelebi'de yoktur. Eserde dikkat çekici edebi bir anlatım göze çarpmaz. Söz sanatları ile zenginleştirilmiş, canlı bir anlatım yerine kuru ifadeler dikkat çeker. Zaman zaman yapılan tasvirler ise canlı ve akıcı değildir. Eserde çoğu zaman da tekrarlar göze çarpmaktadır.

2. 1. 5. Eserin Nüshaları

Çalışmamız sırasında eserin yedi nüshasını tespit ettik. Bu nüshaların dördü İstanbul'da, iki tanesi Konya'da, bir tanesi de Isparta'dadır. Isparta Hamid Paşa Kütüphanesi'ndeki nüsha kayıptır. Nüshalar sırasıyla şunlardır:

1) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. Nu. 9495:

1b-44a yaprakları arasında, 866 beyit, 240 dörtlükten oluşmaktadış. Çift sütün 17 satırdır. Nesih yazısıyla, harekeli olarak yazılmıştır. Ebru kaplamalı cilt içindedir. Müstensih ve istinsah tarihi belli değildir.

2) Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi Bl., Nu. 3414:

1b-31b yaprakları arasında, 887 beyit, 247 dörtlükten oluşmaktadış. Çift sütün 23 satırdır. Talik hatla, harekesiz olarak yazılmıştır. Seyyid Abdurrahman ibn Osman tarafından 1788’de istinsah edilmiştir.

3) Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi, Nu. 4262:

1b-28a yaprakları arasında , 368 beyit ve 64 dörtlükten oluşmaktadış. Çift sütün 17 satırdır. Nesih yazısıyla, harekeli olarak yazılmıştır. Mtensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

4) Yapı ve Kredi Bankası, Sermet ifter Araştırma Kütüphanesi, Nu. 921-1:

5a-44b yaprakları arasındadır. Nüshanın ilk 40 beyiti eksiktir ve eserin i bölümlerinde de eksik beyitler bulunmaktadır. Nüshanın yaprakları çift stndur. Harekesiz olarak talik yazıyla yazılmıştır. 1723 tarihinde istinsah edilmiştir. Mtensihi belli değildir.

5) Konya Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı, Nu. 13612:

1b-49a yaprakları arasındadır. Nüshanın yaprakları çift stndur ve 15 satırdan oluşur. Harekeli olarak nesih yazısıyla yazılmıştır.

6) Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi: Günümüzde kayıp olan bir nüshadır.

7) Atatürk Kitaplığı Nüshası, Osman Ergin Yazmaları Bölümü, T811, 000526/07: Bu nüsha Hicri 880 (1475)’de istinsah edilmiştir. Çalışmamızda da esas aldığımız bu nüsha 112b-171a yaprakları arasındadır. Nüshanın yaprakları çift sütün ve 19 satırdan oluşmaktadış. Harekesiz olarak nesih yazısıyla yazılmıştır. Ancak harekeli bir metinden alındığını düşünüyoruz. 240x155, 160x90 mm boyutlarında olan yazmanın istinsah ediliş tarihi verilmiş olmakla beraber, mtensihi belli değildir. 890 beyit ve 251 dörtlükten oluşmaktadış.

Metnimiz diğ er n  shalarla yapılan  alışma ile karşılaştırıldığında, gerek  alışma dışında bırakılan n  shalarla benzerlik g  steren; gerekse tamamen  znel, hi bir n  shada yer almayan farklılıklar taşıdığı g  r  lmektedir. Bu sebeple n  shamızın farklılıklarını iki b  l  m halinde incelemeyi uygun g  rd  k. N  sha farkları alınırken, diğ er metindeki transkripsiyon hataları g  z ardı edilmiştir.

2. 1. 5. 1. Diğ er N  shalarda Olmayan Farklılıklar

N  shamızın diğ er n  shalardan farklı olan y  nleri incelendiğinde g  r  ld   ki; bu farklılıklar kimi zaman anlamı etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Bu b  l  mde bu  rneklerin hepsini almadık. Anlamı etkileyen değişikliklere  ncelik vererek, n  shamızın farklılıklarını belirtmeye  alıştık.  ncelikle s  z dizimindeki farklılıklara değindiğimizde şu  rneklere rastladık:

- *Terceme-i Ris  le-i Tecelliy  t: Hızır-n  me H  z   Kit  b u Div  n  'ř-şeyh Muhyi'd-d  n  elebi  uddise Sırrahu*, ilk başlık.
- A n  shasındaki  rnekte,

835 Dağı ba' z-ı mağb  b u ' aşık kimi
    yolında ş  dıkdur her biri
 Olur ba' z-ı mecz  b u s  lik kimi
 Bil  r sırlarını H  d  -yı cih  n

S  alışmasında bu d  rtl  ğ  n c/a/b mısraları yer değişirmiştir:

835 Olur ba' z-ı mecz  b u s  lik kimi
 Dağı ba' z-ı mağb  b u ' aşık kimi
    yolında ş  dıkdur her biri
 Bil  r sırlarını H  d  -yı cih  n

- 858 a ve b S  alışmasında yer değişirmiştir.

858 Rız  -yı ber-dev  m did  r d  mişd  r Ta  rı va' dinde
 Rız   g  zler hem  n bunlar gerekmez cennet    g  lz  r

Bu beyit S  alışmasında şu şekildedir:

858 Rızā gözler hemān bunlar gerekmez cennet ü gülzār
Rızā-yı ber-devām didār dēmişdür Tañrı va‘dinde

- *ki ammā: ammā ki* örneğinde,

876 Gelür ol nūr içinden bir sada ki ammā fehm olmaz
Eger fehm etse bir kimse qalur anda ebed gelmez

Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere, ki bağlacının kullanıldığı yer değiştiği zaman anlam da değişmektedir. Bu nedenle bu örnek ilgi çekicidir.

- 955 a ve b S çalışmasında yer değiştirmiştir, A nüshasında beyit şöyledir:

955 Berķ urdı nūrı yüzüme geldi görindi gözüme
Peyğamberüñ ol sancağı geldi görindi gözüme

- *Dağı bir aķ deñiz gördüm turur mevc urmayup ebsem: Dağı bir aķ deñiz mevc urmayup epsem turur gördüm* örneğinde ise tamamen farklı bir anlatım söz konusudur. Diğer nüshalarla yapılan çalışmadaki anlamıyla, A nüshasındaki anlam çok farklı gözükmemektedir:

1001 Dağı bir aķ deñiz gördüm turur mevc urmayup ebsem
Ki nūrından qamaşur göz dil ü cān gör neye erdi

- *şeyhüm yine baña görmedüğümü gösterdi: şeyhüm baña yine görmedüğüm gösterdi çün*, ayrıca S çalışmasının aynı beyitinde şükr ve hamd sözcükleri de yer değiştirmiştir.

1014 Gelüp şeyhüm yine baña görmedüğümü gösterdi
Haķķa çok şükr ü hamd olsun dil ü cān gör neye erdi

- *gözi yaşlı bir: bir gözi yaşlu* örneğinde de bir sözcüğünün kullanıldığı yerin değişmesi anlamı da değiştirmektedir. Bu farklılığa tamlamanın değişmesi yol açmaktadır:

1058 Ben gözi yaşlı bir ġarīb cevır ü cefā olmış naşīb
Raħm eyle baña yā Ĥabīb baña seni gerek seni

- 1090. beyitin b mısrasının “*ķabūl ētdi anı Ğaffār*” bölümü S çalışmasında “*ķul olam aña ölince*” şeklindedir. Aynı şekilde 1091. beyitin b mısrasının “*ķul olam aña ölince*” bölümünde de S çalışmasında “*ķabūl itdi anı Ğaffār*” bölümü yer almaktadır. Buradan hareketle A nüshasının müstensihinin bu iki beyitin mısraları arasında kaydırma yapmış olabileceğini söylemek mümkündür. Bu beyitler A nüshasında şöyledir:

1090 Gelicek bu iki sultān ēderler ben ķula iķsān
Seķerde himmet ētdi hān ķabūl ētdi anı Ğaffār

1091 Seķerde ētdüm istiġfār ķul olam aña ölince
Çü bildürdi nice serār ķul olam aña ölince

- *Ħaķķ kim: kim Ħaķķ* örneğinde, kim bağlacının iki nüshada farklı yerlerde bulunması, anlamca farklılıklara yol açmaktadır:

1111 Her kimūñ Ħaķķ kim çerāġın yandurur
Her nefesde rızķını Ħaķķ gönderür

- *saña ol: ola saña* örneğinde, söz dizimi farklılığının yanı sıra, bir yerde üçüncü tekil şahıs zamiri olarak kullanılan ol sözcüğü, diğerinde ol- fiilinin istek kipi çekimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da anlamı oldukça farklı bir hale getirmektedir:

1115 Hem erenler ķizmetūñ ķıl iķtiyār
Tā ki hāşıl saña ol vaşl-ı yār

- 1120. ve 1121. beyitler S çalışmasında yer deġiştirmiştir:

1120 Her ne hāl olsa ebed gözle temām
Hem dahı teslīm rızā-yı ber-devām

1121 Şādık ol mişāk-ı Ħaķķa ķıl vefā
Tā bulasın her nefesde şad şafā

- S çalışmasında 1135. ile 1136. beyitler yer deġiştirmiştir:

1135 “İtru el-miskü’l-ķālîlî” fî’ d-dimāğ
Hāne-rā rūşen küned küçeg çerāğ

1136 Cur‘a kāfîdür berāy-ı çāşnî
Bildürür biñ deste reyhān bāğını

Kelime açısından nüshamızın diğer nüshalardan farkı incelendiğinde, kimi zaman diğer nüshalardaki sözcüklerle eş anlamlı sözcüklerin kullanıldığı; kimi zaman ise tamamen farklı anlamlara gelebilecek sözcüklerin tercih edilmiş olduğu görüldü.

- *güneşi: şemsi* örneğinde,

751 Tulū‘ êtdi çü devlet güneşi pervāz urdı bu cān kuşu
Şular yolu gözüm yaşı dil ü cān Hızır ārzūlar

- *anuñ: onuñ / perverdesi: pervesi / ħalifesi: ħalfesi* örneklerinde,

755 Odur perverdesi Hızruñ kulu hem ħalifesi anuñ
Paşamdur ‘aşıkı Hızruñ dil ü cān Hızır ārzūlar

- *ünetdüm: öterem* örneğinde, anlam çok değişmiştir:

766 Hızır Hān kuluıyam ben de ünetdüm ‘ışkı bağında
Yürürem Hızır yolında dil ü cān Hızır ārzūlar

- *Monla Hünkār: Molla-i Hünkār / Faķīh: Faķı* örneklerinde:

770 Çü Seyyīd Ġāziyi gördüm ki Monlā Hünkārı buldum
Daķı H‘āce Faķīh gördüm dil ü cān Hızır ārzūlar

- *dermān: ħükmi* örneğinde,

786 Gelür gördüm Hızır Hānı yürür öñince bir Hindī
‘Arab ėline ol Hindī kılur dermān ėder fermān

- *şıĥhat: şoĥbet* örneğinde,

800 Seherde geldi ėrişdi getürüp el du‘ā kıldı
Hemān-dem şıĥhat ėrişdi görindi gözüme ol ĥān

- *urubanu: açubanı* örneğinde,

801 Şerāb-ı ‘ışk çün içdüm kanat urubanı uçdum
Heveslerden kamu geçdüm görindi gözüme ol hān

- *zārı: zāyī / ‘aql ilen : ‘ışk ilen* örneklerinde,

804 Nice yıllar kılup zārī ki buldum ‘aql ilen anı
Dağı gerçek erenleri görindi gözüme ol hān

- *kim: çün* örneğinde,

818 Toli çün erüben yeter gemi kim ğark ola tutar
Anı ğarkdan halās eder yetişdi derdime dermān

- *hep: hem* örneğinde,

841 Her işler ki ‘ālemde hep işlenür
O ğavşuñ kamu hüküm altındadır
Ki hem ol yed-i kudretu’llāh[da]dur
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *yıl: biñ* örneğinde,

842 Bu ğavşuñ işine çü ‘aql eremez
Bile ola yüz yıl kişi bilemez
Hüdā anı göstermese göremez
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *sırrın: sözün* örneğinde,

844 Dēyelüm eşit imdi efrād sırrın
Erenler içinde bulardur güzīn
Müyesser kıla Hakk yine görmesin
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *zeng: reng* örneğinde,

853 Bunlar māsivādan çün oldu halās
Ki hāzretde olup ehaşşı havās
Silerler gönülden bular zeng ü pās

Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *yüzin: aña* örneğinde,

854 Hızır Hān bu esrārı yahşı bilür
Ki bir kez gören yüzin ‘āşık olur
Ebed kıl olup kapusunda kalur
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *hem: bir* örneğinde,

881 Biñ ādem gölgelenür hem varaķ gölgesine dērler
Ol iklīme varan kişi bulur Hızruñ demin dērler

- *olur: virilür* örneğinde,

888 Varanlara naşīb olur pes andan hāllü hālince
Ki kalmaz hīç biri maḥrūm erişür feyz yolınca

- *uydum: küydüm* örneğinde,

891 Seyr ü sülūk eder iken nefsum kodi yolda beni
Bunca zamān uydum aña aldārmış gördüm yine

- *gêrû müserred: kertü mürīd* örneğinde,

899 Beştāmdaki ol Bāyezīd bū’l-ḥayr olan Sultān Sa‘īd
Kıldı Bilāl himmet mezīd gêrû müserred oldum yine

- *diler: ider* örneğinde,

903 Ben oldum nāgehān ḥasta ki olmazam melül ašlā
Göñül seyrān diler dostā ki olmazam melül ašlā

- *kimse: kişi* örneğinde,

911 Anı içen kimse ölmez kimesne sırrını bilmez
Cihānda kimse ḥod kalmaz ki olmazam melül ašlā

- *yegini: yeyni* örneğinde,

930 Erenler bildiler işi kıluban yüklerin yegini

Ḳamu terk etti dünyâyı erenler bize yüz tutdı

- *vêrildi: yazıldı* örneğinde,

938 Cihānı cān-ı Ṭolı seyr kıldı
Ḳamu ‘ālemleri ‘ummānı gördi
Hızır peygambere çün kul vèrildi
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dèdiler

- *cānān: cān* örneğinde,

954 Bu sözler geldi çün cānān elinden
Bu Muḥyi’ d-dīn dem urur dost yolından
İçüpdür ol şarābı Hızır elinden
Ḳodı lezzetlerin işbu cihānuñ

- *varuban: varup ḥūb* örneğinde,

973 Göñül zaḥmına vaşluñdur çü merhem
Ki varuban cemālūñ yine görem
Ezelden şöyle düşmişdür sitārem
Vèrelden göñlümi sen bī-niṣāna

- *giryān u ser-gerdān: ser-gerdān u ḥayrān* örneklerinde,

975 Ḥayālūñ cān ü dilden tutdı evṭān
Bilür ḳulları ḥālın çünki sulṭān
Yürürem uşda giryān u ser-gerdān
Vèrelden göñlümi sen bī-niṣāna

- *getürdi: gösterdi* örneğinde,

976 Yaḳup ‘ışḳuñ odı çün geçdi cāna
Aḳup ḳanlı yaşum oldu revāne
Nèdelüm böyle getürdi zamāne
Vèrelden göñlümi sen bī-niṣāna

- *hevādan: hevesten* örneğinde,

982 ‘İşḳuñ şarābın içmişem n'ola gerek şimden-gèrü
Ḳamu hevādan geçmişem n'ola gerek şimden-gèrü

- *ayı*: - S, örneğinde,

989 Ramazān ayı ahirinde bir ‘aceb hālet zuhūr etti
Cihān hep nūr ilen tōldı gōñül gör kim neye erdi

- *nūr*: *hep* örneğinde,

1003 Çü berķ urup yūrūr ol nūr kılur rūşen cihānı nūr
Anuñ sırrın Hūdā bilūr dil ü cān gör kim neye erdi

- *ol levhūñ*: *olur Haķ* örneğinde,

994 Ol levhūñ yazusı altun yazılmış anda her meknūn
Gören kiři olur meftūn gōñül gör kim neye erdi

- *hūdāya*: *şafāya* örneğinde,

1018 Haķķa şükr kim ben bugün Hızır Nebīye uğradum
Ser-mest ü hayrānum bugün ğavş-ı hūdāya uğradum

- *Ṭolı-veş*: *Ṭūbā-veş* örneğinde,

1027 Kemendi zülfinūñ būyı şanasın mişk-i ‘anberdür
Çü Ṭolı-veş gelūr ķaddūñ şehā serv-i Hırāmāñı

- *çü*: *çün* / *yolum*: *yüküm* / *buña* : *baña* örneklerinde,

1048 Çü günden güne şevķ artdı benüm yolum buña yetdi
Hoş oynadı ve hoş ötdi yetişdi derdine dermān

- *getürdiler*: *götürdüler* örneğinde, *ele getürmek* ile *ele götürmek* deyimleri anlamca farklı olduğundan beyitin anlamı da değişmektedir:

1049 Bu Ṭolı vardı bir ele getürdiler el üstine
Erişdi yine dostuna yetişdi derdine dermān

- *ķılayın*: *ideyin* örneğinde,

1061 İzūñ tozını göreyin gözüme tütīyā edeyin
Ķapuñda ħizmet ķılayın baña seni gerek seni

- *sürilür: söylenür* örneğinde,

1063 Rūmdan erenler erişür hem şöhet ü dem sürilür
Bunca naşibler verilür baña seni gerek seni

- *cānlar: cān ola* örneğinde,

1084 Benüm bu derdüme ermedi dermān
Vişāl ‘ıydına cānlar qurbān
Yine baña erişdi mevc-i ‘ummān
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dédiler]

- *iḥāṭa-i raḥmān: cezbe-i raḥmān* S, 1078. beyitten sonraki başlık:

Beyān-ı İḥāṭa-i Raḥmān ve ‘Ayān Şoden-i Tecellī-i Sübhānī

- *ède: ire* örneğinde,

1080 Hüdādan erdi baña gine cezbe
Bi-hamdü’lilāh getürdi uşda vecde
Göñül miskīn diler kim éde ḥalve
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dédiler

- *zıkrde: deñizde* S, örneğinde,

1089 Gelicek Hızır ile İlyās zıkrde cem’ olup bunlar
Gözet bunları görince kul olam saña ölince

- *éder: - S* örneğinde,

1117 İsti‘ānet hem tazarru’ ibtiḥāl
Dā’im éder dergāh-ı Hakkā lā-yezāl

- *Mişāk-ı Hakkā: müştāk-ı Hakkā* örneğinde,

1121 Şādık ol mişāk-ı Hakkā kıl vefā
Tā bulasın her nefesde şad şafā

- *‘azīz-i Hakkā: tahrīr-i Hakkā* örneğinde,

1128 Şıbgatu’llāh Cezbedür iksīr-i Hakkā

Kim  erse ol olur ‘az  -i Hakk

- *k   eg*: *r   en*  rne inde,

1135 “‘I ru el-misk ’l- al li” f ’d-dim  
H  ne-r  r   en k  ned k   eg  er   

- ‘*ay  n *: ‘*in  n * / *vel *: *c  n dili*  rne lerinde,

1138    n ‘ay  n   ab    der  udret eli
Pes h  m    oldu hem  n-dem vel 

Ekler a ısından inceledi imizde g r ld  ki bu ek farklılıkları bazen anlamı da de i tiren ek derecededir.

- * ıldı  *: * ıldı  n*  rne inde,

5    n yolu a ba du   adem  ıldı   mer tibden g   er
 urbu a v   p  afer va lu a buldu  ihtid 

- *kem  linden*: *kem  l   n*  rne inde, belirtme eki ile        tekil  ah s e inin kar      g r lmektedir:

8 Verd  n kem  linden kem  l ‘arz eyled  n bize cem  l
 ıldı  n tecell  b -    r ke f eyled  n y   n     

- *varlı da* : *varlı    dan* / *a  a*: - S  rne lerinde:

9 Pes evvel   a  r ha     at     r   b   n d    
Sens  n ki buldu  varlı da bu  adar a  a k  r   kis 

- *olup*: *olur*  rne inde:

695 C  mlesi bizi bil r    f    f olup le  ker t  rur
H  nk r bizi alup varur    d oldu div  ne g     l

- *y r  di*: *y r  rdi* / *b r  di*: *b r  rdi*  rne lerinde,

798    dery     re y r  di cih  n  n r  b r  di

Ki nice mürde dirildi görindi gözüme ol hân

- *ola: olsa* örneğinde,

842 Bu ğavşuñ işine çü ‘aql éremez
Bile ola yüz yıl kişi bilemez
Hüdā anı göstermese göremez
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *himmetile: himmetinde/ tahtda: tahta* örneklerinde,

856 Oturur ğavş tahtında erenler cümle katında
Erenler himmetile hem o tahtda oturam ben de

- *‘ışkla: ‘ışkuñla* örneğinde,

932 Göñül ‘ışkla hem-dem oldu dërler
Cemālūñ ‘arz éder ol dost dëdiler
Hayālī vehmi nefis bozdı dërler
Cemālūñ ‘arz éder ol dost dëdiler

- *Hünkār kim: Hünkāruñ* örneğinde,

987 Hünkār kim éline varan Hızruñ cemālini gören
Hem kapulup anda kalan kalsa gerek şimden-gërü

- *vèrelden göñlümi : virüpdür göñli* örneğinde,

965 Bu dem şāhum esirger ben kulını
Bilür sultān ğarīb kullar hālını
Alur düşmişlerüñ dā’im elini
Vèrelden göñlümi şol Hızır Hāna

- *Manşūr-vār: Manşūr-veş* örneğinde, aynı görevde kullanılan iki Farsça ek kullanıldığı için anlamı etkileyecek bir durum söz konusu değildir:

1064 Varduğum and[a] gördiler Manşūr-vār oda urdılar
Yerden külüm şavurdılar baña seni gerek seni

- *ḥācetüm: ḥācetüñ* örneğinde, *ḥācetüm* kastediliyor olabilir. Tam olarak anlaşılamadı.

1069 Yüz süriyüp gitdüm bile dēr ḥācetüm bu dem dile
‘Arz eyledüm kıldan kıla baña seni gerek seni

- *ḥācetlerüm: ḥācetler[i]* örneğinde,

1070 El getürüp êtdi du‘ā ḥācetlerüm oldu revā
Hızır ile İlyās hem bile baña seni gerek seni

- *pes bu gencīne virānesi: bu gencīnenüñ virānesi* örneğinde, isim tamlamasının iki farklı şeklini görmekteyiz. A nüshasında belirtisiz isim tamlaması şeklinde kullanılmış, S çalışmasında ise belirtili isim tamlaması şeklinde yer aldığını görüyoruz:

1078 Hızır Nebīnūñ himmeti yār oldu Muḥyi’d-dīn[e] çün
Êrdi işāret oldu pes bu gencīne virānesi

- *vişāl-i nūr: vişālī nūr* örneğinde,

1085 Bu Muḥyi’d-dīn yine sevdāya düşdi
Şu ‘ışkuñ gövdesinde yandı bişdi
Vişāl[i] nūr ile kōndı vü göçdi
Cemālūñ ‘arz êder ol dost [dédiler]

- *aḳluñı: ‘aḳlını* örneğinde, A nüshasında ikinci tekil şahıs iyelik göze çarparken, S çalışmasında üçüncü tekil şahıs iyelik kullanılmıştır:

1088 Gel ey Tōlı bu ‘aḳluñı tağıtma Hızırı görince
Êrişe derdüñe dermān kıl olğıl aña ölince

- *şarābına: şarābın* örneğinde,

1094 Bu ‘ışk odına yanduran vuşlat şarābına kōnduran
Himmet atına bindüren ol Hızır Hān sultān imiş

- *vaşfuñ: vaşfin / cān ü tenüm: cānum tenüm* örneklerinde,

1096 Vaşfuñ eşidelden cānum ‘āşık durur cān ü tenüm
Dil tahtı üzre sulṭānum ol Hızır Hān sulṭān imiş

- *maḳşūda: maḳşūd* örneğinde,

1114 İmdi Ḥabibu’llāha kılğıl sen ṭaleb
Ėresin maḳşūda tā kim bī-tā‘ab

Metinde bu farklılıkların dışında tamamen anlam farklılığı olarak karşımıza çıkan örnekler de bulunmaktadır. Bunlar:

- *gemi: kimi* S. Metinde *gemi*yi şeklinde yazılmıştır; ancak her ne kadar anlam açısından uygunluk söz konusu olsa da hece fazlalığı nedeniyle veznin bozulmasına yol açacağından *gemi* şeklinde alınmıştır:

312 Her derde dermān eder ‘āciz kalanlara Ėriser
Hem ġarḳ olan gemi ṭutar cān u dili mest eyledi

- *Ḥaḳḳuñ emrile evlā yērler : Ḥaḳḳuñ emri olan yirler* örneğinde,

449 O sulṭān himmet Ėtdi hep varıldı
Anuñ adıyla çün seyrān olındı
Ḥaḳḳuñ emrile evlā yērler ġorıldı
Dil ü cān seyr Ėder her şubḥ ile şām

- *Resūlüñ nūrı ġözüme ġöründi: Resūlüñ ravzası çünkim ġörindi* S. A nüshasındaki dörtlük semantik açıdan daha uygun görünmektedir:

451 Resūlüñ izine yüzümi sürdüm
Daḥı cennet ḳapusınanda ġördüm
Daḥı cānlar maġārasına Ėrdüm
Dil ü cān seyr Ėder her şubḥ ile şām

- *ol baḥrūñ sāhilinde: ben ol kenārda* örneğinde,

572 Ol baḥrūñ sāhilinde bir mināre ġördüm göge olmuş yakīn
Ḳurān okunur zāhirā seyr eylemiş bī-çāreyem

- *Her g ce pes anlar u ar g nd z gibid r g celer / G rd m yine g  yet ‘aceb seyr eyled m ol h n ile / Bir memleket  turmaz yanar mahl k imi  i i  olu / Yalu ları g ge  ıkar seyr eyled m ol h n ile / Anlara varılmaz yak n hi  kimse bilmez yandug n / Oddan bular  ıkmaz hem n seyr eyled m ol h n ile (574., 575., 576. beyitler).*

Bu beyitler kendilerinden  nceki ve sonraki beyitlerle kaydırma sonucu birle tirilmi tir. Muhtemelen m stensih bu beyitin sonunda kaydırmanın farkına varmı  ve bundan sonraki beyiti yok sayarak kaydırmadan kurtulmaya  alı mı tır. Di er n shaların incelendi i  alı mada bu    beyit  u  ekildedir:

Her g ce pes anlar u ar g nd z gibid r g celer / G n  ogıca  hep mah v olur seyr eyled m ol h n ile / G rd m yine g  yet ‘aceb bir memleket  turmaz yanar / Mahl k imi  i i  olu seyr eyled m ol h n ile / Yalu ları g ge  ıkar g nd z gice [ turmaz] yanar / ‘İfr te be zer ser-te-ser seyr eyled m ol h n ile

- *i i d zerler: i  d zer bunlar  rne inde,*

746 Cih nı hep gezer bunlar bozılmı  i i d zerler
H k u  k dret eli bunlar dil   c n Hızır  r  lar

- *v ri  p hem a ı mazlar: diri  p hem ili mezler  rne inde,*

747 Vel  efr d  arı mazlar bular her dem bulı mazlar
V ri  p hem a ı mazlar dil   c n Hızır  r  lar

- A a ıdaki beyit yalnızca A n shasında bulunmaktadır. Di er n shalarda yer almamaktadır.

783 Alup at ardına vardı de izler i ine girdi
‘Ac yibler seyr kıldı  olı oldu yine hayr n

- *‘ac yib-k ndur evliy  bil ey c n: ‘aceb  an durur evliy  iy c van  rne inde,*

833 ‘Ac yib-k ndur evliy  bil ey c n
Bil r sırlarını H d -yı cih n

Erenler turur hükm eden der-cihān
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *‘ālemde iş başarup düzer: işi ‘ālemde bozup düzer* örneğinde,

840 Hüdā emri ile yürütür bunlar
İrağa yakına hep eli erer
Nice ‘ālemde iş başarup düzer
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- Aşağıdaki beyit S çalışmasında yer almamaktadır.

873 Bilinmez taş mudur yā Kābe mi yāhud şehir mi ol
Meger bir kār-ı nürdür berķ urur yerden göge dek ol

- *varur çün : varurlar* örneğinde,

913 Bu ‘ālemde nice bende varur çün tayy ilen anda
Gezerler şarkda vü ğarbda ki olmazam melûl aşlā

- *Vèrelden gönlümi şol Hızır Hāna: Virüpdür gönli çün sen bî-nişāna* örneğinde,

963 Çü söyler sözini cānān elinden
Haber-dārdur gönül Hakkdan nebilerin
Ferāġat menziline yol buluban
Vèrüp gönlümi şol Hızır Hāna

- *Dil ü cān milki oldu pes ‘imāret: Velī cān milketi oldu ‘imāret* örneğinde,

974 Gönül milkini sevgün kıldı ğāret
Getürelden şāhum saña irādet
Dil ü cān milki oldu pes ‘imāret
Vèrelden gönlümi sen bî-nişāna

- *çevre kuşatmış: çün kuşatmışlar* örneğinde,

992 Hem anda bir maķām gördüm temāmet nūra müstaġrak
Döşenmiş hem bir aķ döşek gönül gör kim neye erdi

- *yüzinde ay güneş kursı: yüz biñ ay güneş kursı* örneğinde,

1004 Çü gördüm bir kara bulut yüzinde ay güneş kuruşu
Gibi var ola içinde dil ü cān gör kim neye erdi

- *idrāk étmez: derk idemez* örneğinde,

1016 ‘Aql idrak étmez anı çü bilmez ‘ışk yolını
Buluban cezbe yolını dil ü cān gör neye erdi

- *ayılmamış: ayılmışdur* örneğinde,

1074 Bu şöhetün ‘āşıkları hū çağırışup gülbang urur
Yüz biñ ola Manşūr gibi ayılmamış mestānesi

- *ķondı vü göçdi: ķandı (?) uçdı* S, örneğinde,

1085 Bu Muħyi’ d-dīn yine sevdāya düşdi
Şu ‘ışkuñ gövdesinde yandı bişdi
Vişāl[i] nūr ile ķondı vü göçdi
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dédiler]

- *Beyān-ı Mülākāt-ı Hāzret-i Hızır u İlyās Ber-Vech-i Deryā ve Der-Hengām-ı*

Seher-i Hāşıl-Şoden-i Maṭlab-ı A ‘lā örneğinde, A nüshasıyla S çalışması arasında bu bölümde epey fark görülmüştür. Bu bölümde geçen kişilerin S çalışmasındaki kişilerden tamamen farklı olduğu anlaşılmaktadır.

- *erişe derdüñe: erişüp derdüme* örneğindeki ek farklılığı, anlam farklılığına da yol açmıştır:

1088 Gel ey Toli bu ‘aķluñı taķıtma Hızır görünce
Ėrişe derdüñe dermān ķul olgıl aña ölince

- *berrū baħri: berri baħri / gezen: gezer / ħūkm eden: ħūkm ider / ėren: irer*

örneklerinde de aynı şekilde ek farklılıkları, anlam farklılıklarına yol açmıştır:

1100 Bu berrū baħrı ol gezen arz u semāda ħūkm eden
Vaķti zarūretde ėren ol Hızır Hān sultān imiş

- *ërişse: irişe* örneğinde, yine iki nüsha arasındaki ek farklılığı semantik farklılığa yol açmıştır:

1127 Cezbe erişse kişiyē nā-gehān
Cümle nokşānı temām olur hemān

- *şānuñ: şānını* örneğinde, çalışma arasında kişiler açısından bir farklılık gözlenmektedir. A nüshasında *senin şanın* anlamında olmasına karşın S çalışmasında *onun şanını* anlamı bulunmaktadır.

1130 Fi'l ü vaşf u hulkını tebdīl eder
Bir nefesde şanuñı tekmīl eder

2. 1. 5. 2. Nüshada Yer Alan Eksiklikler ve Yazım Hataları

- *olaruñ:olur* örneğinde A nüshasında hece fazlalığı vezin bozukluğu yaratmaktadır. Bu nedenle düzeltildi:

342 Nazar kılsa bir ednāya cihānda
Olur ol mu'teber her dü-cihānda
Sözi şınmaz olaruñ Hakk hazretinde
Cemālūñ 'arz eder ol dost dediler

- *öñince: öñce* örneğinde, A nüshasında anlam çok uygun olmasına rağmen hece fazlası vardır. Bu durum vezin bozukluğu yaratmaktadır:

363 Seyyid Ğāzi gördüm gelür öñince Melik Ğāzi gelür
Sultān Şücā' bile gelür Hünkār hācum Bektaş gelür

- *nūr-ı mu'azzam: nūr-ı a'zam* örneğinde, A nüshasında hece fazlalığı vezin bozukluğuna neden olmuştur:

398 Erişdüm Mekke şehrine hemān dem
Kubeys tağı Hirā tağı mükerrem
Görindi gözūme ol nūr-ı mu'azzam
Harem iklīmini seyr eyleyelüm

- *seyrāndur*: *seyr itdi* örneğinde, hece fazlalığı vezin bozukluğu yaratmaktadır. Yine de değiştirilmemiştir:

627 Muḥyi'd-dīn ol dost ellerini seyrāndur berr ü baḥrini
Ol Hızır Hān aldı elüm gösterdi hep uçdan uca

- *var*: -S, örneğinde, bu sözcük hece fazlalığı oluşturmaktadır. Vezne uymamaktadır:

623 Bir ṭā'ife var yeksān durur kim başları insān durur
Şüretleri ḥayvān durur gösterdiler uçdan uca

- *eden*: *idindi* örneğinde, A nüshasında veznin bozulmuştur:

38 Ba'zını maḥbūb eden müste'ān
Kim yuḥibbühüm durur aña beyān

- *maḥmūrān* sözcüğü, 1071. beyitten sonraki başlıkta ı harfiyle yazılmıştır.

Diğer çalışmada göze çarpan eksiklikler ve müstensih hatalarına baktığımızda şu noktalar üzerinde durulması gerekmektedir:

- A nüshasındaki *Beyān-ı Seyr-i Serendil ü İklīm-i Cinniyān ve Diyār-ı Çīn ü Hıṭāy ü Ba'z-ı Eḳālīm* bölümü ile *Beyān-ı Mülākāt-ı Tabākāt-ı Ğaybiyyān vü Dīl-i 'Afārit vü İklīm-i Periyān* bölümleri, S çalışmasında *Beyān-ı Temekkūn-i Maḳām-ı İtlāk ve Resīden Be-Evc-i 'Ālem-i İstiğrāk* bölümünden sonra da tekrar edilmiştir. Bu iki bölüm diğer çalışmada kullanılan nüshalarda farklı yerlerde bulunmaktadır; ancak çalışmayı yapan kişi bu durumu fark edememiş, söz konusu olan bu iki bölüm metinde (S çalışmasında) iki defa yazılmıştır. Tekrar edilen kısım ile bölümlerin kendileri arasında, kimi sözcüklerde bazı ses farklılıkları görülse de bunlar başka bir bölüm oluşturmaya yetecek farklar değildir. Dolayısıyla bu da metnin tekrar edildiği görüşünü destekleyen bir gerçektir. Metni çalışanın transkripsiyon çalışmasına bakıldığında tekrar edilen bölüm ile esas bölüm arasında kimi seslerde görülen farklı okumalar da, bu bölümün gözden kaçmış olabileceğini gösterdiği gibi, aynı sözcüğün farklı okumalarına yer

verilmesi de bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Aynı çalışma içerisindeki bu farklılıkları şöyle sıralamak mümkündür:

- Başlık: *iklīm-i cinniyān: iklīm-i cuyān, ba‘z-ı eḳālīm :ba‘z-ı eḳālīm-i cihān,*
- *derdime*: 1056’da *derdüme*,
- *düşdi key şaḳın*: 1057’de *düşdi şaḳın* / 807’de *yeter*, 1057’de *yiter*. Ayrıca ilk bölümde *yiter* şeklinde okunan sözcüklerin hepsi tekrar edilen bölümde *yeter* şeklinde okunmuştur.
- *harbe*: 1058’de *hārbe*,
- *iş başuma düşdi yaḳın*: 1059’da *iş başa düşdi key şaḳın*,
- *Hıtāyda çün aḳın*: 1061’de *Hıtay da çok yaḳın*,
- *‘ışḳ*: 1062’de *‘aşḳ* (Metnin istinsah edildiği dönem ‘aşḳ sözcüğünün kullanımı için erken bir dönemdir.),
- *ḳanda dilerse*: 1063’te *ḳande olursa*,
- *derdüne*: 1064’te *derdine* örneğinde ilk bölümdeki derdüne okuyuşu da dikkat çekmektedir. Nazal sesle okunması gereken ikinci tekil şahıs iyelik eki belirtme eki ile karıştırılmıştır.
- Başlık: *Beyān-ı mülākāt-ı tabāḳāt ḡaybiyyān ve seyr-i ‘afārit ve periyyān*, tekrar edilen bölümde ise: *Beyān-ı mülākāt-ı tabāḳāt-ı ḡaybiyyān ve dīl-i ‘afārit ve iklīm-i periyyān*,
- *ferāḥ*: 1065’de *ferāḥ* / 815’te *derdüme*: 1065’te *derdine* (ilk bölümde *derdüme* şeklinde okunan sözcükler tekrar edilen bölümde *derdine* şeklinde okunmuştur.),
- *ṭoluban ol bozar ḡāhī*: 1067’de *ṭoluban ol yüzer ḡāhī*,
- *kimi kim*: 1068’de *kimi çün*,
- *ifrītlere*: 1069’da *‘ifrītlere / perīleri*: 1069’da *ḡaybīleri*,
- *ḳanda dirildi*: 1070’te *ḳandadur bildi*,
- *er ṭanıḳ*: 1071’de *o ṭanuk*,
- *emr ile budur*: 1072’de *her bilen yürür/ mekān-ı Hızrr*: 1072’de *mekān-ı Hızr[ı]*,

- *Ṭolı dir Hızırı çün gördüm ki bir yol üzre pes ṭurdum: 1073’de Ṭolı der Hızır[ı]
çün gördüm ki bir yol üzre pes ṭurur,*
- *boz atlar. 1074’te boz atlu,*
- *Bu Muḥyi’d-dīn bulur yolın düzer ‘āşıkıların gūlin/ Yazar buyrukların Hızır
yētişdi derdüme dermān: 1075’te Bu Muḥyi’d-dīn bilür yolın düzer ‘āşıkıların
gōñlin/ Yazar buyrukların Hızırın yētişdi derdime dermān.*
- S çalışmasında tekrar edilen bölümler şunlardır:

BEYÂN-I SEYR-İ SERENDİL Ü İKLİM-İ CİNNİYÂN VE DİYÂR-I ÇİN Ü
HİTÂY Ü BA‘Z-I EḲÂLİM

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 806 Bir şevk görindi gözüme derdüme bu dermān yēter
Pertev tokındı yüzüme derdime bu dermān yēter
- 807 Yolum uzak şanma yakın iş başa düşdi key şakın
Himmet yarağın gel takın derdime bu dermān yēter
- 808 Çıkıdum SerendİL tağına hem harbe aldum elüme
Girdüm o cinnī ėline derdime bu dermān yēter
- 809 Kāf tağına vardum yakın iş başa düşdi key şakın
Hāşıl olup ‘ayne’l-yakīn derdime bu dermān yēter
- 810 Kara deñizler geçmişem bunca ‘acāyib görmüşem
Esmā ile tayy etmişem derdime bu dermān yēter
- 811 Çīn ėline girdüm hemīn oldı Hıṭāyda çok akın
Ser-bāz olup oldum güzīn derdime bu dermān yēter
- 812 Ėrdüm beden seyrānına çıkıdum erenler tahtına
Bağdum bu ‘ışık divānına derdime bu dermān yēter
- 813 Kamu cihānda bilinür Kāfdan Kāfa hep söylenür
Kanda dilerse bulunur derdime bu dermān yēter

- 814 Ȑolı yine çün mest olur ol Hızır Hân himmet kılur
Derdine hem dermân bulur derdime bu dermân yêter

BEYÂN-I MÜLÂKÂT-I TABÂKÂT-I ĞAYBİYYÂN VE DİL-İ ‘AFÂRİT VE
İKLİM-İ PERİYYÂN

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 815 Ȑolı dër kim ferâh düşdüm çün êrdi derdime dermân
Ki ğaybîlerle bulışdum yêtişdi derdime dermân
- 816 Ȑolı Hızruñ yolın tutar uçar kuşa êrür yêter
Aılmış okları tutar yêtişdi derdime dermân
- 817 Gezer ol cümle deryâyı taluban ol yüzer gâhî
Dilinde Hızır esmâsı yêtişdi derdime dermân
- 818 Ȑolı ün êrüben yêter gemi kim ğark ola tutar
Anı ğarkdan halâs êder yêtişdi derdime dermân
- 819 Ȑolı Kâf taĝına girdi dahı ‘ifrîtlere vardı
Kamu perîleri gördi yêtişdi derdime dermân
- 820 Ȑolı yüzün yere süre ki secdesinde sır görür
Erenler kâdadur bilür yêtişdi derdime dermân
- 821 Ȑolı dâ’im olur konuk Ȑolı maķbûldür er tanık
Ȑolınuñ ğöñlidür şınuķ yêtişdi derdime dermân
- 822 Hüdâdan emr ilen yürür Ledünn ‘ilmini ol bilür
Mekân-ı Hızır ol bulur yêtişdi derdime dermân
- 823 Ȑolı êydür Hızır ün gördüm ki bir yol üzre pes Ȑurdum
Boz atlu hem yeşil tâclu yêtişdi derdime dermân
- 824 Acu tatlu durur sözüm erenlere türâb yüzüm
Nazar ğayba kılur gözüm yêtişdi derdime dermân
- 825 Bu Muhyi’-d-dîn bilür yolın düzer ‘âşıķlaruñ ğöñlin
Yazar buyruķlaruñ Hızruñ yêtişdi derdime dermân

- *iḥṣānuḥ iḥṣān*: *iḥṣānuḥ iḥṣān* örneğinde, S çalışmasında yazım yanlış yapılmış olabilir.

4 Kavl-i sedīdi her nefes kılduñ müyesser ber-devām
İḥṣānuḥ iḥṣān eyleduñ vèrdüñ vücūduñdan şafā

- *senüñçün*: *senünçün* S, örneğinde ﺓ harfinin yazımında S çalışmasının istinsahı yanlışlık yapmış olabilir.

16 Ol ḥālīk-i şubḥ-ı vücūd ol ḥālīk-i cedd ü cüdūd
Senüñçün ibdā‘ eyledi a‘rāz u cevher ez-ḥafā

- *e’s-selām*: *insilāḥ* örneğinde, müstensih hatası olduğunu düşündürüyor.

45 Rāh-ı tevḥīdünde sırrum dā‘imā
E’s-selām eder kapuña kā’imā

- *gördüğümü*: *gördüğümü* yazılmış S çalışmasında. Muhtemelen yazım hatası yapılmış.

51 Seyr édüp cümle temāşā eyledüm
Emrüñ ile gördüğümü söyledüm

- *āyetüñ*: *āāyetüñ* S, örneğinde metni çalışanın yazım hatası olabilir:

56 Āyetüñ āfāk ü enfüsde keşīr
Görmüşem ma‘nā vü sûretde vefīr

- *musahḥhar*: *muḥassar* S, örneğinde *musahḥhar*:ele geçirilmiş, *muḥasser*: hasret kalmış anlamlarına gelmektedir. Beyitin anlam bütünlüğü açısından *musahḥhar* daha uygun görüldü:

181 Pes musahḥhar oldı kamu kā’ināt
Hem tecellī kıldı zāt-ile şıfat

- *delīm*: *dilüm* S, örneğinde, anlam açısından S çalışmasındaki şekil kesinlikle uymamaktadır.

188 Bir k bbe g rd m key ‘az m esm   olu k lm   Ker m
Esr r-ı ha   anda del m seyr eyled m ba dan ba a

- *m rde: merde*  rne inde:

241 K anda olur bir ‘ı    eri bu m rde c n ola diri
G rd m gel r   ler biri ‘ı  ı yolına gideyin

- *erenlerd r: erenler dir*  rne inde, S  alı masında muhtemelen bir yanlış okuma durumu s z konusudur:

361 Bul arda vardur bir kemer T lı erenlerd r meger
H nk ra  uldur ser-te-ser H nk r   cum Bekta  gel r

- *bir aceb: bir aceb bir* S. Bu hatanın m stensihden mi yoksa s z konusu  alı madan mı kaynakland  ı anla ılamadı:

285 Bu ge e bir ‘aceb a v li oldu
Ki dery -yı mu   te yol a ıldı
Bu ‘ lem s yley p c mle dil oldu
Cih na   km  der  av   u dan uca

- *  cet m:   cet n*  rne inde, S  alı masında *  cet n*  eklinde g sterilmi , *  cet m* kastediliyor olabilir. Tam olarak anla ılamadı:

1069 Y z s riy p gitd m bile d r   cet m bu dem dile
‘Ar  eyled m  ıldan  ıla ba a seni gerek seni

3. DİL ÖZELLİKLERİ

3. 1. İmla Özellikleri

Muhyiddin Çelebi'nin *Hızırname* adlı eserinde imla bakımından iki ayrı özellik göze çarpmaktadır. Birisi Eski Türkçe yazı geleneğinden gelen Eski Uygur imlası, diğeri ise yeni girilen medeniyet çevresinin yazı dilleri olan Arap ve Fars imlasıdır. Bu bağlamda incelediğimizde metinde yer alan Eski Uygur ve Arap-Fars imlası özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

Eski Uygur İmlasının Özellikleri:

Kelimedeki bütün ünlülerin gösterilmesi:

ويردى (vêrđi, 1b/ 1), اولسون (olsun, 1b/ 2), اوزوكى (özüñi, 2a/ 6), بويوله (büyüle, 2a/ 10), اوستونه (üstüne, 27a/ 518).

Arap-Fars İmlasının Özellikleri:

1. Kelimelerdeki bütün ünlülerin yazılmaması:

يپراقدهغى (yapraqdağı, 28b/ 549), صونك (şunuñ, 28b/ 546), بلنمز (bilinmez, 29a/ 576), پشمدى (paşamdur, 40a/ 755)

2. η ünsüzü için tek harf (ك) kullanılması:

سونسك (sensüñ, 2a/ 9), اكه (aña, 25a/ 478), كوكل (göñül, 25b/ 484)

3. Kalın sırada kelimelerde (ص) harfinin kullanılması:

صونك (şunuñ, 28b/ 546), صفا (şafā, 2b/ 14), صوصامش (şuşamış, 49a/ 919), صونلدى (şunıldı, 49a/ 920)

4. ç ve p ünsüzleri için (چ) ve (پ) harflerinin kullanılması:

نیچلر (nêçeler, 49b/ 936), چو (çü, 48b/ 915), ایچüpdür (içüpdür, 51a/ 954),
چاغریشوب (çağırışup, 54a/ 1074), اولپدر (olupdur, 17b/ 341), یاپوسی (yapusı, 9b/
187)

3. 1. 1. Ünlülerin Yazılışı

3. 1. 1. 1. a ünlüsü

3. 1. 1. 1. 1. Başta

3. 1. 1. 1. 1. 1. Medli Elif ile (ا)

(آوارهسیم (āwāresiyem, 8b/ 162), آیشکار (āşikār, 5a/ 95), آیت (āyet, 4b/ 72), آیینه (āyīne, 5b/ 104),
آدم (ādem, 10a/ 192), آخر (āhir, 6a/ 113),

3. 1. 1. 1. 1. 2. Üstünlü Elif ile (ئ)

آندہ (anda, 10b/ 198), آندن (andan, 11a/ 210), آلدی (aldı, 10b/ 205)

3. 1. 1. 1. 1. 3. Üstünsüz Elif ile (ا)

آفرین (āferin, 3b 31), آچıldı (açıldı, 10b 197), آلتون (altun, 9b/ 187)

3. 1. 1. 1. 2. Ortada

3. 1. 1. 1. 2. 1. Hemzeli Elif ile (ا)

قرآن (Kur'ān, 3a/ 23)

3. 1. 1. 1. 2. 2. Elif ile (ا)

آفتابدن (āfitābdan, 5a/ 85), آه (rāh, 3b/ 45), آلم (hālüm, 4a/ 54)

3. 1. 1. 1. 2. 3. Harekesiz

پشمدر (paşamdur, 40a/755) örneğinde sözcüğün ünlüleri yazılmadığı gibi,
harekeyle de gösterilmemiştir.

3. 1. 1. 1. 3. Sonda

3. 1. 1. 1. 3. 1. Harekesiz He ile (ه)

بنلره (bunlara, 3a/ 27), يولکه (yoluña, 2a/ 5), جانه (cāna, 1b/ 1)

3. 1. 1. 1. 3. 2. Elif ile (ا)

ورا (verā, 3a/ 22), بقا (beḳā, 3a/ 21), سکا (saña, 2b/ 21)

3. 1. 1. 2. e ünlüsü

3. 1. 1. 2. 1. Başta

3. 1. 1. 2. 1. 1. Elif ile (ا)

ایلدی (esved, 21a/ 404), اسود (esmāda, 4a/ 52), اسماده (elūmi, 11b/ 218), الومی (eyledi, 15a/ 295)

3. 1. 1. 2. 2. Ortada

3. 1. 1. 2. 2. 1. Harekesiz

کونش (güneş, 53b/ 1004), سنی (seni, 49a/ 923), کرکسه (gerekse, 37a/ 701)

3. 1. 1. 2. 2. 2. Elif ile (ا)

ایمانی (Yemenī, 20b/ 402), اچالر (içeler, 12a/ 234)

3. 1. 1. 2. 2. 3. Harekesiz He ile (ه)

کیمسنک (kimsenüñ, 6a/ 115), جملهن (cümlesin, 3b/ 37), نجهلر (niceler, 18a/ 353)

3. 1. 1. 2. 3. Sonda

3. 1. 1. 2. 3. 1. Harekesiz He ile (ه)

ایچره (içre, 6a/ 116), ینه (yine, 16a/ 313), بيله (bile, 8b/ 163), نجه (nice, 2a/ 7)

3. 1. 1. 3. ı, i ünlüleri

Metinde ı ve i ünlüleri, dönemin özelliğine uygun olarak kelime başında ve ortasında ا ve ى harfleriyle gösterilmiştir.

3. 1. 1. 3. 1. Başta

3. 1. 1. 3. 1. 1. Elif-ye ile (ای)

ایچنده (içinde, 44b/ 844), ایشنه (işine, 44b/ 842), ایلنی (êlini, 9a/ 171)

3. 1. 1. 3. 1. 2. Elif İle (ا)

انجو (incü, 46a/ 868), اندم (indüm, 20b/ 400), ایشلری (işleri, 20a/ 386)

3. 1. 1. 3. 2. Ortada

3. 1. 1. 3. 2. 1. Ye ile (ی)

دردیکه (derdiñe, 14b/ 392), علویده (ulvīde, 16b/ 325)

3. 1. 1. 3. 2. 2. Harekesiz

سوزلرنده (sözlerinde, 4b/ 78), اولمشدر (olmışdur, 54a/ 1017)

3. 1. 1. 3. 2. 3. Hemze ile (ء)

دائم (dā'im, 5b/ 110)

3. 1. 1. 3. 3. Sonda

3. 1. 1. 3. 3. 1. Ye ile (ی)

کشی (kişî, 53a/ 994), دخی (daḥî, 39a/ 740), طغری (ṭoġrî, 39a/ 736), سبحانی (Sübhānî, 4b/ 79)

3. 1. 1. 3. 3. 2. Harekesiz

Nüşamızda 3. tekil kişi görülen geçmiş zaman eki ى harfi olmaksızın yazılmıştır.

بیلد (bild[i], 23a/ 445)

3. 1. 1. 3. 3. 3. Hemzeli He ile (ه)

Sonu he (ه) ile biten سایه 'sāye'i sözcüğündeki belirtme eki hemze ile yapılmıştır (60a/1126). Sonunda tamlama ى'si yerine ه "he" harfi üzerine hemze kullanılmıştır. Metindeki tek örnektir.

3. 1. 1. 4. o, ö ünlüleri

3. 1. 1. 4. 1. Başta

3. 1. 1. 4. 1. 1. Elif-vav ile (او)

اوڤدوم (öpdüm, 6a/ 120), اولدی (oldı, 6a/ 114), اوغل (oġul, 4b/ 75), اوڤور (oḡur, 8a/ 155)

3. 1. 1. 4. 2. Ortada

3. 1. 1. 4. 2. 1. Vav ile (و)

کوشلر (köşeler, 57b/ 1073), گوئل (göñül, 8b/ 158), گورن (gören, 8b/ 173)

3. 1. 1. 5. u, ü ünlüleri

3. 1. 1. 5. 1. Başta

3. 1. 1. 5. 1. 1. Elif-Vav ile (او)

اوستنه (üstine, 5b/ 109), اوچدن اوجا (uçdan uca, 9a/ 174), اولو (ulu, 9b/ 175), اورور (urur, 9b/ 182)

3. 1. 1. 5. 2. Ortada

3. 1. 1. 5. 2. 1. Vav ile (و)

رؤى (rūy, 3b/ 42), نور (nūr, 5a/ 99), جود (cūd, 2b/ 14), گورندى (göründi, 10a/ 195), ياپوسى (yapusi, 29a/ 554)

3. 1. 1. 5. 2. 2. Harekesiz

ايلدم (eyledüm, 10a/ 196), محى الدين (Muḥyi'd-dīn, 10a/ 196)

3. 1. 1. 5. 3. Sonda

3. 1. 1. 5. 3. 1. Vav ile (و)

هيبتلو (heybetlü, 30b/ 577), طولو (tolu, 29b/ 559), كزلو (gizlü, 23a/ 443), اولو (ulu, 6b/ 24)

3. 1. 2. Ünsüzlerin Yazılışı

3. 1. 2. 1. ç Ünsüzü

3. 1. 2. 1. 1. Başta

3. 1. 2. 1. 1. 1. çim (چ) İle

چونكم (çünkim; 50a/ 937), Çiçek; 34a/ 650), چچك (Çiçek; 34a/ 650), چوق (çok; 11a/ 213)

3. 1. 2. 1. 1. 2. cim (ج) İle

Nüshada bir örnekte ç sesinin ج (cim) harfiyle yazıldığı görülmüştür.

جوغىمش (çoğımış, 11b/ 223)

3. 1. 2. 1. 2. Ortada

3. 1. 2. 1. 2. 1. çim (چ)

اچمشم (açıla, 4a/ 60), گرجه (gerçi, 4a/ 57), كچرلر (geçerler, 21b/ 412), içmişem, 4b/ 68)

3. 1. 2. 1. 2. 2. cim (ج) ile

اوچدن (uçdan, 7b/ 140) sözcüğü metinde اوچدن (niceler, 22b/ 438), نيجه لر (içmişem, 4b/ 68) şeklinde yazılmıştır.

3. 1. 2. 1. 3. Sonda

3. 1. 2. 1. 3. 1. çim (چ) ile

Tek örnekte rastlıyoruz: اغاچ (ağaç, 6b/ 878)

3. 1. 2. 1. 3. 2. cim (ج) ile

اغاچه (ağaca, 28b/ 548), هیچ (hiç, 20a/ 385), قلیچ (kılıç, 34b/ 652), اغاچ (ağaç, 26b/ 504)

3. 1. 2. 2. p ünsüzü

3. 1. 2. 2. 1. Başta

3. 1. 2. 2. 1. 1. p (پ) ile

پس (pes, 14b/ 287), پیغمبرك (peygamberüñ, 19a/ 369)

3. 1. 2. 2. 1. 2. b (ب) ile

Sözcük başında p harfinin b ile yazımına sadece bir örnek bulunmaktadır:

بس (bes, 21a/ 407)

3. 1. 2. 2. 2. Ortada

3. 1. 2. 2. 2. 1. p (پ) ile

قپو (kapu, 19b/ 382), قپیلوب (kapılıp, 41a/ 776), حپس (haps, 57a/ 1065)

3. 1. 2. 2. 2. 2. b (ب) ile

حبس (habs, 17a/ 336), قپوسنده (kapusunda, 18a/ 356)

3. 1. 2. 2. 3. Sonda

3. 1. 2. 2. 3. 1. b (ب) ile

Metinde özellikle –(I)p zarf-fiil ekinin ب harfiyle yazılmış olduğu görüldü:

اولوب (olup, 41a/ 778), اورب (urup, 42a/ 795), سويلیوب (söyleyüp, 44a/ 827)

3. 1. 2. 3. t Ünsüzü

3. 1. 2. 3. 1. Başta

3. 1. 2. 3. 1. 1. tı (ط) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

طاغری (toğrı, 3b/ 37), طولی (tolı, 5b/ 111), طورمز (türmaz, 8a/ 151), طاغك (taguñ, 10a/ 186)

3. 1. 2. 3. 1. 2. t (ت) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

تحتی (taḥtī, 10a/ 189), تقوا (taqvā, 4b/ 83), توصیف (tavṣīf, 58b/ 1092.beyitten sonraki başlık), تضرع (taẓarruʿ, 59b/ 1117)

3. 1. 2. 3. 1. 3. t (ت) ile İnce Sıradan Kelimelerde

تمنا (temennā, 8a/ 155), تجلي (tecellī, 9b/ 181), تفریق (tefrīk, 59b/ 1118)

3. 1. 2. 3. 2. Ortada

3. 1. 2. 3. 2. 1. t (ت) ile İnce Sıradan Kelimelerde

یتشدی (yetişdi, 6b/ 124), دسته (deste, 60a/1136)

3. 1. 2. 3. 2. 2. t (ت) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

مرتضی (Murtaẓa, 3a/ 28), قاتنده (kātında, 8b/ 163), طوتوب (tutup, 36a/ 680)

3. 1. 2. 3. 3. Sonda

3. 1. 2. 3. 3. 1. t (ت) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

محبت (muḥabbet, 1b/ 2), سبقت (sebqat, 2b/ 19), هاروت (Hārut, 32a/ 612)

3. 1. 2. 3. 3. 2. t (ت) ile İnce Sıradan Kelimelerde

هست (hest, 15a/ 301), مست (mest, 15a/ 301), ایت (èt, 7a/ 137).

3. 1. 2. 4. s Ünsüzü

3. 1. 2. 4. 1. Başta

3. 1. 2. 4. 1. 1. sad (ص) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

صونديلر (şohbet; 35b/ 678), صكره (şoñra; 2b/ 18), صفا (şafā; 2b/ 14), صوندیلر (şundılar; 15b/ 305).

3. 1. 2. 4. 1. 2. sad (ص) ile İnce Sıradan Kelimelerde

صچوب (şeçüp, 56a/ 1046), صنا (şenā, 50b/ 947. beyitten sonraki başlık)

3. 1. 2. 4. 1. 3. sin (س) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

سکا (saña, 3a/ 24), سناجاغی (sancağı, 51a/ 955), سلطان (sulṭān, 17a/ 332)

3. 1. 2. 4. 1. 4. sin (س) ile İnce Sıradan Kelimelerde

سنسن (sensin, 2a/ 11), سزا (sezā, 2b/ 20), سورددم (sürdüm, 17b/ 343)

3. 1. 2. 4. 2. Ortada

3. 1. 2. 4. 2. 1. sad (ص) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

اصمرلدى (aşmırdı, 54a/ 1012), باصدى (başdı, 54a/ 1012), اصلنى (alşını, 53b/ 1006), اصلاح (ıslāh, 2a/ 11), (ışmarladı, 37a/ 702)

3. 1. 2. 4. 2. 2. sin (س) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

حسن (Hasan, 3a/ 28), يانسە (yansa, 52b/ 983)

3. 1. 2. 4. 3. Sonda

3. 1. 2. 4. 3. 1. sad (ص) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

غواص (Ġavvaş, 5b/ 103)

3. 1. 2. 4. 3. 2. sin (س) ile Kalın Sıradan Kelimelerde

قياس (kıyas, 13b/ 267)

3. 1. 2. 4. 3. 3. sin (س) ile İnce Sıradan Kelimelerde

نفس (nefes, 3a/ 30)

3. 1. 2. 5. ñ Ünsüzü

Nazal sesin yazımı konusunda metinde bir karışıklık olduğu görülmektedir. Özellikle ilgi ekinin yazımı ile ikinci tekil şahıs iyelik ekinin yazımının müstensih tarafından karıştırılmış olduğu görülmektedir. Bunların yanısıra belirtme eki ile ikinci tekil şahıs iyelik ekinin de birbirine karıştırıldığı ve birbirleri yerine yazıldıkları görülmektedir.

Belirtme ekinin ikinci tekil şahıs iyelik eki ile karıştırılması, metnin semantik yapısının da değişmesine yol açmaktadır. Örneklerin çokluğu, “Acaba müstensih bu durumda metni yanlış anlamış olabilir mi?” sorusunu akla getirmektedir.

Bir örnekte ك ve ن harflerinin karıştırılması sonucu, iyelik eki yerine belirtme eki getirilmiştir. Anlam kopukluğu yaratmamak için ikinci tekil şahıs iyelik eki olarak düzeltilmiştir. Bu durum dipnotta araştırmacıların bilgisine sunuldu.

yüzüñ: yüzin örneğinde, A nüshasında ك ve ن harflerinin karışması sonucu iyelik yerine belirtme eki getirilmiştir. Anlam kopukluğu yaratmamak için ikinci tekil şahıs iyelik eki olarak düzeltilmiştir:

889 Gel ey Muhyi'd-dīn imdi sen cihānda ‘ārif ol yūri
Naşībūñ Hızır Hāndandur ayağına yüzūñ süri

lezzetlerūñ : lezzetlerin örneğinde, 950, 951 ve 952. dörtlüklerde *lezzetlerūñ* şeklinde yazılmıştır; ancak “cihānın lezzetlerini” anlamında olması gerekmekte, sözcük belirtme ekine ihtiyaç duymaktadır. Çünkü beyitte görüldüğü üzere isim tamlamasının tamlayan ve tamlanan öğeleri yer değiştirmiştir. Tamlanan öğenin iyelik eki alması gerekmektedir. Bu nedenle *lezzetlerin* olarak düzeltilmiştir:

950 Koğıl lezzetlerin cān ü cihānuñ

kayduñ : kaydın örneğinde, metinde ك ile yazılmıştır; ancak *Hızır'ın kaydın* ifadesinin *Hızır'ın kaydını* anlamında kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle anlamına uygun şekilde değiştirilmiştir:

923 Baña seni gerek dedüm dedi Hızır kaydın yidüm
Vérđi murādum Haqq benüm gösterdi hep bu dem baña

hikmetlerūñ: hikmetlerin örneğinde, aşağıda bir mısrası verilen beyitte *hikmetlerūñ* şeklinde yazılan sözcüğün, sentaks ve anlam bakımından *hikmetlerin* şeklinde yazılması gerekmektedir. Aynı beyitte *esrāruñ* şeklinde yazılan sözcük beyitin anlamına uygun şekilde esrārın olarak değiştirilmiştir:

165 Hem Nuḥ Nebī gördüm ‘ayān ḥikmetlerin kıldı beyān
Bildürdi esrārın hemān seyr eylemiş āvāreyem

ol ṭaḡuñ: *ṭaḡın* örneğinde, metinde *ṭaḡın* şeklindedir; ancak bir tamlama söz konusu olduğu için *ṭaḡuñ* şeklinde düzeltilmiştir:

612 Ol ṭaḡuñ Azraḡdur adı Hārut u Mārut andadur
Baḡrında bir zevraḡ döner seyr etmişem bunları ben

dilüñi: *dilini* örneğinde, yine ilgi eki yerine belirtme eki kullanılmıştır:

728 Halkdan ey miskīn Ṭolı çekgil elüñi dilüñi

3. 1. 3. Metinde Ayrı Yazılan Ekler

Metinde eklerin ayrı yazılmasında belirlenmiş bir kural olmadığını görüyoruz. Uygur imlasının etkisiyle bazı eklerin ayrı yazımı görülmektedir. Belli başlı ayrı yazılan ekleri şöyle sıralayabiliriz:

- **+dUr (Ur) 3. Tekil Şahıs Bildirme Eki**: metinde bazı yerlerde durur bazı yerlerde ṭurur şekilleriyle karşılaşıyoruz:
رشن درر (rüşen durur, 4a/ 57); كوردم طورر (gördüm ṭurur, 8a/155)
- **-ḡil 2. Tekil Şahıs Emir Eki**: دنله كل diñlegil (33a/ 630)
- **+KI aitlik eki**: Metinde uyuma girmiş şekillerini görmekteyiz: يپراقده غى (yapraqdağı, 28b/ 549)
- **Farsça izafet i’si**: *Nehr-i Furāt* örneğinde görüldüğü üzere metinde gösterilmektedir.

596 Nehr-i Furāt çölden çıkar seyr etmişem bunları ben
Aña Ḥavāriyyun baḡar seyr etmişem bunları ben

3. 1. 4. Bitişik Yazılan Kelimeler

Metinde bitişik yazılan sözcükler:

- **hem-çü, hem-çün, hem-dem, heman-dem edatları** : (hemān-dem, 60a/ 1138);
(hem-çün, 60a/ 1129); (hem-dem, 45a/ 850)
- **da/de edatı** : (anda, 26a/ 502)
- **ek fiil çekimleri** : (kıl-mış-idüñ, 3b/ 41)
- **+ (y)İLA edatı** : (nazarı+yla, 6b/ 129); şabā yēli+yle (11b/ 215)
- **ki bağlacı** : (yeter ki, 51b/ 966); (gördüm ki, 53a/ 999)
- **kim bağlacı** : (çünkü, 18b/ 359); (hemān-kim, 46b/ 874)
- **ne soru zamirinin birleşikleri (nit-, nol-, neyle- vd.)** : n'ètdi (24b/ 469);
n'eyler (15b/ 311); n'ola (15b/ 302)
- **yaña, degin, kadar, dek, gibi edatları** : senden yaña (5b/104); göge dek (46b/
873); aña degin (22b/ 433); od gibi (25b/ 492)

3. 1. 5. İmla Değişikleri

3. 1. 5.1. Vezin Gereği Yapılanlar

3. 1. 5. 1. 1. Kelimededen Hece Eksiltmek

melā'ikeler örneğinde, metinde *melā'ikeler* şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin icabı *melā'ikler* tercih edildi:

155 İdris Nebī gördüm tırur andan melā'ikler okur
Ėdüp temennā yüz urur seyr eyledüm uçdan uca

anı örneğinde, anı sözcüğü metinde *āmini* gibi yazılmıştır. Ancak bu şekilde anlam ve vezin bozukluğu yaratmaktadır:

173 'Arş üstine cevelān urur anı gören hayrān olur
Ben kılına ihsān kılur seyr eylemiş āvāreyem

dérildi: *dérler* örneğinde, A nüshasındaki varyant hem vezin hem anlam hem de kafiye açısından uygun düşmediği için *dérildi* şekli tercih edildi.

414 Melekler cin ü insān hep varıldı
Baş açık yalın ayak çün dérildi

Ki cümle vakfeye kâ'im tırıldı
Harem iklîmini seyr eyleyelüm

tavâfı: tavâf örneğinde, metinde *tavâfı* şeklindedir; ancak vezin bozukluğu yarattığı için *tavâf* şekli tercih edildi:

429 Melekler kamu ervâh tamâmet
Eder[ler] cümle sultânı ziyâret
Feriştehler eder tavâf be-nevbet
Medîne şehrini seyr eyleyelüm

çün: çünki örneğinde, *çünki* sözcüğü vezni bozduğu için *çün* şeklinde değiştirildi:

404 Hacer-i Esved öninde çün tırdum
Bu kara yüzümi ben aña sürdüm
O hâl içinde çok ahvâl gördüm
Harem iklîmini seyr eyleyelüm

dost: o dost örneğinde, nüshamızda *o dost* şeklinde yer alan ifade vezin ve kafiye gereği *dost* şeklinde düzeltildi.

502 Nice zevraklar anda seyr ederler
O deryâ içini hoş devr ederler
İçi insân tolu hep seyr ederler
Göñül seyrân eder dost ellerini

gökyüzin: gökyüzini örneğinde, A nüshasında *gökyüzini* şeklinde görülen sözcük vezin nedeniyle *gökyüzin* şeklinde değiştirildi:

520 Hemân-dem gökyüzin envâr büridi
Kara bulut olubanı yüridi
Eşitdüm yer gök ol dem hû dedi
Göñül seyrân eder dost ellerini

563. ve 564. beyitlerde *eylemişem* şeklinde yazılmıştır; ancak diğer beyitlerde bu kısmın *eylemiş* şeklinde olduğu görülmüştür. Söz konusu beyitlerde vezin ve kafiye problemlerini düzeltmek amacıyla *eylemiş* şekli tercih edilmiştir.

563 Kāf ʔağın ben kemterīn seyr eylemiş bī-çāreyem
Anda ʔağkuñ ʔikmetlerin seyr eylemiş bī-çāreyem

564 Vardum çün El-burüz ʔağına gördüm Zirih-kirānı hem
Çok evliyālar görüben seyr eylemiş bī-çāreyem

yolların: *yollarını* örneğinde, metinde yollarını şeklindedir; ancak kafiye ve vezin bozukluğu yaratması sebebiyle *dillerin*'e paralel olarak *yolların* şeklinde düzeltildi:

597 Deryā-yı Kūlzūm yolların Şirvān Şemākī ellerin
Kāmu Gilānuñ dillerin seyr etmişem bunları ben

ellerin: *ellerini* örneğinde, metinde ellerini şeklinde olduğunu görüyoruz; ancak vezinde ortaya çıkan olumsuzlukları gidermek için *ellerin* şeklinde düzeltildi:

634 Ol Hācī Bektaş-ı güzīn gözler bu ‘Oşmān ellerin
Öpdüm mübārek ellerin bir gine görsem yüzlerin

3. 1. 5. 1. 2. Kelimeye Hece İlave Etmek

kamer: *kamerde* örneğinde, vezine uygun olması açısından kamer[de] şekli alındı:

20 Peyğamber idūñ sen şehā Ādem yaturken mā’ u ʔīn
Gerçi Hūdā devr-i kamer[de] gelmeğūñ gördi sezā

cümle: *cümleten* örneğinde, anlam ve vezine uygunluk açısından *cümleten* şekli esas alınmıştır.

63 Aşl-ı ā’yān-ı dağāyık def‘at[en]
Keşf ile ma‘lūmum oldı cümlet[en]

zindedür: *zinde durur* örneğinde, metinde *zindedür* şeklinde yazıldığı görüldü; ancak vezin dolayısıyla *zinde durur* şeklinde aldık:

855 Bu Muḥyi'd-dīn anuñ yolında durur
Hızır ism-i dā'im dilinde durur
Dil ü cān anuñ ile zinde-dur[ur]
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

Süleymān: Süleymānī örneğinde, metinde *Süleymān* şeklindedir; ancak anlam ve vezin problemini gidermek için *Süleymānī* şeklinde düzeltildi:

1026 Lebüñdür āb-ı ḥayvānī şaçuñdur leyl-i zulmānī
Yüzüñdür mahzar-ı envār dilüñ mühr-i Süleymānī

gülşenini: gülşeni örneğinde, metinde *gülşeni* yazılmasına rağmen, anlam ve vezin açısından *gülşenini* şeklinde düzeltilmiştir.

279 Serāy-ı 'ışkda çārüb çalmayınca
Celālī pertevine ermeyince
Cemāli gülşenini görmeyince
Kaçan olasın ol Hızra müşāhib

3. 1. 5. 1. 3. Kelime İlave Etmek

hem: -A örneğinde, vezin icabı gerekli olduğundan diğer nüshalardan tamamlandı:

169 Kerrūbiyūn şaf şaf turur İdrīs Nebī şöhet kılar
Hem Şīt Nebī gāh gāh gelür seyr eylemiş āvāreyem

şöyle:şu örneğinde, metinde bu sözcük *şu* şeklindedir; ancak vezin ve anlam açısından *şöyle* şeklinde düzeltildi.

337 Nice müddet ben anda şöyle kaldum
Melā'ik maḥfilini seyr kıldum
'Aceb heybetlü şüretleri gördüm
Cemālūñ 'arz eder ol dost dēdiler

Aşağıdaki beyit, A nüshasında yer almamasına karşın vezne uygunluğu açısından diğer nüshalardan tamamlanmıştır:

25 Çün ola meddāhuñ senüñ ol kâdir ü perverdigâr
Künhüñi nice derk edem nice [edem] medhüñ edā

ben: - örneğinde, bir üst mısrada *ben* kelimesi S çalışmasında yok iken A nüshasında görülüyor. İkinci mısrada yazılmamış olması müstensih hatası izlenimini yaratmaktadır. Ancak müstensih ‘ışkı’ diyerek hece eksikliğini gidermeye çalışmıştır. Vezin bozukluğu olmasına rağmen aslına uyulmuştur.

236 Yine bu devrân elinden ben kime şekvâ edeyin
Hâlûmi ‘arz etmeklige ‘ışkı yolına gideyin

3. 1. 5. 2. Kafiye Gereği Yapılan Değişiklikler

- Metinde bu ve bir sonraki beyitte *eylegil* şeklinde yazılmaktadır. Ancak daha önceki beyitlerdeki kafiyeye bakılarak *eyledüm* şeklinde düzeltildi.

145 Ben dahı hayrân olmuşam kendülügümden varmışam
Bir ün gelür kulağuma seyr eyledüm uçdan uca

- 245. dörtlüğün birinci ve ikinci mısraları S çalışmasında yer değiştirmiştir. Ancak kafiyeye nedeniyle yer değiştirildi.

245 Erenler mäsivâdan el yudılar
Cemâlûñ ‘arz eder ol dost dëdiler
Selâmet ëllerine yüridiler
Cemâlûñ ‘arz eder ol dost dëdiler

- *yandurmayınca:* *yandurmadıkça* örneğinde, kafiye problemi nedeniyle düzeltme yapıldı:

281 Elümi Hakk Te‘âlâ tutmayınca
Çerâğumı Hüdâ yandurmayınca
Her işde baña ol ‘avn etmeyince
Kaçan olasın ol Hızra müşâhib

- *bu yol* ifadesi, dörtlüğün kafiye düzenini bozmaktadır; ancak anlam açısından bir sakınca yaratmadığı için olduğu gibi korundu:

335 Semāvāt yollarını gördi gönül
Bu seyrān yollaruñ öğrendi gönül
Mu‘allaķ baħre n uğradı bu yol
Cemālñ ‘arz eder ol dost ddiler

- *ħalveti*: *ħalvetini* rneğinde, A nüshasındaki eksiklik kafiye de problem yarattığı için diğer mısralar gz önüne alınarak diğer nüshalardan tamamlandı:

399 Hırā ağında sultān ħalveti[ni]
Görüben bildüm anuñ ħrmetini
Yüzüm sürdüm  buldum vuşlatını
Harem iķlmini seyr eyleyelüm

- *drildi*: *drler* rneğinde, A nüshasındaki varyant hem vezin hem anlam hem de kafiye açısından uygun düşmediği için *drildi* şekli tercih edildi.

414 Melekler cin  insān hep varıldı
Baş auķ yalın ayak n drildi
Ki cümle vaķfeye ķā’im urıldı
Harem iķlmini seyr eyleyelüm

- *nr*: *nrumı* rneğinde, *nrumı* şeklinde yazılmıştır; ancak kafiye ve vezin bozukluğu yaratması nedeniyle *nr* şeklinde düzeltildi:

425 Hüdādan nkim bize oldu destr
Görindi berķ uruban ķarřudan nr
Ddm gönlüme zinhār olma mağrr
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

- *dost*: *o dost* rneğinde, metinde *o dost* şeklinde yer alan ifade vezin ve kafiye gereği *dost* şeklinde düzeltildi:

502 Nice zevraklar anda seyr ederler
O deryā içini hoş devr ederler
İçi insān tolu hep seyr ederler
Göñül seyrān eder dost ellerini

- *ḳudretu'llāh[da]dur* : *ḳudretu'llāhdur* örneğinde, metinde *ḳudretu'llāhdur* şeklindedir; ancak kafiye ve redif problemini çözmek için *ḳudretu'llāh[da]dur* şeklinde düzeltildi:

841 Her işler ki 'ālemde hep işlenür
O ğavşuñ kamu hüküm altındadır
Ki hem ol yed-i ḳudretu'llāh[da]dur
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

- *ède*: *ère* örneğinde, metinde *ède* şeklinde yazılmıştır; ancak kafiye ve anlam bozukluğunu gidermek için *ère* şeklinde düzeltildi.

1083 Bu 'irfān yolına kim ola vara
Hızır Hāndan meger kim himmet ère
Elin alup anı dergāha vara
Cemālūñ 'arz eder ol dost dèdiler

- gövdesinde: kürresinde /*düşdi* : *bişdi* örneklerinde, bir önceki kafiye tekrar edilmiştir; ancak kafiye ve anlam gereği *bişdi* şeklinde düzeltilmiştir.

1085 Bu Muḫyi'd-dīn yine sevdāya düşdi
Şu 'ışkuñ gövdesinde yandı bişdi
Vişāl[i] nūr ile ḳondı vü göçdi
Cemālūñ 'arz eder ol dost [dèdiler]

3. 1. 5. 3. Söylendiği Gibi Yazılan Kelimeler

- *ḥoca* sözcüğü metinde iki farklı şekilde yazılmıştır. Bunlardan birinde okunduğu gibi yazılmıştır:

حوجم (ḥocam, 59a/ 1105)

- *hünkar* sözcüğünün metinde üç farklı şekilde yazıldığını görmekteyiz.

Bunlardan birinde okunduğu gibi yazılmıştır:

a) خونكار (ḥünkār, 18b/ 357)

3. 1. 5. 4. Birden Fazla İmlası Olan Kelimeler

- *paşa* sözcüğü metinde üç farklı şekilde yazılmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu yazılış farkları okumada da farklılıklara yol açmıştır.

1. پشمدر (paşamdur, 40a/755) Sözcükteki ۱ harfleri yazılmamıştır.

2. پاشم (pāşam, 40a/ 756)

3. پاشا (pāšā, 40a/ 757)

- “dinle-” sözcüğü iki farklı şekilde yazılmıştır. Bunlar:

a) دينله (dinle, 33a/ 626)

b) دكله كل (diñlegil, 33a/ 630)

- *Serendil* sözcüğünün metinde iki farklı biçimde yazıldığını görüyoruz:

a) سرندل (Serendil, 24b/ 473)

b) سرنديل (Serendîl, 43a/ 808)

- *hocam* sözcüğü metinde iki farklı şekilde yazılmıştır:

a) حوچم (hocam, 59a/ 1105)

b) خواجه (hā^ʿce, 5b/ 104)

- Aynı beyitte belirtme ekinin iki farklı yazımını görüyoruz. Bunlar:

a) کمن (kimin)

b) کمنك (kimün, 53a/ 995)

- *Hünkar* sözcüğünün metinde üç farklı şekilde yazıldığını görmekteyiz. Bunlar:

a) خونكار (ḥünkār, 18b/ 357)

b) هنكار (hünkār, 18b/ 358)

c) حنكار (ħünkār, 18b/ 359)

- kapu sözcüğü metinde iki şekilde yazılmıştır:

a) قېو (kapu, 23b/ 451)de ب ile yazılmıştır.

b) قېوسنه (kapusına, 42a /794)de ise پ ile yazıldığını görüyoruz.

3. 1. 5. 5. Birbiri Yerine Kullanılan Harfler ve İşaretler

Metin içerisinde bazı harflerin kimi zaman birbirleri yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu konudaki örnekler incelendiğinde kelimenin aslında tek bir ses ile söylendiği ancak söz konusu sesin birden fazla harf ile ifade edildiği görülmüştür. Metinde kimi zaman yazı dilinden çok konuşma diline yer verildiğinin de bir göstergesi olabilir bu durum.

- ب / پ

Metinde ب harfiyle yazılmış olan pes sözcüğü پ ile yazılır : بس (bes, 21b/ 420)

- Metinde ر / د yazılışları birbirine benzemektedir. Zaman zaman karışmaktadır.

a) *ërüp* sözcüğü *édüp* sözcüğünün yazılışına çok benzemektedir.

(*ërüp*, 3a/ 22)

b) metinde *zühd* sözcüğünün yazımı *zehr* sözcüğünkü ile karışmaktadır.

83 Bī-‘amel bī zühd bī-taḳva vü derd
Ṭarafetü’l-‘ayn içre kıılır şîr ü merd

- Metinde yine و / ر yazılışlarının birbirine benzediği ve zaman zaman karıştığı görülmektedir: 2a/10’da *dürlü* sözcüğünün yazımında د ve ر harflerinin yazılışı birbirine çok benzemektedir.
- Metinde اول / او karışık kullanılmaktadır. اول ارمق (o yërüñ, 24a/ 463), اول قوش (ol kıuş, 25b/ 489), اول طاغده (o ṭağda, 25a/ 477), اول قوش (ol kıuş, 25b/ 489).
- Haḳḳa sözcüğündeki yönelme eki “ه” yerine “ا” ile yazılmış. حقا (40a/ 770)

- Yine aşağıdaki beyitte görüldüğü üzere ‘ömri zamān yazılmıştır; ancak anlam açısından ‘ömr ü zamān olarak değiştirildi.

200 Gördüklerüm dirsem ‘ayān kılmaz vefā ‘ömr ü zamān
Pes nicesi kılam beyān cān aldı cānāndan eşer

- Metinde ذ /ذ karışıklığı var. *aḥẓar* sözcüğü metinde ذ harfi ile gösterilmiş, ancak ذ harfi ile yazılması gerekirdi:

قصر احضر (kaşr-ı aḥẓār, 27b/ 527)

3. 2. Ses Bilgisi

3. 2. 1. Ünlü türemesi

3. 2. 1. 1. Kelime başında

Urus, 31b/ 599; İpirsporatıl, 31b/ 599

3. 2. 2. Ses değişimleri

3. 2. 2. 1. k>ḡ değişimi

daḡı > daḡı (25a/ 478); akşam > aḡşām (37a/ 705); yakşı > yaḡşı (45b/ 854)

3. 2. 3. Kapalı e (è) meselesi

Türkiye’deki Türkoloji’de üzerinde henüz bir anlaşmaya varılmamış olan kapalı e (è) meselesi, bu metin içinde de karşımıza çıkmıştır. Ancak metindeki bazı verilerin durumuna bakılarak metnin transkripsiyonunda kapalı e kullanılmıştır: ایدم (èdem, 33a/ 624); ويردى (vèrdi, 1b/ 1); نيجہ (nèçe, 4a/ 58), ايدك (ètdük, 19a/ 375), ايرر (èrür, 15a/ 296)

Bilindiği üzere kapalı e, e/i arası bir sestir. Bugün Anadolu ağızlarında çok açık olarak duyulan bu ses aynı kişi tarafından kimi zaman /e/ sesine, kimi zaman ise /i/ sesine yakın telaffuz edilmektedir.

3. 2. 4. Ünlü Uyumları

3. 2. 4. 1. Damak Uyumları (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Türkçe'nin temel ses uyumu olan damak uyumu, Eski Anadolu Türkçesi'nde en geniş şekliyle uygulanır.

Türkiye Türkçesi'nde uyumsuzluk gösteren +ki eki ve i- fiilinin çekimli şekillerinin birçok eserde uyuma girdiğini görüyoruz. Metnimizde sıfat yapan +*kI* ekinin damak uyumuna girdiği görüldü: *ی‌پراقدهغی* (yaprakdağı, 28b/ 549)

3. 2. 4. 1. 1. Damak Uyumu Dışında Kalan Ekler

- + iken zarf-fiil eki : *جاهلیکن* (cāhil iken, 4b/ 81), *سلطان ایکن* (Sultān iken, 36b/ 692)

3. 2. 4. 2. Dudak Uyumu

Eski Anadolu Türkçesi döneminde ,Türkiye Türkçesine benzer bir dudak uyumundan bahsedemeyiz. Çünkü bu devir, bazı eklerin arkaik olarak düz ünlülü olarak kullanıldığı, bazılarının ise Arapça ve Farsça etkisiyle yuvarlak ünlülü olarak kullanıldığı karışık bir devirdir. Metnimizde de aynı durum söz konusudur.

3. 2. 4. 2. 1. Dudak Uyumu Dışında Kalan Ekler

+*ğil* : *اولغل* (olğıl, 6a/ 119)

3. 2. 4. 2. 2. Yapım Eklerindeki Yuvarlıklar

Eski Türkçeden Beri Devam Eden Yuvarlaklıklar :

-*u/-up* zarf fiil eki: *ایچوپدر* (içüpdür, 51a/ 954)

-*dur/-dür* fiilden fiil yapma eki : (yetişdürdi, 6b/ 129), (güldüren, 3b/ 34)

-*ur/ür* geniş zaman eki : (görinür, 5a/ 99) ; (irür, 5a/ 92)

-*lu/-lü* isimden isim yapım eki : (yazılı, 29a/ 550; atlu, 36b/ 690)

3. 2. 4. 2. 3 . Yuvarlak Ünlülü Ekler

İyelik 1. T. K. Eki + (U)m : (sırrum, 3b/45); (hālüm, 4a/54)

İyelik 2. T. K. Eki + (U)ñ : (bahşuñ, 2b/ 14); (gözüñ, 4b/ 77)

İyelik 1. Ç. K. Eki + (U)muz : (aḥvālümüz, 4b/ 69)

İlgi Eki (n)Uñ : İlgi eki metinde genellikle kef harfi ile gösterilmiştir; ancak bu nüshanın bir özelliği olan kef ve nun harflerinin karıştırılması sonucu kimi yerlerde belirtme ekinin ilgi eki yerine kullanıldığı görüldü:

dilüñi: dilini örneğinde, yine ilgi eki yerine belirtme eki kullanılmıştır:

729 Halkdan ey miskīn Toli çekgil elüñi dilüñi

Nüshanın bir yerinde şu sözcüğünün ilgi ekini yardımcı ses olmaksızın aldığı görüldü. Sözcüğün şunuñ şeklinde yazılmıştır ve /y/ yardımcı sesi kullanılmamıştır. Bu nüshaya özgü bir kullanım olarak dikkatleri çekmektedir bu örnek:

546 Şordum bu şunuñ ḥālini bildüm ol el aḥvālini

3. 2. 4. 2. 4. Düz Ünlülü Kelimeler

3. 2. 4. 2. 4. 1. Düz Ünlülü Ekler

3. 2. 4. 2. 4. 1. 1. İyelik Eki

+lArI : (yüzlerinde, 4b/ 79)

+sI : (yüzler kara+sı, 21a/ 406)

3. 3. Şekil Bilgisi

3. 3. 1. Çekim ekleri

3. 3. 1. 1. İsim çekim ekleri

3. 3. 1. 1. 1. Çokluk ekleri +lAr

Çoğul ekleri Eski Anadolu Türkçesi dönemine uygun bir şekilde geçmektedir. Miktarı ifade edilen kelime çoğul ifadesi veren sayılarla kullanıldığında Türkçe'nin kurallarına göre tekil olarak kalır:Ancak nadir de olsa genele aykırı kullanımlar söz konusudur. Sayılar ya da miktar ifadesi bildiren kelime grupları ile çoğul ekinin kullanıldığı görülmektedir:

bu+n+laruñ, 2a/ 11; 7ağlar, 7b/ 142

3. 3. 1. 1. 2. Hal ekleri

belirtme (akkuzatif)	+ (y)ı/i (deryā+y+ı, 10b/ 199; Sidre+y+i, 12b/ 250; üftāde+y+i, 8a/ 151; biz+i, 1b/ 2; hizmet+i, 6a/ 114; göñlümüz+i, 3b/ 43)
(iyelik eklerinden sonra) +n	(gelmegü+n, 2b/ 20; kimisi+n, 3b/ 36; cümlesi+n, 3b/ 37; ismi+n, 3b/ 33)
(isimlerden sonra)	+nı/ni (ni‘metlerü+ni, 2a/ 12; künhü+ni, 3a/ 25; ‘aqlı+nı, 3b/ 36; dili+ni, 4a/ 47)
yönelme (yönelme)	+ (y)A (inkār+a, 5a/ 91; biz+e, 7a/ 137; etmeklig+e, 12a/ 236; mülk-i ‘ālī+ye, 12b/ 249)
bulunma (lokatif)	+dA (cihān+da, 5b/ 106; deñiz+de, 7b/ 144; orta+da 7b/ 143)
ayrılma (ablatif)	+dAn (kapuñ+dan, 3a/ 30; nūr+dan, 7b/ 143; māsivā+dan, 12b/ 245)
vasıta (instrumental)	+ (y)la +ıla +İA (ile) (‘ışk+ıla, 11a/ 214; üns+le, 10a/ 210; imāmeyn+le, 11b/ 229; himmet+ile, 13a/ 252; pertev+ile, 3b/ 32; cānı imān+ıla, 3b/ 31; naẓarı+yla, 6b/ 129; şabā yēli+yle, 11b/ 215; hüsni+yile, 3b/ 34)
birle/bile/bilen (bir+ile)	(bekā bile, 3a/ 21; ‘İsā bilen, 8a/ 154)
eşitlik	+cA (Türk dilin+ce, 4a/ 61; ‘ömri olduķ+ça, 6b/ 125)

3. 3. 1. 1. 3. İyelik Ekleri

İyelik eklerinin kullanımında Eski Anadolu Türkçesinde var olan “kimi eklerin düz ünlü ile, kimi eklerin ise yuvarlak ünlü ile kalıplaşması” özelliği bu eserde de görülmektedir:

	V+ iyelik	K+iyelik
I. tekil kişi	+m (paşa+m, 40a/ 756)	
	+um/üm (sırr+um, 3b/ 45; ĥāl+üm, 4a/ 54)	
II. telik kişi	+ñ (ka pu+ñ+da, 5b/ 108)	
	+uñ/üñ (ba ĥşuñ, 2b/ 14; göz+üñ, 4b/ 77)	
III. tekil kişi	+sı/si (ka mu+sı, 7b/ 142; ya pu+sı, 9b/ 187)	
	+ı/i (erenler yol+ı, 4b/ 75)	
I. ço ğul kişi	+muz/müz (-)	
	+umuz/ümüz (a ĥvāl+ümüz, 4b/ 69)	
III. ço ğul kişi	+sı/si (yüzler ka ra+sı, 21a/ 406)	
	+ları/leri (yüz+leri+nde, 4b/ 79)	

3. 3. 1. 1. 4. Fiil çekim ekleri

geniş zaman eki	- (A)r/ (I)r (éd-er, 3b/ 32; görin-ür, 5a/ 99; vir-ür, 5a/ 92)
gelecek zaman eki	-ısar/iser (édiser, 13a/ 259; ériser, 16a/ 312)
görülen geçmiş zaman eki	-dı (vér-di, 1b/ 1; eyle-di, 2b/ 16; ol-di, 2b/ 18)
ö ğrenilen geçmiş zaman eki	-mış/miş (ol-mış, 3a/ 30)
-mış/miş ıdı/ıdı	(kıl-mış idüñ, 3b/ 41; olmuş idüm, 4a/ 58)
-mış/miş durur	(tolmuş durur, 7b/ 139)
- (y)Up durur	(tol-up durur, 57b/ 1073)
istek kipi	- (y)A (olma-y-a, 6b/ 123; bul-a-lar, 2a/ 10; açlı-a, 4a/ 60; éd-e-m; 3a/ 25)
şart kipi	-sA (kıl-sa, 4b/ 82)
	-sA+ıdı (ét-se-y-ıdı, 6a/ 117)
emir kipi	-ĝıl/gil (eyle-gil, 2a/ 11; aç-ĝıl, 4b/ 77)

3. 3. 2. Yapım ekleri

3. 3. 2.1. İsimden isim

+daş	(yol+daşıyam, 9a / 172; karın+daş, 11b/ 224; hâl+daş, 11b/ 224)
+kı/ki/gı/gi	(elde+ki, 19b/ 377; Niksarda+ki, 34b/ 651)
+llk	(var+lık, 6b/ 129; ak+lık, 27a / 513)
+IU	(yazı+lu, 29a/ 550; at+lu, 36b/ 690)
+rA	(şöñ+ra, 54a/ 1010; taş+ra, 4a/ 59; iç+re, 4b/ 83)
+sUz	(hêsâb+suz, 46a/ 868)

3. 3. 2. 2. İsimden fiil

+A	(oyn+a-dı, 56a /1048)
+DA	(is+terse, 38a / 720)
+lA	(iş+lenür, 44b/ 842; göz+ler, 33b/ 634; yağma+ladı, 52b/ 986)

3. 3. 2. 3. Fiilden isim

İsim-fiil ekleri	-mAk (tıy-mağ, 50a/ 945; var-mağ, 50b/ 952; ara-mağla, 6b/ 125; çal-mağ-a, 8b/ 157)
Sıfat-fiil ekleri	-duk/dük (gör-dük+lerüm, 21b/ 421; Tap-duğ, 34a/ 648; iç-düğü, 47b/ 896)
	-mış/miş (şuşa-mış, 49a/ 919; atıl-mış, 38a/ 66)
	-(y)An (yan-an, 56a/ 1051; var-an+laruñ, 57b/ 1076)
	-mAz (oyna-maz, 25a/ 484; şığ-maz, 4a/ 54)
Zarf-fiil ekleri	-(y)ıcak/icek (gel-icek, 58b/ 1089; vèr-icek, 59b/ 1110; gör-icek, 52b/ 981; varıcağ, 57a/ 1065)
	-(y)ınca,ince (yayma-y-ınca, 13b/ 270; şavurma-y-ınca; 13b/ 270)

-ken	(gezer-ken, 17a/ 336; �turur-ken, 26b/ 504)
-dukca,d�kce	(ol-du��a, 6b/ 125)
-(y)Up	(d�-y-�p, 25a/ 494; ara-y-up 6b/ 125)
-(y)UbAn	(�urma-y-uban, 37b/ 712; o�ı-y-uban, 38a/ 718; g�zed-üben, 38a 725)

3. 3. 3. 3. Fiilden fiil

�atı ekleri	-it/it- (�a�-ıtma, 58a / 1088)
	-Ar- (�urt-ar-up, 38a/ 721)
	-t- (�ayna-tan, 10b/ 199; söyle-ten, 10b/ 199)
	-dUr- (y�ti�-d�r-di, 6b/ 129; g�l-düren, 3b/ 34)
	-gur/g�r- (�r-g�r, 2b/ 13)
	-Il- (a�-ıla, 4a/ 60)
	-(I)n- (söyle-ne, 4a/ 61; bil-ine, 4b/ 71; g�r-in-�r, 5a/ 99; g�r-�n-di, 10a/ 195)
	-(I)�- (�r-i�-�r, 5a/ 99)
diğer ekler	-le- (gölge-len�r, 46b/ 881)

3. 4. Harekeleme

Metinde genel olarak hareke kullanılmamı tır. Ancak kimi s zc klerde, y nelme ekinin, belirtme ekinin ve    nc  tekil  ahıs iyelik ekinin yanısıra Arap a ve Fars a tamlama eklerinin herhangi bir harf ile g sterilmemesi, s z konusu metnin, harekeli bir metinden kopyalandı ı izlenimini yaratmaktadır.  zellikle de S  alı masında bu s zc klerin y nelme eki almı ,    nc  tekil  ahıs eki almı  ve belirtme eki almı   ekillerinin yer alması bu iddiayı kuvvetlendirmektedir. Bunların dı ında bir  rnekte g r len ge mi  zaman ekinin  nl s n n de metinde

gösterilmediği “Çün hayr[a] dönd[ü] bu işüm gördi Hızır Hânı gözüm (57a/ 1067)” ; yine lokatif ekinin ünlüsünün de A nüshasında müstensih tarafından yazılmadığı “Vardugum and[a] gördiler (57a/ 1064)” görülmektedir. Ancak vezin ve sentaks açısından buna gerek olması sebebiyle müstensihin harekeli metni esas alarak A nüshasını kaleme almış olabileceğini düşünmekteyiz. Vezin ve kafiyeğe uygun olması açısından metinde bu ekleri karşılayan sesler harekeli metinden tamamlanarak parantez içerisinde gösterilmiştir.

3. 4. 1. Yönelme Eki Almış Sözcüklerde:

Metinde kimi sözcüklerde yönelme eki kullanılmamış olmasına karşın, vezin ve sentaks açısından yönelme eki almış şekiller uygun görüldü:

Қudretu’llāh [a] dil ü cāndan inan (5a/ 93), Bil yokdur ehlu’llāh [a] ğam (16a/ 315),

Ol Hızır Hān [a] bendedür seyr etmişem bunları ben (32b/ 616), Tāriḥ-i hicret kim sekiz yüz seksen [e] ermişdi (35b/ 673), Hem nūr u muşbān-ı cihān sırr [a] sirāyet eyledi (50a/ 943), Allāh [a] çok şükr eyledi çü Hāḫḫ ri‘āyet eyledi (50b/ 947), Hızır Nebīnūñ himmeti yār oldı Muḫyi’d-dīn [e] çün (57b/ 1078), Çü ‘ışḫuñ cānum [a] bünyād urupdur (50b/ 951), İsm-i a‘zamdur bu ism [e] kıl nazar (9b/ 178).

Bu örneklerde, metinde olmamasına karşın vezin ve sentaks açısından yönelme ekli şekiller uygun görülmektedir. Bu da bize metnin harekeli bir metinden istinsah edildiğini işaret etmektedir.

3. 4. 2. Görülen Geçmiş Zaman III. Tekil kişi eki almış sözcüklerde:

Metinde, görülen geçmiş zaman üçüncü tekil kişi ekinin ünlüsü bazı yerlerde yazılmamıştır, ancak vezin ve sentaks açısından bu seslerin gerekli olması sebebiyle, harekeyle tamamlanmış olabileceğini düşünüyoruz:

Dönd [ü] bu işüm gördi Hızır Hānı gözüm (57a/ 1067);
Kamu şems ile yılduzlar kamusu yer [e] inmişler (54a/ 1009);
çözdi (41b/ 781)

3. 4. 3. Belirtme Eki Almış Sözcüklerde:

Metinde genel olarak – n belirtme eki kullanılmıştır; ancak –i belirtme ekinin de kullanımına rastlamaktayız. Bunlardan bazıları da A nüshasında gösterilmemiş ancak S çalışmasında karşımıza çıkmıştır. A nüshasında bulunmayan ancak anlam ve vezin açısından belirtme ekine ihtiyaç duyulan örnekler şunlardır:

Bu za‘îf [i] pes tuvānā eyledüñ (3b/ 44);

Aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere müstensih ilk beyitte belirtme ekini harfle göstermemiş; ancak ikinci beyitte göstermiştir. Burada bir karışıklığın yaşandığı gözlenmektedir:

347 Görüben nice hāletler dil ü cān Hızır [i] arzular

‘Aceb kıldum seyāhatler dil ü cān Hızır [i] arzular

Pes Şeyh İbrāhīm [i] sever seyr eylemiş āvāreyem (30b/ 581);

Hem künbet-i Nūha varup gördüm aḥī çoban [i] ben (30b/ 584);

Varup Hemedān şehrine ‘Aynü’l-Ḳuḏat [i] görmişem (31a/ 589);

280 Zevāhir ḥukm [i] mağlūp olmayınca

Tecellī ehli sen hem olmayınca

Resūlu’llāh yoluñı açmayınca

Kaçan olasın ol Hızra müşāhib

Yukarıdaki dörtlükte sentaks açısından *ḥukm* sözcüğü belirtme eki kullanımına ihtiyaç duymaktadır; ancak metinde bu eki karşılayan ع (y) harfi yazılmamıştır. Bu durum da belirtme ekinin harekeyle gösterildiği izlenimini yaratmaktadır.

Ṭolı bu nāme [yi] yazdı ki bendi kendüden (41b/ 781) örneğinde, A nüshasında harekeli yazımı görmekteyiz. Bu açık örnek metnimizin harekeli bir metinden alındığı savını kuvvetlendirmektedir.

3. 4. 4. Üçüncü Tekil Şahıs İyelik Eki Almış Sözcüklerde:

Üçüncü tekil şahıs iyelik ekinin yazımında da belirtme ve yönelme ekinin yazımında karşımıza çıkan harekeyle gösterme durumundan bahsedebiliriz. Metinde kimi yerlerde gösterilmeyen bu ek, anlam ve vezin açısından iyelik ekine gerek duymaktadır. S çalışmasında iyelikli şekilleri verilen bu sözcükler metinde de anlama uygun olarak düzeltildi:

Ṭolınuñ ‘ışk [ı] başından aşdı dërler (24b/ 470);

Anuñ eṭrāf [ı] andan hep münevver (27a/ 516);

Erenler sırr [ı] hergiz keşf olunmaz (27b/ 524);

Halk uğraş [ı] andan bilür bir gine görsem yüzlerin (34b/ 652);

Hem geldi Şeyh İslām bile var hüküm [i] yüz biñ leşkere (34b/ 653);

gördüm ṭulū‘-ı şems [i] hem (30a/ 573) örneğinde üçüncü tekil şahıs iyelik ekinin hareke ile gösterildiğini, metinde bu sesler için ayrıca harf kullanılmadığını görüyoruz.

Anda şalavāt-ı şubḥ [ı] kıl şād oldı divāne gönül (37a/ 706);

Vişāl [i] nūr ile kındı vü göçdi (58a/ 1085);

Çün Çerkezī Lezgi Kırım şehir [i] serāyına varup (31b/ 600).

3. 4. 5. Farsça Tamlamalarda Geçen izafet –i’sinde:

Aşağıdaki örnekte Farsça izafet –i’sinin yazılmadığı görüldü; ancak vezin ve sentaks bakımından cümle izafet terkibine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle düzeltildi:

Çü fevk- [ı] taḥtı hep gezdüm bu ‘ışk divānını yazdum (18a/ 348).

3. 4. 6. Tenvin İşaretiyle yapılan –an/-en ekinde:

A nüshasında *def‘ate* yazılmış, tenvin yok fakat anlam açısından zarfın gerekli olduğu görüldü ve S çalışmasındaki *def‘aten* şekli esas alınmıştır.

63 Aşl-ı ā‘yān-ı daḳāyık def‘at [en]
Keşf ile ma‘lūmum oldu cümlet [en]

3. 4. 7. Arapça Sıfat Yapan nispet –i’sinde:

1081 Hemān sā‘atde çün oldu tecellī
Pes erişdi ḥayāt-ı cavidān [ī]
Bilindi sırr-ı emr-i kūn-fekānī
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dédiler]

3. 5. Söz Varlığı

Metindeki söz varlığı incelendiğinde, dini ve tasavvufi konuları işleyen bir eser olması dolayısıyla kimi zaman Kuran’da da yer alan pek çok Arapça ve Farsça sözcük, tamlama ve cümlelerin geçtiği görülmüştür. Özellikle Kuran’dan alınan ayetlerde Arapça sözcük ve cümleler kullanılmıştır. Metnimizin giriş bölümü Arapça bir dua ile başlamaktadır:

“Elḥamdülillāhi ve’s-ṣalavātühü ‘alā ‘ibādihi’llezīniştifā ḥuṣuṣa ‘alā imāmihi’l-muḳtedī Muḥammedü’l-Muṣṭafā ellezī istiḡraka fī-müşāhadeti maḥbūbihi’l-‘alākemā ḳāle fī-ṣānihi mā-zāḡu’l-başr u mā-ṭıḡī ve ‘alā ālihi ve’s-ṣaḥābe necūmü’l-hüdā ve meṣabihü’d-dücā mā-hediullāh abdehū fāhetdā ve seleke bihi münāhic erbābü’l-eşfā ve’l-münheli’l-esnā ve keşfi’leh-i ‘ālimi’l-ḳudret-i ferāy mārāy min āyātī rabbihü’l-kübrā ve acāyibi’l-milki ve’l-melekūt fī’l-mübtetī ve’l-müntehī ve-fāzibihi’d-derecātü’l-‘alā ve’l-kerāmetü ve’z-zülfī fi’lāḥīretü”

Dini terimlerinin ve tasavvuf erenlerinin, velilerin ismi genellikle Arapça sözcüklerden oluşmaktadır. Bu isimlerden bazıları şunlardır:

Elhen Paşā, Abdāl Baba (645); Emīr Seyyid (647); Kāraca Aḥmed , Fāṭimā Bacı (649); Şeyḥ Evḥad ile Şeyḥ Murād, Şūretī Baba (655); Ehlu'llāh (684); Mihter Ġāzi (657); Emīr Aḥmed, 'Ömer Seyyidī, Işık Menteş (666); Kavlī Baba, 'Üryān Hüseyn (671), Veyse'l-Kārānī (898).

Arapça olan bu isimlerin yanı sıra isimleri Farsça olan tasavvuf erenleri de metinde yer almaktadır. Bunların sayısı Arapça olan isimlere göre azdır. Peyk Ġāzi (658); Palās Abdāl (655); Pīrī Ḥalīfe (654)

Metinde yer alan ayet ve hadisler Arapça ifadelerden oluşmaktadır: “İṭru el-miskū'l-ḳalīli”; “fī'd-dimāğ” (1135); “bī-yubşirū bī- yanṭıku” ve “bī-yebṭış” (1037), “mā-zāğū'l-başr u mā-ṭıgā” ve “ferāy mārāy min āyātī rabbihū'l-kübrā”(başlık)

937. dörtlükte geçen “ilme'l-yaḳīn”, “ayne'l-yaḳīn” ve “Ḥaḳḳe'l-yaḳīn” ifadeleri de Arapça tamlamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Metinde yer alan bölüm başlıkları da Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalar içermektedir:

Beyān-ı Cem'iyet-i Kübrā ve Şoḥbet-i Heme'-i Evliyāu'llāh, Ağaz-ı Makālāt-ı Ḥālat ve'l-evlī be-faẓl-ı Vahibū'l-kemālāt, Na't -ı Seyyidū'l-mürselīn Şallā'llāhū Ta'alā Aleyhū ve Ālihi ve's-şāḥabe Ecma'in gibi.

Yine metinde yer alan Arapça cümleler de dikkat çekmektedir.

yuhıbbühüm (38); güneşin aydınlığı olsun anlamındadır.

bi't-tamām (443); tamamıyla, hepsi anlamındadır.

es-selām (45); selamlar, hayırlar, dualar olsun anlamındadır.

Bu Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalar ile cümlelerin metindeki varlığı, kimi zaman anlatımda sadelikten ve açıklıktan uzaklaşılmasına yol açmıştır. Özellikle tasavvuf terimlerinin sıkça kullanıldığı bölümde bu durumla karşılaşmaktayız.

Ancak Türkçe sözcük ve tamlamaların yer aldığı bölümde bu durum yerini sade, duru bir anlatıma bırakmaktadır. Bu sebeple diyebiliriz ki; eser 15. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi döneminin karakteristik özelliğine uygun olarak, yer yer sade ve anlaşılır, yer yer ise dolaylı ve kapalı bir anlatıma sahip olmuştur.

4. METİN

TERCEME-İ RİSÂLE-İ TECELLİYÂT²⁹

Bismillâhirrahmânirrahîm

(1)Elhamdülillâhi ve's-şalavâtühü³⁰‘alâ ‘ibâdihî’llezîniştifâ huşuşa[n]³¹ ‘alâ imâmihim (2)i’l-muktedî Muhammedü’l-Muştafâ ellezî istiğraka fî-müşâhadeti maḥbûbihi’l-‘alâ (3)kema kıle fî-şânihi “mâ-zâğu’l-başr u mâ-ṭığā” ve ‘alâ âlihi ve's-şahâbe (4)necümü’l-hüdâ ve meşabihü’d-dücâ mâ-hediyullâh abdehü fâhedâ ve seleke (5)bihi münâhic erbâbü’l-eşfâ³² ve’l-münheli’l-esnâ ve keşfi’leh-i ‘âlimi’l-kudret (6)-i “ferây mârây min âyâtî rabbihü’l-kübrâ” ve acâyibi’l-milki ve’l-melekût (7)fi’l-mübtedî³³ ve’l-müntehî ve-fâzibihi’d-derecâtü’l-‘alâ ve’l-kerâmetü ve’z-zülfî fi’lâḥîretü

²⁹ Terceme-i Risâle-i Tecelliyât: Hızır-nâme Hâzâ Kitâb u Divânü’s-Şeyḥ Muḥyi’d-dîn Çelebi Kıddise Sırrahu S. Metindeki Arapça giriş bölümü olan bu bölümün tercümesi şöyledir:

“Tecelliyat Risalesinin Tercümesi

Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla

Hamd(övgü) Allah içindir. Onun rahmeti seçkin kullarına olsun. Özellikle onların uydukları imamları Hz. Muhammed Mustafa’ya olsun. Allah’ın yüce sevgisini miraçta seyretti. Allah Teala’nın buyurduğu gibi “Göz gördüğünden şaşmadı ve O’nu aşmadı (Necm Suresi, ayet: 17)”.

Allah’ın rahmeti aynı zamanda onun(Hz. Muhammed’in) ailesine ve arkadaşlarına, hidayet yıldızına olsun. Karanlığı aydınlatan lambalar, Allah’ın kuluna hediyesidir ve onları hidayete erdirmişlerdir. Safaat sahibi peygamberler Allah’ın kudretini ve yüceliğini görmek için onunla yürüdü.”Rabbinin ayetlerini(delillerinin en büyüğünü) gördükçe gördü (Necm Suresi, ayet:18)”. Melekler aleminin hayret verici mülkünü ve saltanatını gördü. Başlangıcını ve sonsuzluğunu gördü. Ahrette bunlarla yüksek dereceler ve iyilikler kazandı.”

³⁰ ve's-şalavâtühü : ve's-şalavâtühü tetrâ S.

³¹ huşuşa : huşuşan S.

³² erbâbü’l-eşfâ : erbâbi’l-meşrebi’l-aşfâ S.

³³ fi’l-mübtedî : fi’l-mebdei S.

AĞAZ-I MAKĀLĀT-I HĀLAT VE'L-EVLĪ³⁴ BE-FAẒL-I VAHİBÜ'L-KEMĀLĀT

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

- 1 Ey nūr-ı zātuñ pertevi vèrdi dil ü cāna zīyā
Ve'y feyz-i vaşfuñ mürtevi³⁵ kıldu şühedā bī-rīyā
- 2 Bezm-i elestde çün bize kılduñ muḥabbetden nazar
Yüz biñ şeñā olsun saña kim bizi sevdüñ evvel
- 3 Kılduñ hidāyet rāhuña cezb eyledüñ dergāhuña
Bī-ḥadd menāzil kat' olup³⁶ 'ışkuñla kılduñ aşinā
- 4 Kavı-i sedīdi³⁷ her nefes kılduñ müyesser ber-devām
İḥsānuñ iḥsān³⁸ eyledüñ vèrdüñ vücūduñdan şafā
- 5 Çün yoluña başduḡ ḡadem kılduḡ³⁹ merātibden güzèr
Ḳurbuña vèrüp zafer vaşluña bulduḡ ihtidā
- 6 'İlm-i ledünnīden bize vèrdüñ sebaḡ bī-keyf ü kem⁴⁰
'Ayne'l-yakīn ḡaşıl olup bildük özüñi bi'l-leḡā
- 7 'İşkuñ yolında nèce kez bulduḡ fenā-ender-fenā
Āḡir rızā-yı ber-devām vèrdüñ bize 'ayn-ı bekā
- 8 Verdüñ kemālinden⁴¹ kemāl 'arz eyledüñ bize cemāl
Kılduñ tecellī bī-şümār keşf eyledüñ yüzün⁴² ḡıṭā⁴³
- 9 Pes evvel ü āḡir ḡaḡīḡat zāhir ü bāṭın dāḡı
Sensüñ⁴⁴ ki bulduḡ varlıḡda⁴⁵ bu ḡadar aña⁴⁶ kār ü kisā

³⁴ vel-evlī : - S.

³⁵ mürtevi: pertevi S.

³⁶ olup: idüp S.

³⁷ sedīdi: sedīd-i S.

³⁸ iḥsānuñ iḥsān: iḥsānuñ iḥsān S. S ḡalışmasında yazım yanlış yapılmış olabilir.

³⁹ kılduḡ: kılduñ S.

⁴⁰ 'İlm-i ... kem: 'İlm-i ledünnīden ḡaber virdüñ bize bī-keyf ü kem S.

⁴¹ kemālinden: kemālünden S.

⁴² yüzün: yüzden S.

⁴³ ḡıṭā: 'ıṭā S. A nüshasında müstensih hatası yapılmış olabilir.

⁴⁴ sensüñ ki : sensin ki S.

⁴⁵ varlıḡda : varlıḡından S.

⁴⁶ aña: - S.

- 10 Hakkıñ hakkı⁴⁷ ey Hakk kamu taliblerüñi bu yola
Cezb eyle tā maḥbūb olup ki bulalar dürlü münā⁴⁸
- 11 Dünya vü ‘ukbā bunlaruñ hem zāhir ü bāṭınlaruñ⁴⁹
İşlah edüp hıfz eylegil sensin çü hayr-ı ḥāfızā
- 12 Ger ma‘nevī sūrī olan ni‘metlerüñi⁵⁰ söylesem
Biñ yılda iḥṣā olmaya yokdur çün aña intihā⁵¹
- 13 Sensin ilāhī her nefes cān u dile ilhām eden
Ėrgür bu Muhyi’d-dīn sen dīdāruña yā Rabbenā

**NA‘T -I SEYYİDÜ’L-MÜRSELİN ŞALLĀ’LLĀHÜ TA‘ALĀ ALEYHÜ VE
ĀLİHİ VE’Ş-ŞAḤABE ECMA‘İN⁵²**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 14 Baḥr-i vücūdı cūd ki⁵³ baḥṣuñ⁵⁴ kılan feyz-i şafā
Ḳapuñdan umar raḥmeti ger pādişāh u ger gedā
- 15 Ey küntü kenzüñ maḥzarı vey lī mā-allāh rehberi
Āḥir zamān peygamberi ey ḥatm-i cümle enbiyā
- 16 Ol ḥālik-i⁵⁵ ṣubḥ-ı vücūd ol ḥālik-i cedd ü cūdūd
Senüñçün⁵⁶ ibdā‘ eyledi a‘rāz u cevher ez-ḥafā
- 17 Zāt[ı] eḥad çün ber-şıfātı çünkim⁵⁷ tecellī eyledi
Pes feyz-i aḳdesden zuḥūr⁵⁸ ibtidā Muḥammed bī-‘anā⁵⁹

⁴⁷ hakkı: ḥaḳı S. Muhtemelen yazım hatası.

⁴⁸ Cezb....münā: cezb eyle maḥbūbuñ olup tā bulalar dürlü münā S.

⁴⁹ bāṭınlaruñ : bāṭınların S.

⁵⁰ ni‘metlerüñi: ni‘metlerüñi S.

⁵¹ Yokdur çün aña intihā : Çün yokdur aña intihā S.

⁵² na‘t seyyidü’l-mürselīn şallā’llāhü ta‘alā aleyhü ālihi ve’ş-şāḥabe ecma‘in: na‘t seyyidü’l-mürselīn şallā’llāhü ta‘alā ‘aleyhi ve sellem S.

⁵³ ki: - S.

⁵⁴ baḥṣuñ:baḥṣuñdur S.

⁵⁵ ḥālik: fālik S.

⁵⁶ senüñçün: senünçün S. ﺀ harfinin yazımında S çalışmasının istinsahı yanlışlık yapmış olabilir.

Çünkü ikinci tekil şahıs iyelik ekinin bu dönemde ﺀ ile gösterildiğini görüyoruz.

⁵⁷ çünkim: ḥod S.

⁵⁸ zuḥūr: zuḥūra S.

⁵⁹ İbtidā Muḥammed bī-‘anā: geldi Aḥmed bī-‘anā S.

- 18 Andan hüveydā oldu hem şöñra zemīn ü āsumān
Ez ‘arş tā “tahte’ş-şerā” her cüz’ ü küll nūr u zīyā
- 19 Sensin ebū’l-ervāḥ çün sebkat senüñdür yā Resūl
Hem evvel ü āḥir nihān ü zāhirsin ey şemsü’d-ḍuḥā
- 20 Peygamber idüñ sen şehā Ādem yaturken mā’ u tīn
Gerçi ḥüdā devr-i kamer[de]⁶⁰ gelmegüñ gördi sezā
- 21 Mi‘rāc-ı cismānī saña oldu müyesser bī-gümān
Kerrātile fāni olup bulduñ bekā bile⁶¹ likā
- 22 Dür-dāne-i baḥr-i vücūd kıldı aşlına çünki rücū⁶²
Lākin Ḥaḳḳuñ fazlı erüp⁶³ geldi yine nūr-ı verā⁶⁴
- 23 Vêrdi saña Qur‘ān⁶⁵ Ḥaḳḳ akvā-yı cümle mu‘cizāt
Şer‘ ü ṭarīḳ hem ḥaḳīkat buldı çü zātuñla baḥā⁶⁶
- 24 Ḥaḳḳ dēdi māzağa’l-başar şānuñda ey faḥrū’l-beşer
Hem dēdi çünkim mā-ṭağā saña uyan buldu ḥüdā
- 25 Çün ola meddāhuñ senüñ ol kādīr ü perverdigār
Künhüñi nice derk edem nice [edem]⁶⁷ medḥüñ edā⁶⁸
- 26 Şol⁶⁹ gece kim oldu nażar senden bu ednā kuluña
Ḳaṭ‘-ı menāzil oluban murād oldu revā
- 27 Geldi Ebu Bekr ü ‘Ömer ‘Osmān u Haydar pür-hüner
Ḥaḳḳā ḥalīfeñdür senüñ bunlara êtdüñ iḳtidā⁷⁰

⁶⁰ kamer: kamerde S. Vezine uygun olması açısından S çalışmasındaki şeklini aldık.

⁶¹ bile: ile S.

⁶² Dür-dāne.....rücū‘: Dür-dāne-i baḥr-i hüviyet kıldı aşlına rücū‘ S.

⁶³ erüp sözcüğü edüp sözcüğünün yazılışına çok benzemektedir. Burada ر/د ile karışmaktadır.

⁶⁴ nūr-ı verā: nūr u verā S.

⁶⁵ qurān: qurānı S.

⁶⁶ Şer‘ ü ṭarīḳ hem ḥaḳīkat buldı çü zātuñla baḥā: Şer‘ ü ṭarīḳ u hem ḥaḳīkat buldı zātuñla bekā S.

⁶⁷ A nüshasında yer almamasına karşın vezne uygunluğu açısından S çalışmasından tamamlanmıştır.

⁶⁸ nice medḥüñ edā: nice idem midḥat edā S.

⁶⁹ Metinde ش harfinin noktası unutulmuştur.

⁷⁰ bunlara êtdüñ iḳtidā: bunlar pes itdüñ iḳtidā S.

- 28 Nūr-ı çerāğ-ı Muştafā a‘ni Hüseyn ü Murtaza⁷¹
Geldi Hasan şāh-ı rıza kıluz bulara bī-riyā
- 29 ‘Abbāsıla⁷² Hamza hümām⁷³ ‘ammī mükerrermdür saña
Evlāda⁷⁴ ehl-i beytüñe aşhābına⁷⁵ yüz bin du‘ā
- 30 Muḥyi’d-dīn olmış āşinā çün ‘ışkuñ ile fī’l-ezel
Luṭf et kapuñdan bir nefes kılma anı hergiz cüdā

**BEYÂN-I SEBEB-İ İFŞÂ İN ESRÂR Ü KELÂMÂT Ü EZHÂR-I KERÂMÂT-
HAVÂRIK-I ‘ÂDÂT Kİ BÎ-EMR-İ YEZDÂNÎ VE İLHÂM-I RABBÂNÎ EZ-
TUTUĞ-I ĞAYB BE- ‘ÂLEM-İ ŞEHÂDET VÂRİD Ü NÂZİL KÜNED⁷⁶**

Fa‘ilâtün Fa‘ilâtün Fa‘ilâtün

- 31 Āferin aña ki ḥāke vèrdi cān
Cānı imānıla kıldı cāvidān
- 32 Pertev ile cān ilin ma‘mur eder
Enfes ü afākı küllī nūr eder
- 33 Oldur ismin her dile āsān eden
Hem sarāy-ı vahdete mihmān eden⁷⁷
- 34 Kullaruña kendüzini bildüren
Ḥüsniyile bu⁷⁸ cihānı güldüren
- 35 Muhtelif meşrebler icād eyleyen
Yollarından feyzīn imdād eyleyen
- 36 Kimisin meczüb⁷⁹ u mebhūt eyleyen
Kiminüñ ‘aqlını fertüt eyleyen

⁷¹ Hüseyn ü Murtaza: Hüseyn-i Murtaza S.

⁷² Abbāsıla: Abbās ile S.

⁷³ hümām: be-nām S.

⁷⁴ evlāda: evlād-ı S.

⁷⁵ aşhābına: aşhābuña S.

⁷⁶ Beyân-ı sebab-i ifşâ-i in esrâr-ı kemâlât ü izzâr-ı kemâlât-ı kerâmât-havârik-ı ‘ādât bi-emr-i yezdânî ve ilhâm-ı rabbânî ez-tutuğ gayb be-‘âlem-i şehâdet vârid ü nâzil geşt S.

⁷⁷ A nüshasında mihmān ve eden sözcüklerinin arasında fazladan bir ğ harfi yazılmıştır.

⁷⁸ bu: dü S.

⁷⁹ A nüshasında ج harfinin noktası unutulmuştur.

- 37 ‘Āşık u zāhid kâmusın şād eden
Togrı yola cümlesin irşād eden
- 38 Ba‘zını⁸⁰ maḥbūb eden⁸¹ müste‘ān
Kim yuḥibbühüm durur aña beyān
- 39 Sabık u bi’l-ḥayr oldı bu gürūh
Ḥazretinden⁸² efḍal-i ehl-i şükūh
- 40 Çok şükür olsun saña yā ze’l-minen
Kim bizi kılduñ bu a‘lā farkdan⁸³
- 41 Kılmıñ iduñ çün ‘ināyet fī’l-ezel
Yine sen kılduñ kifāyet fī’l-ezel⁸⁴
- 42 Gösterüp rüy-ı maḥabbetden tarīk
Ḥazretinde eyleduñ bizi müfīk
- 43 Göñlümüzi şevka rem-sāz eyleduñ
Rūhı sırr-ı ‘ışka hem-rāz eyleduñ
- 44 Varlıguñ ile çü dānā eyleduñ
Bu za‘īf[i] pes tuvānā eyleduñ
- 45 Rāh-ı tevḥīdünde sırrum dā‘imā
E’s-selām⁸⁵ eder kapuña kâ’imā
- 46 Hem ‘urūc ile telaqqī irtikā
Redd ile dā’im tecellī iltikā
- 47 Keşf edüp kenzü’l-ḥakāyık ‘ilmini
Feth kılduñ cümle millet dilini
- 48 Hem tuyūr ile vuḥūşuñ mantıkın
Kuluña ta‘līm kılduñ her birin

⁸⁰ ba‘zını: ba‘zısın S.

⁸¹ eden: idindi S. A nüshasında vezin bozulmuş.

⁸² ḥazretinden: ḥazretinde S.

⁸³ a‘lā farkdan: evlā fırkadan S.

⁸⁴ fī’l-ezel: lem-yezel S.

⁸⁵ e’s-selām: insilāḥ S. Müstensih hatası olduğunu düşündürüyor.

- 49 Yerde gökde esfel-i a'lāsını
Gösterüp akşāsını evlāsını
- 50 Bu nücūm ü nüh felek edvārını
Cümle 'ulviyyāt içinde varını
- 51 Seyr édüp cümle temāşā eyledüm
Emrūñ ile gördüğümü⁸⁶ söyledüm
- 52 Cümle esmāda taşarruf mührini
Bana vèrdüñ hep göñüller mihrini
- 53 Cümle emlāk ünās ismini
Eyledüm⁸⁷ ta'līm ü resm resmini⁸⁸
- 54 Hālüm oldu bu 'acāyib hāller
'Ākla şıgmaz bi-şümār ahvāller
- 55 Taht-ı setrūñde velī mestūr édüm
Lütfuñ ile her nefes mesrūr édüm
- 56 Āyetüñ⁸⁹ āfāk ü enfüsde keşīr
Görmüşem ma'nā vü sūretde vefīr
- 57 Gerçi tefsīr ü beyān rūşen durur
Līk 'ışkı bī-zebān aḥsen durur
- 58 Nèçe māh-sal olmuş idüm ḥamūş⁹⁰
Nā-gehān deryā-yı kudret kıldı cūş
- 59 Taşra şaldı bu ma'ānī cevherin
'Ālem-i ḡayb u şehādet gevherin
- 60 Hikmetu'llāh iktizā ètdi añı
Kim açıla bu ḥaḳīḳat gülşeni

⁸⁶ gördüğümü: gördüğümü yazılmış S çalışmasında. Muhtemelen yazım hatası yapılmış.

⁸⁷ eyledüm: eyledün S.

⁸⁸ resm resmini: vesm ü resmini S. A. nüshasında muhtemelen müstensih hatası bulunmaktadır.

⁸⁹ āyetüñ: āāyetüñ S. Muhtemelen metni çalışanın yazım hatası.

⁹⁰ nice ... ḥamūş:nice meh sāl olmuş idüm çün ḥamūş S.

- 61 Söylene hem Türk dilince bu kelām
Tā kim ola her kişiye nef‘i ‘ām
- 62 Ėrdi pes ma‘na yüzinden emr-i Hakk
Ente haddiş ni‘met[e] Rabbi’l-felaķ
- 63 Aşl-ı ā‘yān-ı daķāyık⁹¹ def‘at[en]⁹²
Keřf ile ma‘lūmum oldu cūmlet[en]⁹³
- 64 Tayy-ı cismānī vū hem bast⁹⁴-ı zamān
Hālūm oldu sırr-ı emr-i kün-fekān
- 65 Olmuřam çūn er-ricāl⁹⁵ ü ke’l-cibāl
Ehl-i temkin oldum artuķ yok zevāl
- 66 Zevķūmi ger söyler isem yok hařar
Zīrā kim vèrmez raķř⁹⁶ baňa zarar
- 67 Söylerem lillāh degüldür li’l-ğaraş
Tutdum emrin ummazam ecr ü ‘ıvaş
- 68 Bu izafāt-ı nesebden geçmişem
Dest-i Hakkdan cām-ı vaşdet içmişem
- 69 Ėrdi çūn tevĥīd-i zāta yolumuz
Oldı hālīk bu kamu aĥvālūmüz
- 70 Küllü şey’in hālīkūn illā ĥudā⁹⁷
Pes ĥaķīķat yef‘alū’llāh mā-yeřā’
- 71 Çūn bu güftār-ı ĥaķīķat söylene
Hakkā varursak⁹⁸ tarīķat biline

⁹¹ daķāyık: ĥaķāyık S.

⁹² A nüshasında *def‘ate* yazılmış metinde. Tenvin yoktur, fakat anlam aķısından zarf gereklidir. Bu nedenle S çalışmasındaki *def‘aten* şekli esas alınmıştır.

⁹³ cūmle: cūmleten S. Anlam ve vezine uygunluęu aķısından *cūmleten* řekli esas alınmıřtır.

⁹⁴ baş: başı A.

⁹⁵ er-ricāl: ke’r-ricāl S.

⁹⁶ raķř: ruĥař S.

⁹⁷ külli şey’ hālīki’llā ĥudā: küllü şey’in hālīkun illā ĥudā S.

⁹⁸ varursak: varur ĥaķ S.

- 72 Ėrdi ilham-ı ilāhi ber-devām
Oldı ilķā' āyet-i ķudsiyye rām
- 73 Varīd-i ķudsi ki nice feth ēde
Pes dil ü cān aña göre řerh ēde
- 74 Yoķ durur sözümde hīķ mezc-i hevā
Yol erine baķķ ēder şıdķ u şafā
- 75 Ėayb erenler yoludur bu ey oğul
Olmaz işbu yolda hīķ ca'l ü cu'l
- 76 Zeyn-i hāfī mesleginden ibtidā
Eyledük bu yola bulduķ intihā
- 77 Cezbe yolıdur bu yol açğıl gözüñ
Sür erenler hāk-i pāyine yüzüñ
- 78 Sözlerinde hil'at-i Nurānī var
Özlerinde heybet sulţānı var
- 79 Yüzlerinde manzar-ı Sübhānī var
Gözlerinde cezbe-i Raḥmānī var
- 80 Elllerinde ķudret-i Rabbānī var
Dillerinde raḥmet-i Ėufrānī⁹⁹ var
- 81 Hāke ger kılsa nażar iksīr olur
Cāhil iken 'ālim-i taḥrīr olur
- 82 Cezbe āvānında ger kılsa nażar
Muḥtaşarken¹⁰⁰ seni kıılır mu'teber
- 83 Bī-'amel bī zühd¹⁰¹ bī-taķva vü derd
Tarfetü'l-'ayn içre kıılır şīr ü merd
- 84 Her ne cān kim bunlar ile āşinā
Ola kevneyn içre görmez hīķ 'anā

⁹⁹ Ėufrān: Ėufrānī S.

¹⁰⁰ muḥtaşarken: muḥtaşarken S.

¹⁰¹ A nüshasında zühd sözcüğünün yazımı *zehr* sözcüğünükiyle karışmaktadır.

- 85 Bunlara münkir olasa¹⁰² kūr u ker
Hem çü ħuffāş āfitābdan bī-ħaber
- 86 Ger muħīb mübgız berūz-ı rüsteħız
Nıķme ü ni‘metle¹⁰³ olurlar temiz
- 87 Kudretu’llāhdan ħaberdür hep sözüm
‘Ālemi ğayba nazar kılrur gözüm
- 88 Ba‘z-ı ‘aybı¹⁰⁴ Ħaķķ baña ğayb étmedi
Ehline iħbārı¹⁰⁵ ‘ayb étmedi
- 89 Ħarķ-ı ‘ādāt u kerāmāt u şühūd
Mu‘cizāt-ı Muştafā’dan buldı cūd
- 90 Cānıla diñle yine bil ey cüvān
Biñde birin söyledüm¹⁰⁶ kıldum beyān¹⁰⁷
- 91 Āħiretde ħarķ-ı ‘ādāt zü’l-celāl
Vere ni‘metler yok inkāra mecāl
- 92 Kādir ü muṭlaķ durur ol bī-zevāl
Hem vèrür dünyada şanmağıl muħāl
- 93 Kudretu’llāh[a] dil ü cāndan inan
Ħālīkidür küll-i şey’in bī-gümān
- 94 Keşf-i vicdān ile biz bulduķ ‘āyān
Ērdi çün ħaķķe’l-yaķın bildük hemān
- 95 “Yülicü’l-leyl” dedi ħaķķ fi’n-nehār
Oldı nice gizlü işler aşikār
- 96 Oldı Muħyi’d-dīn sırrı Murṭazā
Rūy-ı vaħdetden belī dedi aña¹⁰⁸

¹⁰² olasa: ola (n)dur S.

¹⁰³ nuķme ü ni‘metle: ni‘met ü nıķmetle S.

¹⁰⁴ ‘ayb: ğayb S. A nüshasında Ğ harfinin noktası unutulmuş olabilir.

¹⁰⁵ iħbārı: iħbārımı S.

¹⁰⁶ A nüshasında söyledüm sözcüğündeki ى harfi unutulmuştur, S çalışmasından tamamlanmıştır.

¹⁰⁷ beyān: ‘ayān S.

İŞÂRET BE PERTEV-İ VÜCÛD U VAHDET VE AMED [EN]-İ HİTÂB
EZ-BAHR-I HÜVİYYET¹⁰⁹

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün

- 97 Ol vücûduñ pertevinden zâhir oldı¹¹⁰ hep şevâb
Bu hüvîyyet bahri içre yine oldı bir hitâb
- 98 Kanı ol vahdet sarâyından yitilmiş¹¹¹ şa'sa'a
Perr açup pervâz olup¹¹² edem cihânda gûlgule
- 99 Pâk bir¹¹³ dem erişür mişkât-ı 'âlem şu'lesi
Hem görünür lâ-mekân mir'ât-ı nûr-ı lem'ası
- 100 Êrüp deryâ-yı 'ışka âvâze edüp hû dedüm¹¹⁴
Mağv edüp cümle vücûdum yâ hû yâ men hû dedüm
- 101 Degme 'âşık ermedi illâ kî gayet cehd ile
Êre Hızırûñ himmetile ermeye hem zühd ile
- 102 Cezbe erüp buluşa tâ kim Ricâlu'llâh ile
Kılalar 'âlî nazar-ı feyz [êre]¹¹⁵ İsmu'llâh ile
- 103 Bahr-i 'ışk içinde Muhyi'd-dîn gavvaş yûri
Oğu Hızırûñ ismini her dem cihânı gez yûri

MEDH-İ MUHAMMED MUŞTAFA ŞALLA'LLÂHÜ 'ALEYHİ VE SELLEM
VE FETH-İ 'ALİYYÜ MURTAZA KERREMU'LLÂHU VECHE

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

¹⁰⁸ aña: Hak'a S.

¹⁰⁹ İşâret Be-Pertev-i Vücûd-ı Rahmet ve Âmeden-i Hitâb Ez-Bahr-i Hüviyet S.

¹¹⁰ oldı: olur S. A nüshasında bir sonraki mısradaki *oldı* sözcüğü ile karışmış ve müstensih hatası yapılmış olabilir.

¹¹¹ yitilmiş: yetişen S.

¹¹² olup: urup S. A nüshasında anlam bozukluğu olabilir.

¹¹³ pâk bir : baña bir S.

¹¹⁴ Êrüp deryâ-yı 'ışka âvâze edüp hû dedüm: İrüp ol deryâ-yı 'ışk âvâzesine hû didüm S.

¹¹⁵ feyz: feyz ire S. A nüshasında *êre* sözcüğü olmamasına karşın, vezinde hata olması sebebiyle S çalışmasından tamamlanmıştır.

- 104 Ey hā^vce-i āhir zamān dā'im yōñüm senden yaña
Āyīne-i cümle cihān dā'im yōñüm senden yaña
- 105 Ey enbiyānuñ serveri ey evliyānuñ rehberi
Sensin dü kevnüñ raḥmeti dā'im yōñüm senden yaña
- 106 Sensin cihānda¹¹⁶ cāna cān sulṭān hem¹¹⁷ kevn ü mekān
Maḳsūd-ı cümle kün fe-kān dā'im yōñüm senden yaña
- 107 Sensin şefī^u'l-müznibīn sensin imāmü'l-mürselīn
Sensin ḥabibu'llāh hemīn dā'im yōñüm senden yaña
- 108 Şaḳḳu'l-ḳamer ḳılduḳ¹¹⁸ 'ayān furḳānuñı ètdük¹¹⁹ beyān
Ḥayrān kapuñda üns ü cān dā'im yōñüm senden yaña
- 109 Mi'rac ile ètdüñ sefer ḳılduñ semāvāt¹²⁰ güzer
'Arş üstine seyrān èder dā'im yōñüm senden yaña
- 110 Senden èrür ḥalḳa meded iḥsānuña yokdur 'aded
Cān ü dile sensin sened dā'im yōñüm senden yaña
- 111 Ğurbetde ḳaldum ben Toli geldi èrüp Ḥaydar 'Alī
Ḳıldı baña himmet ulı dā'im yōñüm senden yaña
- 112 Bu¹²¹ Muḥyi'd-dīn anı çün görür mest oluban ḥayrān ḳalır
Ol meclisi ārzū ḳılır dā'im yōñüm senden yaña

BEYĀN-I SEYRĀN-I ELVİYE-İ MUḤAMMEDİYYE VE RĀYĀT-I
AḤMEDİYYE Kİ DER-ḤAVĀLĪ-İ 'ARŞ-I A'ZAM CEVELĀN Ü DEVRĀN MĪ-
KŪNED VE İŞĀRET LĪ-MECĠAL¹²²-I A'LA VE MENZİL-İ ESNĀ

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

¹¹⁶ cihānda: cihāna S.

¹¹⁷ hem: her S.

¹¹⁸ ḳılduḳ: ḳılduñ S.

¹¹⁹ ètdük: ḳılduñ S.

¹²⁰ Sözcüğün yazımında A nüshasında ikinci hecedeki l harfi yazılmamış. Sümvāt gibi yazılmıştır.

¹²¹ bu: - S.

¹²² Lī-mecḡal: bī-maḥfil S.

- 113 Ahir zamān peygamberi ol şadr-bedr¹²³ işbu gèce
‘Arşda yürür sancakları ètdi nazar işbu gèce
- 114 Dèdi baña kim tēz yūri èt hizmeti gel ilerü
Maḳşūduma buldum vuşūl oldu eşer işbu gèce
- 115 Ol künt-i kenzūñ sırrına her kimsenūñ érmez eli
Ġavvaş olan deryālara buldı güher işbu gèce
- 116 Vācib durur kim varayuz¹²⁴ gönüller içre gireyüz¹²⁵
Ola ki ḳuṭbı göreyüz¹²⁶ oldu haber işbu gèce
- 117 Keşf-i niḳāb ètseyidi ger olurdı ‘ālem cümle nūr¹²⁷
Ġavşı gören ‘āriflere sidre memerr işbu gèce
- 118 Derd ile ger āh ètseler cūşa gelür kevn ü mekān
Her sözleri maḳbūl durur oldu semer işbu gèce
- 119 Dèdi baña kim fi’s-seher bu yolda olğıl¹²⁸ er gibi nè
Haydar ‘Alī dèdi baña èrdi ‘Ömer işbu gèce
- 120 Öpdüm elin sulṭānumuñ eşerine¹²⁹ ètdüm iḳtidā¹³⁰
Himmetler ètdi bī-ḥēsāb buldum zafer işbu gèce
- 121 Peygamberūñ ‘askerleri¹³¹ ins ü melek ṭoldı cihān
Ben daḫı hem gitdüm bile oldu sefer işbu gèce
- 122 Ben ne ayak tozu olam kim ol baña kıla nazar
Keşf oluban ‘ayne’l-yaḳīn oldu beşer işbu gèce
- 123 Èrdi çü Muḫyi’d-dīn aña ḳılur temennā ez-ḥüdā
Kim olmaya andan cüdā ḥāşıl vaṭar işbu gèce

¹²³ bedr: -A.

¹²⁴ varayuz: varavuz S.

¹²⁵ gireyüz: girevüz S.

¹²⁶ göreyüz: görevüz S.

¹²⁷ olurdı ‘ālem cümle nūr: olur münevver bu cihān S.

¹²⁸ bu yolda olğıl: olğıl bu yolda S.

¹²⁹ eşerine: izine S.

¹³⁰ iḳtidā: iḳtifā S.

¹³¹ askerleri: leşkerleri S.

İŞĀRET-İ İRŞĀD-I NEBEVĪ VE İMDĀD-I MUŞTAFĀ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 124 Yine dergāh-ı ‘Ālīden yētişdi derdüñe dermān
Saña ērdi ulu devlet bilenler oldı hep hayran
- 125 Nêçeler ‘ömri olduğça arayup bulamadılar
Aramakla bulunur mı bu ‘irfān menzili ey cān
- 126 Bu bir gencīnedür bī-ḥadd ēre mi cehdile devlet
Meger ēde¹³² ricālu’llāh ‘ināyet kıla ol raḥmān
- 127 Kamu ‘ālemlere raḥmet Muḥammed Muştafā geldi
Bu gece himmet ētdi çün açıldı işbu maḥfī kân
- 128 Meger bir baḥr-i fikr¹³³ içre ki¹³⁴ hayrān qalmış idüm ben
Elüm alup meded ētdi getürdi taşra ol sulṭān
- 129 Baña varlık nazarıyla¹³⁵ kıldu nazar çünkim¹³⁶ anda
Menāzil kaṭ‘ olup der-ḥāl yētişdüirdi nice iḥsān
- 130 Bu Muḥyi’d-dīn temaşā kıldı anuñ gül yüzni¹³⁷ bī-ḥāb
Ne ğam şimden gerü aşlen¹³⁸ ki olmaz muḥtecib ol ḥān

BEYAN-I ŞOḤBET-İ ḤAZRET-İ RİSĀLET-PENĀH ŞALL’LLĀHÜ
‘ALEYHİ VE SELLEM¹³⁹ Bİ-EVLĀD-I¹⁴⁰ AŞḤĀB-I KİRĀM¹⁴¹
RİDVĀNU’LLĀHU ‘ALEYHİM ECMA‘İN¹⁴²

¹³² ēde: ire S.

¹³³ fikr: aḥḍar S.

¹³⁴ ki: - S.

¹³⁵ nazarıyla: nazarları S.

¹³⁶ çünkim: - S.

¹³⁷ yüzni: yüzün S.

¹³⁸ aşlen: aşı S.

¹³⁹ Ve selem: -A.

¹⁴⁰ bi-evlād-ı: bi-evlād ve A. ve ile kullanıldığında anlam bozukluğu yaratmaktadır.

¹⁴¹ kirām: kirām ve A. Dua cümleciğinden önce ve bağlacı kullanılmaz.

¹⁴² Beyān-ı Şoḥbet-i Ḥazret-i Risālet-Penāh Şalla’llāhu ‘Aleyhi ve Sellem ve Bī-Evlād-ı Pāk-i Bī-Aşḥāb-ı Kibār Rıdvānu’llāhu ‘Aleyhim Ecma‘in S.

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 131 Cān u gönül hayrān olur dā’im yönüm senden yaña
‘Ālem baña seyrān olur dā’im yönüm senden yaña
- 132 Allah bilür hālüm benüm kim Mekke şehridür yërüm
Gördüklerümdür dedigüm dā’im yönüm senden yaña
- 133 Fahr-i ciḥān gayet ulu¹⁴³ nūr ile ‘ālem tolu
Oldur hüdānuñ ḥaş kulu dā’im yönüm senden yaña
- 134 Yër gök aña yeksān durur ‘arş üstine seyrān durur
Ervāh melek hayrān durur dā’im yönüm senden yaña
- 135 Gördüm Muḥammed Muştafā geldi ‘Alīyyü’l-Murṭazā
Geldi Hüseyin ile Ḥasan dā’im yönüm senden yaña
- 136 Geldi Ebu Bekr ü ‘Ömer ‘Osmān-ı zi’n-nüreyin ile
Aşḥāb-ı erbāb-ı hüdā dā’im yönüm senden yaña
- 137 Bunlar du‘ā kıldı bize et[di] icābet ol kerīm
Vaḥdete¹⁴⁴ olduk ma‘nevī dā’im yönüm senden yaña
- 138 Esmā zuhūr edüp baña keşf oldı esrār-ı hüdā
Ḥācetlerüm oldı revā dā’im yönüm senden yaña
- 139 Cānı bu Muḥyi’d-dīnün üş tolmış durur¹⁴⁵ Ḥaḳḳ cezbese
Pervāz urur gönli kuşu dā’im yönüm senden yaña

**BEYĀN-I SEYRĀN-I SEMĀVĀT U MUŞĀHABET-İ ERVĀH-I ENBİYĀ VE
MÜLĀKĀT-I ṬABAḲĀT-I MELĀ’İKE VE TELAḲḲĪ ERVĀḤ-I
MUḲADDESE VE İṬṬİLĀ BER LEVḤ-İ MAḤFŪZ¹⁴⁶**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 140 Ādem Nebī gördüm tırur Ḥaḳḳ ḥazretine yüz urur
Biñ biñ melek karşı tırur seyr eyledüm uçdan uca

¹⁴³ *olur* şeklinde yazılmış. Muhtemelen müstensih hatasıdır.

¹⁴⁴ vaḥdete: vaḥdetde S.

¹⁴⁵ tolmış durur: tolmuşdur A.

¹⁴⁶ Beyān-ı Seyrān-ı Semāvāt u Muşāḥabet-i Ervāḥ-ı Evliyā ve Mülākāt-ı Melā’ike ‘Aleyhimü’s-selām ve TelaḲḲĪ Ervāḥ-ı MuḲaddese ve İṭṭilā’ Ber LevḤ-i MaḤfūz ve Felem A’lā S.

- 141 ‘İsā Nebī aldı bile göstermege ‘ālemleri
Gördüm melekler bī-ḥesāb seyr eyledüm uçdan uca
- 142 Bir bahre uğradum ‘ayān tağlar gibi kuşları var
Kamusı akdur bī-‘aded seyr eyledüm uçdan uca
- 143 Ortada bir kuş var ulu hep cümlesi anuñ kulu
Ol memleket nürdan dolu¹⁴⁷ seyr eyledüm uçdan uca
- 144 Bir ak deñizde mevc urur ‘İsā varup anda tırur
Nice melek karşı gelür seyr eyledüm uçdan uca
- 145 Ben daḥı ḥayrān olmuşam kendülüğümünden varmışam
Bir ün gelür kulağuma seyr eyledüm¹⁴⁸ uçdan uca
- 146 ‘İsā baña turgıl dedi bu gökleri görgil dedi
Gitdi mecālüm kalmadı seyr eyledüm uçdan uca
- 147 Bir balığa uğrar yolum esmā okur dā’im dili
Maksūdına ermiş kulu seyr eyledüm uçdan uca
- 148 Bir nūra uğradum melek vërdüm¹⁴⁹ selām aldı ‘aleyk
Allah virür kula dilek seyr eyledüm uçdan uca
- 149 Kāim kimi¹⁵⁰ kimi ku‘ūd rāki‘ kimi kimi sücūd
Gören bulur anları cūd seyr eyledüm uçdan uca
- 150 Kılur bu Muḥyi’ d-dīn güzer fevka’l-‘alā edüp sefer
Kıldı Hızır hān bir nazar seyr eyledüm uçdan uca

BEYĀN-I SEYRĀN ‘ARŞ-I A‘LĀ VE MÜLĀKĀT-I PEYĠAMBERĀN¹⁵¹

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

¹⁴⁷ dolu: tolı S.

¹⁴⁸ Metinde sözcük bu ve bundan bir sonraki beyitte *eylegil* şeklinde yazılmıştır. Ancak daha önceki beyitlerdeki kafiyeye bakılarak *eyledüm* şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁴⁹ vërdüm: vërem A . Beyitin tamamında geçmiş zaman kullanılması nedeniyle *vërdüm* şeklinde düzeltilti.

¹⁵⁰ kimi: gibi A. Beyitin devamında kullanılan *kimi kimi* kalıbına uygun olarak düzeltme yapıldı.

¹⁵¹ Beyān-ı Seyrān-ı Şecere-i Kübrā ve Mülākī Şuden-i Ba‘zı Ervāḥ-ı Enbiyā ‘Aleyhimü’ş-şalavātü ve’s-selām S.

- 151 Deryā-yı ‘ummān kaynayup tırmaz taşar uçdan uca
Bu ben ğarib üftādeyi iḥrāk eder uçdan uca
- 152 Bir ağaca uğrar yolum gölgesine érmez gözüm
Vaşf edemez hergiz dilüm seyr eyledüm uçdan uca
- 153 Musā Nebī gördüm tırrur ‘arş-ı ayağına yüz urur
Biñ biñ melek hışşa alur seyr eyledüm uçdan uca
- 154 Yaḥyā Nebī gördüm tırrur ‘İsā bilen¹⁵² şöḥbet kılrur
Cānlar aña ḥayrān olur seyr eyledüm uçdan uca
- 155 İdris Nebī gördüm tırrur andan melā’ikler¹⁵³ okur
Ėdüp temennā yüz urur seyr eyledüm uçdan uca
- 156 Yoluma geldi meş‘ale cānuma düşdi şa‘şa‘a¹⁵⁴
Kim yukaru kim aşğa seyr eyledüm uçdan uca
- 157 İsrāfile ‘arşda mekān şūr çalmağa ḥāzır hemān
Vaḳtinde ol vërmez amān seyr eyledüm uçdan uca
- 158 Deryā gibi ırmağ akar beni çerāğ edüp yağar
Dā’im gönül aña bağar seyr eyledüm uçdan uca
- 159 Bir nūr var ‘arşda ulı ki¹⁵⁵ anı gören olur velī
Hızırūñ bu Muḥyi’d-dīn¹⁵⁶ kılı seyr eyledüm uçdan uca

BEYÂN-I SEYR-İ ‘ÂLEM VE MÜLÂKÂT-I PEYĞAMBER ‘ALEYHİ’S- SELÂM¹⁵⁷

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 160 Gönlüm kuşı yine benüm seyrān diler ğurbetleri¹⁵⁸
‘İşkı yolında baş koyup seyr eylemiş āvāreyem¹⁵⁹

¹⁵² bilen:ile S.

¹⁵³ Metinde *melā’ikeler* şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin icabı *melā’ikler* tercih edildi.

¹⁵⁴ Metinde müstensih hatası nedeniyle *şa‘şaa* şeklinde yazılmıştır.

¹⁵⁵ ki: -A.

¹⁵⁶ Muḥyi’d-dīn sözcüğü *Muḥī* şeklinde yazılmıştır. Müstensih hatası olabilir.

¹⁵⁷ Faşl-ı Âḥir Be-‘Âlem ‘İşk S.

¹⁵⁸ ğurbetleri: ğurbetlere S.

- 161 Düşdi gönül deryāsına milki ‘ayān görmek için
Gördüm melekler bī-ḥesāb seyr eylemiş āvāreyem
- 162 Dāvūd Nebī anda ṭurur yüz beyt-i ma‘mūre¹⁶⁰ urur
Anı gören pūr-nūr olur seyr eylemiş āvāreyem
- 163 İshāk u İsmā‘īl ile levḥe baḳar bunlar bile
İbrāhimūñ ḳatında hep seyr eylemiş āvāreyem
- 164 Gördüm ki İbrāhim Nebī šānī iken ḡayet ulı
Hem oḳur ism-i a‘zamı seyr eylemiş āvāreyem
- 165 Hem¹⁶¹ Nuḥ Nebī gördüm ‘ayān¹⁶² ḥikmetlerin¹⁶³ ḳıldı beyān
Bildürdi esrārın¹⁶⁴ hemān seyr eylemiş āvāreyem
- 166 Gördüm Şu‘ayb peygamberi şuhfın oḳur seyrān ḳılır
Kāmil olan anı görür seyr eylemiş āvāreyem
- 167 Şāliḥ Nebī dēdüm meded himmetlerine yok ‘aded
Ḳıldı kerem bī-ḥadd ü ‘add seyr eylemiş āvāreyem
- 168 Dāvūd Nebī dēdi baña ırma gözüñ baḳḡıl baña
Anda mekān vērdi baña seyr eylemiş āvāreyem
- 169 Kerrūbiyūn¹⁶⁵ şaf şaf ṭurur İdrīs Nebī şöḫbet ḳılır
Hem¹⁶⁶ Şīt Nebī ḡāh¹⁶⁷ ḡāh gelür¹⁶⁸ seyr eylemiş āvāreyem
- 170 Gördüm melekler cem‘ olur alup beni anda varur
‘Ayne’l-yāḳīn ḥāşıl olur seyr eylemiş āvāreyem

¹⁵⁹ Metinde bütün beyitlerde *āvāresiyem* şeklinde yazılmış, fakat vezne icabı *āvāreyem* şeklinde değiştirilmiştir.

¹⁶⁰ ma‘mūre: ma‘mūrb S.

¹⁶¹ hem: -A

¹⁶² Nuḥ nebī gördüm ‘ayān: Hem Nuḥ nebī gördüm ‘ayān S.

¹⁶³ Metinde *ḥikmetlerūñ* şeklinde yazılmıştır. Ancak sentaks ve anlam *ḥikmetlerin* şeklini gerekli kılmaktadır. Müstensih hatası olabilir.

¹⁶⁴ Metinde *esrārūñ* şeklinde yazılmıştır. Ancak sentaks ve anlam *esrārın* şeklini gerekli kılmaktadır. Müstensih hatası olabilir.

¹⁶⁵ Metinde *kerrūbiyyūñ* şeklinde yazılmıştır. Müstensih hatası olabilir.

¹⁶⁶ hem: -A. Vezin icabı gereklidir.

¹⁶⁷ *ḡāh* kelimesinin sonundaki 4 harfi unutulmuştur.

¹⁶⁸ gelür: varur S.

- 171 Zāhirde bunda oluram ma‘nīde ğarba varuram
Hind ėlini hoş bilürem seyr eylemiş āvāreyem
- 172 Deryā-yı kudret kuşıyam ğaybīlerüñ yoldaşıyam
Hızır Nebīnūñ eşiyem seyr eylemiş āvāreyem
- 173 ‘Arş üstine cevelān urur anı¹⁶⁹ gören ğayrān olur
Ben kılına ihsān kılur¹⁷⁰ seyr eylemiş āvāreyem
- 174 Mevlāsı çün Muĥyi’d-dīni¹⁷¹ seyr étidirür uçdan uca
Heft āsumānı ‘arşa dek seyr eylemiş āvāreyem

BEYĀNÜ’S-SELĀḤ-I ḤAKĪKĪ VE ‘URŪC-I SIRRĪ VE NAZAR KERDEN BE-
‘ARŞ-I RAḤMĀN VE KELİMĀT-I CEBRĀ’İL-İ EMĪN ALEYHĪ’S-SELĀM VE
KEŞF ŞODEN-İ İSM-İ A‘ZAM¹⁷²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 175 ‘Arş-ı Raḥmāndan eşidüñ bir ğaber
Bir ulu mir’āt gördüm mu‘teber
- 176 Görene ḥāşıl olur ‘ayne’l-yakīn
Bunları gördün yine ben kemterīn
- 177 Bir isim gördüm ki yazılmış ‘ıyān
Dēdi rūḥü’l-ḳuds baña ol zamān
- 178 İsm-i a‘zamdur bu ism[e] kıl nazar
Bu durur esmāda ol ‘āmmu’leşer
- 179 Yazmış alnumda bir ulu ḥaṭṭ-ı ḥān
İsm-i a‘zamdur anı bildüm ‘ayān¹⁷³

¹⁶⁹ Metinde *āmini* gibi yazılmıştır. Ancak bu şekilde anlam ve vezin bozukluğu yaratmaktadır. Bu nedenle sözcük *anı* şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁷⁰ kılur: olur S.

¹⁷¹ çün Muĥyi’d-dīni: Muĥyi’d-dīni çün S.

¹⁷² Beyānū’s... a‘zam: Beyān-ı İnsılāḥ-ı Ḥakīkī ve ‘Urūc-ı Sırrī ve Nazar Kerden Be‘Arş-ı Raḥmān ve Kelimāt-ı Cebraīl-i Emīn ‘Aleyhi’s-selām ve Keşf Şuden-i İsm-i A‘zam-ı ‘Ammu’l-Eşer S.

¹⁷³ ‘ayān: hemān S.

- 180 İçdüm anda hem şarāb-ı lā-yezāl
Anuñ-çün ruḥa hīç gelmez melāl
- 181 Pes musaḥḥar¹⁷⁴ oldu kamu¹⁷⁵ kā'ināt
Hem tecellī kıldı zāt-ile şıfat
- 182 Gördüm o baḥrı mu'allak cūş urur
Cümle ervāh u melek ḥayrān ḳalur
- 183 Bu cihānuñ hep taşarruf mührini
Vêrdiler 'ilm-i ledün miftāhını
- 184 Bu seferden cān u dil alur eşer
Hızır İlyās himmeti vêrdi zafer
- 185 'İşk elinde¹⁷⁶ oldu Muḥyi'd-dīn ḥaş
Çün Hızır ḳatında buldı ihtisās

BEYÂN-I SEYR-İ KŪH-I ḲĀF VE ZİYĀRET-İ TAHT-I SŪLEYMÂN
'ALEYHİ'S-SELĀM VE ZİYĀRET-İ ḲABR-İ 'ĀDEM¹⁷⁷ 'ALEYHİ'S-SELĀM
DER KŪH-I SERENDİL¹⁷⁸

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

- 186 Hızır Nebīyle ḳāf ṭaḡuñ¹⁷⁹ seyr eyledüm başdan başa
Bir şehre vardum bī-ḥisāb seyr eyledüm başdan başa
- 187 Altun gümüşdür yapısı yāḳūt-ı aḥmer ḳapısı
Yüz biñ melekdür bī-ḥesāb¹⁸⁰ seyr eyledüm başdan başa
- 188 Bir ḳubbe gördüm gey¹⁸¹ 'azīm esmā ṭolu¹⁸² ḳılmış Kerīm
Esrār-ı ḥaḳḳ anda delīm¹⁸³ seyr eyledüm başdan başa

¹⁷⁴ musaḥḥar: muḥassar (?)S. Beyit semantik açıdan incelendiğinde A nüshasındaki musaḥḥar sözcüğünün uygun olduğu görüldü.

¹⁷⁵ kamu: cümle S.

¹⁷⁶ elinde: elinden S.

¹⁷⁷ 'Ādem: 'Ādem-i şāfi S.

¹⁷⁸ der kūh-ı Serendil: - S.

¹⁷⁹ Hızır nebīle ḳāf ṭaḡuñ: Hızır ile Ḳāf ṭaḡını S.

¹⁸⁰ bī-ḥesāb: sāḳisi S.

¹⁸¹ gey: ki S.

¹⁸² ṭolu: ṭolı S.

- 189 Taht-ı Süleymân görüben¹⁸⁴ maḳsûda anda êrmişem
Dost eşiginde ḳalmışam seyr eyledüm başdan başa
- 190 Hırşîd ü mâh ile melek ṭurmaz döner dâ'im felek
Allah vêrür ḳula dilek seyr eyledüm başdan başa
- 191 Eyyüb-veş şabr eyledüm soñra ḥikāyet eyledüm
Görüñ beni kim n'eyledüm seyr eyledüm başdan başa
- 192 Çıkdum Serendîl¹⁸⁵ ṭaḡına Ādem Şâfî görmek için
‘Ummân görindi gözüme seyr eyledüm başdan başa
- 193 Cân içre hep ḳudretlerüñ der-küh-ı ḳâf heybetlerüñ
Ḳullaruña ni‘metlerüñ seyr eyledüm başdan başa
- 194 Ma‘şuḳ u ‘âşık ḥālını mestāneler aḥvālını
İnsle cin esrārını seyr eyledüm başdan başa
- 195 Düşdüm çü ‘ummân içine ḡavvaş-veş yüzmek için
Göründi gözüme cemāl seyr eyledüm başdan başa
- 196 Hızır ile İlyāsuñ demi êrür bu Muḥyi'd-dīne çün
Feth oluban ebvāb-ı ḡayb¹⁸⁶ seyr eyledüm başdan başa

**İŞĀRET BE-ŞOḤBET RİCĀL-İ ĠAYB VE ḲUṬBÜ'L-AḲṬĀB VE
MÜŞĀHEDET Lİ-TECELLİYĀTÜ'L-İLĀHİYET¹⁸⁷**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 197 Vaḥdet yüzinden¹⁸⁸ ben ḳula çün yine ol ḳıldı nazar
Açıldı bu göñlüm¹⁸⁹ gözi cān aldı cānāndan eşer

¹⁸³ delīm: dilüm S.

¹⁸⁴ görüben: görmüşem S.

¹⁸⁵ Serendîl: Serendîb S.

¹⁸⁶ ebvāb-ı ḡayb: esrār-ı ḡayb S.

¹⁸⁷ İşāret-i Be-Şoḥbet-i Ricālü'l-Ġayb ve Ḳuṭbu'l-Aḳṭāb ve Müşāhede-i Tecelliyāt-ı İlāhiyye Va'llāhu A'lem S.

¹⁸⁸ Metinde *yüzinde* şeklindedir. Ancak sentaks ve anlam bozukluğu yaratması nedeniyle *yüzinden* şeklinde tamamlandı.

¹⁸⁹ göñlüm: cānum S.

- 198 Anda tecellî bî‘aded oldur Eḥad oldur Şamed
Maḳbüllere érür meded cān aldı cānāndan eşer
- 199 Deryāyı oldur ḳaynadan ‘ālî cibālî oynadan
Taşı ağacı söyleden cān aldı cānāndan eşer
- 200 Gördüklerüm dirsem ‘ayān kılmaz vefā ‘ömr ü zamān¹⁹⁰
Pes nicesi kılam beyān cān aldı cānāndan eşer
- 201 V’ey şu göñlüm¹⁹¹ kılmaz ḳarār leyl ü nehār anı arar
Şeydā vü sergerdān ü zār cān aldı cānāndan eşer
- 202 Ḳamu ırāḳ ḳuṭba yakın şark ile ğarb birdür hemān¹⁹²
Yā rahmeten li’l-‘ālemīn cān aldı cānāndan eşer
- 203 Kırklar u Üçler Yédiler gelüp bu sözi dédiler
Kim seni bize vérdiler cān aldı cānāndan eşer
- 204 Bunlarsız iş bitmez temām bunlaruñ iledür ḳıyām
Hızır Nebīnündür kelām cān aldı cānāndan eşer
- 205 Kıldı bu Muḫyi’d-dīni ol gerçek erenler ber-güzīn
Olup Hızır Ḥāna ḳarīn cān aldı cānāndan eşer

TAVŞİF-İ ḲUṬBÜ’L-AḲṬĀB VE EVLİYĀ-İ TAḤT-I ḲİBĀB¹⁹³

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 206 Oldur erenler serveri andan ururam ben demi
Oldur¹⁹⁴ ricālūñ rehberi andan ururam ben demi
- 207 Leşker-i ricāl-i ğayb aña hep yönleri andan yaña¹⁹⁵
Ḥükmi revān Ḳafdan Ḳāfa andan ururam ben demi

¹⁹⁰ Metinde ‘ömrü zamān yazılmıştır; ancak anlam açısından ‘ömr ü zamān olarak değiştirildi.

¹⁹¹ şu göñlüm: şol göñül S.

¹⁹² hemān: hemīn S.

¹⁹³ Tavşif-i Ḳuṭbu’l-Aḳṭāb ve Evliyā-i Taḥt-ı ḳıbāb Ḳaddesa’llāhu Ervāhıhım S.

¹⁹⁴ oldur: olur S.

¹⁹⁵ Diğer nüshalarla yapılan edisyon-kritik çalışması sonucunda bir önceki beyitin “andan ururam ben demi” bölümü ile 207. beyitte yer alan “leşker ricāl-i ğayb aña” bölümünün müstensih tarafından görülmediği tespit edilmiştir. Söz konusu kısım diğer metinden tamamlanmıştır.

- 208 Hem¹⁹⁶ kûṭbū'l-aḳṭabdur adı 'ālemlere hep ṭoptolu
Oldur Ḥaḳḳuñ ḳudret eli andan ururam ben demi
- 209 Ḳāf ṭaḡıdur ekṣer mekân tabi'dür aña ins ü cân
Ḥükmüne maḥḳumdur cihân andan ururam ben demi
- 210 Ma'mûr durur bil ol maḳâm ervāḥ melek insân temâm
Ḥayrân öñüñde ḥâşş ü 'âm andan ururam ben demi
- 211 Zâhırde dërler adı ḥân ḥükmi yürür zâhir nihân
Dünyâ bedendür ol çü cân andan ururam ben demi
- 212 Gördüm melekler bî-şümâr ḥıdmet ḳılur leyl ü nehâr
Ḳıldum çü ḳāf êlinde zâr andan ururam ben demi
- 213 On iki bölük ḡaybîler ma'nide daḡı çok bular
Ḥüddâm-ı ḡavş durur bular¹⁹⁷ andan ururam ben demi
- 214 Ṭaldı bu Muḡyi'd-dîn yine ḡavvaş olup 'ışḳ-ı baḡrine
'İşḳıla vardı menzile andan ururam ben demi

**BEYÂN-I AḤVÂL-İ MAḲAM-I İṬDÂ VE ASÂR-I MECLİSÂ NŪH-I GEH
CEBEL-İ ḲÂF RESİDEM VE ŞOḤBET-İ FERİŞTEĠÂN VE RİCÂL-İ ĠAYB
VE ḲUṬB VE İMÂMEYN VE ḤUŞŪL-İ SER-ḤOŞ VE MEST VE VUŞŪL-I
BE-'ÂLEM-İ TEMELLÜKÎN VE HATTÂ¹⁹⁸**

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 215 Şaba yeliyle gitdüm dost êline
Ki¹⁹⁹ 'ışḳ ehlini gördüm anda cümle
- 216 Yolum uğradı çünkim ḳāf êline
'Acâyibler görindi anda cümle

¹⁹⁶ hem: hep S.

¹⁹⁷ Ḥüddâm-ı ḡavş durur bular: Ḥüddâm-ı ḡavşdur hep bular S.

¹⁹⁸ Beyân-ı Aḥvâl-i Maḳâm-ı Cebel-i Ḳāf Resîdem ve Şoḡbet-i Feriştegân ve Ricâlü'l-ḡayb ve İmâmeyn ve Ḥuşûl-i Ser-ḡoş S.

¹⁹⁹ ki: çü S.

- 217 Nigāhın gördüm anda ıaır-ı ebyāz²⁰⁰
Münevver içi ıaı anda cümle
- 218 Elümi aluban²⁰¹ çıkdılar anda
Erenler hāzır olmış anda cümle²⁰²
- 219 Bir a‘lā meclis imiş anda vardum
Ki kāmiller ıoludur anda cümle
- 220 Ben anda varacağın²⁰³ gitdi ‘aqlum
Şarab içerler anlar²⁰⁴ anda cümle
- 221 Çü meclis āleti olmuş müheyyā
Velīler şöhet eder anda cümle
- 222 Cem‘ī bildigüm²⁰⁵ gürbüz erenler
Müretteb ‘işret eder anda cümle
- 223 Ben anda kendümi şandum ġarībem
Çoğımış baña yoldaş anda cümle
- 224 Benüm hālüm bilür baña ıarındaş
Erenler baña hāldaş anda cümle
- 225 Ne kim var ıaır içinde seyr kıldum
‘Arab A‘cem [u] Rūmı anda cümle
- 226 O meclisde olan olmadı maħrūm
İabal oldı du‘ālar anda cümle
- 227 Şu meclisdür saña ben dedüğüm kim²⁰⁶
Melekler şöhet ede²⁰⁷ anda cümle

²⁰⁰ ıaır-ı ebyāz: ıaır-ı beyāzın S.

²⁰¹ aluban: oluban (?) S. Olmak fiili geçişsiz bir fiil olduğundan belirtme almış bir isimden sonra kullanılması, gerek semantik açıdan gerekse sentaks açısından doğru bir kullanım değildir. A nüshasındaki *aluban* şekli bu açıdan daha uygun görüldü.

²⁰² Bir önceki beyitle bu beyit S çalışmasında yer değiştirmiştir.

²⁰³ varacağın: varacağınız S.

²⁰⁴ içerler anlar: içer erenler S.

²⁰⁵ bildigüm: gördüğüm S.

²⁰⁶ Şu meclisdür saña ben dedüğüm kim: Şu meclisdür didigüm saña ben kim S.

²⁰⁷ ede: ider S.

- 228 Elüme şundılar yakut sürāhi
Kim anı içmişem ben²⁰⁸ anda cümle
- 229 Velīler zümresi hāzır tururlar
İmāmeynle kutubdur anda cümle
- 230 Çün ol şöhetde kim mest oldu meclis
Semā‘a gērūben raks urdı cümle
- 231 Semā‘a girdiler hep bağ u bahça
Mürīd ü şeyh ü üstād anda cümle
- 232 Bu meclisden ilerü geçmek olmaz
Geçenler gerü gelmez anda cümle
- 233 Bu meclis-i vaşf hergiz ‘akla şıgmaz
Ki görmeyen bilemez anı cümle
- 234 Dün ü gün ederüm²⁰⁹ Hakkā tazarru‘
İçeler ol kadehden anda cümle
- 235 Bu Muhyi’d-dīn garīb ü mübtelādur
Ne varsa Hızır-ı sırr anda cümle

**BEYÂN-I AŞÂR-I TECELLÎ-İ RABBÂNÎ VE İHRÂK KERDEN-İ VÜCÛD-I
FÂNÎ VE İBKÂ KERDEN-İ VÜCÛD-I HAKKÂNÎ**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 236 Yine bu devrân elinden ben kime şekvâ edeyin²¹⁰
Hālūmi ‘arz etmeklige ‘ışkı²¹¹ yolına gideyin
- 237 Yakdı tecellî cānumı bildürdi hep ahvālūmi
Giydürdi vahdet şālını ‘ışkı yolına gideyin

²⁰⁸ ben: ben anı A.

²⁰⁹ ederüm : eylerem S.

²¹⁰ Yine bu devrân elinden ben kime şekvâ edeyin: Ah yine bu devrân elinden kime şekvâ ideyin S.

²¹¹ ben: -A. Bir üst mısradaki *ben* kelimesi S çalışmasında yok iken A nüshasında görülüyor. İkinci mısradaki yazılmamış olması müstensih hatası izlenimini yaratmaktadır. Ancak müstensih ‘ışkı diyerek hece eksikliğini gidermeye çalışmıştır. Vezin bozukluğu olmasına rağmen aslına uyulmuştur.

- 238 Devlet beni devrân eder ‘ummānda bahrı gör n’eder
Gā[h] gāh beni hayrân eder ‘ışkı yolına gideyin
- 239 Ol lî-ma‘allāh élinüñ almış eline yolını
Görmüş ol halvet²¹² hāşını ‘ışkı yolına gideyin
- 240 Kılmış nazār Hakk özine bakmış o Hızırüñ yüzine
Êrdi çü Hızırüñ sırrına ‘ışkı yolına gideyin
- 241 Kanda olur bir ‘ışk eri bu mürde²¹³ cān ola diri
Gördüm gelür üçler biri ‘ışkı yolına gideyin
- 242 Gördüm Horāsāndan gelür hep müşkili āsān kılar
Hācetlerümi Hakk vērür ‘ışkı yolına gideyin
- 243 Zāhid bu sırrı bilmedi çün ‘akla uydı bulmadı
‘Akl ile ‘ışk cem‘ olmadı ‘ışkı yolına gideyin
- 244 Hızırı bu Muhyi’ d-dīn bilür arz-ı Hamīd içre olur
Ġa’ib erenleri bulur ‘ışkı yolına gideyin

**BEYÂN-I ŞOHBET-İ MÜNLÂ-I A‘LÂ VE SİRRETÜ’L-MÜNTEHÎ VE
MÜLÂKÂT-I FERİŞTEGÂN-I RUHÂNİYÂN VE MİDĤAT- I HİZİR HÂN²¹⁴**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 245 Erenler māsivādan el yudılar²¹⁵
Cemālün²¹⁶ ‘arz eder ol dost dēdiler
Selāmet èllerine²¹⁷ yüridiler²¹⁸
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler

²¹² halvet: halvete A.

²¹³ mürde: merde (?) S.

²¹⁴ Beyân-ı ŞoĤbet-i Münlâ-ı A‘lâ ve Sirretü’l-müntehî ve Mülâkât-ı Feriştégân-ı Ruhāniyân ve MidĤat: Beyân-ı ŞoĤbet-i Melâ-ı A‘lâ ve Sidretü’l-müntehâ ve Mülâkât-ı Feriştégân-ı Ruhāniyân ve MidĤat-ı Hızır S.

²¹⁵ 245. dōrtlüğün birinci ve ikinci mısraları S çalışmasında yer değıştirilmiştir. A çalışmasında kafiyeeye uygun olması açısından bu doğrultuda yer değıştirildi.

²¹⁶ cemālün: cemālin S. A nüshasında “senin cemālini” anlamında kullanılmıştır; ancak bu nüshaya özgü bir durum olan ن ve ك harflerinin karıştirılması sonucu ك’le yazılmış olduğunu görüyoruz. Aynı anlamın 247. dōrtlükte de kullanıldığını görüyoruz.

²¹⁷ èllerine: iline S.

²¹⁸ yüridiler: yûri didiler S.

- 246 Göñül bağlamadılar bu cihāna
Ki bakmayup zemīn ü āsumāna
Geçürmedi bular ‘ömrin yabāna²¹⁹
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 247 Bu Toli mest ü ‘āşık oldu bu dem
Ol esmā sırrına çün oldu mahrem
Yetişüp²²⁰ cezbe-i Raḥmān hemān dem
Cemālūñ²²¹ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 248 Velī²²² ‘ışk şem‘ine pervāne oldu
Şarāb-ı ‘ışkla mestāne oldu
Anuñ içün adı divāne oldu
Cemālūñ²²³ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 249 Ḥakāyık bahırına ol çünkim²²⁴ taldı
Varup bir milk-i ‘ālī’ye erişdi
Hem ism-i a‘zamı bir küll²²⁵ bildi
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 250 Melekler cem‘ olup ḥāzır dururlar²²⁶
Erenler Sidreyi seyrān kırlurlar
Ol elde cān vērüp cānān alurlar
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 251 Tecellī ehlidür anda varanlar²²⁷
‘Avāyık kaṭ‘ édüp geçüp gidenler
Fenāyīler durur anı görenler
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler

²¹⁹ yabāna: hevāya S.

²²⁰ yetişüp: yetişür S.

²²¹ Bkz. Dp. 188.

²²² velī: dili S.

²²³ cemālūñ: cemālin S. Bkz. Dp. 188.

²²⁴ çünkim: çünki S.

²²⁵ bir küll: hep cümle S.

²²⁶ dururlar: turlurlar S.

²²⁷ varanlar: erenler S. Metindeki *varanlar* kelimesi muhafaza edildi; ancak bir alt dördlükteki *varanlar sözi* ile karıştırılmış olabilir. Müstensih hatası izlenimi vermektedir.

- 252 Vücūdın²²⁸ mahv kıldılar varanlar
Şarāb-ı ‘ışk çünkim tatdı anlar
Hızır hān himmetile yètdi²²⁹ anlar
Cemālūñ ‘arz èder ol dost dèdiler
- 253 Bu zahir gözde ol pinhān olupdur
Ser-ā-ser ‘āleme ol hān olupdur
Ricāl-i ğayba ol sulṭān olupdur²³⁰
Cemālūñ ‘arz èder ol dost dèdiler
- 254 Ebu’l-‘Abbas cihāna çünkim²³¹ geldi
Ne var ise bu yèryüzinde bildi
Meded sizlere²³² ol bir demde èrdi
Cemālūñ ‘arz èder ol dost dèdiler
- 255 Hızır peygamberi çün zinde dèrler
Ebu’l-‘Abbas melekler aña dirler
Hem aña²³³ kūh-ı Kāfda böyle dèrler
Cemālūñ ‘arz èder ol dost dèdiler
- 256 Hakkūñ kudret elidir bil o sulṭān
İraḫ yakīn bu yèr gök aña yeksān
Ledünn ‘ilmi olupdur aña fermān
Cemālūñ ‘arz èder ol dost dèdiler
- 257 Bu Muḫyi’d-dīne Hakk kıldı ‘ināyet
Hızır Hān kıldı aña ‘ālī himmet
Ricālu’llāh èderler hep ri‘āyet
Cemalinden ‘arz èder ol dost dèdiler

²²⁸ vücūdın: vücūdūñ A. Sentaks gereği düzeltilti.

²²⁹ yètdi: bitdi S.

²³⁰ Ricāl-i ğayba ol sulṭān olupdur: Ricālū’l-ğayba hem sulṭān olupdur S.

²³¹ çünkim: çünki S.

²³² sözlere: sizlere S. A nüshasında *sözlere* şeklinde yazılmıştır; ancak sentaks açısından S çalışmasındaki *sizlere* şekli daha uygun düşmektedir. Bu nedenle dörtlükte bu şekil esas alınmıştır.

²³³ hem aña: aña hem S.

İŞĀRET-İ ŖEYKAL KERDEN-İ ĀYİNE-İ KALB Ü MUĖĀBELE-İ ‘ĀLEM-İ
ĖUDÜS VE İN‘İKĀS-I NŪR-I ‘ĀLEM-İ ĖĀYB²³⁴

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 258 Göñül āyinesinüñ tozını sil
Mu‘allā nūra olsun ol muĖābil
- 259 Zuhūr ède saña ol dem tecellī
‘İnāyetler èdiser ĖaĖĖ ta‘ālā
- 260 Erenlerdür ĖaĖĖuñ Ėudret eli bil
Taşarrufları var bī-Ėıl ü bī-Ėāl²³⁵
- 261 MuĖaĖĖıklar bilüben gör n’iderler
Tecellī milkini seyrān èderler
- 262 Kimi zerre Ėapup sevdālar èder²³⁶
Kimi şemme Ėapup ĖavĖalar èder
- 263 Nicesi baĖr-i ‘ummānı²³⁷ èder nüş
Şanasın görmedi sīm²³⁸ oldu Ėāmüş
- 264 Nice Ėüddāmları var milke Ėākim
Gezerler ‘ālemi her işde ‘ālim
- 265 Èrür bir demde şarka Ėarba anlar
Gezer bir demde Ėurbı bu‘dı anlar
- 266 Fenā olmış dā‘im bular²³⁹ fenāda
Ėılup seyrān rızāda vü lekāda
- 267 Anuñ Ėüddāmı Ėünküml böyle ola
Ėıyas èt şeyhini kim nice ola

²³⁴ ‘ālem-i Ėayb: ‘ālemü’l-Ėayb S.

²³⁵ bī-Ėıl ü bī-Ėāl: bī-Ėāl ü bī-Ėıl S.

²³⁶ Ėapup: Ėuyup / èder: eyler S.

²³⁷ ‘ummānı: ‘ummāna A.

²³⁸ sīm: yemm S.

²³⁹ dā‘im bular: bular dā‘im S.

268 Bu Muḥyi'd-dīn Hızır ḥāna qarīndür
O sulṭāna ḡulām-ı kemterīndür

269 Cihānuñ kuṭbına teslīme geldüm
Ḥaqquñ kullarını ta'lime geldüm

BEYÂN-I SÛLÛK-İ ṬARĪḲ-İ EHLU'LLĀH Ü TAḤŞĪL²⁴⁰-İ İSTİ'DĀD Ü²⁴¹
MÛLĀḲĀT-I RİCĀLU'LLĀH VE MÛŞĀḤĪBET -İ ḤİZİRÜ'LNEBĪ
'ALEYHİ'SSELĀM YEDD-İ ḲUDRETU'LLĀH-I TE'ĀLĀ²⁴²

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

270 Semender gibi oda yanmayınca²⁴³
Kaçan olasıñ ol Hızıra müşāḥib
Şabā yeli külüñ şavurmayınca
Kaçan olasıñ ol Hızıra müşāḥib

271 Vücūduñ milkini²⁴⁴ yakmayınca
Fenā-ender-fenāyı bulmayınca
Beḳā milkine sen erişmeyince
Kaçan olasıñ ol Hızıra müşāḥib

272 Merātib kaṭ' edüben geçmeyince
Hem²⁴⁵ 'ayne'l-yakīne sen ırmeyince²⁴⁶
Varup ḥaqqe'l-yakīni görmeyince
Kaçan olasıñ ol Hızıra müşāḥib

273 Velīler zümresine ırmeyince
Hem efrād ile seyrān kılmayınca
Ḥavāriyyūn ile ṭayy ıtmeyince
Kaçan olasıñ ol Hızıra müşāḥib

²⁴⁰ Esas olarak ح harfiyle yazılan taḥsil sözcüğü metinde خ harfiyle yazılmıştır.

²⁴¹ isti'dād ü: isti'dād-ı S.

²⁴² ṭarīḳ: ṭarīḳat S./ yedd-i Kudretu'llāh-ı Te'ālā: - S.

²⁴³ yanmayınca: yaymayınca A.

²⁴⁴ milkini: milketini S.

²⁴⁵ hem: hem ol S.

²⁴⁶ 272. ve 273. dörtlükler S çalışmasında yer değiştirmiştir.

- 274 Göñül milkine hâkim olmayınca
İmāmeyni sen ‘ayān²⁴⁷ görmeyince
Şu kütbuñ hizmetinde тұrmayınca
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib
- 275 Dahı gavsuñ cemālūñ görmeyince
Hem aqtāb hāzretine ėrmeyince
Muḳarreblerle yoldāş olmayınca
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib
- 276 O hānuñ emrini sen tutmayınca
Varup kāf ėllerine girmeyünce
Ricāl-i ğaybı anda görmeyince
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib
- 277 Yüzüñi izlerine sürmeyince
Hüdādan hem ‘ināyet olmayınca
Haḳāyık menba‘ını bulmayınca
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib
- 278 O kenz-i maḥfīye sen ėrmeyince
Hem ism-i a‘zamı rast bilmeyince
Erenler içdüğünden içmeyince
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib
- 279 Serāy-ı ‘ışkda çārüb çalmayınca
Celālī pertevine ėrmeyince
Cemālī gülşenini²⁴⁸ görmeyince
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib
- 280 Zevāhir hük[m]i maġlūp olmayınca
Tecellī²⁴⁹ ehli sen hem olmayınca
Resūlu’llāh yoluñı²⁵⁰ açmayınca
Kaçan olasın ol Hızıra müşāhib

²⁴⁷ sen ‘ayān: ‘ıyān sen S.

²⁴⁸ gülşenini: gülşeni A. Metinde *gülşeni* yazılmasına rağmen, anlam ve vezin açısından *gülşenini* şeklinde düzeltilmiştir.

²⁴⁹ Metinde bu sözcüğün şeddesiz yazıldığını görüyoruz.

²⁵⁰ yoluñı: yolını A.

281 Elümi²⁵¹ Hakk Te‘âlâ tutmayınca
Çerāğımı Hüdā yandurmayınca²⁵²
Her işde baña ol ‘avn²⁵³ etmeyince
Kaçan olası ol Hızıra müşāhib

282 Bu Toli kendüsini bilmeyince
Göñül vèrüp ebed kul olmayınca
Cemāle karşı hayrān olmayınca
Kaçan olası ol Hızıra müşāhib

**BEYÂN-I ŞOHBET-İ RİCÂL-İ ĞAYB DER-LEYLE-İ KADR VE HÂZİR
ŞODEN-İ MELÂ’İKE-İ SEMÂVÂT VE SEYR EZ- LEVHÜ’L-ĞALEM²⁵⁴**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

283 Bir gece ğayb erenler bu diyāra
Kamusı cem‘ olup geldi mezāra
Kabûl oldu du‘âlar aşikāra
Cihāna hükm eder²⁵⁵ ğavş uçdan uca

284 Çü geldi Üçler ü Bêşler Yédiler
On ikiler Tokuşlar bile²⁵⁶ Kırklar
Kamusı ğavşa hep hizmet kılurlar
Cihāna hükm eder ğavş uçdan uca

285 Bu gece bir ‘aceb²⁵⁷ ahvāli²⁵⁸ oldu
Ki deryā-yı muhîte yol açıldı
Bu ‘ālem söyleyüp cümle dil oldu
Cihāna hükm eder ğavş uçdan uca

²⁵¹ elümi: elüni S. Bütün dörtlük 1. tekil kişi üzerine kurulmuştur. Bundan dolayı *elüm* şekli tercih edildi.

²⁵² yandurmayınca: yandurmadıkça A. Kafiye problemi nedeniyle düzeltme yapıldı.

²⁵³ Metinde ۛ harfinden sonra fazla bir ۛ harfi kullanılmış.

²⁵⁴ ricāl-i ğayb: ricālū’l-ğayb / levhū’l-ğalem: levh u kalem S.

²⁵⁵ Metinde *étđi* şeklinde yazılmıştır. Ancak diğer dörtlüklere bakılarak bu sözcük *éder* şeklinde düzeltilmiştir.

²⁵⁶ ikiler tokuşlar bile kırklar: ikilerle tokuşlar ve kırklar S.

²⁵⁷ bir aceb: bir aceb bir S. Bu hatanın müstensihinden mi yoksa söz konusu çalışmadan mı kaynaklandığı anlaşılamadı.

²⁵⁸ ahvāli: ahvālüm S.

- 286 Dahı gördüm ki taş ağaç yürürler
Selām vèrdüm ‘aleyk alup tūrurlar²⁵⁹
Kamusı āşikāre zıkr ederler
Cihāna hüküm eder gavş uçdan uca
- 287 Pes ol dem yine bir hoş hālet oldu
Bu yerlerden²⁶⁰ semāvāta yol oldu
‘Ayān oldu kamu şark ile garbı
Cihāna hüküm eder gavş uçdan uca
- 288 Nice biñ biñ melekler oldu zāhir
Ricālu’llāh u akṭāb oldu hāzır²⁶¹
Ki leyle-i kadr ol²⁶² gèce bāhir
Cihāna hüküm eder gavş uçdan uca
- 289 Dil ü cān oldu çün bu²⁶³ gèce hayrān
Ki levḥ ile kalem olmışdı seyrān
Du‘ālar müstecāb oldu hem ey cān
Cihāna hüküm eder gavş uçdan uca
- 290 Hüdāyī cür‘adan vèrdiler içdüm
Bu kevn ile mekāndan anda geçdüm
Hakḳuñ envārı-ile kondum uçdum
Cihāna hüküm eder gavş uçdan uca
- 291 Bu Muḥyi’d-dīn sülūk-ı ‘ışk elinde
Çü şādık kulıdur Hızırıñ yolında
Anuñ emr ètdügi esmā dilinde²⁶⁴
Cihāna hüküm eder gavş uçdan uca

BEYĀN-I ṬAYY-I CİSMĀNĪ VE TAŞARRUFĀT –İ TECELLĪ-İ SÜBHĀNĪ²⁶⁵

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

²⁵⁹ tūrurlar :yürürler S.

²⁶⁰ yerlerden: yirlerde S.

²⁶¹ Ricālu’llāh u akṭāb oldu hāzır: Ricālu’llāh ile kutb oldu zāhir S.

²⁶² ol: - A.

²⁶³ bu: ol S.

²⁶⁴ Müstensih metinde ♣ harfini başta yazıldığı gibi yazmış.

²⁶⁵ Beyān-ı ṭayy-ı cismānī ve taşarrufāt Tecellī-i sübhānī: Beyān-ı Ṭayy-ı Cismānī ve Nuşret-i Sübhānī S.

- 292 Gel ey seyyāh olan ‘āşık yêtişdi derdüñe dermān²⁶⁶
Gel ey tayyār olan şādık yêtişdi derdiñe dermān
- 293 Bil ey dervīş bedenledür kamu işler²⁶⁷ seyāhatler
Ki cismānī ve ruḥānī yêtişdi derdiñe dermān
- 294 Erenler çok durur beş vakt namāzı ka‘bede kılar
Horāsāndan dahı gelür yêtişdi derdiñe dermān
- 295 ‘İnāyet²⁶⁸ eyledi Allāh çü ben üftādeye nāgāh
Tecellī eyledi ol şāh yêtişdi derdiñe dermān
- 296 Kānı kāmīl olur²⁶⁹ böyle kılar seyrān-ı cism ile
Eli érür çü her yere yêtişdi derdiñe dermān
- 297 Bu seyrān gāyet uludur ki şāhib-ḥaṭve²⁷⁰ yoludur
Cihān külli tufeylīdür yêtişdi derdiñe dermān
- 298 Erenler sırrı keşf olmaz bularuñ cismi maḥv olmaz
Ki ‘inda’l-lāh sözi şınmaz yêtişdi derdiñe dermān
- 299 Çü ‘āşıklar güzer kıldı menāzilden merātibden
Geçüben māsiva’llāhdan yêtişdi derdiñe dermān
- 300 Bu Muḥyi’d-dīn Hızır Ḥānuñ kulıdır ‘āciz ü kaşır
Gözetme²⁷¹ gayri yer²⁷² zinhār yêtişdi derdiñe dermān

İŞĀRET-İ MECLİS-İ A‘LĀ DER-SİDRETÜ’L-MÜNTEHĪ

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 301 Sulṭān Hızır ben kulını kıldı nazar hest eyledi²⁷³
Andan açıldı ‘ışk yolu cān u dili mest eyledi

²⁶⁶ Bu beyit A nüshasında olmamasına karşın vezne uygun hale getirmek amacıyla S çalışmasından tamamlanmıştır.

²⁶⁷ *işbā* şeklinde yazılmıştır. Muhtemelen müstensih hatasıdır.

²⁶⁸ ‘ināyet: hidāyet S.

²⁶⁹ olur: olup S.

²⁷⁰ ﺍ harfi ile yazılmış.

²⁷¹ Sözcükte yer alan ﺍ harfi unutulmuştur.

²⁷² gözetme gayriyi: gözüme gayri yer A.

²⁷³ Hızır ben kulını kıldı nazar hest eyledi: Hızır bu ben kulu kıldum nazar hest eyledi S.

- 302 Haylî zamân oldum bile aldum elüñ²⁷⁴ girdüm yola
Allâh bilür hâlüm n'ola cân u dili mest eyledi
- 303 Tayy edüben gitdüm hemân vardum bir ulu meclise
Kâmiller anda toptolu cân u dili mest eyledi
- 304 Ol meclisüñ sâķîsi çok hem bâdesi deryâ gibi
Şürer kadeh sâķîleri cân u dili mest eyledi
- 305 Şundılar anda bir kadeh alup anı içdüm tamâm
Bildüm o milküñ hâlini cân u dili mest eyledi
- 306 Kamu erenler cem' olup şöhet kılurlar Sidrede
Vuşlat şarâbın içdiler cân u dili mest eyledi
- 307 Üçler Yédiler geldiler Kırklar ve Bêşler êrdiler²⁷⁵
Hem kuţbü'l-aķtâb geldiler cân u dili mest eyledi
- 308 Şabr eyledüm bunca zamân dediler inşâf dur hemân
Pes kıldılar beni 'ayân cân u dili mest eyledi
- 309 Şems ü kamer çün devr êder insân-ı kâmil gör nêder
'Āşıkларуñ²⁷⁶ hayrân êder cân u dili mest eyledi
- 310 Hem şark u ġarb²⁷⁷ hükmi yürür yakġn ırak yeksân görür²⁷⁸
Göñülde olanı bilür cân u dili mest eyledi
- 311 Hakk emri-ile gör n'eyler²⁷⁹ uçar kuşa êrür yêter
Atılmış²⁸⁰ oklar tutar cân u dili mest eyledi

²⁷⁴ elüñ: elin S.

²⁷⁵ kırklar vü beşler êrdiler: kırklar irişüp irdiler S.

²⁷⁶ 'āşıkларуñ: 'āşıkların S.

²⁷⁷ ġarb: ġarba A. *ġarba* şekli anlam açısından uygun olmasına rağmen vezni bozduğu için *ġarb* şekli tercih edildi. Ayrıca hece fazlası yaratmaktadır.

²⁷⁸ görür: olur S.

²⁷⁹ n'eyler: n'ider S.

²⁸⁰ atılmış: ańılmış A. Muhtemelen müstensih hatası var. ك ve ط harflerinin karıştırılma ihtimali çok yüksek.

312 Her derde dermān²⁸¹ eder ‘āciz kalanlara eriser²⁸²
Hem ğarķ olan gemi²⁸³ tutar cān u dili mest eyledi

313 Muḥyi’d-dīn eder çok²⁸⁴ sefer Hızırı yine görmek diler
Anı erenler hep sever cān u dili mest eyledi

İŞĀRET-İ BE-ĀMEDEN-İ LİVĀ-YI NŪRĀNĪ VE SEYRĀN-I MŪLĀ-İ²⁸⁵ A‘LĀ VE LEVḤ Ü KALEM

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

314 Bu ‘ışķ beni şaldı yine işbu uzak sevdālara
Başum elüme aluban düşdüm uzak sevdālara

315 Bil yokdur ehlu’llāh[a] ğam gördüm gelür nŭrdan ‘alem
Seyrān olup levḥ ü kalem düşdüm uzak sevdālara

316 Kāmu ḥālāyık görmege müştāk durur ol serveri
Ṭayy ehli bilür kandanur düşdüm uzak sevdālara

317 ‘İşķuñ yolında şol-kadar kendüzimi ḥāk eyledüm
Kim vuşlat için bir dahı düşdüm uzak sevdālara

318 Kendülügümden varmışam ‘ummānda zevraķ olmuşam
Esrār-ı Hāķķı bilmişem düşdüm uzak sevdālara²⁸⁶

319 Deryāda gördüm çünkü māh gözüme göründi o şāh
Geldi nidā olğıl āġāh düşdüm uzak sevdālara

320 Rāhuñda Muḥyi’d-dīn kemīn kuldur Hızır Hāna hemīn
Kıldı erenler ber-güzīn düşdüm uzak sevdālara

²⁸¹ dermān: bir dermān S.

²⁸² eriser: irer S.

²⁸³ gemi: kimi (?) S. Metinde *gemi* şeklinde yazılmıştır; ancak her ne kadar anlam açısından uygunluk söz konusu olsa da hece fazlalığı nedeniyle veznin bozulmasına yol açacağından *gemi* olarak alındı.

²⁸⁴ çok: çün S

²⁸⁵ seyrān-ı mŭlā-i a‘lā: ‘alem-i seyrān-ı melā-i a‘lā S.

²⁸⁶ 317. ve 318. beyitler S çalışmasında yer değiştirmiştir.

BEYÂN-I BA‘Z-I AHLÂK-I HIZIR NEBÎ ‘ALEYHI’S-SELÂM BE-RABBÛ’L-
ÂLEMÎN VE BEYÂN-I SEYR Ü DERYÂ-YI MAĞRİB-ZEMÎN²⁸⁷

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 321 Kılma²⁸⁸ Hızır Hāndan ırak kılğıl ‘ināyet ben kılına
Gösterdi hem gökde çerāk kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 322 Gelür görünür düş gibi dā’im görürem kuş gibi
Her dem baña yoldaş gibi kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 323 Anı gören devletlüdür gāh gāh iken heybetlüdür
Yeşil giyer boz atludur kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 324 Gāh pīr görürem gāh cüvān kim rüz-ı şeb olur ‘ayān
Kulından olmaz ol nihān kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 325 Yeryüzini cümle yürür kâf tağına gāh gāh varur
‘Ulvīde süflīde yürür kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 326 Yürür hevāda Hızır Hān İlyās deñizlerde revān
Hā’il degül kevn ü mekān kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 327 Mağrīb-zemīnün yolları deryā kenārı elleri
Ġāyet ‘acebdür dilleri kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 328 Mağrībde hem çokdur velī Şeyḥ Ebu Medyen ulı
Kim Afriḳayadur yolu kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 329 Girdüm gemiye ol zamān deryā-yı mağrībden geçüp
Hem bir cezāre var ‘aceb kılğıl ‘ināyet ben kılına
- 330 Bir tağ var anda gey Bülend vardur²⁸⁹ hem anda bir maḳām
İlyās Nebī anda ṭurur kılğıl ‘ināyet ben kılına

²⁸⁷ Beyān-ı Ba‘z-ı Ahlāk-ı Hızır ‘Aleyhi’s-selām ve Seyrān-ı Diyār-ı Mağrib-Zemīn S.

²⁸⁸ kılma: kılma S.

²⁸⁹ vardur: vardum S.

- 331 Kamu deryā-yı Mağrībi²⁹⁰ seyr eylemişem ser-te-ser
Bizi erenler hep bilür kılğıl ‘ināyet ben kulına
- 332 Gördüm gelür tağdan geyik²⁹¹ ğaybīlere efrād biñ
Bildürdi sultān beg biñ kılğıl ‘ināyet ben kulına
- 333 Muḥyi’d-dīn o²⁹² Hızırı bilür kanda olur ise görür
Emr êtdigin söyler yürür kılğıl ‘ināyet ben kulına

BEYÂN-I SEYR-İ SEMÂVÂT-I ‘ULÂ VE ‘ÂLEM-İ MELÂ-İ A‘LÂ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 334 Felekler merkezine êrdi göñül
Melekler menziline êrdi göñül
Çü heft²⁹³ āsumāndan geçdi göñül
Cemālūñ²⁹⁴ ‘arz êder ol dost dēdiler
- 335 Semāvāt yollarını gördi göñül
Bu seyrān yollaruñ²⁹⁵ öğrendi göñül
Mu‘allaḡ baḡre²⁹⁶ çün uğradı bu yol²⁹⁷
Cemālūñ ‘arz êder ol dost dēdiler
- 336 Gezerken beni çün ḡaps eylediler
Ol êlde beni hem ḡoş şaḡladılar²⁹⁸
Melekler anda baña söylediler
Cemālūñ ‘arz êder ol dost dēdiler

²⁹⁰ deryā-yı mağribi: diyār-ı mağribi S.

²⁹¹ geyik: kimūñ S.

²⁹² o: ol S.

²⁹³ heft: heftüm S.

²⁹⁴ cemālūñ, cemālīn “cemālīni” anlamında kullanılmaktadır. Bkz. Dp. 188.

²⁹⁵ yollaruñ: yolların S.

²⁹⁶ baḡre sözcüğündeki –a yönelme eki çün edatıyla birlikte kullanılmış.

²⁹⁷ *Bu yol* dörtlüğün kafiye düzenini bozmaktadır; ancak anlam açısından bir sakınca yaratmadığı için bu şekilde korundu.

²⁹⁸ beni çün: çün beni / beni hem: hem beni S.

- 337 Nice müddet ben anda şöyle kaldım²⁹⁹
Melâ'ik maḥfilini seyr kıldum
‘Aceb heybetlü şüretleri gördüm
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dèdiler
- 338 Murādu’llāh olan yerler görildi
Ki lāhūt ‘ālemi kamu görildi³⁰⁰
Ḥaḳḳuñ emriyle pes ‘avdet olındı
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dèdiler
- 339 Seher vaḳtinde alup girdi yola
Atı öñince tayy étdüm çü bile
Rumūz-ı Hızıra ‘aqlum kaçan ère
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dèdiler
- 340 Eli vardur cihān içre her işde
Yürür hükmi kurıda dahı yaşda
Görinür uyanıkda gāh düşde
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dèdiler]³⁰¹
- 341 Kamu diller aña ma‘lūm olupdur
Çü milletler aña maḥkūm olupdur
Ledünn ‘ilmi ile mevsūm olupdur
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dèdiler
- 342 Nazar kılsa bir ednāya cihānda
Olur ol³⁰² mu‘teber³⁰³ her dü-cihānda
Sözi şınmaz olaruñ³⁰⁴ Ḥaḳḳ ḥazretinde
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dèdiler

²⁹⁹ Metinde bu sözcük *şu* şeklindedir. Ancak gerek vezin gerek anlam açısından *şöyle* şeklinde düzeltili.

³⁰⁰ 338. dörtlüğün ilk mısrası ile ikinci mısrasındaki *görildi* sözcüğü S çalışmasında *görindi* şeklindedir.

³⁰¹ Metinde unutulmuş.

³⁰² ol: - A.

³⁰³ olur mu‘teber: olur ol mu‘teber S.

³⁰⁴ olaruñ: olur S. A nüshasında hece fazlalığı nedeniyle vezin bozukluğu yaratmaktadır.

- 343 Anı atı ile gördüm hevāda
Yüzümü toprağa sürdüm orada
Hemān sa‘atde erişdüm murāda³⁰⁵
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 344 Kemāline yok anuñ³⁰⁶ hadd ü gayet
Daḥı iḥsānına yokdur nihāyet
Ben eksükli kılına etdi himmet
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 345 ‘Ayān etdi³⁰⁷ yine gördüm Hızır Ḥān
Erişdürdi hem baña³⁰⁸ nice iḥsān
Zuhūr etdi yine bir ism-i Sübhān
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler
- 346 Bu Muḥyi’d-dīn durur ‘āciz kemīne
Hızır peygamberūñ erür³⁰⁹ demine
Hızır ḥān gören kaçan³¹⁰ yērine
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dēdiler]³¹¹

**BEYĀN-I MÜŞĀḤABET-İ GÜRŪH-I EVLİYĀ VE RUḤĀNİYYET-İ
İMĀM ḤÜSEYİN VE ‘ALİ EL-MURTAZĀ³¹²**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 347 Görüben nice ḥāletler dil ü cān Hızır[1] arzular
‘Aceb kıldum seyāḥatler dil ü cān Hızır[1] arzular
- 348 Çü fevķ- [1] taḥtı hep gezdüm bu ‘ışķ divānını yazdum
Yıkuk gōñŭlleri düzdüm dil ü cān Hızır[1] arzular³¹³
- 349 Hızır ḥāndan sebaķ alup ledünn ‘ilmini hep bilüp
Yedu’llāh maẓharı olup dil ü cān Hızır[1] arzular

³⁰⁵ sa‘atde erişdüm murāda: sā‘at erişdüm ben murāda S.

³⁰⁶ yok anuñ: anuñ yok S.

³⁰⁷ etdi: oldı S.

³⁰⁸ hem baña: baña hem S.

³⁰⁹ erür: irdi S.

³¹⁰ kaçan: kaçsın S.

³¹¹ Bkz. Dp. 273.

³¹² Beyān-ı Muşāḥib-i Gürūh-ı Evliyā’ ve Ruḥāniyyet-i İmām Ḥüseyin ve ‘Alī Murtaẓā S.

³¹³ Arzular sözcüğündeki ĩ yazılmamış.

- 350 Velîler zümresin gördüm çü Hılle Başraya êrdüm³¹⁴
Hüseynle ‘Alî gördüm dil ü cân Hızır[1] arzular
- 351 ‘Alî ‘arşda êder seyrân Hüseyn ile Hasan cevelân
Görüp kaldum aña hayrân dil ü cân Hızır[1] arzular
- 352 Yédiler Üçler vü Bêşler erenler baña yoldaşlar
Ki kûṭba kûl yazılmışlar dil ü cân Hızır[1] arzular
- 353 Niceler Mekke de kılur müdâm bêş vâkt namâzını
Medineye varur kimi dil ü cân Hızır[1] arzular
- 354 Bu işi ehl-i ṭayy bilür bu resmile³¹⁵ gezer yürür
Görür görmez gibi ṭurur dil ü cân Hızır[1] arzular
- 355 Naṣīb etdi Hüdâ buldu Hızır hân himmetüñ³¹⁶ aldum
Ki ismüñ³¹⁷ izn ile bildüm dil ü cân Hızır (1) arzular
- 356 Bu Muḥyi’-d-dîn olur ṭayyâr dilinde ism-i a‘zam var
Hızır kâpusında³¹⁸ züvvâr dil ü cân Hızır[1] arzular

**BEYÂN-I ÂMEDEN-İ HÜNKÂR HACI BEKTAŞ BE-KÛH-I BULĠÂR VE
CEM‘ ŞODEN-İ ‘ASKER-İ RİCÂL-İ ĠAYB Ü FERİŞTEDÂN İLGÂR³¹⁹**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 357 Hünkâr³²⁰ Hacı Bektaş gelür ben kûlına himmet kılur
Leşker ḥesâbuñ³²¹ kim bilür Hünkâr ḥacum Bektaş gelür
- 358 BulĠar ṬaĠı gey³²² uludur gör boz erenler yêridür
Ṭolı Hızır Hân kûludur Hünkâr³²³ ḥacum Bektaş gelür

³¹⁴ êrdüm: vardum S.

³¹⁵ bu resmile: bu ism ile S.

³¹⁶ himmetüñ: himmetin S.

³¹⁷ ismüñ: ismin S.

³¹⁸ kâpusında: kâpusına S.

³¹⁹ Beyân-ı Âmeden-i Hünkâr Hacı Bektaş Kûh-ı BulĠar ve Cem‘ Şuden-i ‘Asker-i Ġayb S.

³²⁰ Sözcük خ ile yazılmış.

³²¹ ḥesâbuñ: ḥisâbın S.

³²² gey: ki S.

³²³ Hünkâr: Hünkâr S.

- 359 Bulğara çünkim vardılar Kırklar u Üçler Yèdiler
Kuṭb-ile efrād èrdiler Hünkār³²⁴ hācum Bektaş gelür
- 360 Boz oğlanı hem gördiler boz tağdan elğar seçdiler
Pīrān Ḥorasān geldiler Hünkār hācum Bektaş gelür
- 361 Bulğarda vardur bir kemer Toli erenlerdür meger³²⁵
Hünkāra kuldur ser-te-ser Hünkār hācum Bektaş gelür
- 362 Gördüm geyikleri gelür Hünkār önüñde³²⁶ yüz urur
Hep gaybīler şaf şaf turur Hünkār hācum Bektaş gelür
- 363 Seyyid Ġāzi gördüm gelür öñince³²⁷ Melik Ġāzi gelür
Sultān Şucā‘ bile gelür Hünkār hācum Bektaş gelür
- 364 Çekildi ok³²⁸ sancaqları geldi erenler leşkeri
Sürildi şöhet demleri Hünkār hācum Bektaş gelür
- 365 Hünkār ile vardum bile bir demde èrdüm Bulğara
Toldı erenler Bulğara Hünkār hācum Bektaş gelür
- 366 Bulğara varandur velī ‘arşa érür anuñ eli
Hızır-ile İlyāsuñ kulu Hünkār hācum Bektaş gelür
- 367 Bunlar yèdidür beş durur Üçler Toğuzlar eş durur
Hızır anlara çü baş durur Hünkār hācum Bektaş gelür
- 368 İpsāhurūs³²⁹ uçdılar Şām eline erişdiler
Girdi Dımışka hep bunlar³³⁰ Hünkār hācum Bektaş gelür
- 369 Seyyid Ġāzīyle gitdiler Veyse’l-Ḳarāna yètdiler
Peyğamberüñ zeylin tutup Hünkār hācum Bektaş gelür

³²⁴ ح ile yazılmış.

³²⁵ erenlerdür: erenler dir S.

³²⁶ önüñde: öniñde S.

³²⁷ öñince: öñce S. A nüshasında anlam çok uygun olmasına rağmen hece fazlası vardır. Bu nedenle de vezin bozukluğu yaratmaktadır.

³²⁸ ok: ak S.

³²⁹ İpsāhurūs: İpsāhurūsdan S.

³³⁰ hep bunlar: hem bular S.

- 370 Her cum‘a varuban bunlar³³¹ kıllur namāzı Mekke de
Sürüp Medīneye yüzi Hünkār hācum Bektaş gelür
- 371 İpsāhurūsdan uçdılar Tūr tağına erişdiler
Musā ilen bulışdılar Hünkār hācum Bektaş gelür
- 372 Her hac varurlar Mekkeye hem bile tırup vaḳfeye
Dahı Şafāya, Merveye Hünkār hācum Bektaş gelür
- 373 Bulğar tağından uçdılar erdi Medineye bular
Hep rahmete ğarḳ oldılar Hünkār hācum Bektaş gelür
- 374 Bizi erenler aldılar ‘ālemleri gezdirdiler
Görmedüğüm gösterdiler Hünkār hācum Bektaş gelür³³²
- 375 Dêrler ḳabul êtdük seni pes durma³³³ seyrân eylegil
Gördükleriñi söylegil Hünkār hācum Bektaş gelür
- 376 Ben bir fakīrem Toliyam Hızıruñ ezelden ḳuliyam
Himmetleri ile Toliyam Hünkār hācum Bektaş gelür
- 377 Muḫyi’d-dīn çün êder³³⁴ zârı hep şunları gördi Bārī
Hızıruñdur eldeki varı Hünkār hācum Bektaş gelür

BEYÂN-I AŞL-I NÎL Ü ŞERḤ-İ ŞEHR-İ FURÂT VE SEYRÂN-I KŪH-I ḲAF
VE BAḤR-I MUḤÎT-İ ‘ACĀYİBÂT

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 378 Deryā-yı Nîlûñ aşlını seyr etmiş[em] ey yâr men
Ḳandan gelür ḳandan³³⁵ gider seyr etmiş[em] bunları ben³³⁶
- 379 Bu dedüğüm Ḳaf êlidür³³⁷ hem Hızır Hānuñ yolıdur
Ḳullarını alup varur seyr etmişem bunları ben

³³¹ bunlar: bular S.

³³² Bizi...gelür: - S.

³³³ durma: tırma S.

³³⁴ çün êder: ıder çün S.

³³⁵ ḳandan: ḳanda S.

³³⁶ Diğer çalışmayla karşılaştırıldığında vezne uygunluğu açısından *etmişem* şeklinde olması gerektiği tespit edilmiştir. Fakat A nüshasında 378 a ve b mısralarında –em eki unutulmuştur.

³³⁷ êlidür: tağıdur S.

- 380 Nîlûñ başın gördüm ‘ayān çıkar bir altun kubbeden³³⁸
Ġāyet mu‘azzam kubbедür seyr etmişem bunları ben
- 381 ‘Alemleri tutdı tuman zulmet olup cümle cihān
Yoldaş baña Hızır³³⁹ hemān seyr etmişem bunları ben
- 382 İki kapu vardur yüce birisi Nîl biri Furāt
Biñ biñ melek hāzır durur³⁴⁰ seyr etmişem bunları ben
- 383 Bunca ‘acāyib görmüşem hayrān oluban tırmuşam
Hızır ile bile varmışam seyr etmişem bunları ben
- 384 Deryāda bir şehre érür tuzlu deñizde adadur³⁴¹
Ol şehrin³⁴² Nîl olmuş muhîṭ seyr etmişem bunları ben
- 385 Baḥrûñ adı Ümmü’l-Buḥūr hiç oynamaz dā’im tırur
Ṭayy-ı mekān ehli görür seyr etmişem bunları ben
- 386 Mirātdur ol şehrûñ adı Ḥayrû’l-Beşer halkuñ adı
Ṭā‘at durur hep işleri³⁴³ seyr etmişem bunları ben
- 387 Altun gümüşdür yapısı on iki biñdür kapısı
Cümle melekdür kaması seyr etmişem bunları ben
- 388 Bir kapudan bir kapuya şordum ḥesābuñ anuñ
Kırk günde varılır temām seyr etmişem bunları ben
- 389 Her kapuda biñ biñ melek vërdüm³⁴⁴ selām aldı ‘aleyk
Kāmillere ḥāşıl dilek seyr etmişem bunları ben
- 390 Ni‘metlerûñ kudretlerûñ bu ‘aql u cān şerḥ edemez
Leyse’l-ḥaber mişlü’l-‘ayān seyr etmişem bunları ben

³³⁸ çıkar bir altun kubbeden: çıkar bir kubbeden revān S.

³³⁹ baña Hızır: Hızır baña S.

³⁴⁰ durur: tırur S.

³⁴¹ adadur: atadur A. Anlam açısından *adadur* şekli uygun görüldü.

³⁴² şehrin: şehre S.

³⁴³ اشلى şeklinde yazılmıştır.

³⁴⁴ vërdüm: virdi S.

- 391 Bir aşır gördüm gey ulu yeşil zümürred[d]urur³⁴⁵ velî
Ol memleket nûrdan Toli seyr etmişem bunları ben
- 392 Esmâ okıtdılar baña dön yönüñi bizden yaña
Biz dağı varavuz saña seyr etmişem bunları ben
- 393 Sûretde insandur velî ma‘nâ melekdür ey hümâm
Kâmillere olğıl gulâm seyr etmişem bunları ben
- 394 Cümle cihân seyrânıdur Toli Hızır hayrânıdur
Hem³⁴⁶ gayb erenler yarıdur seyr etmişem bunları ben

**BEYÂN-I SEYRÂN-I HAYR-I ARZU’LLÂH VE ZİYÂRET-İ ARÂZÎ-İ
MUĞADDESE VE TAVÂF-I BEYTU’LLÂH**

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

- 395 ‘Arab elini seyr êtdüm tamâmı
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
Dağı kıuds ü mübârek-ile³⁴⁷ Şâmı
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 396 Geçüp andan Halîlu’llâha vardum
Hem İbrâhîm Nebîye yüz urdum
Nice dürlü murâda êrdüm
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 397 Pes andan yolumuz oldu beriyye
Gerekden geçûben êrdük ‘ulâya
‘Ulâdan hem Medîne Muştafâya
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 398 Êrişdüm Mekke şehrine hemân dem
Kubeys tağı Hirâ tağı mükerrem
Görindi gözüme ol nûr-ı mu‘azzam³⁴⁸
Harem iklîmini seyr eyleyelüm

³⁴⁵ Zümürred[d]urur: zümürredden S.

³⁴⁶ hem: hep S.

³⁴⁷ mübârekle: mübârek bile S.

³⁴⁸ nûr-ı mu‘azzam: nûr-ı a‘zam S. A nüshasında da hece fazlalığı nedeniyle vezin bozukluğu vardır.

- 399 Hırā tağında sultān ḥalveti[ni]³⁴⁹
Görüben bildüm anuñ ḥürmetini
Yüzüm sürdüm çü buldum vuşlatını
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm
- 400 İcāzet oldı çün indüm³⁵⁰ Hırādan
Ḥicāblar ref‘ olup gitdi aradan
Nice kez ‘umre étdüm ol aradan
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm
- 401 Gelüp bāb-ı selāma çünkim érdüm
Günāhkār yüzümi toprağa sürdüm
Turup andan Ḥarem içine girdüm
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm
- 402 Görindi Ka‘be hem Rūkn-i Yemenī³⁵¹
Maḳām-ı mültezem zem zem tamāmı
Daḥı rūkn-i ‘Irāḳ ü rūkn-i Şāmı
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm
- 403 Hızır Ḥānuñ mekānı vardır anda
Daḥı İlyās Nebī ḥāzırdur anda
Nebīler cānlarını gördüm anda
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm
- 404 Ḥacer-i Esved öñinde çün³⁵² turdum
Bu kara yüzümi ben aña sürdüm
O ḥāl içinde çok aḥvāl gördüm
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm
- 405 Tavāfa bağladum anda yürüdüm
Günāhlu yüzümi yere sürdüm
Gözüm yaşı ile yeri yürüdüm
Ḥarem iḳlīmini seyr eyleyelüm

³⁴⁹ ḥalveti; ḥalvetini S. A nüshasındaki eksiklik kafiye de problem yarattığı için diğer mısralar göz önüne alınarak tamamlandı. Muhtemelen müstensih hatası var.

³⁵⁰ عى'siz yazılmış.

³⁵¹ İkinci ünlü gösterilmiş ve 'le yazılmış.

³⁵² çünkü sözcüğü vezni bozduğu için çün şeklinde değiştirildi.

- 406 Hacer evvel bi-ğayet ebyaž idi
Ziyāsı kevkeb-i kıadd gibiydi
Anı yüzler kıarası Esved etti
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 407 Pes andan altun arluğa erişdüm
Erenler anda cem‘ olmuş çü gördüm
Hużurlarında ol sâ‘at yüz urdum
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 408 Kıapusı Ka‘benüñ yüksesdür ey cān
İçinde üç direk var cümle yeksān
Adı Hānnān Mennān biri Deyyān
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 409 Erenler cem‘ olup eder tavāfı
Kamu aqtāb-ı efrād cümle varı
Dağı ğavş-ı ricāl-i ğayb temāmı
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 410 Tavāfdan soñra vardum zemzeme ben
Görüben ğusl edüp hem içdüm andan
Maķām-ı Cebrā’ile vardum andan
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 411 Şafā ve Merveye çünkim erişdüm
Ki milk arasında sa‘y kıldum
Ben anda varlığum şükrāne vërdüm
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 412 Kamu kıuşlar tavāf edüp uçalar
Çü Ka‘be üstine hıç uğramazlar
Gelüben iki yañında geçerler
Harem iklîmini seyr eyleyelüm
- 413 ‘Arafāt tağı tağlardan uludur
Hüdā kıatında kıadri gey ‘ālîdür
Mina bazārı hem anuñ yolıdur
Harem iklîmini seyr eyleyelüm

- 414 Melekler cin ü insân hep varıldı³⁵³
Baş açık yalın ayak çün dèrildi³⁵⁴
Ki cümle vaḳfeye ḳā'im ṭurıldı
Ḥarem iḳlîmini seyr eyleyelüm
- 415 Semāvāt ḳapuları pes açıldı
Ḳamu 'âlemlere raḥmet ṣaçıldı
Ki muvāfıḳ³⁵⁵ ehli suçından geçildi³⁵⁶
Ḥarem iḳlîmini seyr eyleyelüm
- 416 Ḳabul oldu du'âlar pes dönildi
Ki beyne'l'âlemîn³⁵⁷ yürinildi
Gelüben Müzdelîfede³⁵⁸ ḳonıldı
Ḥarem iḳlîmini seyr eyleyelüm
- 417 Günâhlaruma tevbe ḳıldum anda
Ḳılup ḥācib³⁵⁹ namâzın mescidinde
Dahı hem cemre ṭaşın dèrdüm anda
Ḥarem iḳlîmini seyr eyleyelüm
- 418 Minada çün cimârı remy êtdüm
Ḥaḳḳuñ emrini yèrine iletdüm
Vidā' için ṭavāf-ı Kā'be ḳıldum³⁶⁰
Ḥarem iḳlîmini seyr eyleyelüm
- 419 Ḥaḳḳuñ ḳulları her yıl ḥacc êderler
'Adedde altı yüz biñ nef's olurlar
Ḳamu maḳbûl u hem maḡfûr olurlar
Ḥarem iḳlîmini seyr eyleyelüm

³⁵³ varıldı: var idi S. S çalışmasındaki varyant anlam açısından daha uygun düşmesine rağmen kafiyei bozduğu için *varıldı* tercih edildi.

³⁵⁴ dèrildi: dèrler A. A nüshasındaki varyant hem vezin hem anlam hem de kafiye açısından uygun düşmediği için *dèrildi* şekli tercih edildi.

³⁵⁵ muvāfıḳ: mevḥıḳ S.

³⁵⁶ geçildi: giçildi S.

³⁵⁷ beyne'l'âlemîn: beyne'l'âlemeyne S.

³⁵⁸ müzdelîfede: müzdelîfeye S.

³⁵⁹ ḥācib: ḥacet S.

³⁶⁰ ḳıldum: itdüm S.

- 420 Hicāzuñ Māverāsında bir el var
Hicāziyye anuñ adı bes ey yār³⁶¹
Aķarsu bağ u bağçe dolu³⁶² gülzār
Harem iklīmini seyr eyleyelüm
- 421 Eger gördüklerüm taķrīr edersem
Vefā étmez ‘ömr taķrīr edersem
Dênılmaz biñde birin³⁶³ söylesem
Harem iklīmini seyr eyleyelüm
- 422 Bu Muħyi’ d-dīn Hızır Hānuñ yolında
Anuñ emr étduğı esmā dilinde
Hicāz iklīmi hep anuñ elinde
Harem iklīmini seyr eyleyelüm

**BEYĀN-I REFTEN BE-MEDİNE-İ MUṬAHHARA BĀ-RİCĀL-İ ĞAYB VE
MÜLĀKĀT-I ḤAZRET-İ RİSĀLET-PENĀH BĪ-ḤİCĀB FĪ-REYB³⁶⁴**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ulün

- 423 Bu ‘ışķuñ yolları ġāyet uludur
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
Dil ü cān ķuṭbū’l-aķṭābuñ ķulıdur
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 424 Erenler çünkim ġitmege³⁶⁵ ṭanışdı
Kimisi ṭayy édüp kimisi uçdı
Medīne şehrine varup yētişdi
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 425 Hūdādan çünkim bize³⁶⁶ oldu destūr
Görindi berķ uruban ķarşudan nūr³⁶⁷
Dédüm ġöñlüme zinhār olma mağrūr
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

³⁶¹ Hicāziyye anuñ adı bes ey yār: Hicāziyyedür anuñ adı iy yār S.

³⁶² Metinde dolu~ tolu yazımında imla karışıklığı görölüyor. dolu: tolu S.

³⁶³ biñde birin: biñde biri S.

³⁶⁴ Beyān-ı Reften Be-Medīne-i Muṭahhara Bā-Ricāl-i Ğayb ü Mülākāt-ı Ḥazret-i Risālet S.

³⁶⁵ çünkim ġitmege: ġitmege çünkim S.

³⁶⁶ çünkim bize: bize çünkim S.

³⁶⁷ Metinde *nūrımı* şeklinde yazılmıştır; ancak kafiye ve vezin bozukluğu yaratması nedeniyle *nūr* şeklinde düzeltilmiştir.

- 426 Medīne şehrine êrdi erenler
Ki nahlistān içine qondı bunlar
Melekler leşkeri karşıladılar³⁶⁸
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm
- 427 Harem kapusına çün varup êrdüm
Günāhkār yüzümi eşige³⁶⁹ sürdüm
Murādum her ne ise anda buldum
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm
- 428 Resülün mescidine çünki girdüm
Nebīler cānlarını anda gördüm
Tavāf êder melekler önce gördüm
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm
- 429 Melekler kamu ervāh tamāmet
Êder[ler]³⁷⁰ cümle sultānı ziyāret
Ferişteler êder tavāf³⁷¹ be-nevbet
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm
- 430 Tecellī êdüben berq urdı çün nūr
İki şakq olup iki yaña yürür
Birisi Hamzanuñ kabrine varur
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm
- 431 Biri varur ‘Aliyyü’l-Murtazāya
Varur ba‘zı Hüseyn-i Kerbelāya
Bunı gören bulışur Muştafāya
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm
- 432 Çü bir üftādeyem yokdur yarağum
Hızır Hān manzarıdur hem turağum
Bir oldı çün yakınumla ırağum
Medīne şehrinı seyr eyleyelüm

³⁶⁸ Karşuladılar sözcüğünün ilk hecesindeki ünlü, l yerine ş ile yazılmış.

³⁶⁹ yüzümi işige: yüzüm işigine S.

³⁷⁰ êder: iderler S.

³⁷¹ tavāfı: tavāf S. Metinde tavāfı şeklindedir; ancak vezin bozukluğu yarattığı için tavāf şekli tercih edildi.

- 433 Tırabuzon kim³⁷² demürdendür müşebbek
Hemān aña deġin varılur ancak
Günāhkār yüzümi sürdüm varıcağ
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 434 Bu yüzümüñ karası bī-nihāyet
Günāhlaruma ħod yok ħadd ü ġāyet
Baña kıl yā-Ĥabibu'llāh 'ināyet
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 435 Resülün nūrı gözüme görindi³⁷³
Muḳadde[s] merḳadī atlas bürindi
Hemān sā'at cihān fahrı görindi
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 436 Bi-ḥamdi'llāh murāduma erişdüm
Resūlu'llāh ile anda bulışdum
Anuñ 'ışkı ile yanup tutışdum
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 437 Hemān-dem oldı ben kula beşāret
Çü³⁷⁴ sulṭān kıldı ḳabrinden işāret
Fütūhāt oldı anda bī-nihāyet
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 438 Niceler vāḳıf olmadı bu sırra
'Ayān görüp erişmedi bu ḳadre
Şükr kim bize şunıldı bu behre
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
- 439 Bu dervīş eydür anda çok varurdum
Ki cum'a gecesinde hem görürdüm
Ĥabību'llāhı³⁷⁵ çün anda bulur[d]um³⁷⁶
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

³⁷² Tırabuzon kim: Tırabuzan S.

³⁷³ Resülün nūrı gözüme göründi: Resülün ravzası çünkim görindi S.

³⁷⁴ çü: ki S.

³⁷⁵ Ĥabību'llāh: Ĥabīb A.

³⁷⁶ ᵛ harfi unutulmuş.

- 440 Dağı her cum'a gecesinde ol Hakk
Tecellî kılar anda bil ki mutlak
Resûlün ravzasında hem muhakkağ
Medîne şehrini seyr eyleyelüm
- 441 Medîne şehrinün kadri uludur
Erenler ol maqâmuñ hep kıludur
Aña tayy ehli pes bir demde varur
Medîne şehrini seyr eyleyelüm
- 442 Naşîb etti baña Hakk görmesini
Varup dergâhına yüz sürmesini
Dil ü cân her dem ister görmesini
Medîne şehrini seyr eyleyelüm
- 443 Bu sırrı bi't-tamâm keşf etmek olmaz
Bu hâli ehl-i zâhir hîç bilmez
Ricâl-i gayb³⁷⁷ amma gizlû olmaz³⁷⁸
Medîne şehrini seyr eyleyelüm
- 444 Gel ey Muhyî'd-dîn olduñ çünkim³⁷⁹ maqbûl
Yazıldıñ çün bu dem peygambere kul
Hızır Hândan açıldı saña bu yol
Medîne şehrini seyr eyleyelüm

**BEYÂN-I SEYR-İ DIMİŞK VE'L-ĞUDDÜS VE ĞUBBETÜ'S-ŞAHRÂTÜ'L-
AĞŞA VE DİYÂR-I CEBEL-İ ĞÂF VE'L'ACÂYİBÂT³⁸⁰**

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 445 Erenler menzîline êrdi gönül
Dîl ü cân seyrân êder her şubh u ahşâm³⁸¹

³⁷⁷ Ricâl-i gayb: Ricâlü'l gayba S.

³⁷⁸ Ricâl-i gayb tamlamasının sonunda fazladan bir 4 harfi vardı. Anlam uygun olmaması sebebiyle bu haf yok sayıldı. Aynı durum *olmaz* kelimesi için de geçerlidir. Kelimenin başında iki tane 1 harfi yazılmıştı; aynı sebeplerden ikinci 1 yok sayıldı.

³⁷⁹ çünkim: çünki S.

³⁸⁰ Beyân-ı Seyr-i Dimişk ve'l-Ğuddüs ve Ğubbetü's-Şahrâtü'l-Ağşa ve Diyâr-ı Cebel-i Ğâf ve'l'Acâyibâtî'iletî Lâ-Ṭahşâ S.

³⁸¹ Metinde şubh u ahşâm şeklindedir. Ancak bu tekrar eden mısra da şubh ile şâm şeklinde geçti için bu şekilde düzeltilmiştir.

Erenler sırrını hep bild[i]³⁸² gönül
Dil ü cān seyrān eder her şubḥ ile şām

446 Dımışk şehrine tayy édüp çü vardum
Deñizüñ cāmi‘ine anda girdüm
Şalavat-ı şubḥ³⁸³ çünki³⁸⁴ anda kıldum
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

447 Daḥı vardum ümeyye cāmi‘ine
Nice dürlü murāda êrdüm anda
Nebīler nūrını hep³⁸⁵ gördüm anda
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

448 Mezār-ı Şeyḥ Muḥyi’-d-dīne vardum
Türābına anuñ yüzümi sürdüm
Murādum her ne ise anda buldum
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

449 O sulṭān himmet êtdi hep³⁸⁶ varıldı
Anuñ adıyla çün³⁸⁷ seyrān olındı
Ḥaḳḳuñ emrile evlā yêrler³⁸⁸ görildi
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

450 Dımışkdan gidüben Kudse êrişdüm
Hemān-dem Mescid-i Aḳşāya girdüm
Hem andan Kubbetü’ş-Şaḥrāya vardum
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

451 Resülün izine yüzümi sürdüm
Daḥı cennet kapusın³⁸⁹ anda gördüm
Daḥı cānlar maḡārasına êrdüm
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

³⁸² عى siz yazılmış.

³⁸³ şalavāt-ı şubḥ: şalāt-ı şubḥı S.

³⁸⁴ çünki: çünkim S.

³⁸⁵ hep: hem S.

³⁸⁶ hep: çün

³⁸⁷ çün: - S.

³⁸⁸ Ḥaḳḳuñ emrile evlā yêrler : Ḥaḳuñ emri olan yirler S.

³⁸⁹ Kapu sözcüğü ب ile yazılmış.

- 452 Pes tayy edüp bir demde anda vardum³⁹⁰
Ḥalilu'llāhı varup anda gördüm
‘Acāyib mu‘cizātlar anda gördüm
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 453 Yine andan dahı çün ‘āzim kıldum
Diyār-ı Kūh-ı Qāfa pes yetišdüm
Bir a‘lā menzile ben anda êrdüm
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 454 Ol eller³⁹¹ toprağın jengārı dërler
Hem altundan ağaçlar var dërler
Kamu hep lājiverdī tağ³⁹² dërler
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 455 Yeşil kuşlar ağaçlarda tururlar
Kimi[si]³⁹³ uçuban kimi yürürler
Gör añı³⁹⁴ Hızırñ ednā kuli dërler
Dil ü cān seyr³⁹⁵ eder her şubḥ ile şām
- 456 Bir ulu baḥr gördüm anda akar
Melekler çevre kuşadup tururlar
Görenler anı hep ḥayrān olurlar³⁹⁶
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 457 Kenārı la‘l ü yakut ile Toli
Melekler şāf tutup gelür temāmı
Murādına erişdi anda Toli
Dil ü cān seyr³⁹⁷ eder her şubḥ ile şām

³⁹⁰ Pes tayy edüp bir demde anda vardum: Pes andan tayy idüp bir demde vardum S.

³⁹¹ eller: ilüñ S.

³⁹² tağ: tağlar S.

³⁹³ kimi: kimisi S.

³⁹⁴ gör añı: göreni A. Müstensih hatası olabilir.

³⁹⁵ Metinde *seyrān* şeklinde yazılmıştır. Ancak diğer beyitlerde *seyr* şeklinde olduğu için bu şekli tercih edildi.

³⁹⁶ olurlar: kalurlar S.

³⁹⁷ Bkz. Dp. 367.

- 458 Bu Muḥyi'd-dīn çü³⁹⁸ Hızırı gördi dërler
Anuñ himmetlerine³⁹⁹ êrdi dërler
Ne kim istedise Ḥaḳḳ vèrdi dërler
Dil ü cān seyr èder her şubḥ ile şām

**BEYĀN-I RESĪDEN-İ BE-MENZİL-İ RUḤĀNĪ VE SEYR-İ 'AVĀLĪM-İ
CĪBĀL-İ NŪRĀNĪ VE ŞOḤBET-İ EFRĀD Ü ĞAVŞ U FERİŞTEĠĠAN VE
TECELLĪ-İ ḤUŞŪL-İ SŪBHĀNĪ⁴⁰⁰**

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 459 Gõñul dost èllerine gitdi dërler
Vücudı varlığın yok ètdi dërler
Hezārān dürlü maḥlûḳ gördi dërler
Dil ü cān seyr èder her şubḥ ile şām
- 460 Mekānı ṭayy èdüp bir demde êrdüm⁴⁰¹
Uçar ḳuşı geḳüp bir yère êrdüm⁴⁰²
Bi-ḥamdi'llāḥ ki maḳşûda êrişdüm
Dil ü cān seyr èder her şubḥ ile şām
- 461 Şu ğurbet èllerine çünkim vardum
Ki cem' olmiş Celālu'llāḥ⁴⁰³ gördüm
Olaruñ himmetini anda aldum
Dil ü cān seyr èder her şubḥ ile şām
- 462 Bir ulu menzile êrişdüm andan
Ol iḳlîmi seyr ḳıldum pes andan
Ol milḳûñ ṭaĝları hep cümle nŭrdan
Dil ü cān seyr èder her şubḥ ile şām
- 463 Güzer ḳılup o yèrden çünki gitdüm
Daḥı bir nŭr-ı ebyāz ṭaĝa êrdüm
O yèrûñ ḥaḳḳı hep ervāḥ⁴⁰⁴ gördüm
Dil ü cān seyr èder her şubḥ ile şām⁴⁰⁵

³⁹⁸ çü: - S.

³⁹⁹ himmetlerine: himmetleriyle S.

⁴⁰⁰ Beyān-ı Residen-i Menzil-i Ruḥānī ve Seyr-i 'Avālīm-i Cibāl-i Nŭrānī ve Şoḥbet-i Efrād ü Ğavş u FeriştēĠān ve Ḥuşul-i Tecellī-i Sübhānī Celle Celālühü 'Ümmire-i Nevālehü S.

⁴⁰¹ êrdüm: gitdüm S.

⁴⁰² êrdüm: yitdüm S.

⁴⁰³ Celālu'llāḥ (?): Ricālu'llāḥı S.

⁴⁰⁴ ervāḥ: ervāḥı S.

- 464 Yeşil nûrdan melekler toptoludur
Orada birisi gâyet uludur
Kalanı hep anuñ emr kûlıdur⁴⁰⁶
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 465 Ricāl-i gayb ile efrād geldi
Hem aḳṭāb ile gavṣ anda erişdi
Melekler hep aña yüzünü sürdi⁴⁰⁷
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 466 Daḥı Hızır ile İlyās geldi anda
Nice esrār keşf oldu hem anda⁴⁰⁸
Du‘ālar müstecāb oldu orada⁴⁰⁹
Dil ü cān seyr eder her şubḥla şām
- 467 Pes andan bir yeşil deryāya vardum
Kenārında ferişterleri gördüm
Deñiz mevcinden andan⁴¹⁰ hū eşitdüm
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 468 Orada çok tecellī vāḳi‘ oldu
Hezārān müşkülāt anda ḥall oldu
Ḥayāt-ı cāvidānī⁴¹¹ ḥāşıl oldu
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām
- 469 Bu Muḥyi‘d-dīn gör kim n'etdi dërler
Hızır peygamber ile gitdi dërler
Bu yolda kendüyi ḥāk etdi dërler
Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām

⁴⁰⁵ S çalışmasında mısralar farklı şekilde dizilmiştir : *O yêrûñ ḥalkı hep ervāḥ gördüm / Güzer kılp o yêrden çünki gıtdüm / Daḥı bir nûr-ı ebyāz tağa êrdüm / Dil ü cān seyr eder her şubḥ ile şām.*

⁴⁰⁶ emr kûlıdur: emrinde olur S.

⁴⁰⁷ Melekler hep aña yüzünü sürdi: Melekler anlara yüzler sürindi S.

⁴⁰⁸ hem anda: orada S. Bir alttaki mısranın sonu S çalışmasında *hem anda* diye bitmektedir. Bu mısra olmasi gereken *orada* sözcüğüyle ikisi yer değıştirmiştir. Müstensih hatası olabilir.

⁴⁰⁹ orada: hem anda S.

⁴¹⁰ andan: anda S.

⁴¹¹ cāvidānī: cāvidān A.

BEYÂN-I SEYR⁴¹²-İ KŪH-I KĀF VE SEYR-İ SERENDİL Ü DİDEN-İ
EŞER-İ ÂDEM VE MAŞŪK ŞODE-İ DİL Ü CÂN⁴¹³

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 470 Göñül 'ışk' ellerine düşdi dërler
Tolınuñ 'ışk[ı] başından⁴¹⁴ aşdı dërler
Erenler leşkerini göçdi dërler
Dil ü cân seyr eder her şubh ile şām
- 471 Toli bu gèce anda gitdi dërler
Varup Kāf' ellerine girdi⁴¹⁵ dërler
Çü Hızırñ ayağına düşdi dërler
Dil ü cân seyr eder her şubh ile şām
- 472 Şu ğurbet milkine çok vardı dërler
Ser-ā-ser vech-i arzı gördi dërler
Nice virān göñüller düzdi dërler
Dil ü cân seyr eder her şubh ile şām
- 473 Serendil tağına ol çıkıdı dërler
Serendil kullesinde tırdı dërler
Hem izini⁴¹⁶ yüzine sürdi dërler
Dil ü cân seyr eder her şubh ile şām
- 474 Şol İskender yolından⁴¹⁷ vardı dërler
İnüp 'ummān kenārıñ gezdi dërler
Girüp 'ummān içinde yüzdi dërler
Dil ü cân seyr eder her şubh ile şām
- 475 Varup Rūm şād eline erdi dërler
Bir ulu mürğ-i zāra girdi⁴¹⁸ dërler
Teferrüc edüp anda tırdı dërler
Dil ü cân seyr eder her şubh ile şām

⁴¹² Seyr kelimesindeki ى yazılmamış.

⁴¹³ Beyân-ı Seyr-i Kūh-ı Kāf ve Kāf'a-i Kūh-ı Serendil ve Dīde-i Eşer-i Âdem Şaf'īyu'llāhum ve Müstağrağ Şuden-i Cân u Dil S.

⁴¹⁴ 'ışk başından: 'ışkı başdan S.

⁴¹⁵ girdi: yitdi S.

⁴¹⁶ izini: Âdem izine S.

⁴¹⁷ yolından: yolında S.

⁴¹⁸ girdi: irdi S.

- 476 Anuñ hep leşkerini gördi dërler
Yayan[1]⁴¹⁹ yok kâmusı atlu dërler
O Çemşâd⁴²⁰ şehrini hep⁴²¹ gördi dërler
Dil ü cān seyr her şubh ile şām
- 477 Hıtay iklîmini hep cümle gördüm
Huten tağlarını hem seyr kıldum
O tağda çok ‘acâyib seyr kıldum
Dil ü cān seyr eder her şubh ile şām
- 478 Hem anda bir ulu ırmağa êrdüm
Kenârı mürğ-zârdur aña vardum
Dağı misk anda olur cümle gördüm
Dil ü cān seyr eder her şubh ile şām
- 479 Bu Muhyi’ d-dîn yine mest oldu dërler
Hızır Hân[1] görüp hest⁴²² oldu dërler
Anuñ seyrāngāhı⁴²³ dost oldu dërler
Dil ü cān seyr eder her şubh ile şām

BEYÂN-I SEYR-İ KŪH-I BILLŪR U ‘ACĀYİBĀT-I MUḤĀLİFETİ’-T-ṬŪR
VE FERİŞTEGĀN-I MEḤİBETÜ’-L-EŞKĀL-İ ‘ACĀYİBÜ’Ş-ŞŪR VE’L-
MİSĀL Ü TEMĀŞĀ-YI ҚUDRETU’LLĀH-I TE‘ALĀ⁴²⁴

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 480 Bu ‘āşūrāda bir hoş hālāt oldu
Göñül seyrān eder dost ellerini
Bu hālāt baña gālib ‘ādāt oldu
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 481 Düşüben giderem çün bir kenāra
Êrişdüm bir ulu billūr tağa
Irakdan şu‘le vërür aşikāra
Göñül seyrān eder dost ellerini

⁴¹⁹ yayan: yayası S.

⁴²⁰ Çemşâd: Cimsāh S.

⁴²¹ hep: hem

⁴²² hest: mest S.

⁴²³ seyrāngāhı: seyrāngehi S.

⁴²⁴ MuḤibetü’l-eşkāl-i ‘Acāyibü’ş-şūr ve’l-misāl ü Temāşā-yı Қudretu’llāh-ı Te‘alā: - S.

- 482 O ʔaḡuñ ʔulesine ʔünkim⁴²⁵ vardum
Temāṣā édüp anı seyr ʔıldum
Ḥaḡḡuñ hikmetlerini anda gördüm
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 483 ʔü yoḡdur anda cinn ü üns ü eşbāh
Melekler ʔoṭṭoludur daḡı ervāḡ
ʔamu ebvāb[1] ʔün feth etti fettāḡ
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 484 Geçüp andan bir ulu baḡra erdüme
Ki oynamaz yeşil deryāya vardum
O yerde ʔoḡ ‘acāyip seyr ʔıldum
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 485 O deryānuñ yüzini seyr ʔıldum
Yedi insān yürirler anda gördüm
Bularuñ dilini sırrını bildüm
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 486 Kimi yeşil kimi aḡ nice ʔuşlar
O deryānuñ içinde hep gezerler
Kimisi uçuban kimi yüze[r]ler
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 487 Seher vaḡtinde ʔuşlar cem‘ olurlar
Cemī‘i hū dēyüp gül-bāḡ ururlar
Yine yêrlü yêrine ʔaḡılurlar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 488 Bir ulu ʔubbe var yaḡūt-ı aḡmer
Ki ñurı berḡ urup āfāḡa erür
Öñinde bir ulu ʔuş durur⁴²⁶ aḡzar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 489 Görürem ol ʔuşı gāh secde ʔılur
Gehi yüz sürüyüp gāhi⁴²⁷ na‘ra urur
Dem-ā-dem Allāḡ Allāḡ dēr ʔaḡırur⁴²⁸

⁴²⁵ ʔünkim: ʔünki S.

⁴²⁶ durur: ʔurur S.

⁴²⁷ gāhi: gāḡ S.

Göñül seyrān eder dost ellerini

- 490 Melekler çevre kuşadup tururlar
Kamusı ol kuşa hizmet kılurlar
Melekler hep bile na'ra ururlar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 491 Velīkin kubbeye yakın varılmaz
Anuñ hīç kimseye sırrı dēnilmez
Ki nūrından temām göze görünmez
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 492 Öñinde kubbenuñ bir ırmağ açar
Ki kanda uğrasa od gibi yaçar
Görenler mest oluban aña bakar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 493 Ol ırmağ hem ačup bir bahre erer
O bahri dahı gāyet kara dērler
Bir ulu balıç ol baħr içre gezer
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 494 Eşitdüm ki⁴²⁹ o balıç dēdi Allāh
Muhammeddür Hābību'llāh dēyüp gāh
Balıçlar çağırışup⁴³⁰ hep dērler Allāh
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 495 O deryānuñ kenārında gezerler
Boz atlara binübeni yüzerler⁴³¹
Kamusı ellerinde harbe tutarlar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 496 Bulardan⁴³² ilerü bir yere vardum
Bir ulu ta'ife var anda gördüm
Havāriyyūn imiş anları bildüm
Göñül seyrān eder dost ellerini

⁴²⁸ çağırur: çığırur S.

⁴²⁹ ki: kim S.

⁴³⁰ çağırışup: çığırışup S.

⁴³¹ yüzerler (?): yürürler S.

⁴³² bulardan: bunlardan S.

- 497 Pes andan bir ‘aceb şaḥraya êrdüm
Cevāhirler bezenmiş anı gördüm
O şaḥrayı ser-ā-ser seyr kıldum
Göñül seyr eder⁴³³ dost ellerin
- 498 O şaḥranuñ kamu eṭrāfı tağlar
Kızıl altun durur hep cümle tağlar
Hem aḳ şüdden bir ırmaḳ çıḳup⁴³⁴ aḳar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 499 Çün ol nehr-i lebenden içdüm anda
Nice dürlü murāda êrdüm anda
Anuñ sırrını hep bildi bu bende
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 500 Ol ırmaḳ çün⁴³⁵ deñiz gibi çoğ⁴³⁶ aḳar
Bir altun tağa varup cümle batar
Aña ḥükm eder anda bir melek var
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 501 Pes andan bir mübārek yere vardum
Velīler el getürmüş⁴³⁷ anda gördüm
Du‘alar müstecāb oldu çü bildüm
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 502 Nice zevraḳlar anda seyr ederler
O deryā içini hoş devr ederler
İçi insān tolu hep seyr ederler
Göñül seyrān eder dost⁴³⁸ ellerini
- 503 Ne kübye çekilür ne yelkeni var
Kızıl altun-durur zevraḳ nekim var
Ḥesāb olmaz aña yok ‘add ü miḳdār⁴³⁹
Göñül seyrān eder⁴⁴⁰ dost ellerini

⁴³³ eder: édüp A.

⁴³⁴ bir ırmaḳ çıḳup: çıḳup bir ırmaḳ S.

⁴³⁵ çün: bir S.

⁴³⁶ çoğ: - A.

⁴³⁷ getürmüş: götürmüş S.

⁴³⁸ dost: o dost A. Vezin ve kafiye gereği *dost* şeklinde düzeltildi.

⁴³⁹ ‘add ü miḳdār: ḥadd ü miḳdār S.

⁴⁴⁰ seyrān ider sözcüğü metinde bitişik yazılmıştır.

- 504 Kenārında o deryānuñ gezerken⁴⁴¹
Bir ağaç gördüm anda ben tırurken
Göz érmez yuğarusına bakarken
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 505 Anuñ yaprakları hem özdeki ak
Yazılmış her varakda ism-i hallāk
Anuñ yazusı dahı⁴⁴² ak u berrāk
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 506 Ol ağaçdan çıkup bir ırmağ akar
Göñül seyrān⁴⁴³ oluban aña bakar
Şanasın kim anı gün nūrı akar
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 507 Yeşil kuşlar ol ağaçda gezerler
İnüp gāh gāh o deryāda [y]üzerler
Çün⁴⁴⁴ zikru'llāh edüp āvāz düzerler
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 508 Toli bunları gördi oldı hayrān
Hakkuñ emrine 'ālem cümle fermān
Baña ol ism-i a'zamdur nigeħ-bān
Göñül seyrān [eder]⁴⁴⁵ dost ellerini
- 509 Nigāhın zelzele oldı görildi
Şanasın yerler ü gökler⁴⁴⁶ düridi
Yāhūd şandum cihāna od urıldı
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 510 Bir ulu nūr⁴⁴⁷ berğ urdı hemān-dem
Münevver oldı 'ālem cümle ol dem
Hızır hān himmetidür baña hem dem
Göñül seyrān eder dost ellerini

⁴⁴¹ Tamlamada sözcükler yer değiştirmiş.

⁴⁴² yazusı dahı: dahı yazusı S.

⁴⁴³ göñül seyrān: gören hayrān S.

⁴⁴⁴ çün: çü S.

⁴⁴⁵ Metinde unutulmuş.

⁴⁴⁶ yerler ü gökler: yir ile göklere S.

⁴⁴⁷ nūr: -A.

511 Bu Muḥyi'd-dīn diler ki gine vara
Hızır ḥān izine yüzünü süre
Gerü kâf ellerini seyr kıla
Göñül seyrān eder dost ellerini

**BEYÂN-I ŞODEN-İ SEFİD-İ CİHÂN Ü ZUHÜR-I NÜR-I SÜBHÂNÎ VE
BUZŪĞ-I ŞŪMŪS-I SIRRU'LLĀH Ü BÜRŪZ-I LEVḤ Kİ NŪVİŞTE-İ
BİSMİ'LLĀH⁴⁴⁸**

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 512 Bu gece yine bir hoş hālet oldu
Göñül seyrān eder dost ellerini
Çü zillet gidüben hep 'izzet oldu
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 513 Cihān hep aklık oldu uçdan uca
Bu yeryüzi gümüş oldu bu gece
Şanasın cümlesi berrak güllice
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 514 Gümüşden daḥı ak bir bahre erdüm
Ki mevc uruban oynar anı gördüm
Hezārān biñ 'acāyib seyr kıldum
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 515 Kenārında gezüp seyrān ederken
Bu deryā emrini hem fikr ederken
Yolum bir ḥalka uğrar zıkr ederken
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 516 Velī bundan 'aceb bir emr-i aḥir
Zümürüdden yapılmış kaşr-ı aḥzar
Anuñ eṭrāf[1] andan hep münevver
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 517 Melekler bī-ḥesāb anda yürürler
O kaşrı kuşaduban devr ederler
Kimi el kavşurup karşı tururlar
Göñül seyrān eder dost ellerini

⁴⁴⁸ şoden-i sefīd: sefīd-i şoden S.

- 518 Bir ulu levhi gördüm kim aşılmış
Ki ol yakūt-ı aḥmerden düzülmüş
Anuñ üstine⁴⁴⁹ Bismillāh yazılmış
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 519 Hem anda besmeleden gayrı yok ḥaṭṭ
Anuñ daḥı yazusın gördüm esved
Melekler ḥāzır olmuş anda bī-‘add
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 520 Hemān-dem gökyüzin⁴⁵⁰ envār büridi
Kara bulut olubanı⁴⁵¹ yüridi
Eşitdüm yer gök ol dem hū dedi
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 521 Biraz müddet cihān zulmetlü⁴⁵² oldu
Şoñ evc-i⁴⁵³ ‘ālem yılduzla⁴⁵⁴ tıldı
Görürem çok güneşler zāhir oldu
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 522 Bulardan şoñra bir şems oldu çün fāş
Çü bildüm kalanına olmuş ol⁴⁵⁵ baş
Ki nūrı andan alur cümle ḥuffāş
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 523 Varurak cümlesini ol büridi
Temāmet ‘ālemi tutdı yüridi
Göğüñ yüzini cümle hep⁴⁵⁶ büridi
Göñül seyrān eder dost ellerini
- 524 Erenler sırr[ı] hergiz keşf olunmaz
Hızırdan himmet almazsa bilinmez
Dil ile sırları taḫrīr olunmaz
Göñül seyrān eder dost ellerini

⁴⁴⁹ *üstü* değil *üstü* yazılmış.

⁴⁵⁰ gökyüzin: gökyüzini A. Vezin nedeniyle *gökyüzin* şekli tercih edildi.

⁴⁵¹ olubanı: oluban A.

⁴⁵² zulmetlü: zulmetler S.

⁴⁵³ evci: ucı S. evc-i ?

⁴⁵⁴ yılduzla: ılduz ile S.

⁴⁵⁵ ol: -A.

⁴⁵⁶ cümle hep: hep cümle S.

- 525 Bu Muḥyi'd-dīn sülūk-ı 'ışk⁴⁵⁷ elinde
Çü⁴⁵⁸ şadık kuldur Hızırūñ yolında
Anuñ buyurduğı⁴⁵⁹ esmā dilinde
Göñül seyrān eder dost ellerini

BEYĀN-I SEYR-İ MAṬLA'UŞ-ŞEMS Ü NEHR-İ MENBA'Ü'L-ḤAYĀT VE
ŞECERET Ü MENĀR Ü CEBEL-İ KĀF Ü SEYR-İ 'ACĀYİBĀT⁴⁶⁰

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 526 Bu cān ü ten cevelān eder seyrètmege seyyāḥ var
Arz ü semā leyl ü nehār seyr eyledüm ol ḥān ile
- 527 Bir baḥre vardum cümle nūr bir ada ma'mūr görünür
Bir kaşr-ı aḥzār⁴⁶¹ var тұrur seyr eyledüm ol ḥān ile
- 528 Hāḳdan hidāyet yētişür bize 'ināyet erişür
Çün cezbetu'llāh erişür seyr eyledüm ol ḥān ile
- 529 Gördüm deñizde çok gemi Toli ḥalāyık yok ğamı
Altun gümişdür her yañı seyr eyledüm ol ḥān ile
- 530 Maşrıḳda var bir yüce tağ anda ne bağça⁴⁶² var ne bağ
Sündüzdür ol tağın adı seyr eyledüm ol ḥān ile
- 531 Gāḥ zūlmet olur gāhī nūr altun ḳapular var тұrur
Kim maṭla'uş-şems ol durur seyr eyledüm ol ḥān ile
- 532 Zīrā güneş andan çıkar bu 'āleme andan baḳar
Gören göñül aña aḳar seyr eyledüm ol ḥān ile
- 533 Ol ḳapunuñ ḳanatları göge ber-ā-ber bil anı
Ḳamu cevāhir dört yañı seyr eyledüm ol ḥān ile

⁴⁵⁷ selūk-ı 'ışk: sülūkı 'ışk S.

⁴⁵⁸ çü:ki S.

⁴⁵⁹ buyurduğı: emr itdügi S.

⁴⁶⁰ Beyān-ı Seyr-i Maṭla'uş-Şems ü Nehr-i Menba'ü'l-Ḥayāt ve Şecereti'l-'Ömr ü Menār Cebel-i Kāf S.

⁴⁶¹ Metinde ÷ /÷ karışıklığı var.

⁴⁶² bağça: baḥçe S.

- 534 Hem anda  turur bir melek hizmet k lur bi  bi  melek
G renlere h ş l dilek seyr eyled m ol h n ile
- 535 Ol kapunun   er sin cinn ile  ns bilinmez nesin
G ren unudur kend zin⁴⁶³ seyr eyled m ol h n ile
- 536    nkim anda şabah olur b -hadd  az m le ker gel r
 amu melekler b -h s b seyr eyled m ol h n ile⁴⁶⁴
- 537 Şordum o le[ş]ker⁴⁶⁵ h lini bild m ned r a v lini
 gren ben⁴⁶⁶ yollarını seyr eyled m ol h n ile
- 538 Ol  le h kim bir melek  asım adı dili  Arab
O memleketde  ok  aceb seyr eyled m ol h n ile
- 539 A up kapuy  girdiler varuban anda kaldılar
Ol kapudan  ıkar g neş seyr eyled m ol h n ile
- 540 Andan  ıkar a a girer bu şems-i H k  ile k lur
Bunca men zil  at   der⁴⁶⁷ seyr eyled m ol h n ile
- 541 Ol y rde vardur bir  aceb  rmedi  a l  td m taleb
 amu n d r bilmez sebep seyr eyled m ol h n ile
- 542 Bir  a  var anda gey⁴⁶⁸  az m hem adı Şadrams s⁴⁶⁹ anu 
Bilinmez altun y  g miş seyr eyled m ol h n ile
- 543  ıkar o  a dan bir nehir erv h melek k lur nazar
D rler a a menba -ı hay t seyr eyled m ol h n ile
- 544  uşları  ok durur⁴⁷⁰ b -hadd tesb h   temc d b - aded
Ben da ı d d m y  Ehad seyr eyled m ol h n ile

⁴⁶³ kend zin: kend sin S.

⁴⁶⁴   nkim anda şabah olur:   nki olur anda şabah S. / melekler: melekd r S.

⁴⁶⁵ ش harfinin noktaları unutulmuş.

⁴⁶⁶  gren ben:  gred ben S.

⁴⁶⁷  der:  d p A.

⁴⁶⁸ gey: ki S.

⁴⁶⁹ Şadrams s: Şadr nm ş S.

⁴⁷⁰  ok durur:  ok dur S.

- 545 Irmağa hâkim bir melek adıdır İsmâ‘îl anuñ
Vêrdüm selâm aldı ‘aleyk seyr eyledüm ol hân ile
- 546 Şordum bu şunuñ⁴⁷¹ hâlini bildüm ol èl⁴⁷² ahvâlini
Ögredüben⁴⁷³ yollarını seyr eyledüm ol hân ile
- 547 Irmağun içilmez şuyı geçmez andan hem⁴⁷⁴ hîç gemi
Bilmezler anuñ sırrını seyr eyledüm ol hân ile
- 548 Bir ağaca vardı yolum yaprakları yelken gibi
Cümle kıızıldur yaprağı seyr eyledüm ol hân ile
- 549 Yaprakdağı⁴⁷⁵ haţţ karadur kimi düşer kimi тұrur
Ol bir ‘aceb hikmet durur seyr eyledüm ol hân ile
- 550 Üstinde âdem adları hep yazılı⁴⁷⁶ şüretleri
Cümle yeşildür özdegi seyr eyledüm ol hân ile
- 551 O ağa[c]uñ⁴⁷⁷ sırrı budur yaprak düşer âdem ölür
Dêrler aña ‘ömr ağacı seyr eyledüm ol hân ile
- 552 Göñlüme düşdi ğulgüle benden kemîne kim olâ
Yine giderem ol èle seyr eyledüm ol hân ile
- 553 Hem üç menâre görürem gâyet ‘azimdür mürtefi‘
Mişlini gözler görmedi seyr eyledüm ol hân ile
- 554 Altun gümüştür yapısı yokdur anuñ hîç kapısı
Bilinmez anuñ kâmusı seyr eyledüm ol hân ile
- 555 Ervâh melek topTolıdur hem ol maķâm Kâf êlidür
Kâmu Hüdânuñ kûlıdur seyr eyledüm ol hân ile

⁴⁷¹ *şu* sözcüğü ilgi ekini yardımcı ses olmaksızın almış. Sözcüğün *şunuñ* şeklinde yazılmış olduğunu görüyoruz, y yardımcı sesi kullanılmamış.

⁴⁷² ol èl: nedür S.

⁴⁷³ ögredüben: öğrenüben S.

⁴⁷⁴ andan hem : hem andan S.

⁴⁷⁵ yaprakdağı: yaprakdaki S.

⁴⁷⁶ yazılı: yazılır S.

⁴⁷⁷ Metinde اغن şeklinde yazılmış. ج unutulmuş.

- 556 Geñligini şordum ‘ayān vardur birer aylık temām
Tevhīd ile temcīd imām seyr eyledüm ol hān ile
- 557 Deryāda balıklar gezer kimisi kuş gibi uçar
Çokluğunun hīç haddi yok seyr eyledüm ol hān ile
- 558 Her gēce pes anlar uçar gündüz gibidür gēceler
Gördüm yine gāyet ‘aceb seyr eyledüm ol hān ile
- 559 Bir memleket tırmaz yanar maḥlūk imiş içi dolu
Yaluñları göge çıkar seyr eyledüm ol hān ile⁴⁷⁸
- 560 Anlara varılmaz yakīn hīç kimse bilmez yandugın
Oddan⁴⁷⁹ bular çıkmaz hemīn seyr eyledüm ol hān ile
- 561 Daḥı ‘acāyib görmüşem dehşet alup ḥāvf etmişem
Ol Hızır hān etdi meded seyr eyledüm ol hān ile
- 562 Muḥyi’ d-dīn olmuş kemterīn kuldur Hızır Hān[a] kemīn
Hecdeh hezār ‘ālemlerin seyr eyledüm ol hān ile

**BEYĀN-I SEYR-İ CEBEL-İ KĀF U KŪH-I EL-BURŪZ VE ZİRİH-KİRĀN VE
SEDD-İ YE’CŪC VE BAḤR-İ MUḤİT Ū MAḲĀM-I CĀN İBN-İ CĀN Ū
SEDD-İ YE’CŪC VE ME’CŪC⁴⁸⁰**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 563 Kāf taḡın⁴⁸¹ ben kemterīn seyr eylemiş⁴⁸² bī-çāreyem
Anda ḥaḳḳuñ ḥikmetlerin seyr eylemiş bī-çāreyem

⁴⁷⁸ *Gördüm yine gāyet ‘aceb bir memleket tırmaz yanar/Maḥlūk imiş içi dolu seyr eyledüm ol hān ile.*
Bu beyit kendisinden önceki ve sonraki beyitlerle kaydırma sonucu birleştirilmiştir. Muhtemelen müstensih bu beyitin sonunda kaydırmanın farkına varmış ve bundan sonraki beyiti yok sayarak kaydırmadan kurtulmaya çalışmıştır. Diğer nüshaların incelendiği çalışmada bu üç beyit şu şekildedir:
*Her gēce pes anlar uçar gündüz gibidür gēceler / Gün toḡıcaḳ hep maḥv olur seyr eyledüm ol hān ile /
Gördüm yine gāyet ‘aceb bir memleket tırmaz yanar / Maḥlūk imiş içi dolu seyr eyledüm ol hān ile /
Yaluñları göge çıkar gündüz gice [tırmaz] yanar / ‘İfrīte beñzer ser-te-ser seyr eyledüm ol hān ile .*

⁴⁷⁹ oddan: ordan (?) S.

⁴⁸⁰ Beyān-ı Seyr-i Cebel-i Kāf ve Elbürz ve Zirih-Kirān ve Sedd-i Ye’cūc ve Baḥr-i Muḥit ve Mākām-ı Cān İbn-i Cān S.

⁴⁸¹ taḡın: taḡını S.

⁴⁸² 563. ve 564. beyitlerde *eylemişem* şeklinde yazılmıştır; ancak diğer beyitlerde bu kısmın *eylemiş* şeklinde olduğu görülmüştür. Söz konusu beyitlerde vezin ve kafiye problemlerini düzeltmek amacıyla *eylemiş* şekli tercih edilmiştir.

- 564 Vardum çün Elbürz tağına gördüm Zirih-kirānı hem
Çok evliyālar görüben seyr eylemiş bī-çāreyem
- 565 Bunlara birdür yaz ü güz ‘ālem kamu bunlara düz
Tutdı erenler bize yüz seyr eylemiş bī-çāreyem
- 566 Çün vardı Derbende yolum sedd-i ‘ayān gördi gözüm
Ye’cücün eşitdüm sözün seyr eylemiş bī-çāreyem
- 567 Tuç u bağırdur yapısı kurşun demürdür kapısı⁴⁸³
Ġāyet ‘arīz ü mürtefi‘ seyr eylemiş bī-çāreyem
- 568 Karānu kapudur nişān Çīnī puladdur hemān
Cān ibn-i Cānuñ ol mekān seyr eylemiş bī-çāreyem
- 569 Bir kara baħre ėrdi yolum⁴⁸⁴ almış cihānı ol muħit
Zulmet durur göz aňlamaz seyr eylemiş bī-çāreyem
- 570 Kamu yeşildür kuşları tesbīħ okumağ işleri
Yokdur⁴⁸⁵ kimseden teşvişleri seyr eylemiş bī-çāreyem
- 571 Ben deňizde⁴⁸⁶ korkmıřam kendüligümden varmıřam⁴⁸⁷
Korkunç melekler görmüşem seyr eylemiş bī-çāreyem
- 572 Ol baħrün sāhilinde⁴⁸⁸ bir mināre gördüm göge olmış yakīn
Kurān okunur zāhirā seyr eylemiş bī-çāreyem
- 573 Kıldığ şalavat-ı řubħ u çün gördüm tulū‘-ı řems[i] hem
Bunca ‘acāyibler görüp seyr eylemiş bī-çāreyem
- 574 Hem bir melek kā’im tırur tıtuğ elinde şöyle şob
Tob ol melek⁴⁸⁹ rüşen kıluğ seyr eylemiş bī-çāreyem

⁴⁸³ kapısı: kamu S.

⁴⁸⁴ yolum: yol S.

⁴⁸⁵ yokdur: yok S.

⁴⁸⁶ deňizde: ol deňizden S.

⁴⁸⁷ varmışam: geçmişem S.

⁴⁸⁸ ol baħrün sāhilinde: ben ol kenārda S.

⁴⁸⁹ Tob ol melek: ol melek şob S.

- 575 Hūbdur anuñ hulk-ı ‘azīm gitmez gönülden ‘ışkı hīç
O⁴⁹⁰ memleket ağlar kamu seyr eylemiş bī-çāreyem
- 576 Döner bir altundan dolāb bilinmez ol kandan gelür
Yāhūd akip kanda gider seyr eylemiş bī-çāreyem
- 577 Her konıya hākim durur bir ulu heybetlü melek
Vērdüm selām aldı ‘aleyk seyr eylemiş bī-çāreyem
- 578 Bu bir ‘aceb seyrān durur ol Hızır Hān bile varur
Biñ biñ ‘acāyib gösterür seyr eylemiş bī-çāreyem
- 579 Muḥyi’d-dīn eydür çünki tayy Kābl irtidādī’-t-ṭaraf ilā
Ġayb u şehādet fī’l-lede’l-seyr eylemiş bī-çāreyem

BEYĀN-I ‘UBUR-I BAḤR-I KULZŪM Ü SEYR-İ ‘AMİSTĀN Ü
MŪLĀKĀT-I EVLİYĀ-YI DİYĀR-I ‘ARABİSTĀN⁴⁹¹

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 580 Deryā-yı ‘ışk emvācını seyr eylemiş āvāreyem
Kamu ‘Acem iklīmini seyr eylemiş āvāreyem⁴⁹²
- 581 Çünkim sefer kıldum Ḥamīd elinden ol iklīme ben
Pes Şeyḥ İbrāhīm[i] sever seyr eylemiş āvāreyem
- 582 Deryā-yı Kulzūmden geçüp Veysel Karānīle tırup
Gürbüz erenleri görüp seyr eylemiş āvāreyem
- 583 Elbürz tağı gāyet ulu andan gider Kāfuñ⁴⁹³ yolu
Ġazi komak kamu velī seyr eylemiş āvāreyem
- 584 Hem künbet-i Nūha varup gördüm aḥī çübān[ı] ben
Kıldum ziyāret anları seyr eylemiş āvāreyem

⁴⁹⁰ o: ol S.

⁴⁹¹ Beyān-ı ‘Uyūn Baḥr-ı Kulzūm ve Seyr-i ‘Acemistān ve Mülākāt-ı Evliyā-yı Ān Diyār ve Ba‘zı ‘Arabistān S.

⁴⁹² Bu bölümün ilk üç beyitinin sonu *bī-çāreyem* şeklinde bitirilmiştir; ancak diğer beyitlere baktığımızda şiirin aslında āvāreyem şeklinde olduğu görülüp, bu şekilde düzeltilmiştir.

⁴⁹³ Kāfuñ: ḥānuñ S.

- 585 Gördüm çü ‘Abdu’l-kādiri kim ol Geylānī serveri
Vardur nişanı hem anuñ seyr eylemiş āvāreyem
- 586 Gördüm Ebu İshāk-ı Kāzrūnī bir ulu gerçek er тұrur⁴⁹⁴
Oldı baña himmetleri seyr eylemiş āvāreyem
- 587 Şirāza vardı çün yolum gördüm on iki biñ velī
Kılup ziyāret anları seyr eylemiş āvāreyem
- 588 Yezd şehrini gördüm ‘ayān⁴⁹⁵ seyyīdleri çokdur kirām
Seyyīd Muḥammeddür hümām seyr eylemiş āvāreyem
- 589 Varup⁴⁹⁶ Hemedān şehrine ‘Ayne’l-Kūzat[ı] görmişem
Himmet du‘āsın almışam seyr eylemiş āvāreyem
- 590 Ėrdi sefer çün Barda‘a varduk pes Aḥmed Ėāziye
Hem Pīr ‘Ömer anda bile seyr eylemiş āvāreyem
- 591 Ėrdüm çü Bağdad şehrine gördüm İmām-ı A‘zamı
Öpdüm mübārek ellerin seyr eylemiş āvāreyem
- 592 Çün Şeyḥ ‘Abbāsa varup Şeyḥ Şuşın anda görüp
Zū’n-nūn-ı Mıṣrīye varup seyr eylemiş āvāreyem
- 593 Vardum diyār-ı Mıṣra çün gördüm hem Aḥmed Bedevī
Anda İmāmı Şāfi‘i seyr eylemiş āvāreyem
- 594 Gördüm çü Şeyḥ Ekberi Muḥyi’d-dīn ol gerçek eri
Oldı bize himmetleri seyr eylemiş āvāreyem⁴⁹⁷
- 595 Muḥyi’d-dīn olmuş kemterīn dā’im görür Hızırūñ demin
Kıṭb ile üçler maḳdemin seyr eylemiş āvāreyem

**BEYĀN-I AŞL Ü FIRĀT Ü BİLĀD-I HİND Ü ŞEHR-İ HEŞT DER ḤĀN
HĀRŪT U MĀRŪT U SEMERḲAND Ü MEKĀN-I MEHDĪ ŞĀḤİB-
ZAMĀN⁴⁹⁸**

⁴⁹⁴ Kāzrūnī bir ulu gerçek er тұrur: Firūz-ābādī ol gerçek eri S.

⁴⁹⁵ ‘ayān: tamām S.

⁴⁹⁶ varup: vardum S.

⁴⁹⁷ Bkz. Bu bölümün ilk dipnotu (dp. 464.).

⁴⁹⁸ Beyān-ı Firāt ve Bilād-ı Deşt ve Şehr-i Heşt Der Ḥān Hārūt u Mārūt ve Semerḳand S.

- 596 Nehr-i Furāt⁴⁹⁹ çölden çıkar seyr étmişem bunları ben
Aña Havāriyyun bakar seyr étmişem bunları ben
- 597 Deryā-yı Kūlzūm yolların⁵⁰⁰ Şirvān Şemākī ellerin⁵⁰¹
Kamu kilānuñ dillerin seyr étmişem bunları ben
- 598 Deştüñ çün ırmaqları⁵⁰² şahrālarinuñ haddi yok
Milletlerüñ hōd ‘addi yok seyr étmişem bunları ben
- 599 Kıpçak⁵⁰³ Urusin İpirsporatıl⁵⁰⁴ ırmağı hem görünür
Ġāyet mu‘azzam şu durur⁵⁰⁵ seyr étmişem bunları ben
- 600 Çün Çerkesī Lezgī⁵⁰⁶ Kırım şehir[i] serāyına varup
Ol şavlecānı kim Hüseyn seyr étmişem bunları ben
- 601 Girdüm hem andan erişüp ol şehir-i heşt der-hāna çok⁵⁰⁷
Şadr-ı cihāna yüz urup seyr étmişem bunları ben
- 602 Yolum benüm oldu iki gider Semerkānda biri
Gider yabāna⁵⁰⁸ biri seyr étmişem bunları ben
- 603 Yolu ‘azīm şular durur hem eli Kūhistān durur
Halkı müselmānlar durur seyr étmişem bunları ben
- 604 Gördüm Hirā şehrin ‘ayān Şeyh Zeyn-i Hāfī pāk-cān
Kuluz aña zāhir nihān seyr étmişem bunları ben

⁴⁹⁹ Tamlama ۷ ‘si gösteriliyor.

⁵⁰⁰ Metinde *yollarını* şeklindedir; ancak kafiye ve vezin bozukluğu yaratması sebebiyle *dillerin*’e paralel olarak *yolların* şeklinde düzeltildi.

⁵⁰¹ yollarını: yolların S./Şirvān-ı Şemākī: Şirvān Şemāhī S.

⁵⁰² ırmaqları: ırmaqları çok A.

⁵⁰³ Metinde *Kıpçan* şeklinde yazılmıştır. Muhtemelen müstensih hatası yapılmıştır.

⁵⁰⁴ Urus ve İpirsporatıl sözcüklerinde başta ünlü türemesi yapılarak sözcükler Türkçeleştirilmiştir.

⁵⁰⁵ Metinde *şūr u zer* şeklinde yazılmış; ancak anlam açısından kopukluk yaratması nedeniyle *şu durur* şeklinde düzeltildi.

⁵⁰⁶ Lezgī: Legzi S.

⁵⁰⁷ çok: çün S.

⁵⁰⁸ yabāna: beyābāna S.

- 605 Geçdüm ‘Amu şuyını çün girdüm Semerķand ĥaddine
Şeyĥ Yūnūs-ile bulışup seyr étmişem bunları ben
- 606 Vardum Bedaĥşāna ‘ayān kim andadur Ƙuṭb-ı Cihān
Destindedür kevn ü mekān seyr étmişem bunları ben
- 607 Çokdur Bedaĥşānda velī dā’im keremdür işleri
Oldı bize baĥşışleri seyr étmişem bunları ben
- 608 Ėrdi sefer çün Tirmide anda Muĥammed Mehdī⁵⁰⁹ hem
Oldur vilāyet ĥātemī seyr étmişem bunları ben
- 609 Göñlüme gelmez hīç melāl dünyāda gördüm bir cemāl
Ƙıldı beni hem çün hilāl seyr étmişem bunları ben
- 610 Geçdüm Hıṭay ü Çīnden çün Sinde gider yolumuz
Ol selķiyā iķlīmini seyr étmişem bunları ben
- 611 Ol taĥda var çün bir kuyu feryād ile içi ṭolu
Olmaz beyān zārılıĥı seyr étmişem bunları ben
- 612 Ol taĥuṇ⁵¹⁰ Azraķdur adı Hārut u Mārut andadur
Baĥrında bir zevraķ döner seyr étmişem bunları ben
- 613 Bir ĥubbe gördüm gey ‘azīm ol baĥr içinde ey Ĥakīm
Ƙapusız étmiş ol Kerīm seyr étmişem bunları ben
- 614 Ṭā-hā vü Yā-sīn oķınur getürdi çün bād-ı nesīm
Gören göñül olur selīm seyr étmişem bunları ben
- 615 Gördüm ‘acāyibler delīm ‘aķl ü dilüm şerĥ edemez⁵¹¹
Bu kāinātı ser-te-ser seyr étmişem bunları ben
- 616 Muĥyi’d-dīn ol divānedür dost şem‘ine pervānedür
Ol Hızır Hān[a] bendedür seyr étmişem bunları ben

⁵⁰⁹ Mehdī: Mehde S.

⁵¹⁰ Metinde *taĥın* şeklindedir; ancak bir tamlama söz konusu olduĥu için *taĥuṇ* şeklinde düzeltilmiştir.

⁵¹¹ delim ‘aķl ü dilüm: delim kim ‘aķl u dil S.

BEYÂN-I SEYRÂN-I DERÛN-I BAHR-İ ‘ACĀYİBHÂ VE MUSĀHABET-İ
MAHLÛKÂT Kİ DER-KA‘R-I DERYÂ

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 617 Geldi erenler cem‘ ile gösterdiler uçdan uca
Tapduk Şaru Şaltuk bile gösterdiler⁵¹² uçdan uca
- 618 Hem Yunus Emrem geldiler çün bir yere eletdiler
Bir ak deñize atdılar gösterdiler uçdan uca
- 619 Gördüm deñiz mâlikleri şâf şâf olup тұrur öri
Geldi görışdi her biri gösterdiler uçdan uca
- 620 Ol halk kâmusı zıkr eder gâh hû dèyüp gül-bāng çeker
Gâh cümlesi Kırân okur gösterdiler uçdan uca
- 621 Aralarında bir kişi beñzer ‘Amûda ol kişi
Yâ-sîn okumağdur işi gösterdiler uçdan uca
- 622 Aḥmed Bedevî gör neder deryâ dibine ḥükm eder
Ol halk anu virdin sürer gösterdiler uçdan uca
- 623 Bir ṭâ’ife var⁵¹³ yeksân durur kim başları insân durur
Şüretleri ḥayvân durur gösterdiler uçdan uca
- 624 Ben nice kez dedüm belî feryâd edem⁵¹⁴ dedüm ‘Alî
Hızırûn benem ednâ kûlî gösterdiler uçdan uca
- 625 Ben çağırup âh eyledüm Hızır Nebîye söyledüm
Yüz süriyüben ağladum gösterdi hep uçdan uca
- 626 Gördüklerüm gelmez dile kim biñde birin diñle⁵¹⁵
Hızır Nebî İlyâs bile⁵¹⁶ gösterdiler uçdan uca

⁵¹² gösterdiler: gösterdi hep S. Bu gazelin 625. ve 627. beyitlerinde *gösterdi hep* şeklindedir. Ancak gazelin geneli dikkate alınarak beyitlerdeki *gösterdi hep* ibaresi *gösterdiler* şeklinde düzeltilmiştir.

⁵¹³ var: - S. A nüshasında bu sözcük hece fazlalığı oluşturmaktadır. Vezne uymamaktadır; ancak anlama uygun olması sebebiyle metinden çıkarılmamıştır.

⁵¹⁴ edem: idüp S.

⁵¹⁵ dinle- sözcüğünün diñle şeklinde دین ile yazılması gerekirdi; fakat metinde *dinle* şeklinde دین ile yazılmış. Düzeltildi. Diğer çalışmada ise çok farklı bir manaya gelecek şekilde okunmuş bu sözcük: diñ ile S.

⁵¹⁶ bile: ile S.

- 627 Muḥyi'd-dīn ol dost ellerini seyrāndur⁵¹⁷ berr ü baḥrini
Ol Hızır Hān aldı elüm gösterdi hep uçdan uca

BEYÂN-I CEM'İYYET-İ KÜBRÂ VE ŞOḤBET-İ HEME'-İ EVLİYÂU'LLÂH

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 628 Geldi erenler cem'-ile bir gine görsem yüzlerin
Kāmu ricāl-i ḡāyb-ile bir gine görsem yüzlerin
- 629 Emr oldu Ḥaḳḳdan ey cüvān kim ola bu meclis 'ayān
Kılam bu esrārı beyān bir gine görsem yüzlerin
- 630 Gel bu sözümi añlaḡıl cān u dil ile diñlegil⁵¹⁸
Bu remzi fehmi eylegil⁵¹⁹ bir gine görsem yüzlerin
- 631 Çün şoḥbet-i kübrā geçer cem'iiyeti 'uzmā göçer
'Işḳ odı pes cāna geçer bir gine görsem yüzlerin
- 632 Başdı çü şubḥ-ı nev⁵²⁰ kadem aldum elüme pes kalem
Taḥrīr édüp çekdüm raḳīm bir gine görsem yüzlerin
- 633 Şol elā gözini dedügi Jerbekle⁵²¹ Sivas yolların
Algıl erenler leşkerin bir gine görsem yüzlerin
- 634 Ol Ḥācı Bektaş-ı güzīn gözler⁵²² bu 'Oşmān ellerin⁵²³
Öpdüm mübārek ellerin bir gine görsem yüzlerin
- 635 Maḥmud-ı Ḥayrān pür-kerem arslan yürür öñince hem
Ḥayvānlar⁵²⁴ aña hep⁵²⁵ ḥadem bir gine görsem yüzlerin

⁵¹⁷ seyrāndur: seyr itdi S.

⁵¹⁸ -gil eki metinde ayrı yazılmış.

⁵¹⁹ remzi: remzi key S.

⁵²⁰ raḳīm: raḳam S.

⁵²¹ elā gözini dedügi Jerbekle: elā gözlü didügi dir bekle S.

⁵²² gözler: bekler S.

⁵²³ Metinde *ellerini* şeklindedir; ancak vezinde ortaya çıkan olumsuzlukları gidermek için *ellerin* şeklinde düzeltildi.

⁵²⁴ ḥayvānlar: ḥayrānlar S.

⁵²⁵ aña hep: hep aña S.

- 636 Çün Monlā hünkārdur⁵²⁶ yaḳīn Şadre'd-dīn olmış şeyḥ-i dīn
Sultān Veled ḥāzır hemīn bir gine görsem yüzlerin
- 637 Pir Esed Şeyḥ Şadaḳa geldi Faḳīh Aḥmed bile
Hem Seyyidī Harūn⁵²⁷ bile bir gine görsem yüzlerin
- 638 Çün Şems-i Tebrizī gelür ol Şeyḥ Resūl bile gelür
Zerkūb baba bile gelür bir gine görsem yüzlerin
- 639 Ol Seyyidī Ġāzidür ulu ġāziler hep anuñ ḳulı
Ġāzi Tavābil lālesi bir gine görsem yüzlerin
- 640 Sultān Şücā' dur kim beni hem himmetin sende bulur⁵²⁸
Öñince dervīşler yürür bir gine görsem yüzlerin
- 641 Gördüm Melik Ġāzi gelür öñince meczūblar yürür
Hem yüzi nūrı berḳ urur bir gine görsem yüzlerin
- 642 Geldi Yegen Ġāzi daḥı anda Āḥī Evrān ile
Hem Seyyidī meczūbda bile bir gine görsem yüzlerin
- 643 Geldi Şamūd Abdalıla ḥāzır Hızır Abdal bile
Çeltük Dedem geldi bile bir gine görsem yüzlerin
- 644 Mişker Baba Şādık Baba geldi Gèyikli Baba hem
Ervāḥ-ı cümle evliyā bir gine görsem yüzlerin⁵²⁹
- 645 Elhen Paşā Abdāl Baba geldi Deli Babayla
Ḳamu ricāl-i ġaybile bir gine görsem yüzlerin
- 646 Rūm élinuñ ġāzi şehīd ol Şaru Şaltuḳdur Sa' id
Varṭarda Baba Bāyezīd bir gine görsem yüzlerin
- 647 Hem Ġāzi Hünkārum gelür bile Emīr Seyyid gelür
'Abdu'llaṭīf ḥāzır ṭurur bir gine görsem yüzlerin

⁵²⁶ Kelimede kullanılan ı harfinin noktası yok.

⁵²⁷ Harūn sözcüğünden sonra metinde fazladan bir ı harfi bulunmaktadır.

⁵²⁸ hem himmetin: her isteyen S.

⁵²⁹ 644 ve 645. beyitlerin ikinci mısraları S çalışmasında yer değiştirmiştir.

- 648 ‘Āşık Pāşā Tapduk Pāşā geldi Kılıç Abdāl bile
Hem Yūnus Emrem de bile bir gine görsem yüzlerin
- 649 Ol Kāraca Aḥmed gelür hem Fāṭimā Bacı gelür
Taṇul Baba Turḥāl Baba bir gine görsem yüzlerin
- 650 Abdal Ata Seyyidī Murād Abdal⁵³⁰ Çiçek tevekküllī
Sinābdağı⁵³¹ Seyyidī velī bir gine görsem yüzlerin
- 651 Niksārdaki Ġāzi Melik dānişmeni gördüm gelür
Öñince ġāziler yürür bir gine görsem yüzlerin
- 652 On bir kılıç⁵³² anuñ durur ġāh ġāh⁵³³ kınından ol yürür
Halk uğraş[1] andan bilür bir gine görsem yüzlerin
- 653 Hem geldi Şeyḥ İslām bile var ḥükm[i] yüz biñ leşkere
Kıldı naẓar⁵³⁴ ben kemtere bir gine görsem yüzlerin
- 654 Pīrī Halīfe çün gelür öñince sancaqlar yürür
Leşker ḥesābın kim bilür bir gine görsem yüzlerin
- 655 Şeyḥ Evḥad ile Şeyḥ Murād Şüretī Baba Kāra Dede
Geldi Palās Abdāl bile bir gine görsem yüzlerin
- 656 Geldi Işık Aḥmed daḥı Kulḡul Baba Zeynel Baba
Gök Seyyidle⁵³⁵ Pürhān Baba bir gine görsem yüzlerin
- 657 Barla öñinde şol yazı anda yatur Mihter Ġāzi
Seyyid Ġāziledür sözi bir gine görsem yüzlerin
- 658 Vardur hem iki yoldaşı biri Peyk Ġāzi durur
Biri Çıraḡ Ġāzi durur bir gine görsem yüzlerin
- 659 Barla öñinde bunlaruñ yanar çerāğı her gece
Esmā buraḡı bunlaruñ bir gine görsem yüzlerin

⁵³⁰ Sözcüğün ikinci hecesindeki l unutulmuş.

⁵³¹ Sinābdağı: Sīnābdağı S.

⁵³² on bir kılıç: ol bir kılıç. S.

⁵³³ ġāh ġāh: ġāhī S.

⁵³⁴ naẓar: naẓarın S.

⁵³⁵ Seyyid: Seyd S.

- 660 Süfyān Ece gördüm gelür yolında gürbiz er tırur
Geldi Manavgāddan ‘Alī bir gine görsem yüzlerin
- 661 Hem nūra Şūfī de gelür hep leşker ile görünür
Hep aña karşı varılır bir gine görsem yüzlerin
- 662 Kara Toğan Baba gelür deryālara hükmi yürür
Bir ada⁵³⁶ içinde olur bir gine görsem yüzlerin
- 663 Ol Menteşe eli hemān yañındadır bil ol mekān
Aqça bulıtdur hem nişān bir gine görsem yüzlerin
- 664 Kamu halāyık hep varur nezr eyledüp⁵³⁷ yüzlerin
Hācetleri hāşıl olur bir gine görsem yüzlerin
- 665 Hācī Dedem Başrī Dedem geldi Hābīb H‘āce bile
‘Azbi⁵³⁸ Işık geldi bile bir gine görsem yüzlerin
- 666 Geldi Emīr Aḥmed ‘Ömer Seyyidī Işık Menteş bile
‘Oşmān Baba geldi bile bir gine görsem yüzlerin
- 667 Geldi Ḥasan Baba bile⁵³⁹ anda ‘Alī Seyyidī bile
Abdāl Musā geldi bile bir gine görsem yüzlerin
- 668 Geldi ‘Alīşār⁵⁴⁰ Baba çün erdi Zekerıyyā Baba hem
Geldi Halil Seyyidī bile bir gine görsem yüzlerin
- 669 Hem halefe Sulṭān Şavşığan geldi şekve sıyan ‘ayān
Ol Şabr Ğāzi nev-cüvān bir gine görsem yüzlerin
- 670 Kartal Baba anda bile geldi çü Devlet Ğāzi pes
Ol Teslīm Abdāl hem Ecem bir gine görsem yüzlerin

⁵³⁶ ada: aṭa S.

⁵³⁷ eyledüp: eyleyüp S.

⁵³⁸ ‘Arabī: ‘Azbi S. Metinde ‘Arabī şeklinde yazılmıştır; ancak anlam açısından S çalışmasındaki şekil tercih edildi.

⁵³⁹ bile: ile S.

⁵⁴⁰ ‘Alīşār: ‘Alī Şer S.

- 671 Ol ayīne-i Kavli⁵⁴¹ Baba hem ‘Üryān Hüseyn ile gelür
Hem Şāh Kulu Abdāl gelür bir gine görsem yüzlerin
- 672 Gördüm ki meczūblar gelür ol cān cān abdāl bulur
Kamu Ricālu’llāh gelür bir gine görsem yüzlerin
- 673 Tāriḥ-i hicret kim sekiz yüz seksen[e] ermişdi
Zi’l-ka‘de ayında bu ḥāl bir gine görsem yüzlerin
- 674 Her cum‘a gecesinde bu cem‘iyyet-i kübrā olup
Hep evliyālar cem‘ olup bir gine görsem yüzlerin
- 675 Karşu varuban tūrdılar birbirine yüz urdılar
İ‘zāz ü ikrām kıldılar bir gine görsem yüzlerin
- 676 Barla öninde oldı dem deryāya başdılar kadem
Yandı çerāklar⁵⁴² ol kadem bir gine görsem yüzlerin
- 677 Bizüm diyāra⁵⁴³ geldiler bunda mezārda tūrdılar
Görmedüğüm gösterdiler bir gine görsem yüzlerin
- 678 Oluk tağına çıkdılar nūrdan çerāklar⁵⁴⁴ yaqdılar
Ruḥānī şöḥbet sürdiler bir gine görsem yüzlerin
- 679 Biñ birlik ḡayb erenler hep geldiler aḡṭāb bile⁵⁴⁵
Hızır Nebī İlyās ile bir gine görsem yüzlerin
- 680 Çün ḡalka oldılar bular meclis tūtup kuşatdılar
Gökden melekler indiler bir gine görsem yüzlerin
- 681 Hem anda gördüm bir ‘aceb meczūb u ḡayrān var tūrur
Kim bī-mişil maḡbūb durur bir gine görsem yüzlerin
- 682 Bir mest-i müstaḡraḡ cūvān maḡbūb edinmiş müste‘ān
‘Āşık olur gören hemān bir gine görsem yüzlerin

⁵⁴¹ āyīne kavli: eyne guvlī S.

⁵⁴² çerāklar: çarıklar S.

⁵⁴³ bizüm diyāra: bezm-i diyāra S.

⁵⁴⁴ çerāklar: çerāğlar S.

⁵⁴⁵ Bin birlik ḡayb erenler hep geldiler aḡṭāb ile: Biñ bir yoluñ hep ḡayb erenler geldiler aḡṭāb ile S.

- 683 Kıldı tecellî feth-i bâb keşf êtdi çün yüzden niķāb⁵⁴⁶
Ref‘ oldı pes ķamu ķicāb bir gine görsem yüzlerin
- 684 Ben nice meclis görmüşem bu vech ile görmemişem
Kim cümle Ehlu’llāh gelüp bir gine görsem yüzlerin
- 685 Ben ne kemīne kemterem o meclise varup görem
Noķşānumı her dem bilem bir gine görsem yüzlerin
- 686 Bildüm ki şimdi der cihān kim benden ednā yok ‘ayān
Āh vāh ederem her zamān bir gine görsem yüzlerin
- 687 Ğāyet ulu meclisdi ol Hızır Nebīden oldı yol
Buldum murādıma vuşul bir gine görsem yüzlerin
- 688 Hızırūñ bu Muķyi’d-dīn ķulı dēdi erenlere belī
Pes himmet êtdi her biri bir gine görsem yüzlerin

**BEYĀN-I SER‘ASKER ŞODE BE-CÜNDU’LLĀHİ’L-ĞĀLİB VE SEFER
KERDEN BE-DİYĀR-I ‘ACEM Ü KAT‘-I MERĀTİB⁵⁴⁷**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 689 Hünkār Hācum Bektaş gelür şād oldı divāne göñül
‘Üryān şücāilen⁵⁴⁸ yürür şād oldı divāne göñül
- 690 Tağ taş erenler taldılar atlu yayanlar êrdiler
Hünkārilen⁵⁴⁹ hep geldiler şād oldı divāne göñül
- 691 Geldi hem İbrāhim Edhem nice biñ biñ ‘asker ile⁵⁵⁰
ķamu ricāl-i ķayb ile şād oldı divāne göñül
- 692 Sultān iken olmışdı ķul anuñla buldı dostu yol
Terk êtdi tāt ü taķtı ol şād oldı divāne göñül

⁵⁴⁶ niķāb: ciķāt S.

⁵⁴⁷ Beyān-ı ‘Asker Şuden Be-Cündi’llāhi’l-ğālib ve Sefer Kerden Be-Diyār-ı ‘Acem ve Kāt’ı Merātib ve Def‘ Gerden Ez-Diyār-ı ‘Osmāniyān Mażarrat-ı Kirār ve Server-i Şarķiyān S.

⁵⁴⁸ Şücāilen: Şücāiler S.

⁵⁴⁹ Hünkārilen: Hünkār ileS.

⁵⁵⁰ nice biñ biñ ‘asker ile: bir niçe biñ ‘asker ile S.

- 693 Çün Hâcî Bektaşum gelür ben kılına ol görünür
Çağırdıgumda bulunur şād oldı divāne gönül
- 694 Bir boz ata binmiş gelür on biñ bile sancağ yürür
Kamusı aq sancağ turur şād oldı divāne gönül
- 695 Hep cümlesi bizi bilür şāf şāf olup⁵⁵¹ leşker turur
Hünkār bizi alup varur şād oldı divāne gönül
- 696 Ben Toli yüzler süridüm atı önince yüridüm
Bindürdi atına beni şād oldı divāne gönül
- 697 Bindürdi hünkār atına hem vèrdi leşker katuma
Var yağı⁵⁵² döndür dèdi şād oldı divāne gönül
- 698 Var bekle şarkıñ yolların hem gözle ‘Osmān ellerin
Sen hōd bilürsin yolların şād oldı divāne gönül
- 699 Kıрмаğa iken kıymağıl yād èle leşker yaymağıl
Hem degme söze uymağıl şād oldı divāne gönül
- 700 Okı bu ismi dağı ur düşmān kamusı ola kūr
Göz[le] ‘Acem yolını tur şād oldı divāne gönül
- 701 Dèr on biñ er koşdum saña dağı gerekse dè baña
Biñ biñ dağı vèrem⁵⁵³ saña şād oldı divāne gönül
- 702 Bu leşkeri ısmarladı çün bize himmet eyledi
Şaldı bir ulu hızmete şād oldı divāne gönül
- 703 Kendü silāhın⁵⁵⁴ kuşadup kendü atına bindürüp
Himmet du‘ā yoldaş kılup şād oldı divāne gönül

⁵⁵¹ olup: olur S.

⁵⁵² *yağı* sözcüğünün ilk harfinin iki noktasından biri unutulmuştur. Bu nedenle *bağı* şeklinde okunmaktadır; fakat anlam farklılığı yarattığı için *yağı* şeklinde düzeltilmiştir.

⁵⁵³ Geleceğe ait teklifte geçmiş zaman kullanılmaması gerekir. Geleceğe ait bir teklif bildirdiği için *vèrem* şeklinde düzeltildi.

⁵⁵⁴ Metinde silāhı şeklinde yazılmıştır; fakat *kendi* sözcüğüyle bir araya geldiğinde belirtme ekine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle *silāhın* şeklinde düzeltildi.

- 704 Miskin Toli aldı erin⁵⁵⁵ tutdı çü Şarkistān yolın
Bir şarp işe bağlar belin şād oldu divāne gönül
- 705 Cem‘ oldu leşker cümlesi hep Konya meydānında çün
Ahşām namāzın kıldılar şād oldu divāne gönül
- 706 Emr eyleyüp dēr yūri var görgil⁵⁵⁶ sen Erzingāna tēz
Anda şalavāt-ı şubh[ı] kıl şād oldu divāne gönül
- 707 Girdük çün Erzingāna biz kılduk Furādda hem namāz
Geçdük ‘Acem yoluñ tutup şād oldu divāne gönül
- 708 Ser-ḥadde varduk çün ‘ayān yañumda leşker bī-kirān
Dilümde Hızır ismi revān şād oldu divāne gönül
- 709 Emr olınan oldu edā def‘ olınup⁵⁵⁷ kamu ‘adā
Ėrdi Hüdādan çok ‘aṭa şād oldu divāne gönül
- 710 Oldı icāzet döndiler yerlü yerine vardılar
Tañrı rızāsın buldılar şād oldu divāne gönül
- 711 Muḥyi’ d-dīn olmuşdur Toli cāndan Hızır Hānuñ kılı
Vardur her işlerde eli şād oldu divāne gönül

**BEYĀN-I ĀŞĀR-I CEZEBĀT-I TECELLĪYĀT Ü NETĀYĪC-İ TAŞARRUFĀT
DER- ‘AVĀLĪM-İ MŪKEVVĪNĀT**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 712 Bu Tolinuñ cān u dili ‘ışk baḥrine düşmüş gider
Şandalları ‘ışk baḥrine tırmayuban aşmış gider
- 713 Bu Tolinuñ cān ü teni tırmaz gezer erte gece
Aldı elini ḥakḳ yine ‘ışk baḥrine düşmüş gider
- 714 Alçaḳ durur gönülün senün ‘ışk sözidür dā’im sözüñ
Çekgil ikilikden özin⁵⁵⁸ ‘ışk baḥrine düşmüş gider

⁵⁵⁵ erin: izin S.

⁵⁵⁶ görgil: görkler A.?

⁵⁵⁷ olınup: oluban S.

- 715 Bir yeşil otağ tutulup yatıldı anda yatıya
Kapıldı gerçekler kamu ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 716 Āh vāh eder her dem Toli seyrānı her dem ‘ışk eli
Hızırūñ odur ednā kuli ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 717 Gördüm erenler tayy eder uçar kuşa erer yeter
Nūr oluban nūra batar ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 718 Esmā okuyuban atar atılmış okları tutar
Yel gibi dünyāyı gezer ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 719 Deryālar üstinde gezer kimi bozup kimi düzer
Her kim meded dërse erer ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 720 Dilden deyenleri bilür aña meded kılur⁵⁵⁹ yürür
Göñülden isterse varur ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 721 Deryāda ġark ola⁵⁶⁰ gemi sıdķ ile ger çağırsalar
Kurtarup ilter kırıya ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 722 Kullarda var hāşşü’l-hāş⁵⁶¹ mahbusları eder halāş
Eder meded ba‘de’l-ıyās ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 723 Bu işler anuñ eşidür kim Hızır Hānuñ eşidür
Ġaybileruñ yoldaşıdur ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 724 Bu işde çokdur kulları kim tayy ederler ‘ālemi
Kurıda yaşda her biri ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 725 Dünyāyı kılursan taleb gözedüben Mısr u Halep
Kim rüz u şeb çeküp ta‘ab ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 726 Cānlar vërürsin dünyāya kaçan varursın Mekkeye
Nice erürsin rahmete ‘ışk baħrine düşmüş gider

⁵⁵⁸ özin: özüñ S. A nüshasında anlam gereği belirtmeli şekil kullanılmıştır. S çalışmasında ise iyelikli şeklin yer aldığını görmekteyiz. Semantik açıdan belirtmeli şekil (özin) daha uygun görülmektedir.

⁵⁵⁹ kılur: kılmaz S.

⁵⁶⁰ ola: olsa S.

⁵⁶¹ hāşşü’l-hāş: hāşşü’l-havās S.

- 727 Hakk yoluna girişmedük gerçeklere bulışmaduk
Allah ile bilişmedük ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 728 Bu halkdan ey miskīn Toli çekgil elüñi dilüñi⁵⁶²
Terk eyle kendü belüñi ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 729 Dögüp sögenüñ kulıyuz feyz-i hüdā muhtacıyuz
Er himmetiyle Toliyuz ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 730 Hızır Nebī pes uludur gaybīler anuñ kulıdur
Adı cihānda Tolidur ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 731 Nāzırdur ol deryālara hāzır olur ol her yerlere⁵⁶³
Yüzi münevver nūr ile ‘ışk baħrine düşmüş gider
- 732 Muhyi’ d-dīn imdi kıl niyāz⁵⁶⁴ emr-ile seyr et kış u yaz
Emr oldı çün keşf oldı rāz ‘ışk baħrine düşmüş gider

**BEYÂN-I TABAKÂT-I CÜNDİ’LLÂHÜ VE TAŞARRUFÂT-I NAŞR-I
HİZBU’LLÂH-I TE‘ÂLÂ⁵⁶⁵**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 733 Dil ü cān muntaẓır olup bu gönül Hızır ārzūlar
Şu kutbuñ yüzini görüp dil ü cān Hızır[ı] ārzūlar
- 734 Gider ‘ışk eline Toli diler kim anda biline
Yürür mestāne yoluna dil ü cān Hızır ārzūlar
- 735 Çü şevkuñ taş[ı] söyletdi bu ‘ışkuñ gönli⁵⁶⁶ ağlatdı
Aña toğrı yolu öğretti dil ü cān Hızır ārzūlar
- 736 Beni çün kıldılar hayrān erenler[i] édüp seyrān
Toli eşügi Hızıra dān dil ü cān Hızır ārzūlar⁵⁶⁷

⁵⁶² dilüñi: dilini A.

⁵⁶³ her yerlere: her yere A.

⁵⁶⁴ kabl-i niyāz: bī-niyāz S.

⁵⁶⁵ Beyān-ı Tabakāt-ı Cündü’llāhü ve Taşarrufāt-ı Naşr-ı Hizbu’llāh-ı Te‘ālā: Beyān-ı Tabakāt-ı Cündü’llāhü ve Taşarrufāt-ı Zümre-i Hizbu’llāh S.

⁵⁶⁶ gönli: gönül S.

⁵⁶⁷ dān: tan S./ eşügi: işigi S.

- 737 Yèdiler Dörtler ü Üçler ki eşdür bunlara Bèşler
Çü yoldaş bunlara Kırklar dil ü cān Hızır ārzūlar
- 738 Hāvāriyyūn ilen gezer hicāba nūcebā dā'im⁵⁶⁸
Gezerler şark ilen ġarbı dil ü cān Hızır ārzūlar
- 739 Yemen èline⁵⁶⁹ varurlar Nūkebā ile Ümenā
Gezer Hind ü 'Aden èlin dil ü cān Hızır ārzūlar
- 740 On ikidir dahı toköz hem altmışdur dahı üç yüz
Bulardan ġayrı yèdi yüz dil ü cān Hızır ārzūlar
- 741 Ümenālar gey uludur bu efrād özge yolıdur
Ki kūtbuñ cümle kulıdur dil ü cān Hızır ārzūlar
- 742 Bular kulluk eder kūtba ki birisi⁵⁷⁰ hizmetde
Kamusı kūtbuñ emrinde dil ü cān Hızır ārzūlar
- 743 Bulardur kūtba hem leşker kapusunda olup kullar
Cihāna toptolu bunlar dil ü cān Hızır ārzūlar
- 744 Biri birin bunlar bilür göz açınca varur gelür⁵⁷¹
Ki kandan dilese gelür dil ü cān Hızır ārzūlar
- 745 Gelür her biri bir milkden bulurlar her şabāh kūtbi
Ki hāşşü'l-hāş durur bunlar dil ü cān Hızır ārzūlar
- 746 Cihānı hep gezer bunlar bozılmış işi düzerler⁵⁷²
Hakkuñ kudret eli bunlar dil ü cān Hızır ārzūlar
- 747 Velī efrād karışmazlar⁵⁷³ bular her dem bulışmazlar
Vèrişüp hem alışmazlar⁵⁷⁴ dil ü cān Hızır ārzūlar

⁵⁶⁸ gezer: varur S. Gezmek fiili lokatif ya da belirtme eki alan sözcüklerle kullanılmasına rağmen, *hicāba gezmek* sözcük grubu değiştirilmedi. / ilen: ile S.

⁵⁶⁹ èline: iklîmine S.

⁵⁷⁰ birisi: her birisi S.

⁵⁷¹ bunlar: bular S./ gelür: bulur S.

⁵⁷² işi düzerler: iş düzer bunlar S.

⁵⁷³ karışmazlar sözcüğünde ش harfinin noktaları unutulmuş.

⁵⁷⁴ vèrişüp hem alışmazlar: dirişüp hem ilişmezler S.

748 Bi-ḥamdi'llāh ki ben vardum ricāl-i ḡaybı hep gördüm
Çü kuṭbuñ ayağın öpdüm dil ü cān Hızır ārzūlar

749 Bu Muḥyi'd-dīn diler yārı kul oldum kuṭba çün Bārī
Naşīb êtdi⁵⁷⁵ baña dīdārı dil ü cān Hızır ārzūlar

**BEYÂN-I CEM'İYYET-İ GÜRŪH-I EHLU'LLĀH U ŞOḤBET⁵⁷⁶-İ 'ĀŞIK
PAŞA PERVERDE'-İ HIZIR HĀN**

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

750 Yine 'ışk güneşi toğdı koyuban Hızır öñinde baş
Deñizler kuşıdur İlyās dil ü cān Hızır ārzūlar

751 Tūlū' êtdi çü devlet güneşi⁵⁷⁷ pervāz urdı bu cān kuşı
Şular yolu gözüm yaşı dil ü cān Hızır ārzūlar

752 Anuñ ḥūb yüzini gören sa'ādet milkine èren
Varuñ şükrānlar⁵⁷⁸ vèren dil ü cān Hızır ārzūlar

753 Sürildi şoḥbet ü demler ki⁵⁷⁹ cem' oldı şu ḡaybīler
Cemāl-i Hızırı görenler dil ü cān Hızır ārzūlar

754 Daḡı ıslāḥ eden nefsi Ḥaḡḡa⁵⁸⁰ toğrı varan yolu
Hızır peygamberüñ kulu dil ü cān Hızır ārzūlar

755 Odur perverdesi Hızıruñ kulu hem ḡalifesi anuñ⁵⁸¹
Paşamdur⁵⁸² 'āşıkı Hızıruñ dil ü cān Hızır ārzūlar

756 'Aceb ḡāl oldı kim baḡr-i muḡīt oldı 'ayān ol dem
Ki 'Āşık Pāşam erişdi dil ü cān Hızır ārzūlar

⁵⁷⁵ êtdi: it S.

⁵⁷⁶ Ehlul'llāh u Ḡaybiyān u Şoḥbet S.

⁵⁷⁷ güneşi: şemsi / urdı bu cān kuşı: urdı cān kuşı S.

⁵⁷⁸ varuñ şükrāneler: varın şükrāneye S.

⁵⁷⁹ ki: çü S.

⁵⁸⁰ Yönelme eki ' ile yazılmış.

⁵⁸¹ anuñ: onuñ / perverdesi: pervesi / ḡalifesi: ḡalfesi S.

⁵⁸² Sözcükteki ' harfleri yazılmamıştır.

- 757 Çü⁵⁸³ ‘Āşık Pāşā bir kândur⁵⁸⁴ bu yolda gey ‘ālīşāndur
O kuldur Hızır sultāndur⁵⁸⁵ dil ü cān Hızır ārzūlar⁵⁸⁶
- 758 Benüm gönüm gelür cūşa paşam dā’im gelür bunda
Haber vērür Hızır Hāndan dil ü cān Hızır ārzūlar
- 759 Kanı seyyāh-ı ‘ışk olan ki nūr tağlarını gören
Ki Hızıra kul olup kalan dil ü cān Hızır ārzūlar
- 760 Şu Rūm abdālları kim var Hāmīd Aydında olurlar
Ki her milke varur bunlar dil ü cān Hızır ārzūlar
- 761 Bir āvāz ērdi hātifden ki ērdi derdine⁵⁸⁷ dermān
Çü gördüm geldi Hızır Hān dil ü cān Hızır ārzūlar
- 762 Bu Tolinuñ ne derdi var Hızır gibi penāhı var
Kim ol hān gibi kimüñ var dil ü cān Hızır ārzūlar

**RUMŪZ-I ŞOĞBET-İ EVLİYĀ VE Bİ‘AT-I SERVER-İ ENBİYĀ ‘ALEYHİ’Ş-
ŞELĀM⁵⁸⁸**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 763 Gönül bunda karar ētmez dil ü cān Hızır ārzūlar
Hızır Hānı arar tūrmaz dil ü cān Hızır ārzūlar
- 764 Çü ‘āşıklar ırak olmaz ki ma‘şūk anı unutmaz
Bu Toli himmete toymaz dil ü cān Hızır ārzūlar
- 765 Velī cehd ēt bulışı gör ki dünyāda bilişı gör
Erişüben girişı gör dil ü cān Hızır ārzūlar
- 766 Hızır Hān kulıyam ben de ünetdüm⁵⁸⁹ ‘ışkı bağında
Yürürem Hızır yolında dil ü cān Hızır ārzūlar

⁵⁸³ çü: ki S.

⁵⁸⁴ kân: hān S.

⁵⁸⁵ Hızır sultāndur: Hızır Hān şultān S.

⁵⁸⁶ 756. ve 757. beyitler S çalışmasında yer değıştirmiştir.

⁵⁸⁷ derdine: derdüne S.

⁵⁸⁸ Rumūz-ı Şoğbet-i Evliyā ve Bi‘at-ı Server-i Enbiyā Şalla’llāhu ‘Aleyhi’şşelām

⁵⁸⁹ ünetdüm: öterem S.

- 767 Kimi gözler deñizde ol ki Hindistānı gözler ol
Hakkuñ emriyle söyler ol dil ü cān Hızır ārzūlar
- 768 Göründi Hācī Bektāşum ayağına yüzüm sürdüm
Receb ayında çün gördüm dil ü cān Hızır ārzūlar
- 769 Erenler meclisi ‘ālī derūnīlen içi Toli⁵⁹⁰
Kamu peygamberüñ kulu dil ü cān Hızır ārzūlar
- 770 Çü Seyyīd Gāziyi gördüm ki Monlā Hünkārı⁵⁹¹ buldum
Dağı h^yāce Faḫīh⁵⁹² gördüm dil ü cān Hızır ārzūlar
- 771 Erenler cümle uçdılar varuban Kudse erişdiler⁵⁹³
Nebīlerle buluşdılar dil ü cān Hızır ārzūla
- 772 Göründi Mescid-i Akşā dağı ol Kubbe-i Şahrā
Halīlu’llāh ile Mūsā dil ü cān Hızır ārzūlar
- 773 Pes andan cümle göçdiler göz açınca erişdiler
Medīne şehrine bunlar dil ü cān Hızır ārzūlar
- 774 Resūlu’llāha vardılar kamu⁵⁹⁴ yüz yere urdılar
Çü tekrār bi‘āt etdiler dil ü cān Hızır ārzūlar
- 775 Yetišdi cezbe’-i raḥmān tecellī cilve vü cevelān
Ki nūrın feyz eder⁵⁹⁵ Sübhānī dil ü cān Hızır ārzūlar
- 776 Kapılup cümle mest oldu erenler küllī hest oldu
Temāşāgāh-ı dost oldu dil ü cān Hızır ārzūlar
- 777 Bu Toli bār-gāh kurdı bu dem Hızıruñ yüzün gördi
Ayağına yüzün sürdi dil ü cān Hızır ārzūlar

⁵⁹⁰ ‘ālī derūnī ilen içi toli: ‘ālī derūnī nūr ile toli S.

⁵⁹¹ Monla Hünkār: Molla-i Hünkār S.

⁵⁹² Faḫīh: Faḫı S.

⁵⁹³ erişdiler: düşdiler S.

⁵⁹⁴ Metinde *kamu mu* şeklinde yazılmış.

⁵⁹⁵ eder: idüp S.

BEYÂN-I TAYY KERDEN HİZİR HÂN Ü DİL-İ NEHR-İ NİL Ü
MAHLŪKAT-I BAHR-I ‘UMMÂN⁵⁹⁶

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 778 Cihānı seyr éder Toli olup cân u dili hayrān
Düzer ‘ışk yolların Toli olup cân u dili hayrān
- 779 Çü himmet kıldı sultānum gönülden gitdi teşvīşüm
Oñardı Haqq benüm işüm olup cân u dili hayrān
- 780 Tüter cānda anuñ ‘ışkı kim ola bile bu remzi
Uçar kuşa yéter eli⁵⁹⁷ olup cân u dili hayrān
- 781 Toli bu nāme[yi] yazdı ki bendi kendüden çözdü
İşini kendüsi düzdü Toli oldu yine hayrān
- 782 Toli Nil şuyına düşdü ki gavgā başına üşdü
Hemān-dem Hızıra bulışdı olup cân u dili hayrān
- 783 Alup at ardına vardı deñizler içine girdi
‘Acāyibler seyr kıldı Toli oldu yine hayrān⁵⁹⁸
- 784 Deñiz halkı kamu şāf şāf gelüp öñinde yüz urur
Hızır Hāna tapu kılur Toli oldu yine hayrān
- 785 Hızır peygamberi gördüm yürür Kāfdan Kāfa hükmi
Ki her millet aña mahkūm Toli oldu yine hayrān
- 786 Gelür gördüm Hızır Hānı yürür öñince bir Hindī
‘Arab éline ol Hindī kılur dermān⁵⁹⁹ éder fermān
- 787 Eyā Hızırı gören gözler anuñ ile olan sözler
Gönül dā’im anı özler Toli oldu yine hayrān
- 788 Görürem anı kuş gibi Tolınuñ vakti hoş gibi
Ki her dem aña tüş gibi Toli oldu yine hayrān

⁵⁹⁶ Beyān-ı Tayy Kerden Bā-Hızır Hān ve Seyr-i Şehr-i NİL ü Maḥlūkāt-ı Baḥr-ı ‘Ummān S.

⁵⁹⁷ eli: toli S.

⁵⁹⁸ Bu beyit yalnızca A nüshasında yer almaktadır.

⁵⁹⁹ dermān: hükmi S.

- 789 Toli çün bunda ālīdūr Hūdā katında uludur
Çü Hızıruñ toğrı kulıdur Toli oldı yine hayrān
- 790 Oqu bu ismi ol yoldaş olup ğaybīlere hāldaş
Erenler dēdilerse baş Toli oldı yine hayrān
- 791 Kanad urınur ol nūrdan ki kanda dilese varur
Çü bir demde varur gelūr Toli oldı yine hayrān
- 792 Çerağın Hızır yandurmuş şarāb-ı ‘ışka kandurmuş
Ki himmet atına binmiş Toli oldı yine hayrān
- 793 Bekā ēline ol varmış rızā iklīmine girmiş
Tecellī milkini görmüş Toli oldı yine hayrān
- 794 Bu Muḥyi’-d-dīn olur mihmān Hızır kapusına der-bān⁶⁰⁰
Bi-ḥamdü’lilāh ēdüp⁶⁰¹ dermān Toli oldı yine hayrān

**BEYĀN-I SEYR-İ DERYĀ-YI ‘UMMĀN VE ĀMEDEN-İ RİCĀL-İ
ĠAYB⁶⁰² VE HIZIR ḤĀN**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 795 Bu dem cūş eyleyüp deryā görindi bize ol sultān
Yüz urup qarşu varıldı görindi gözüme ol ḥān
- 796 Sözümi söyledüm ol dem ser-encāmumı ‘arz ētdüm
Ne emr ēderse ben tutdum görindi gözüme ol ḥān
- 797 O deryāya erişenler ki ser-ḥoş oldılar anlar
Hızır Ḥāna vērüp cānlar görindi gözüme ol ḥān
- 798 Çü deryā üzre yürüdi cihānı nūrı bürüdi⁶⁰³
Ki nice mürde dirildi görindi gözüme ol ḥān
- 799 Yēdildi Yēdiler Üçler hemān ‘ummāna yürindi
Hızır kulları bilindi görindi gözüme ol ḥān

⁶⁰⁰ der-bān: dermān S.

⁶⁰¹ ēdüp: ider S.

⁶⁰² ricāl-i ğayb: ricālū’l-ğayb S.

⁶⁰³ yürüdi: yürürdi S./ bürüdi: bürürdi S.

- 800 Seherde geldi erişdi götürüp⁶⁰⁴ el du‘ā kıldı
Hemān-dem şihhat⁶⁰⁵ erişdi görindi gözüme ol hān
- 801 Şerāb-ı ‘ışk çün içdüm kanat urubanı⁶⁰⁶ uçdum
Heveslerden kamu geçdüm görindi gözüme ol hān
- 802 Hevāda seyr eder ol hān görüp kaldum anı hayrān
Bize feyz eyledi ihsān görindi gözüme ol hān
- 803 Hevādan indi yürüdi yēr ü gök cümle nūr oldu
Dil ü cān pür-sürür oldu görindi gözüme ol hān
- 804 Nice yıllar kılup zārī ki buldum ‘aql ilen⁶⁰⁷ anı
Dahı gerçek erenleri görindi gözüme ol hān
- 805 Bu Muhyi’d-dīn erüp gine⁶⁰⁸ yetişdi baħr-i ‘ummāna
Erişdi ol Hızır Hāna görindi gözüme ol hān

BEYĀN-I SEYR-İ SERENDİL Ü İKLİM-İ CİNNİYÂN VE DİYÂR-I ÇİN
Ü HİTĀY⁶⁰⁹ Ü BA‘Z-I EKĀLİM⁶¹⁰

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 806 Bir şevk görindi gözüme derdüme bu dermān yeter
Pertev tokındı yüzüme derdime⁶¹¹ bu dermān yeter
- 807 Yolum uzak şanma yakın iş başa düşdi gey şakın
Himmet yarağın gel taşkın derdime bu dermān yeter

⁶⁰⁴ götürüp: getürüp A. A nüshasında *getürmek* şeklinde yazılmıştır; ancak anlam açısından *götürmek* şekli daha uygun olduğundan S çalışmasındaki şekli esas alındı.

⁶⁰⁵ şihhat: şöhet S.

⁶⁰⁶ urubanu: açubanı S.

⁶⁰⁷ zārī: zāyī S./ ‘aql ilen : ‘ışk ilen S.

⁶⁰⁸ Metinde kâne şeklinde yazılmıştır; ancak anlam açısından uygun olmadığı için düzeltildi.

⁶⁰⁹ Metinde Hıttan şeklinde yazılmıştır.

⁶¹⁰ Ekālīm:Ekālīm -i Cihān S. Bu bölüm ve bundan sonra gelen *Beyān-ı Mülākāt-ı Tabākāt-ı Gaybiyyān vü Dīl-i Afārit vü İklīm-i Periyān* bölümü diğer çalışmada kullanılan nüshalarda farklı yerlerde bulunmaktadır; ancak çalışmayı yapan kişi bu durumu fark edememiş, söz konusu olan bu iki bölüm metinde (S çalışması) iki defa yazılmıştır.

⁶¹¹ ى ile yazılmış.

- 808 Çıkđum Serendīl⁶¹² ıağına hem ıarbe aldum elüme
Girdüm o cinnī òline derdime bu⁶¹³ dermān yèter
- 809 Kāf ıağına vardum yakın iş başa⁶¹⁴ düşdi gey şakın
Hāřıl olup ‘ayne’l-yakīn derdime bu dermān yèter
- 810 Kara deñizler geçmişem bunca ‘acāyib görmüşem
Esmā ile⁶¹⁵ ıayy etmişem derdime bu dermān yèter
- 811 Çīn òline girdüm hemīn oldu Hııāyda çok akın⁶¹⁶
Ser-bāz olup oldum güzīn derdime bu dermān yèter
- 812 Ėrdüm beden seyrānına çıkđum erenler taııtına
Bađđum bu ‘ıřķ divānına derdime bu dermān yèter
- 813 Kamu cihānda bilinür Kāfdan Kāfa hep söylenür
Kanda dilerse bulunur derdime bu dermān yèter
- 814 Tıolı yine çün mest olur ol Hızır Hān himmet kıılır
Derdine hem dermān bulur derdime bu dermān yèter

**BEYĀN-I MÜLĀKĀT-I TABĀKĀT-I ĖAYBĪYYĀN VE DĪL-İ ‘AFĀRĪT
VE İKLĪM-İ PERĪYYĀN⁶¹⁷**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 815 Tıolı dēr kim ferāh düřđüm çün Ėrdi derdime dermān
Ki Ėaybīlerle bulıřđum yètiřdi derdime dermān
- 816 Tıolı Hızırıuñ yolın ıutar uçar kuşa Ėrür yèter
Aıılmış okları ıutar yètiřdi derdime dermān

⁶¹² Serendil sözcüğünün son hecesinde –dil hecesinin yazımında ı kullanılmış.

⁶¹³ Metinde çü şeklindedir; ancak bu bir redif olduğu için diğer beyitlere bakılarak bu şeklinde düzeltildi.

⁶¹⁴ başa: başuma S.

⁶¹⁵ ile: ilin S.

⁶¹⁶ Hııā yere çok akın: Hııāyda çün akın S.

⁶¹⁷ Bu bölüm ve bir önceki *Beyān-ı Seyr-i Serendil ü İklīm-i Cinniyān ve Diyār-ı Çīn ü Hııāy ü Ba‘z-ı Eķālim* bölümü S çalışmasında *Beyān-ı Temekkün-i Maķām-ı İtlāk ve Resīden Be-Evc-i ‘Ālem-i İstiĖrāk* bölümünden sonra da tekrar edilmiştir.

- 817 Gezer ol cümle deryâyı taluban ol yüzer⁶¹⁸ gâhî
Dilinde Hızır esmâsı yetiştirdi derdime dermân
- 818 Toli çün erüben yeter gemi kim⁶¹⁹ ğark ola tutar
Anı ğarkdan halâs eder yetiştirdi derdime dermân
- 819 Toli Kâf tağına girdi dahı ‘ifritlere vardı
Kamu perîleri gördi yetiştirdi derdime dermân
- 820 Toli yüzün yere süre ki secdesinde sır görür
Erenler kâdadur bilür yetiştirdi derdime dermân⁶²⁰
- 821 Toli dâ’im olur konuk Toli maqbûldür er tanıķ
Tolınuñ göñlidür şınuķ yetiştirdi derdime dermân
- 822 Hüdâdan emr ilen⁶²¹ yürür Ledünn ‘ilmini ol bilür
Mekân-ı Hızır ol bulur yetiştirdi derdime dermân
- 823 Toli eyedür Hızır çün gördüm ki bir yol üzre pes tırdum
Boz atlu hem yeşil tâclu yetiştirdi derdime dermân⁶²²
- 824 Acu tatlu durur sözüm erenlere türâb yüzüm
Nazar ğayba kılar gözüm yetiştirdi derdime dermân
- 825 Bu Muhyi’ d-dîn bilür yolın düzer ‘âşıķlaruñ göñlin⁶²³
Yazar buyruķlaruñ Hızıruñ yetiştirdi derdime dermân

**BEYÂN-I ŞEREF-İ VAKT-İ SEHER VE MÜLÂKÂT-I HIZIR NEBİ VE
HUŞÛL-İ TECELLİ-İ İLÂHÎ**

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

- 826 Beni gözle seher vaktinde dedi
Cemâlün ‘arz eder ol dost dediler
Atum izin bilürsen izle dedi
Cemâlün ‘arz eder ol dost dediler

⁶¹⁸ taluban yüzer: talıban bozar S.

⁶¹⁹ kim: çün S.

⁶²⁰ süre: sürdi S./ görür: gördi S./ kâdadur bilür: kânda dirildi S.

⁶²¹ ilen: ile S.

⁶²² eyedür: der S./ atlu: atlar S.

⁶²³ bilür: bulur S./ göñlin: gülün S.

- 827 Seherde etti baña ol işāret
O sâ‘atde erişdi çün⁶²⁴ hidāyet
Baña çün söyleyüp kıldı beşāret
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler
- 828 Seher vaktinde oldı çok kerāmet
Yıkılmışlarum oldı hep⁶²⁵ ‘imāret
Yetişdi Cezbetu’llāh bī-nihāyez
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler
- 829 Tecellī eyledi gönlüme dildār
Kanı ‘ālemde bir yār-ı vefādār
Hızır Hān sevgisidür gönlüme yār
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler
- 830 Niceler geldi geçdi görmediler
Tecellī nūrına hīç ermediler
Hızır Hānı arayup bulmadılar
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler
- 831 Naşīb etti baña Hakk görmesini
Ki her⁶²⁶ kıanda olursa bilmesini
Elin öpüp ebed kıl olmasını
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler
- 832 Bu Muhyi’d-dīn şükr kıılır Hüdāya
Ki şaldı nūr-ı Hakk üstine sāye
Dem-ā-dem cezbe erür⁶²⁷ bī-nihāye
Cemālün ‘arz eder ol dost dēdiler

BEYÂN-I AḤVĀL-İ ṬABĀKĀT VE ŞÜRB-İ ṬABAQA-İ EFRĀD

Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ul

- 833 ‘Acāyib-kāndur evliyā bil ey cān⁶²⁸
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

⁶²⁴ çün: çok S.

⁶²⁵ oldı hep: hep oldı S.

⁶²⁶ ki her: her A.

⁶²⁷ erür: erdi S.

⁶²⁸ ‘acāyib-kāndur evliyā bil ey cān: ‘aceb kan durur evliyā iy cüvan S.

Erenler  turur⁶²⁹ h km eden der-cih n
Bil r sırlarını H d -yı cih n

- 834 Kimi  ayy eder kimisi oturur
Kimi otururken cem i⁶³⁰ g r r
Gezer ba z-ısı  alemi hep bil r
Bil r sırlarını H d -yı cih n
- 835 Dah  ba z-ı ma b b u  a ı  kimi⁶³¹
   yolında  ad  dur⁶³² her biri
Olur ba z-ı mecz b u s lik kimi
Bil r sırlarını H d -yı cih n
- 836 Niceler    m r idd r ir ad eder
Ki  alib olanlara imd d eder
   ke f-i  l h yye imd d⁶³³ eder
Bil r sırlarını H d -yı cih n
- 837 Kimi mest    ayr n u  az   durur
Kimi emr-i H   a muv f   dur[ur]⁶³⁴
Erenler    derg ha l y   durur
Bil r sırlarını H d -yı cih n
- 838 Nicesini  alemd  sult n k lur
H   u  k llarına    ferm n k lur
Kimi ehl-i  ayydur ki pinh n y r r
Bil r sırlarını H d -yı cih n
- 839 Erenlerde vardur    bir    ife
V r rl r vaz  fe cih n halk na
Hem olur  alife cih n milkine
Bil r sırlarını H d -yı cih n

⁶²⁹  turur: durur S.

⁶³⁰ cem i: cem i n S.

⁶³¹ S  alı masında bu d rtl    n c/a/b m sraları yer de i tirmi tir.

⁶³²  ad   dur:  ad   durur S.

⁶³³ imd d: i d d S. A n shasında bir  nceki dizedeki *imd d* s zc    ne bakılarak m stensih hatası yapılm   olabilir.

⁶³⁴ Metinde *dur*  eklinde yazılm  tır ancak redifin *durur* olması sebebiyle d zeltildi.

- 840 Hüdā emri ile yürür bunlar⁶³⁵
İrağa yakına hep eli⁶³⁶ érer
Nice ‘ālemde iş başarp düzer⁶³⁷
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān
- 841 Her işler ki ‘ālemde hep⁶³⁸ işlenür
O ğavşuñ kamu hük⁶³⁹ altındadır
Ki hem ol yed-i kudretu’llāh[da]dur⁶⁴⁰
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān
- 842 Bu ğavşuñ işine çü ‘aql éremez
Bile ola yüz yıl kişi bilemez⁶⁴¹
Hüdā anı göstermese göremez
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān
- 843 Çü biñ biñ tılsımāt elindedür
Hem ol ism-i a‘zam da dilindedür⁶⁴²
Erenler kamu anuñ emrindedür
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān
- 844 Déyelüm eşit imdi efrād sırrın⁶⁴³
Erenler içinde bulardur güzīn
Müyesser kıla Hakk yine görmesin
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān
- 845 Bular bahre beñzer ki bī-kenār⁶⁴⁴
Çü bir gizlü āyet ki bunlarda vār⁶⁴⁵
Ki ‘ilm-i ledündür bularda şi‘ār
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

⁶³⁵ yürür bunlar: yürürler bular S.

⁶³⁶ hep eli: eli hep S.

⁶³⁷ ‘ālemde iş başarp düzer: işi ‘ālemde bozup düzer S.

⁶³⁸ hep: hem S.

⁶³⁹ hük: hükmi S.

⁶⁴⁰ Metinde *kudretu’llāhdur* şeklindedir; ancak kafiye ve redif problemini çözmek için *kudretu’llāh[da]dur* şeklinde düzeltildi.

⁶⁴¹ yıl: biñ S. / ola: olsa S.

⁶⁴² elindedür: elinde durur S./ ism-i a‘zam da dilindedür: ism-i a‘zam dilinde durur S.

⁶⁴³ sırrın: sözün S.

⁶⁴⁴ bī-kenār: ol bī-kenār

⁶⁴⁵ var: hevār A. Anlam açısından daha uygun görüldüğü için *var* olarak değiştirildi.

- 846 Ne ḥüzn ü ne şādī⁶⁴⁶ ne ḥavf ü melāl
Ne sem‘ u ne görmek ne ğaflet kelāl
Beḳāya erüp oldılar ber-kemāl
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān
- 847 Taşarruf elinden bular göçdiler⁶⁴⁷
Rızā milkine varup erişdiler
Ḥaḳḳuñ pertevine çü tutışdılar
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān
- 848 Çü yokluk eline yürüdi bunlar⁶⁴⁸
Ki ḳudret şarābına kandı bunlar⁶⁴⁹
Geçüp dü-cihān lezzetinden bular
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān
- 849 Gehi tābi‘ gāh matbū‘ olur
Kimi gizlü kimisi meşhūr olur
Çü dā’im bular ḥüzn içinde olur
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān
- 850 Bular gāh ‘avāmla hem-dem olur
Görür görmeden⁶⁵⁰ gibi şorar tırur
Kemāhi her eşyayı ammā bilür
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān
- 851 Bular şüretā gerçi insāndur
Velī ma‘nīde genc-i pinhāndur
Bular zirā vaḥdetde yeksāndur⁶⁵¹
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān
- 852 Bularda kerāmet iñen çok durur
Velīkin ‘avāmāne cünbiş kıılır
Hem ehl-i sa‘adet muḳarreb durur
Bilür sırlarını Ḥüdā-yı cihān

⁶⁴⁶ S çalışmasındaki şeklini esas aldık.

⁶⁴⁷ göçdiler: geçdiler S.

⁶⁴⁸ bunlar: bular S.

⁶⁴⁹ bunlar: bular S.

⁶⁵⁰ görmeden: görmedük S. A nüshasında müstensih hatası yapılmış olabilir.

⁶⁵¹ A nüshasında redif *dur*, S çalışmasında redif *durur* şeklindedir. *insāndur* sözcüğü de *insān durur* şeklindedir S’de./ pinhāndur: pinhān durur S./ yeksāndur: yeksān durur S.

853 Bunlar⁶⁵² mäsivādan çün oldı halāş
Ki hāzretde olup eḥaşşı havāş
Silerler göñülden bular zeng⁶⁵³ ü pās
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

854 Hızır Hān bu esrārı yahşı bilür
Ki bir kez gören yüzün⁶⁵⁴ ‘āşık olur
Ebed kıl olup kâpusında kalur
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

855 Bu Muḥyi’-d-dīn anuñ yolında durur
Hızır ism-i dā’im dilinde durur
Dil ü cān anuñ ile zinde-dur[ur]⁶⁵⁵
Bilür sırlarını Hüdā-yı cihān

**BEYÂN-I İŞÂRET KERDEN-İ HÂZRET-İ MUŞTAFÂ VE MURTAZÂ VE
REMZ-İ BEŞÂRET-İ CÜLÛS⁶⁵⁶**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

856 Oturur ğavş tahtında erenler cümle katında
Erenler himmetile hem o tahtda oturam ben de⁶⁵⁷

857 Dil ü cān cümle ol êlde egerçi söylenür dilde
Erenler cümle şâdıkdur Hüdānuñ toğrı yolında

858 Rızā-yı ber-devām didār dēmişdür Tañrı va‘dinde
Rızā gözler hemān bunlar gerekmez cennet ü gülzār⁶⁵⁸

859 Bu sırruñ incedür yolu Süleymāndur bilen bunı
Muḥammed Muştafā ‘Alī beşâret kıldı bu demde

860 Tolu var imdi fāriğ ol ki vërme ğayra sen göñül
Çün olduñ Hızır Hāna kıl yêrũn var Tañrı katında

⁶⁵² bunlar: bular S.

⁶⁵³ zeng: reng S. S çalışmasında müstensih hatası olabilir.

⁶⁵⁴ yüzün: aña S.

⁶⁵⁵ Metinde *zindedür* şeklinde yazılmıştır; ancak vezin dolayısıyla *zinde durur* şeklinde aldık.

Muhtemelen müstensih hatası.

⁶⁵⁶ Beyân-ı işâret kerd-en-i hâzret-i Muştafâ ve Murtaza ve remz-i beşâret-i cülûs Ber-Mesned-i

Ğavşiyet-i Kübrâ S.

⁶⁵⁷ himmetile: himmetinde S./ tahtda: tahta S.

⁶⁵⁸ 858 a ve b S çalışmasında yer değiştirmiştir.

**BEYÂN-I BA‘Z-I ‘ACĀYİBÂT-I KEVN Ü MEKÂN Kİ VĀQİ‘ ŞOD
DER-MĀH-I RAMAŽÂN**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 861 Bu Ramažân ahirinde pes ‘aceb seyrân oldı bir hoş hāl⁶⁵⁹
Görüp ‘ayne’l-yaķın anda zuhūr êtdi nice ahvāl
- 862 Meger ol gēce Kadr oldı beni ‘ışķ odı yandurdı
Bu nefsum êllerün yakup beni ‘ām çün fener kıldı⁶⁶⁰
- 863 Çü ‘ışķ deryāsına girdüm aña hıç yokdur pâyân⁶⁶¹
Hem ol baħr içre turmayup yanar odlar olup sūzân
- 864 O baħrūñ kuşları çokdur gezerler durmayup kimi
Kimi yanup kül olurlar kimi uçup konar kimi
- 865 Ki dürlü dürlü sūretler deñiz içinde gezerler
Kimi kuş gibi uçarlar kimi âdem gibi söyler
- 866 Deñizde gördüm âdemler meleklerle gezer bunlar
Uçuban kimi seyr eder⁶⁶² gelüben kimisi gider
- 867 Ol elde tağ u taş yokdur ki düpdüz cümle şahrâlar
Çü yāķūt incü la‘l ile Tolidur cümle şahrâlar
- 868 Kenârında ağaçlar çok⁶⁶³ Tolidur dürlü yemişler
Kimi gelüp kimi gider hisâbsuz çok yeşil kuşlar
- 869 O kuşlar her biri bir ism okur turmaz eder seyrân
Varanlar eşidüp anı kalurlar cümlesi hayrân
- 870 O deryānuñ kenârında velī bir nesne var turur
Ki tağ gibi bir⁶⁶⁴ ahmer nūr turuban anda berķ urur

⁶⁵⁹ Bu Ramažân: Ramažân S./ pes: bir S./ seyrân: seyr S.

⁶⁶⁰ êllerün: illerin S./ ‘ām: hem S. A nüshasında müstensih hatası olabilir.

⁶⁶¹ Çü ‘ışķ deryāsına girdüm aña hıç yokdur pâyân: Çü gördüm ‘ışķı deryāsin anuñ yokdur pâyânı S.

⁶⁶² kimi seyr eder: seyr ider kimi S.

⁶⁶³ Ağaçlar çok: çok ağaçları S.

⁶⁶⁴ ki tağ gibi bir: ki bir tağ gibi S.

- 871 Kızıl nūr berķ urıcaķ pes ķamusın řu‘lesi bařar
Odı maķv eyleyüp cümle ķamusın kendüsi eder
- 872 Velī bundan ‘aceb bir nesne var kim tırmayup⁶⁶⁵ oynar
Aña ‘aķl ü fikr ermez bilinmez aña ĥadd miķdār
- 873 Bilinmez tağ mudur yā Kābe mi yāĥud şehir mi ol
Meger bir ķār-ı nūrdur berķ urur yerden göge dek ol⁶⁶⁶
- 874 Hemān-kim berķ ura⁶⁶⁷ ol nūr tolar cümle cihān andan
Çü berķ ura iner çıkar semāvāta bu yerlerden
- 875 Niceler anda varuban ķalurlarmıř ebed ĥayrān
Nicesi yine⁶⁶⁸ gelürler kimi yanar olur giryān
- 876 Gelür ol nūr içinden bir sada ki ammā⁶⁶⁹ feĥm olmaz
Eger fehm etse bir kimse ķalur anda ebed gelmez
- 877 Çıķar anuñ içinde⁶⁷⁰ bir güneř ķurřına beñzer nūr
Anuñ ĥıç yok durur rengi erenler nē’dügin bilür
- 878 O deryānuñ kenārında çü gördüm bir ağaç bitmiş
‘Aceb yapraķları vardur başı hem göge erişmiş
- 879 Kızıl altūndur evrāķı gümüřdür özdegi anuñ
Yemiři hep yeşildür hem budakları siyāĥ anuñ
- 880 Dibinde bir yeşil döşek döşenmiş anda çün tırrur
Daĥı şaf bağlayup leşker ĥesābsuz ķuřadup tırrur⁶⁷¹
- 881 Biñ ādem gölgelenür hem⁶⁷² varaķ gölgesine derler
Ol iķlīme varan ķiři bulur Ĥızıruñ demin derler

⁶⁶⁵ Metinde *tırmayur* şeklinde yazılmıştır. Muhtemlen müstensih hatasıdır.

⁶⁶⁶ Bu beyit S çalışmasında yer almamaktadır.

⁶⁶⁷ ura: urur S. A nüshasında muhtemelen bir alt mısradaki *berķ ura* sözcük öbeğinin olması sebebiyle hata yapılmıştır.

⁶⁶⁸ yine: gine S.

⁶⁶⁹ ki ammā: ammā ki S.

⁶⁷⁰ içinde: içinden S.

⁶⁷¹ Bu beyit S çalışmasından tamamlanmıştır.

⁶⁷² hem: bir S.

- 882 Ol ağacıñ dibinde⁶⁷³ hem çok ırmaqlar çıkup akar
Ol deryāya qarışurlar hem andandur deñiz dèrler
- 883 Ol ağacuñ dibinde hem melek insān turur hayrān
Hèsābsuz atlu hem yaya gelür gider èder seyrān
- 884 Tavāf èder melekler ol ağacı zıkr ile cümle
Ne şayılır ne bilinür hèsābını Hüdā bile
- 885 O nūruñ nice biñ insān öñinden hep geçer gelür
‘Alemler tutup ellerde yüz urup kimisi turur⁶⁷⁴
- 886 Kimi la‘l ü kimi yākut kimi altun kimi gümüş
‘Acebdür dilleri gāyet Hüdā çün böyle halk ètmüş
- 887 Ki var her fırkaya bir baş kalanı hep aña tābi‘
Yüz ururlar gelüp bile kaması emrine sāmī‘
- 888 Varanlara naşīb olur⁶⁷⁵ pes andan hāllü hālince
Ki qalmaz hīç biri maḥrūm erişür feyz⁶⁷⁶ yolınca
- 889 Gel ey Muḥyi’d-dīn imdi sen cihānda ‘ārif ol yūri
Naşībūñ Hızır Hāndandur ayağına yüzüñ⁶⁷⁷ süri

**BEYÂN-I ŞOḤBET-İ BA-MELĀ’İKE⁶⁷⁸-İ ĀSUMĀN VE BA‘Z-I RŪḤĀNİYĀN
VE ḤUŞŪL-I TECELLĪ VE İSTİĞRĀK-I CİSM Ü CĀN**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 890 Leyl ü nehār efğān u zār oldı benüm hālüm yine
İçdüm şarāb-ı ‘ışk çün mest ü ḥumār oldum yine
- 891 Seyr ü sülūk èder iken nefsum ḳodı yolda beni
Bunca zamān uydum⁶⁷⁹ aña aldārımış gördüm yine

⁶⁷³ dibinde: dibinden S.

⁶⁷⁴ ellerde: illerinde S./kimisi: kimi S.

⁶⁷⁵ olur: virilür S.

⁶⁷⁶ feyz: feyzi S.

⁶⁷⁷ yüzüñ: yüzün A. A nüshasında ك ve ن harflerinin karışması sonucu iyelik yerine belirtme eki getirilmiş, anlam kopukluğu yaratmamak için ikinci tekil şahıs iyelik eki olarak düzeltili.

⁶⁷⁸ ba- melā’ike: melā’ike S.

⁶⁷⁹ uydum: küydüm S.

- 892 Terk eyledüm bunları ben ‘ışk ehline gitdüm yine
Yoldaş baña ol Hızır Hân açdı yolum bu dem yine
- 893 ‘Uşşâkına èder nazar kıl bî-vefâdan sen hâzer
Çîn êline⁶⁸⁰ kıldum sefer emr êtdi Allāhum yine
- 894 Anda Hızır Hânı bulup fermân ne ise işledüm
Şimden gèrü baña ne ğam⁶⁸¹ ‘ayne’l-yaķın gördüm yine
- 895 Ben giderek oldum yaķın korkusu çokdur gey şaķın
Maķbulûñ⁶⁸² olma hâzîn cāndan haber bildüm yine
- 896 Terk eyledüm ikiligi geldi melekler bölügi
Hem anda Mañşūr içdügi hâş cur‘ādan içdüm yine
- 897 Kāmiller anda bî-‘aded sâķîlere yok hadd ü ‘add
Feryād êdüp dèdüm meded çün mest olup taldum yine
- 898 Behlül ü İbrāhim Cüneyd anda Hāsan Başrî bile
Veyse’l-Ķarānî hem bile şoĥbetde çün gördüm yine
- 899 Beşāmdaki ol Bāyezîd bû’l-hayr olan Sultān Sa‘îd
Ķıldı Bilāl himmet mezîd gèrü müserred⁶⁸³ oldum yine
- 900 Anda erenler içdiler ser-mest oluban düşdiler
Ķuşlar oluban uçdılar anlar ilen⁶⁸⁴ uçdum yine
- 901 Oldı tecellî ol zamān müstaĝraķ oldı cism ü cān
Ķılup yolına cān feşāñ⁶⁸⁵ varum fedā⁶⁸⁶ kıldum yine
- 902 Tolı çü sen divānesin dost şem‘ine pervānesin
Ol şem‘e gerek yanasın ol perteve yandum yine

⁶⁸⁰ Metinde *ehline* şeklinde yazılmış, ancak sefer etmek fiiliyle birlikte kullanıldığı için düzeltilmiştir.

⁶⁸¹ ne ğam: ğam A.

⁶⁸² maķbûlûñ: maķbûl isen S.

⁶⁸³ gèrü müserred: kertü mürîd S.

⁶⁸⁴ ilen: ile S.

⁶⁸⁵ A nüshasında *cān nişan* şeklinde yazılmıştır; ancak S çalışmasındaki *cān feşāñ* ifadesi anlam açısından daha uygun görülmüştür.

⁶⁸⁶ fedā: fidā S.

BEYÂN-I REFTEN BE-ZULMÂT VE DÎDEN-İ ÂB-I HAYÂT

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 903 Ben oldum nâgehân hasta ki olmazam melûl aşlâ
Göñül seyrân diler⁶⁸⁷ dosta ki olmazam melûl aşlâ
- 904 O gece kim maraž artdı çü derd üstine derd katdı
Bu rûhum êtdi cevelânı ki olmazam melûl aşlâ
- 905 Görürem cümle bu dünyâ ser-â-ser oldı bir deryâ
Hem anda meclis-i a'lâ ki olmazam melûl aşlâ
- 906 Erenler cümle cem' oldı Hızır Hân hem gelüp êrdi
Çü gaybîler kamu geldi ki olmazam melûl aşlâ
- 907 Çü zerrîn hayme kırıldı tecellî milki görildi
Bu 'ulvîyye⁶⁸⁸ cümle seyr oldı ki olmazam melûl aşlâ
- 908 Kimi atlu kimi yaya melekler söyledi baña
Görüben qalmışam ta'ña ki olmazam melûl aşlâ
- 909 Çü zulmâta varur yolum elüm aldı Hızır benüm
Hüdâ bilür benüm hâlüm ki olmazam melûl aşlâ
- 910 Açar âb-ı hayât anda açar şankim güneş nûrı
Aña baçar göñül gözi ki olmazam melûl aşlâ
- 911 Anı içen kimse⁶⁸⁹ ölmez kimesne sırrını bilmez
Cihânda kimse hod qalmaz ki olmazam melûl aşlâ
- 912 Aña İskender êrmedi murâdın vardı bulmadı
Naşîb olmadı görmedi ki olmazam melûl aşlâ
- 913 Bu 'âlemde nice bende varur çün⁶⁹⁰ tayy ilen anda
Gezerler şarkda vü⁶⁹¹ garbda ki olmazam melûl aşlâ

⁶⁸⁷ diler: ider S.

⁶⁸⁸ 'ulvîyye: 'ulvî S.

⁶⁸⁹ kimse: kişi S.

⁶⁹⁰ varur çün : varurlar S.

⁶⁹¹ vü: ü S.

- 914 Gel imdi sende⁶⁹² kāmīl ol Hızır Hān kandaş var bul
Açıla tā saña bu yol ki olmazam melûl aşlā
- 915 Bir ulu menzile vardum erenler toptolu⁶⁹³ gördüm
Çü himmet étdiler érdüm ki olmazam melûl aşlā
- 916 Ne yere istese varur nişānı var bilen bilür
Añı kāmīl olan görür ki olmazam melûl aşlā
- 917 Gel ey Toli yéter söyle bu kāl ü kīli terk eyle
Hızır Hān sırrını bekle ki olmazam melûl aşlā

**BEYÂN-I NÜZÛL KERDEN-İ MELEK-İ SEMÂVÎ⁶⁹⁴ VE HİMMET
KERDEN-İ HAZRET-İ SEYYİD GÂZİ**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 918 Bu rāh-ı ‘ışkuñ sırrını gösterdi hep bu dem baña
Bu ehl-i ‘ışk erkânını gösterdi hep bu dem baña
- 919 Nice şem‘e anlar yâkûp⁶⁹⁵ bunca şuşamış kandurup
Bu⁶⁹⁶ ism ile ‘âlemleri gösterdi hep bu dem baña
- 920 ‘İşkuñ yolına döşenüp bu gece şāme kuşanup
Hem hil‘at-i a‘lā naşīb şunıldı hep bu dem baña
- 921 Zerrīn sini gevher tabak oldu ziyāfet baña bak
Mağbullahüñdür yüzi aq gösterdi hep bu dem baña
- 922 Gökden melek indi revān müşkillerüm kıldı beyān
Oldı nice menzil ‘ayān gösterdi hep bu dem baña
- 923 Baña seni gerek dedüm dedi Hızır kayduñ⁶⁹⁷ yedüm
Vèrdi murādum Hakk benüm gösterdi hep bu dem baña

⁶⁹² da/de bağlacı metinde bitişik yazılmış.

⁶⁹³ toptolu: toptolu S.

⁶⁹⁴ semāvī: semāvātī S.

⁶⁹⁵ yakup. yâkût A. A nüshasında anlama uygun olması açısından sözcük *yakup* olarak değiştirildi.

⁶⁹⁶ Bu: bir S.

⁶⁹⁷ Metinde ك ile yazılmıştır; ancak Hızır’ın kayduñ ifadesi “Hızır’ın kaydını” anlamında kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle anlamına uygun şekilde değiştirilmiştir.

- 924 Seyyîd Ğāzi alup gider bir demde pes himmet eder
Hep varlığın ihsân eder gösterdi hep bu dem baña
- 925 Bizi erenler hep bilür her dem keremleri gelür
Her birisi himmet kılar gösterdi hep bu dem baña
- 926 Toli müdām hizmet eder Hızır⁶⁹⁸ yolın tutup gider
‘Älemleri seyrân eder gösterdi hep bu dem baña

BEYÂN-I TEVECCÜH KERDEN-İ EVLİYÂ VE ZUHÛR KERDEN-İ ESMÂ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 927 Erenler bize yüz tıtdı elif kim âdeme geldi
Bu esmâ hâmeye geldi erenler bize yüz tıtdı
- 928 Selâma geldi ‘âşıklar kelâma geldi ‘ârifler
Tolup nûr ilen⁶⁹⁹ gönüller erenler bize yüz tıtdı
- 929 Zuhûra geldi kudretler ‘ayân oldı çü hikmetler
Anı hep bildi kâmiller erenler bize yüz tıtdı
- 930 Erenler bildiler işi kıluban yüklerin yegini⁷⁰⁰
Kamu terk etti dünyâyı erenler bize yüz tıtdı
- 931 Bu Muhyi’ d-dîne çün nâgâh ‘inâyet eyledi Allâh
Hızır kıldı anı⁷⁰¹ agâh erenler bize yüz tıtdı

BEYÂN-I SEYR-İ ‘ÂLEM-İ MİŞÂL Ü REMZ-İ ‘ARZ-I CEMÂL

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

- 932 Gönül ‘ışkla⁷⁰² hem-dem oldı dèrler
Cemâlün⁷⁰³ ‘arz eder ol dost dèdiler

⁶⁹⁸ Hızır: Hızruñ S.

⁶⁹⁹ ilen: ile S.

⁷⁰⁰ yegini: yeyni S.

⁷⁰¹ Metinde *anı anı* yazılmıştır.

⁷⁰² ‘ışkla: ‘ışkuñla S.

⁷⁰³ cemâlün: cemâlin S.

Hayālī vehmi nef's bozdı⁷⁰⁴ dërler
Cemālūñ⁷⁰⁵ 'arz eder ol dost dëdiler

933 Erenler gavşa 'aşık oldı dërler
Ne 'aşık cümlesi kul oldı dërler
Cihānda hük-m-i cārī oldı dërler
Cemālūñ 'arz eder ol dost dëdiler

934 'Avāyıkdan bu Toli geçdi dërler
Mişal iklîmini seyr êtdi dërler
Anı bu menzile Hızır ilti dërler
Cemālūñ 'arz eder ol dost dëdiler

935 Ezelden baña dërler lā'übālī
Niceler perr açup pervāz urdı
Niceler yüzini toprağa sürdi
Cemālūñ 'arz eder ol dost dëdiler

936 Nêçeler anda 'izzet buldı dërler
Niceler dahı zillet buldı dërler
Melekler anda hayrān oldı dërler
Cemālūñ 'arz eder ol dost [dëdiler]⁷⁰⁶

937 Varup 'ilme'l-yaķīn çünkim bildüm⁷⁰⁷
Geçüp 'ayne'l-yaķīn⁷⁰⁸ anda gördüm
Temām Hāķķe'l-yaķīn⁷⁰⁹ dahı buldum
Cemālūñ 'arz eder ol dost dëdiler

938 Cihānı cān-ı Toli seyr kıldı
Kamu 'ālemleri 'ummānı gördi
Hızır peygambere çün kul vëildi⁷¹⁰
Cemālūñ 'arz eder ol dost dëdiler

⁷⁰⁴ Metinde *nefsi bürür* yazılmış; ancak biz redif ve anlam gereği *nefs bozdı* şeklinde düzelttik.

⁷⁰⁵ 932d, 933d, 934d, 935d, 936d, 937d, 938d cemālūñ: cemālın S.

⁷⁰⁶ *dediler* sözcüğü metinde yoktur; ancak rediften dolayı düzeltilmiştir.

⁷⁰⁷ yaķīn: yaķīnı S./ çünkim: çünki S.

⁷⁰⁸ 'ayne'l-yaķīn: 'ayne'l-yaķīnı S.

⁷⁰⁹ Hāķķe'l-yaķīn: Hāķķe'l-yaķīnı S.

⁷¹⁰ vëildi: yazıldı S.

BEYÂN-I ĞALEBE-İ PERTEV-İ SÜBHÂN VE İHÂTÂ'-İ CİHÂN U CÂN

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

- 939 Cân u gönül hicr elinden çok çok şikâyet eyledi⁷¹¹
Bu 'ışk elinde gördüğün bir bir hikâyet eyledi
- 940 Sevdî gönül çün bir güzel etmiş güzel anı ezel
Oldur⁷¹² kerîm ü lem-yezel fazl u 'inâyet eyledi
- 941 Bunca sefer kıldum bile seyr eyledüm kıldan kıla
Hâzretde bizi de⁷¹³ dile çünkim hidâyet eyledi
- 942 Deryâda bir atlu тұrur batmaz ayağı⁷¹⁴ ol yürür
Şahrâ gibi seyrân kılur bize himâyet eyledi
- 943 Mişkât-ı 'ışka⁷¹⁵ şa'sa'a cân milkini oldı muhît
Hem nûr u muşbân⁷¹⁶-ı cihân sırr[a] sirâyet eyledi
- 944 Ol pertevi cezb-i Hüdâ tutmuş⁷¹⁷ kıluban⁷¹⁸ evliyâ
İşrâk edüp vërür ziyâ rûha izâ'et eyledi
- 945 Ger evliyânun sırrını tuymak dilerseñ remzini
Artur gönülde hubbını böyle işâret eyledi
- 946 Hakk bunları kıldı kabûl dergâhına bulup vuşul
Şınmaz sözi bulur huşul bize beşâret eyledi
- 947 Toli bu dem fikr eyledi Hızır ismini zıkr eyledi
Allâh[a] çok şükr eyledi çü⁷¹⁹ Hakk ri'âyet eyledi

⁷¹¹ hicr: bu hicr S./ çok çok: çok S.

⁷¹² oldur: olur S.

⁷¹³ Metinde da/de bağlacı bitişik yazılmış.

⁷¹⁴ ayağı: ayağın A. *Batmak* geçişsiz bir fiil olması nedeniyle, buradaki belirtme ekli şekil düzeltilip yalın hale getirilmiştir.

⁷¹⁵ 'ışka: 'ışkdan S.

⁷¹⁶ muşbân: mişbâh S.

⁷¹⁷ Metinde *tolmuş* yazılmış; ancak *tolmak* geçişsiz bir eylem olduğu için düzeltildi ve S çalışmasındaki *tutmuş* şekli esas alındı.

⁷¹⁸ Metinde *kılubi* şeklindedir. Muhtemelen müstensih hatası var.

⁷¹⁹ çü: çün S.

BEYÂN-I İŞĀRET-İ BE-MAHV U FENĀ VE TERK-İ HUZŪZ⁷²⁰-I ‘ĀCİLE
VE HEME ŞENĀ⁷²¹

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 948 Gören⁷²² yüzini ol Hızır Hānun
 Kodum lezzetlerin işbu cihānuñ
 Kılup cānı fidā yolına anuñ
 Kodum lezzetlerin işbu cihānuñ
- 949 Ferāġat menziline buluban yol
 Dil ü cāndan saña ben olmuşam kul
 Hayālünle tölupdur⁷²³ işbu gönül
 Kodum lezzetlerin işbu cihānuñ
- 950 Kılāl⁷²⁴-i vaşluñ oldı āb-ı⁷²⁵ hayvān
 Şarāb-ı lā-yezālī oldı pinhān
 Dilersen⁷²⁶ kim olasın milke sulţān
 Koġıl lezzetlerin⁷²⁷ cān ü cihānuñ
- 951 Çü ‘ışkuñ cānum[a] bünyād urupdur
 Cemālün nūrı ilen⁷²⁸ şād olupdur⁷²⁹
 Yoluña cism ü cān Ferhād olupdur
 Kodum lezzetlerin işbu cihānuñ
- 952 Hümānuñ zıllını görmek dilerseñ
 Şu⁷³⁰ ‘Ankā ÷line varmağ dilerseñ
 Vücūduñ mahv-ender-mahv ÷derseñ
 Koġıl lezzetlerin cān ü cihānuñ

⁷²⁰ Huzuz: huţuţ S.

⁷²¹ heme senā: hemehā S.

⁷²² gören: görelden S.

⁷²³ tölupdur: tölıdur S.

⁷²⁴ kılāl: zülāl S.

⁷²⁵ Sonunda tamlama ى’si yerine ۞ harfi kullanılmıştır.

⁷²⁶ dilersen: dilerseñ S.

⁷²⁷ 950, 951 ve 952. dörtlüklerde *lezzetleriñ* şeklinde yazılmıştır; ancak “cihānın lezzetlerini” anlamında olması gerekmekte, sözcük belirtme ekine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle *lezzetlerin* olarak düzeltili.

⁷²⁸ ilen: ile S.

⁷²⁹ 951. dörtlük ile 952. dörtlük S çalışmasında yer değiştirmiştir.

⁷³⁰ şu: ki S.

- 953 O nūr ıağların[ı] ben seyr  delden
Dahı ‘ayne’l-hay tı ben g relden
Hay l  ⁷³¹ her nefes c na  olaldan
 odum lezzetlerin⁷³² i bu cih nu 
- 954 Bu s zler geldi   n⁷³³ c n n⁷³⁴  linden
Bu Mu yi’d-d n dem urur dost yolından
   pd r ol  ar b  H z r elinden
 odi⁷³⁵ lezzetlerin i bu cih nu 

**BEY N-I  MEDEN-  L V -YI MU HAMMED MU  AF  VE TECELL 
KERNEN-  H V YYET VE ‘ LEM ’S-SIRR VE’L-HAF ⁷³⁶**

M stef il n M stef il n M stef il n M stef il n

- 955 Ber  urd  n r  y z me geldi g rindi g z me
Pey amber   ol sanca ı geldi g rindi g z me⁷³⁷
- 956 Pey amber-i a ir zam n ‘     a a  amu cih n
Oldur H bibu’ll h hem n geldi g rindi g z me
- 957 K miller anda cem  olup ol⁷³⁸ H z r H n s  i olup
Ye il mu azzam ol ‘alem geldi g rindi g z me
- 958 N r ber  urur t  ber-felek ha ıldur ol y rde⁷³⁹ dilek
Hayr n  urur⁷⁴⁰ ins   melek geldi g rindi g z me
- 959 N g h tecell  eyledi anda h viyyet b - aded
 ıldı ‘in yet ol E ad geldi g rindi g z me
- 960 A dı g   l  y nesin feyz  tdi ‘i   serm yesin
 ald     devlet s yesin geldi g rindi g z me

⁷³¹ Burada ikinci tekil  ah s iyelik eki de il.

⁷³² Bir  nceki d rtl kte oldu u gibi burada da s zc k belirtmeli olarak d zeltilmi tir.

⁷³³   n:   nkim S.

⁷³⁴ c n n: c n S.

⁷³⁵  odi:  o  l S.

⁷³⁶ ‘ lem ’s-sirr u haf : ‘ lem ’s-sirr u a f  S.

⁷³⁷ 955 a ve b S  alı masında yer de i tirmi tir.

⁷³⁸ ol: hem S.

⁷³⁹ ha ıldur ol y rde: ha  l olur yirde S.

⁷⁴⁰  urur: durur S.

- 961 Muḥyi'd-dīn olmışdur Tōlī Hızıruñ ezeldendür kulu
İbn-i Velī sırr-ı 'Alī geldi görüindi gözüme

BEYÂN-I RUMŪZ-I MAḤABBET VE KŪNŪZ-I VAḤDET

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 962 Vèrelden göñlümi şol Hızır Hāna
Geçürmedüm bu 'ömrümin⁷⁴¹ yabāna
Beni aldamadı işbu zamāne
Vèrelden göñlümi şol Hızır Hāna
- 963 Çü söyler sözini cānān elinden⁷⁴²
Haber-dārdur göñül Hakkdan nebilerin⁷⁴³
Ferāgat menzīline yol buluban
Vèrüp göñlümi⁷⁴⁴ şol Hızır Hāna
- 964 Eli baĝlu kuluñ 'ālem Tolidur
Keremler sen şāhuñ⁷⁴⁵ dā'im yoludur
Saña hizmet kılañ ĝāyet uludur
Vèrelden göñlümi sen Hızır Hāna
- 965 Bu dem şāhum esirger ben kulını
Bilür sultān ĝarīb kullar hālını
Alur düşmişlerüñ dā'im elini
Vèrelden göñlümi şol Hızır Hāna⁷⁴⁶
- 966 Baña dünyā⁷⁴⁷ şol yeter ki dèrler
Tolī Hızıruñ kulıdır hep bilürler
Anuñçün himmet èderler erenler
Vèrilden göñlümi şol Hızır Hāna
- 967 Cihānı tayy ilen⁷⁴⁸ çün seyr èderem
Serāy-ı 'ışķda gör kim ben nederem

⁷⁴¹ 'ömrümin: 'ömrümi S.

⁷⁴² sözini: sözüni S./ ilinden: elinden S.

⁷⁴³ nebilerin: nebiden S.

⁷⁴⁴ Vèrelden göñlümi şol Hızır Hāna: Virüpdür göñli çün sen bī-nişāna S.

⁷⁴⁵ şāhuñ: şehüñ S.

⁷⁴⁶ vèrelden göñlümi : virüpdür göñli S.

⁷⁴⁷ dünyā: dünyāda S.

⁷⁴⁸ ilen: ile S.

Cemālī pertevine dem ururam
Vèrilden göñlümi şol Hızır Hāna

968 Bu ʿışkuñ baħrine dil zevrağ oldı
Hem aña⁷⁴⁹ cezbe nūrı revnağ oldı
Anı bu cezbeğe Hakk lāyık ètdi
Vèrilden göñlümi⁷⁵⁰ şol Hızır Hāna

969 Kilīd-i genç-i maħfī çün bulındı
Tılsım-ı ism-i aʿzam rāst bilindi
Rızā iklīmi pes zāhir görindi
Vèrilden göñlümi şol Hızır Hāna

970 Bu Muħyi'd-dīn[i] gör kim nètđi dèrler
Hızır Hān himmetile⁷⁵¹ yitdi dèrler
Tarīk-i Hakkı tekmīl ètdi dèrler
Vèrilden göñlümi⁷⁵² şol Hızır Hāna

BEYĀN-I SŪZ U FIRĀĞ-I EZ-ĀN BĪ-GĀNE-İ ĀFĀĞ

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

971 Firākuñdan dün u gün⁷⁵³ bī-ķarāram
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna
Şāhum⁷⁵⁴ ʿışkuñla her dem ġam-ġüsāram
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna

972 Senüñ şevkuñla zindedür dil ü cān
Olalıdan sevüñ göñlüme mihmān
Göñül āşüftedür çiger Toli ķan
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna

973 Göñül zaħmına vaşluñdur çü merhem
Ki varuban⁷⁵⁵ cemālüñ yine görem

⁷⁴⁹ hem aña: aña S.

⁷⁵⁰ göñlümi: göñlüñi S.

⁷⁵¹ himmetile: himmetiyle S.

⁷⁵² göñlümi: göñlini S.

⁷⁵³ dün ü gün şeklinde olması gerekirdi. ۛ yerine ۛ kullanılmış. Düzeltmiştir.

⁷⁵⁴ şāhum: şehüm S.

⁷⁵⁵ varuban: varup hūb S.

Ezelden şöyle düşmüşdür sitārem
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna

974 Göñül milkini sevgüñ kıldı ğāret
Getürelden şāhum⁷⁵⁶ saña irādet
Dil ü cān milki oldu pes ‘imāret⁷⁵⁷
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna

975 Hayālūñ cān ü dilden⁷⁵⁸ tutdı evṭān
Bilür kulları ḥālīn çünki sulṭān
Yürürem uşda giryān u ser-gerdān⁷⁵⁹
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna

976 Yakup ‘ışkuñ odı çün geçdi cāna
Ağup kanlu yaşum oldu revāne
Nèdelüm böyle getürdi⁷⁶⁰ zamāne
Vèrelden göñlümi sen bī-nişāna

977 Bu derd āh ü nāle⁷⁶¹ nice nice
Bu sevdālar uzağdur vara gēce
Hızır Hān yine bize bir yol açā
Vèrūpdür göñlüni sen bī-nişāna

978 Kaçan ola kılını yād èdesin
Kelāmuñ ile anı şād⁷⁶² èdesin
Bu virān göñlümi ābād èdesin
Vèrūpdür göñlüni⁷⁶³ sen bī-nişāna

979 Yine sevdāya şalduñ ben ğarībi
Benüm dertlerimüñ⁷⁶⁴ sensin ṭabībi
Budur ‘āşıkларуñ a‘lā naşībi
Vèrilden göñlümi sen bī-nişāna

⁷⁵⁶ şāhum: şehüm S.

⁷⁵⁷ Dil ü cān milki oldu pes ‘imāret: Velī cān milketi oldu ‘imāret S.

⁷⁵⁸ dilden: dilde S.

⁷⁵⁹ giryān u ser-gerdān: ser-gerdān u ḥayrān S.

⁷⁶⁰ getürdi: gösterdi S.

⁷⁶¹ derd āh ü nāle: derd ü āh u nāle S.

⁷⁶² anı şād: anı hem şād S.

⁷⁶³ göñlini: göñlümi S.

⁷⁶⁴ Metinde *dertlerimin* şeklinde yazılmıştır; ancak tamlayan durumunda olması dolayısıyla ilgi eki alması uygun görüldü.

980 Bu derdüñ hicri⁷⁶⁵ tā rūz-ı kıyāmet
Eger söyler isem bulmaz nihāyet
Qabūl ēt ben kılını⁷⁶⁶ eyle himmet
Vèrūpdür göñlüni sen bī-niṣāna

981 Bu Muḥyi'd-dīni sözinden bilesin
Hızır Hān himmetindendür göresin
O sulṭān[ı] göricek yüz süresin
Vèrūpdür göñlüni sen⁷⁶⁷ bī-niṣāna

**BEYÂN-I NÜŞİDEN-İ ŞARĀB-I BÎ'L-İMÂN Ü MÜMELLÎ VE MÜSTAĞRAK
ŞODEN Ü RÜ'YET-İ CEMĀL⁷⁶⁸**

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

982 'İṣkuñ şarābın içmişem n'ola⁷⁶⁹ gerek şimden-gèrū
Kamu hevādan⁷⁷⁰ geçmişem n'ola⁷⁷¹ gerek şimden-gèrū

983 'İṣkuñ meyinden bādeler içen olur divāneler
Şem'ünde çok pervāneler yansa gerek şimden-gèrū

984 Hürrem тұrur sulṭān eli anda erenler toptolu⁷⁷²
Hem şeyḥimūñ ḥükmi ulu olsa gerek şimden-gèrū

985 Şāhuñ cemāli şu'lesi tıldı cihān uçdan uca
Nūrın görenler pür-ziyā olsa gerek şimden-gèrū

986 Seyrānda gördüm bir cemāl yağmaladı cān u dili
Derde bıraktı cānumı n'olsa gerek şimden-gèrū

987 Hünkār kim⁷⁷³ eline varan Hızırūñ cemālini gören
Hem kapulup anda kalan kalsa gerek şimden-gèrū

⁷⁶⁵ derdüñ hicri: derd-i hicri S. Anlam açısından A nüshasındaki şekil uygun görülmemesine rağmen değiştirilmedi.

⁷⁶⁶ kılını: kuluñı S.

⁷⁶⁷ sen: ol S.

⁷⁶⁸ Beyān-ı Nüşiden-i Şarāb-ı 'İṣk-ı Māl-ā-māl ve Mümteli Rū'yet-i Cemāl-i Mümtelī ve Müstağrak Şuden S.

⁷⁶⁹ n'ola: n'olsa S.

⁷⁷⁰ hevādan: hevesten S.

⁷⁷¹ n'ola: n'olsa S.

⁷⁷² тұrur: durur S./ toptolu: toptolı S.

⁷⁷³ Hünkār kim: hünkāruñ S.

988 İçmiş bu Muhyi'd-dīn şarāb-ı 'ışkı tırur bezm-i elest
Pes tā ebed mest ü humār olsa gerek şimden-gerü

BEYÂN-I BA'Z-I 'ACĀYİBĀT 'ĀLEM-İ MĪLK Ü MELEKŪT VE
ĠARĀYİBĀT-I LEYLE'-İ KADR VE ZUHŪR-I ESRĀR-I CEBERŪT

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 989 Ramazān ayı⁷⁷⁴ ahirinde bir 'aceb hālet zuhūr etti
Cihān hep nūr ilen tıldı gönül gör kim neye erdi
- 990 Hüseyin ü Murtaẓā geldi bize çok himmet eyledi⁷⁷⁵
Hem ol gece kadr oldu⁷⁷⁶ gönül gör kim neye erdi
- 991 Dağı ol cum'a gecesı ki 'ālem cümle dil oldu
Kamusı Hakkı zıkr etti gönül gör kim neye erdi
- 992 Hem anda bir maḳām gördüm temāmet nūra müstağrak
Döşenmiş hem bir ak döşek gönül gör kim neye erdi
- 993 Döşek öninde var bir levḥ ki ol yāḳūt-ı aḥmerden
Melekler çevre kuşatmış⁷⁷⁷ gönül gör kim neye erdi
- 994 Ol levḥüñ⁷⁷⁸ yazusı altun yazılmış anda her meknūn
Gören kişi olur meftūn gönül gör kim neye erdi
- 995 Hızır anda tırur ḥāzır bu levḥe olmuş ol nāzır
Kimin yazar kimün⁷⁷⁹ kazır gönül gör kim neye erdi
- 996 Direkler bī-ḥesāb nūrdan urılmış göklere yerden
Geçüp nūr-ı semāvātdan gönül gör kim neye erdi
- 997 Nazar kıldum göge yere melekler bī-ḥesāb bile⁷⁸⁰
Giderüm gine ol ele gönül gör kim neye erdi

⁷⁷⁴ ayı: - S.

⁷⁷⁵ ü: - S./ çok: çün S.

⁷⁷⁶ kadr oldu: çü kadr oldu S.

⁷⁷⁷ çevre kuşatmış: çün kuşatmışlar S.

⁷⁷⁸ ol levḥüñ: olur Hakk S.

⁷⁷⁹ Aynı kelime, ۛ ve ۛ ile olmak üzere iki farklı şekilde yazılmış. S çalışmasında her ikisi de *kimin* şeklinde yazılmıştır.

⁷⁸⁰ bile: anda S.

- 998 Baña şeyhüm nazar kıldı çü⁷⁸¹ levhi anda gösterdi
Baña esmâlar öğretti dil ü cān gör neye êrdi
- 999 Dahı gördüm ki bir aķ nūr cihāna şu‘lesi tölmiş
Erenler ğavşa kıl olmuş dil ü cān gör kim⁷⁸² neye êrdi
- 1000 Dahı var bir yeşil deryā ki tağlar gibi mevci var
Cihānı şu‘lesi bürür gönül gör kim neye êrdi
- 1001 Dahı bir aķ deñiz gördüm tırur mevc urmayup epsem⁷⁸³
Ki nūrından kamaşur göz⁷⁸⁴ dil ü cān⁷⁸⁵ gör neye êrdi
- 1002 Dahı bir ulu tağ gibi görünür karşıdan bir nūr
Yere göge ziyā vērür dil ü cān gör neye êrdi
- 1003 Çü berķ urup yürür ol nūr kılur rüşen cihānı nūr⁷⁸⁶
Anuñ sırrın Hüdā bilür dil ü cān gör kim⁷⁸⁷ neye êrdi
- 1004 Çü gördüm bir kara bulut yüzinde ay güneş kursor⁷⁸⁸
Gibi var ola içinde dil ü cān gör kim⁷⁸⁹ neye êrdi
- 1005 Bir ulu nūrdur ol geldi ki zulmet ‘ālemi tıtdı
Cihānda kopardı gürledi gönül gör kim⁷⁹⁰ neye êrdi
- 1006 Biri birini maħv etti dil ü cān ü hem hem⁷⁹¹ aldı
Bu işüñ aşlını bildi gönül gör kim neye êrdi
- 1007 Gelüp şeyhüm beni gördi ki ben kulumı êrgürdi
Nice esrār bildürdi gönül gör kim neye êrdi

⁷⁸¹ çü: ki S.

⁷⁸² kim:- S.

⁷⁸³ Dahı bir aķ deñiz gördüm tırur mevc urmayup epsem: ‘Dahı bir aķ deñiz mevc urmayup epsem tırur gördüm S.

⁷⁸⁴ göz sözcüğündeki z’nin noktası unutulmuş.

⁷⁸⁵ dil ü cān: gönül S.

⁷⁸⁶ nūr: hep S.

⁷⁸⁷ kim: - S.

⁷⁸⁸ yüzinde ay güneş kursor: yüz biñ ay güneş kursor S.

⁷⁸⁹ kim: - S.

⁷⁹⁰ kim: -S.

⁷⁹¹ Hem hem: ğaber S. A nüshasında müstensih hatası olabilir.

- 1008 Melek insān ile ervāḥ ṭurur ḥayrān ḵamu eşbāḥ
Ricālu'llāh olup seyyāḥ dil ü cān gör neye érđi
- 1009 Ḷamu şems ile yılduzlar ḵamusı yér[e] inmişler
Semāyı bir güneş ṭutmuş dil ü cān gör nēye érđi
- 1010 Ḷurı yaş ṭağ u ṭaş soñra çü gördüm düpdüz oldı hep
Melekler bī-ḥesāb gördüm dil ü cān gör neye érđi
- 1011 İki güneş biri gökde biri yérde vērür şu'le
Yakındur biri birine dil ü cān gör neye érđi
- 1012 Görürem bir ḵara nūrı ki zāhir oldı 'ālemde
Cihānı şu'lesi başdı dil ü cān⁷⁹² gör kim neye érđi
- 1013 Cihānı zerre zerre hep çağırışup fiğān kıldı⁷⁹³
Cemādāt söyledi ḵamu dil ü cān gör neye érđi
- 1014 Gelüp şeyḥüm yine baña görmedüğimi gösterdi⁷⁹⁴
Ḥaḵḵa çok şükr ü ḥamd⁷⁹⁵ olsun dil ü cān gör neye érđi
- 1015 'Acāyib nesneler gördüm ki ta'bīr edemez bu dil
Çü budur 'ālem-i ḵudret dil ü cān gör neye érđi
- 1016 'Aḵl idrāḵ étmez⁷⁹⁶ anı çü bilmez 'ışḵ yolını
Buluban cezbe yolını dil ü cān gör neye érđi
- 1017 Bu Muḥyi'd-dīn çü⁷⁹⁷ olmuşdur 'avālim-i milk ü seyyāḥı
Hızır Ḥān açdı bu rāhı dil ü cān gör nēye érđi

**BEYĀN-I MÜLĀḶĀT-I HIZIR U İLYĀS VE ḶUTB-I CİHĀN VE SEYR-İ
SİDRETÜ'L-MÜNTEHĀ VE MELĀ'-İ A'LĀ VE 'ĀLEM-İ LĀ-MEKĀN**

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

⁷⁹² *dil ü cān* söz öbeği metinde *göñül* şeklindedir; ancak S çalışmasındaki şekli uygun gördük ve *dil ü cān* şeklinde düzelttik.

⁷⁹³ Cihānı zerre zerre hep çağırışup fiğān kıldı: Cihānı hep zerre zerre çağırışup kıldı fiğān anda S.

⁷⁹⁴ şeyḥüm yine baña görmedüğümü gösterdi: şeyḥüm baña yine görmedüğüm gösterdi çün S.

⁷⁹⁵ şükr ve ḥamd sözcükleri S çalışmasında yer değiştirmiştir.

⁷⁹⁶ idrāḵ étmez: derk idemez S.

⁷⁹⁷ çü: çün S.

- 1018 Hakkā şükür kim ben bugün Hızır Nebîye uğradum
Ser-mest ü hayrānum bugün gavş-ı hüdāya⁷⁹⁸ uğradum
- 1019 Gönlüm baña sorar haber kim Sidreye érdi neden
İlyās Nebî āmin dēdi ben şol du‘āya uğradum
- 1020 ‘Arz-ı semā kürsiyle ‘arş levh ü kalem her ne ki var
Kamu anuñ hükmindeür bu dem o hāna uğradum
- 1021 İşbu beden milkinde ben tayy ile çok seyrān édüp
İklīm-i cān ü dili bes⁷⁹⁹ kuṭb-ı hümāya uğradum
- 1022 Gavşuñ durur hükmi revān andan zemīn ü āsumān
Deryā kenārında ‘ayān Hızır Nebîye uğradum
- 1023 Cān u dili kıldum feşān ben hāk-i pāyına revān
Çünkim seherde nāgehān ol bī-nişāna uğradum
- 1024 Başdı bu yola çün kadem çekdi bu Muḥyi’d-dīn raḡam
Aña görinür dem-be-dem ol Hızır Hāna uğradum

MEDḤ-İ MAḤBŪB-I RŪḤĀNĪ VE ḤAMD-I MATLŪB-I SŪBḤĀNĪ

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1025 Gel ey cān milk-i sulṭānī gönül iklīmün hānı
Gerekmez sensizin baña cinānı⁸⁰⁰ hūr u rıdvānī
- 1026 Lebündür āb-ı hayvānī şaçuñdur leyl-i zulmānī
Yüzüñdür mahzar-ı envār dilüñ mühr-i Süleymānī⁸⁰¹
- 1027 Kemendi zülfinüñ büyü şanasın mişk-i ‘anberdür⁸⁰²
Çü Toli-veş⁸⁰³ gelür kaddüñ şehā serv-i Hırāmānī

⁷⁹⁸ hüdāya: şafāya S.

⁷⁹⁹ dili bes: dilde pes S.

⁸⁰⁰ cinānı: cinān u S.

⁸⁰¹ Metinde *Süleymān* şeklindedir; ancak anlam ve vezin problemini gidermek için *Süleymānī* şeklinde düzeltilmiştir.

⁸⁰² mişk-i ‘anberdür: misk ü ‘anberdür S.

⁸⁰³ Toli-veş: Tübā-veş S.

- 1028 Mecālüm kalmadı bi'l-lāh kıluram rûz u şeb biñ āh
Benüm hālümnden ol āgāh kı yandurduñ dil ü cānı
- 1029 Bu Muḥyi'd-dīne 'avn érđi Hızır Hāndan bu dem yine
Qabûl eyler anuñ emrin ne kim oldıysa fermān

**RUMŪZ-I AḤVĀL-İ QURB-İ NEVĀFİL VE ĀŞĀR-İ TAŞARRUFĀT-İ
İNSĀN-İ KĀMİL VE NŪMŪ-DĀR HIZR HĀN EZ-PERTEV-İ LĀ-MEKĀN⁸⁰⁴**

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

- 1030 Ol hān bize bir söyledi sırrıyla hoş nāz eyledi
Giryān olan 'āşıkları luṭfı ilen hoş toyladı
- 1031 Vêrdi vişāl şerbetin göster bu dil-i rif'atı⁸⁰⁵
Tutdırdı vuşlat lezzetin vaşlına çün tûş eyledi
- 1032 Ol lā-mekānuñ pertevin göster⁸⁰⁶ bize Hızır Hān
Pes oldı nūr-ı mün'akis deryā-yı dil hoş eyledi
- 1033 Şarābı lā-yezāliden çü tatmaz degme kimse hîç⁸⁰⁷
Her kim anı içdi ise ser-mest ü ser-hoş eyledi
- 1034 'Ārif olan meyl êtmedi ol māsivāya bir nefes
Ėren rızā iqlîmine ġayri ferāmûş eyledi
- 1035 Her kim serāy-ı 'ışkda mihmān oldı ise ḥākim olur
Kevneyne ḥükm eyler velī kendüyi ḥāmûş eyledi
- 1036 Qabzında taşarruf kamu cümle kerāmetler anuñ⁸⁰⁸
'Ālem eli altındadır ammā palās pûş eyledi
- 1037 Ḥaqq dēdi "bī-yubşirü bī- yanıku" ve "bī-yebtış" aña
Qılsa nidā hep eşidür bu varlığı gûş eyledi

⁸⁰⁴ Metinde bu başlık "*İşāret-i be-küşten-i nefis ve resten ez-kuyūd u ḥaram*" şeklindedir. Bir sonraki bölümün başlığı burada kullanılmıştır. Muhtemelen müstensih hatasıdır.

⁸⁰⁵ vişāl: vişāli S./ rif'atı: rif'atin S.

⁸⁰⁶ göster: gösterdi S.

⁸⁰⁷ Şarābı lā-yezāliden çü tatmaz degme kimse hîç: Hem ol şarāb-ı lā-yezāliden çü tatmaz degme kes S.

⁸⁰⁸ Qabzında taşarruf kamu cümle kerāmetler anuñ: Qabzındadır kamu taşarruf hep kerāmetler anuñ S.

- 1038 Muḥyi'd-dīn çün sefer⁸⁰⁹ ol Lī-ma'allāh èline
Hızır Nebī sāḳī olup cām-ı līḳa nūş eyledi

İŞĀRET-İ BE-KÜŞTEN-İ NEFS VE RESTEN EZ-ḲUYŪD U ḤARAM⁸¹⁰

Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün Müstef'ılün

- 1039 Dervişler eşidüñ beni bu demde ḳanda varmışam
‘Āşīḳlar ilen ṭayy édüp Ḳāf èlini seyr ètmişem
- 1040 Allāh baña ètdi meded gitdi yolumdan cümle sed
Kāmiller anda bī-‘aded derdüme dermān bulmuşam
- 1041 Anda ḳoyun ḳurbān èder gördüm ḥalāyık ser-te-ser
Bu nefsümi menḥarda ben erkānca ḳurbān ḳılmışam
- 1042 ‘İşḳ-ile ben yār olmuşam Manşūr gibi dār olmuşam
Ḳamu hicāplar ref‘ olup maḳşūda anda èrmişem
- 1043 Bil şeb-çeraḳdur⁸¹¹ evliyā dergāhda maḳbūl aşfiyā
Hem ism-i a‘zam bunlara keşf oldı ben rast bilmişem
- 1044 Hey yol ḳulı hey yol ḳulı meydān-ı ‘ışḳ ḡāyet ulu
‘Ālemlere ol ḥān Ṭolı ben aña ḳul yazılmışam
- 1045 Muḥyi'd-dīn ol ‘ışḳ èline var yürimez tā biline
Hızır göreni göricek ḳanda édügin bilmişem

BEYĀN-İ TEMEKKŪN-İ MAḲĀM-İ İṬLĀḲ VE RESĪDEN BE-EVC-İ ‘ĀLEM-İ İSTİḠRĀḲ⁸¹²

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1046 Yine mest oldı bu Ṭolı yètişdi derdine dermān
Şeçüp ol ḳāl ile ḳīli yètişdi derdine dermān

⁸⁰⁹ çün sefer: ider çün sefer S.

⁸¹⁰ Metinde bu başlık *Beyān-ı Temekkün-i Maḳām-ı İṭlāḳ ü Resīden-i Bāviḥ-i ‘Ālem-i İstiḡraḳ* şeklindedir. Bir sonraki bölümün başlığı burada kullanılmıştır. Muhtemelen müstensih hatasıdır.

⁸¹¹ şeb-çerāḳdur: şeb-çerāḡdur S.

⁸¹² Bu başlığın yer aldığı satır A nüshasında boştur. S çalışmasından tamamlanmıştır.

- 1047 Bu Tölinuñ durur devrân bu meydânda êder cevalân
Êder ‘âlemleri seyrân yêtişdi derdine dermân
- 1048 Çü günden güne şevk artdı benüm yolum buña yêtdi⁸¹³
Hoş oynadı ve hoş ôtdi yêtişdi derdine⁸¹⁴ dermân
- 1049 Bu Töli vardı bir êle getürdiler⁸¹⁵ el üstine
Êrişdi yine dostuna yêtişdi derdine dermân
- 1050 Bu Töli müşkülüñ dandı⁸¹⁶ semender-veş oda yandı
Çü kudret ‘âlemin gördi yêtişdi derdine dermân
- 1051 Erenler cümle geldiler yanan yeri süpürdiler
Külüm göge şavurdılar yêtişdi derdine⁸¹⁷ dermân
- 1052 Alup yêl külümü gitdi hemân ‘ummâna êrgürdi
Bu deryâ kaynadı taşdı yêtişdi derdine⁸¹⁸ dermân
- 1053 Deñizde bu külüm söyler balık altumda çok oynar
Gelüp her bir balık yalar yêtişdi derdüme dermân
- 1054 ‘Aceb vâkt idi ol devrân ‘aceb hâl idi ol seyrân
Bu işde⁸¹⁹ olmuşam hayrân yêtişdi derdüme dermân
- 1055 İşâret enfes ü âfâk beşâret ‘âlem-i ıtlâk
Dil ü cân buldı istiğrak yêtişdi derdüme dermân
- 1056 Bu Muhyi’ d-dîn bilür sırrını⁸²⁰ erenler hep bilür remzi⁸²¹
Çü gördüm Hızır u İlyâsı yêtişdi derdüme dermân

⁸¹³ çü: çün S./ yolum: yüküm S./ buña : baña S.

⁸¹⁴ derdine: derdüme S.

⁸¹⁵ getürdiler: götürdüler S.

⁸¹⁶ müşkülüñ: müşkülün S./ dandı: tandı S.

⁸¹⁷ derdine: derdüme S. S çalışmasında metinlerde derdine ve derdüne şekilleri karışık olarak verilmiştir. Birinin seçilmesi gerekirdi. Biz *derdine* şeklini tercih ettik.

⁸¹⁸ derdine: derdüme S.

⁸¹⁹ işde: işe S.

⁸²⁰ sırrını: sırrı S.

⁸²¹ Sözcüğün başındaki ۛ (re) unutulmuştur.

**BEYÂN-I ‘ÂMEDEN HİZİR U İLYÂS VE HEME-İ ĞAYBÎYÂN VE KUTB-I
CİHÂN Ü TAYY KERDEN BE-MEDİNE-İ MUṬAHHARA VE ZİYÂRET-İ
ḤÂ’İM-İ PEYGAMBERÂN⁸²²**

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

- 1057 Hey ‘âlemüñ gercek eri baña seni gerek seni
 Sen mübtelâ kılduñ beni baña seni gerek seni
- 1058 Ben gözi yaşlı bir⁸²³ ğarīb cevr ü cefâ olmuş naşīb
 Raḥm eyle baña yâ Ḥabīb baña seni gerek seni
- 1059 ‘İşkuñ yolında toğrıyam her laḥzâ fermānuñdayam
 Sen şāha cāndan bendeyem baña seni gerek seni
- 1060 Göñül gözi görmek diler āb-ı ḥayāt içmek diler
 Ölmezden öñ ölmek diler baña seni gerek seni
- 1061 İzüñ tozını göreyin gözüme tütīyâ edeyin
 Kapuñda ḥizmet kılayın baña seni gerek seni⁸²⁴
- 1062 İklīm erenleri gelür pīrlər⁸²⁵ Ḥorasāndan gelür
 Kutb-ı cihān bizi bilür baña seni gerek seni
- 1063 Rūmdan erenler erişür hem şoḥbet ü dem sürilür⁸²⁶
 Bunca naşībler verilür baña seni gerek seni
- 1064 Varduğum and[a] gördiler Maṣṣūr-vār⁸²⁷ oda urdılar
 Yerden külüm şavurdılar baña seni gerek seni
- 1065 Anda varıcaḳ tutdılar Yūsuf gibi ḥaps⁸²⁸ êtdiler
 Verüp mezāda şatdılar baña seni gerek seni

⁸²² Muṭahhara ve Ziyāret-i Ḥā’im-i Peyğamberān: - S. S çalışmasında bu bölümden önce daha önce bahsedilen “*Beyān-ı Seyr-i Serendil ü İklīm-i Cinniyān ve Diyār-ı Çīn ü Hıṭāy ü Ba‘z-ı Eḳālīm*” ve “*Beyān-ı Mülākāt-ı Tabākāt-ı Ğaybiyyān vü Dīl-i ‘Afārīt vü İklīm-i Periyān*” adlı iki bölüm tekrar yazılmıştır.

⁸²³ Gözi yaşlı bir: Bir gözi yaşlı S.

⁸²⁴ Metinde *izin* şeklinde yazılmıştır; ancak anlam açısından hata oluşturması nedeniyle *izüñ* şeklinde düzeltilmiştir. / kılayın: ideyin S.

⁸²⁵ pīrlər: bular S.

⁸²⁶ sürilür: söylenür S.

⁸²⁷ Maṣṣūr-vār: Maṣṣūr-veş S.

⁸²⁸ ḥaps sözcüğü پ ile yazılmış.

- 1066 Gör biz erenler ıayy  d p vardı Med ne  ehriner
Anda  ab h  k ldılar ba a seni gerek seni
- 1067   n hayr[a] d nd[ ] bu i  m g rdi H zır H n  g z m
 Af   tdi kamu  u larum ba a seni gerek seni
- 1068 M l ile  anda bulınur halk  re anı kim bil r
Vardur ni anı bilin r ba a seni gerek seni
- 1069 Y z s riy p gitd m bile d r h cet m⁸²⁹ bu dem dile
 Ar  eyled m k ldan k la ba a seni gerek seni
- 1070 El get r p  tdi du   h cetler m⁸³⁰ oldu rev 
H zır ile  ly s hem bile ba a seni gerek seni
- 1071 T l  Ham d  linded r hem ism-i Hak  dilinded r
D  im H zır yolındadır ba a seni gerek seni

**BEY N-I AH  AL SIRR-I MEST N-I MEY-H NE-      -I  L    VE
KEM L-  MA   R N⁸³¹-I HUM   NE-   EV  -  N -M TEN   **

M stef  l n M stef  l n M stef  l n M stef  l n

- 1072  ol s  iden   d m  ar b g yet y ce mey-h nesi
Ol s  iden  enler   c n v rmed r   kr nesi
- 1073 Ol meclis   ser-h  ları  br   m Edhem gibid r
Her k  eler t lup durur Behl l gibi d v nesi
- 1074 Bu    bet       kları h   a  r  up g l-b  g urur
Y z bi  ola Man  r gibi ayılmam  ⁸³² mest nesi
- 1075 Ol dem ki anda s ril r erv   melek m      durur⁸³³
Ol  em a kim d  im yanar  ems   kamer perv nesi

⁸²⁹ h cet m: h cet   S. S  alı masında *h cet  *  eklinde g sterilmi , *h cet m* kastediliyor olabilir.

Tam olarak anla ılamadı.

⁸³⁰ h cetler m: h cetler (i) S.

⁸³¹ ma   r n s zc    metinde   harfiyle yazılm  ; muhtemelen m stensih hatasıdır.

⁸³² ayılmam  : ayılm  dur S.

⁸³³ m      durur: m     dur S.

- 1076 ‘İşk  line varanlaru  k ll  v c dı n r olur
Bu yolda c n v ren durur ger ekler   ferz nesi
- 1077 Ol s kin   peym nesi bi  bi  melek perv nesi
K mmel anu  b -g nesi H k  yolunu  merd nesi
- 1078 H z r Neb n   himmeti y r oldu Mu yi’d-d n[e]   n
 rdi i  ret oldu pes bu genc ne vir nesi⁸³⁴

BEY N-I İH  A-I RA M N⁸³⁵ VE ‘AY N  ODEN-  TECELL -  S BH N 

Mef  il n Mef  il n Fe  l n

- 1079 Y ti di yine H k dan n r-ı l mi 
Cem l    arz  der ol dost d diler
Uyan c n g zi g ne  oldu emm  
Cem l    arz  der ol dost d diler
- 1080 H d dan  rdi ba a gine cezbe
Bi-hamd ’lil h get rdi u da vecde
G   l misk n diler kim  de⁸³⁶  alve
Cem l    arz  der ol dost d diler
- 1081 Hem n s  atde   n oldu tecell 
Pes  ri di  ay t-ı cavid n[ ]
Bilindi sırr-ı emr-i k n-fek n 
Cem l    arz  der ol dost [d diler]⁸³⁷
- 1082    ih  k eyledi ol m -siv y[ ]
Da ı ifn   d p her n -sez y 
Anu dur evvel a ir vech-i b  i
Cem l    arz  der ol dost d diler
- 1083 Bu  irf n yolına kim ola⁸³⁸ vara
H z r H ndan meger kim himmet  re⁸³⁹

⁸³⁴ pes bu genc ne vir nesi: bu genc nen   vir nesi S.

⁸³⁵ ih  a-i ra m n: cezbe-i ra m n S.

⁸³⁶  de: ire S.

⁸³⁷ Metinde unutulmu .

⁸³⁸ ola: olsa S.

Elin alup anı dergāha vara
Cemālūñ ‘arz eder ol dost dēdiler

1084 Benüm bu derdüme érmedi dermān
Vişāl ‘ıydına cānlar⁸⁴⁰ kırbān
Yine baña erişdi mevc-i ‘ummān
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dēdiler]⁸⁴¹

1085 Bu Muḥyi’ d-dīn yine sevdāya düşdi
Şu ‘ışkıñ gövdesinde yandı bişdi⁸⁴²
Vişāl[i] nūr ile kıondı vü göçdi⁸⁴³
Cemālūñ ‘arz eder ol dost [dēdiler]⁸⁴⁴

**BEYÂN-I MÜLÂKÂT-I HIZIR U İLYÂS BER-VECH-İ DERYÂ VE DER-
HENGÂM-I SEHER HÂŞIL-ŞODEN-İ MAṬLAB-I A‘LÂ⁸⁴⁵**

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1086 Yüri yoluñca sen dervîş kıul olğıl aña ölince
Bu gence her el erişmez kıul olğıl aña ölince

1087 Erenler yolıdur ince bilinmez degme şorınca
Göñül milkine érince kıul olam saña ölince

1088 Gel ey Toli bu ‘aķluñı⁸⁴⁶ tağıtma Hızırı görince
Érişe derdüñe⁸⁴⁷ dermān kıul olğıl aña ölince

1089 Gelicek Hızır ile İlyās zıkrde⁸⁴⁸ cem‘ olup bunlar
Gözet bunları görince kıul olam saña ölince

⁸³⁹ Metinde éde şeklinde yazılmıştır; ancak kafiye ve anlam bozukluğunu gidermek için ére şeklinde düzeltili.

⁸⁴⁰ cānlar: cān ola S.

⁸⁴¹ Bkz. Dp. 813.

⁸⁴² gövdesinde: kürresinde S. / Metinde *düşdi* şeklindedir. Bir önceki kafiye tekrar edilmiştir; ancak kafiye ve anlam gereği *bişdi* şeklinde düzeltilmiştir.

⁸⁴³ vişāl-i nūr: vişālī nūr S./ kıondı vü göçdi: kıandı (?) uçdı S.

⁸⁴⁴ Bkz. Dp. 813. Vezin değişmiş olabilir.

⁸⁴⁵ Beyân-ı Mülâkât-ı Hâzret-i Hızır u İlyās Ber-Vech-i Deryâ ve Der-Hengâm-ı Seher-i Hâşıl-Şoden-i Maṭlab-ı A‘lâ S. A nüshasıyla S çalışması arasında bu bölümde epey fark görülmüştür. Bu bölümde geçen kişiler S çalışmasındaki kişilerden tamamen farklı görülmektedir.

⁸⁴⁶ ‘aķluñı: ‘aķlını S.

⁸⁴⁷ erişe derdüñe: erişüp derdüme S.

⁸⁴⁸ zıkrde: deñizde S.

- 1090 Gelicek bu iki sultān ederler ben kula iḥsān
Seherde himmet êtdi ḥān kabūl êtdi anı Ğaffār⁸⁴⁹
- 1091 Seherde êtdüm istiğfār kul olam aña ölince
Çü bildürdi nice serār kul olam aña ölince
- 1092 Bu Muḥyi'd-dīn bulur anı ayağına sürer yüzün⁸⁵⁰
Sürüp 'ālemde devrānı kul olam aña ölince

**TAVŞİF-İ BE-ḲUDRETU'LLĀH-I ḤAZRET-İ HIZIR ḤĀN VE TA'RİF-İ
ḲABŪL-İ İN BENDE RĀBE⁸⁵¹**

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1093 İşbu benüm gönüm alan ol Hızır Ḥān sultān imiş
'Işk milkine hükmi revān ol Hızır Ḥān sultān imiş
- 1094 Bu 'ışk odına yanduran vuşlat şarābına⁸⁵² kanduran
Himmet atına bindüren ol Hızır Ḥān sultān imiş
- 1095 Vèren yèle 'aql-ı belī⁸⁵³ ḥayrān eden cān ü dili
Bu yèr yüzünüñ serveri ol Hızır Ḥān sultān imiş
- 1096 Vaşfuñ eşidelden cānum 'āşık durur cān ü tenüm⁸⁵⁴
Dil tahtı üzre sultānum ol Hızır Ḥān sultān imiş
- 1097 Vaḥdet meyinden içüren kanat uruban uçuran
Tağlar deñizler geçüren ol Hızır Ḥān sultān imiş
- 1098 Haḳdan yaña gösterdi yol hem sen benümsin dèdi ol
Ḳulluğına kılan kabūl ol Hızır Ḥān sultān imiş

⁸⁴⁹ 1090. beyitin b mısrasının *kabūl êtdi anı Ğaffār* bölümü S çalışmasında *kul olam aña ölince* şeklindedir. Aynı şekilde 1091. beyitin b mısrasının *kul olam aña ölince* bölümünde de S çalışmasında *kabūl itdi anı Ğaffār* bölümü yer almaktadır. Buradan hareketle A nüshasının müstensihinin bu iki beyitin mısraları arasında kaydırma yapmış olabileceğini söylemek mümkündür.

⁸⁵⁰ yüzün: yüzi S.

⁸⁵¹ Tavşîf-i Yed-i Ḳudretu'llāh-ı Ḥazret-i Hızır Ḥān ve Ta'rîf-i Ḳabūl-i İn Bendān Sultān S.

⁸⁵² şarābına: şarābın S.

⁸⁵³ 'aql-ı belī: 'aql u dili S.

⁸⁵⁴ vaşfuñ: vaşfın S./ cān ü tenüm: cānum tenüm S.

- 1099 Baña anuñ ‘ışkı yèter ğayrı hevāyı dil n’èder
Ben kılina kılan nazar ol Hızır Hân sultân imiş
- 1100 Bu berr u bahrı ol gezen arz u semāda hüküm eden⁸⁵⁵
Vaḳti zarūretde èren⁸⁵⁶ ol Hızır Hân sultân imiş
- 1101 Toliyı Hakkā èrgüren kevn-i mekândan geçüren
Cân ü gönül gözün açan ol Hızır Hân sultân imiş

**BEYÂN-I ŞÜKÜR KERDEN BE-FAZL-I RAḤÎM Ü RAḤMÂN BÎ-NÎ‘MET-İ
BENDE ŞODEN BE HIZIR HÂN⁸⁵⁷**

- Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün
- 1102 Luṭf ètdi ol Hayy ü Qadīm kim Hızıra kıl yazılmışam
Kıldı ‘ināyet ol Kerīm ben Hızıra kıl yazılmışam
- 1103 Ol Hızır Hānuñ boz atı ğāyet yücedür himmeti
Oldur Hakkūñ kudret eli ben Hızıra kıl yazılmışam
- 1104 Bu gece ‘ālem ser-te-ser nūr ile tölmişdur meger
Qāfdan Qāfa oldı haber ben Hızıra kıl yazılmışam
- 1105 ‘İşkuñ sarāyı ey hocam ervāḥ melek töldi bu dem
Kevn ü mekân hā’il degül ben Hızıra kıl yazılmışam
- 1106 Sırr-ı ezelden kim haber şorar ise gelsün beri
Hall ola kamu müşkili ben Hızıra kıl yazılmışam
- 1107 Kıldı ‘ināyet Hakk baña kıldı görenler hep ta’ña
Dā’im yönüm Hakkdan yaña ben Hızıra kıl yazılmışam
- 1108 Gör kim bu Muḥyi’d-dīn seni seyrān eder leyl ü nehār
Minnet Hüdāya bî-şümār ben Hızıra kıl yazılmışam

⁸⁵⁵ berrü bahrı: berri bahrı S./ gezen: gezer S./ hüküm eden: hüküm ider S.

⁸⁵⁶ vaḳti: vaḳt-i S./ èren: irer S.

⁸⁵⁷ Be Hızır Hân: Be Hızret-i Hızır Hân S.

LEVĀYİH-İ MEŞNEVĪ VE NEŞĀYİH-İ MA‘NEVĪ

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1109 Kime kim Allāh ‘ināyet eyledi
Yèrde gökde anı maḥbūb eyledi
- 1110 Devleti Allāh vèricek bellü bil
Ëdemez hīç kimse aña kāl ü kıl
- 1111 Her kimüñ Ḥaḳḳ kim⁸⁵⁸ çerāğın yandurur
Her nefesde rızķını Ḥaḳḳ gönderür
- 1112 Her kimüñ kim dest-gīri Ḥaḳḳ ola
‘Ālemüñ ḥalkı aña hep kıl ola
- 1113 Bir kılı maḥbūb edinse Müste‘ān
Kimseden gelmez aña hergiz ziyān
- 1114 İmdi Ḥabibu’llāha kılğıl sen taleb
Ëresin maḳşūda⁸⁵⁹ tā kim bī-tā‘ab
- 1115 Hem erenler ḥizmetüñ kıl ihtiyār
Tā ki ḥāşıl saña ol⁸⁶⁰ vaşl-ı yār
- 1116 Çok durur bu yolda reh-zen gey şaķīn
Meger Ḥaḳdan olmağıl aşlā emīn
- 1117 İsti‘ānet hem tazarrū‘ ibtiḥāl
Dā‘im eder⁸⁶¹ dergāh-ı Ḥaḳḳa lā-yezāl
- 1118 Cem‘ tefriķ u tecellī istitār
Ḳurb u vaşl u sekr u maḥv u iķtidā⁸⁶²
- 1119 İns ü heybet ger Celāl ü ger Cemāl
Redd olasın yā ḳabūl-i Zü’l-celāl⁸⁶³

⁸⁵⁸ Ḥaḳḳ kim: kim Ḥaḳḳ S.

⁸⁵⁹ maḳşūda: maḳşūd S.

⁸⁶⁰ saña ol: ola saña S.

⁸⁶¹ dā‘im: dā‘imā S./ eder: - S.

⁸⁶² Ḳurb u vaşl u sekr u maḥv u iķtidā: A nüshasında *maḥv* sözcüğü yanlış yazılmıştır. S çalışmasından tamamlanmıştır.

- 1120 Her ne hāl olsa ebed gözle temām
Hem dahı teslīm rızā-yı⁸⁶⁴ ber-devām
- 1121 Şādık ol mişāk-ı Hākka⁸⁶⁵ kıl vefā
Tā bulasın her nefesde şad şafā⁸⁶⁶
- 1122 Hāk rızāsın ihtiyār ét dā'imā
Tā olasın Hāk yolında reh-nümā
- 1123 'İşkıla şıdkıla olsun her zamān
Olasın maqbūl-ı hāzret cāvidān
- 1124 Evliyā silkinde bulup intizām
Zāhir ü bātında evlāsın hümām
- 1125 İmdi istiz'āb étme bu yolu
Gel sülūk ét seyr kıl bu menzīli
- 1126 Görme müsteb'ad bu hark-ı 'ādeti⁸⁶⁷
Dād-ı Hākdur çünki şaldı sāye'i⁸⁶⁸
- 1127 Cezbe erişse⁸⁶⁹ kişiye nā-gehān
Cümle noķşānı temām olur hemān
- 1128 Şıbgatu'llāh cezbedür iksīr-i Hāk
Kim érse ol olur 'azīz-i⁸⁷⁰ Hāk
- 1129 Kālb éder a'yān⁸⁷¹ hem-çün kīmiyā
Kulı Allāh ile kılur āşinā
- 1130 Fi'l ü vaşf u hulkını tebdīl éder
Bir nefesde şanuñı⁸⁷² tekmīl éder

⁸⁶³ Kelimenin yazımında fazladan ' harfi kullanılmıştır.

⁸⁶⁴ -yı: - S.

⁸⁶⁵ Mişāk-ı Hākka: müştāk-ı Hākka S.

⁸⁶⁶ 1120 ve 1121. beyitler S çalışmasında yer değiştirmiştir.

⁸⁶⁷ 'ādeti: 'ādeyi S.

⁸⁶⁸ Akkuzatif görevini e yapmış.

⁸⁶⁹ erişse: irişe S.

⁸⁷⁰ 'azīz-i Hākka: tahrīr-i Hākka S.

⁸⁷¹ a'yān: a'yānı S.

- 1131 Zāhir iken ol zamān mezkūr olur
Dü-cihānda s‘ayı hem meşkūr olur
- 1132 Tālib iken ol olur maṭlūb-ı Hakk
Hem muḥīb iken olur maḥbūb-ı Hakk
- 1133 Külli şey Hakkdan olupdur ibtidā
Ol durur mebde’ aṇadur intihā

HĀTİMETÜ’L-ELFĀZ VE’L-MÜKĀLĀT KĀTİMETÜ’L-ESRĀR VE’L-HĀLĀT

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1134 Tā kıyāmet söylene ger bu kelām
Şerḥ olunmaz biñde birisi temām
- 1135 “İṭru el-miskū’l-ḳalīli” fī’ d-dimāğ⁸⁷³
Ḥāne-rā rūşen küned küçeg çerāğ⁸⁷⁴
- 1136 Cur‘a kāfīdür berāy-ı çāşnī
Bildürür biñ deste reyḥān bāğını
- 1137 Hem ḳalīl olur kişide çün delīl
Ehl-i istidlāle işbudur sebīl
- 1138 Çün ‘ayānı ḳabz eder ḳudret eli
Pes ḥāmūş oldu hemān-dem velī⁸⁷⁵
- 1139 Āfitāba érdi zerre ağlamaz
Ḳatre çünkim bahre érdi çağlamaz
- 1140 Çün cihānı cān olupdur nāzire
Cān gözi her dem aṇadur nāzire
- 1141 Timmet temām

⁸⁷² şānuñı: şānını S. İki çalışma arasında kişiler açısından bir farklılık gözlenmektedir. A nüshasında *senin şanın* anlamında olmasına karşın S çalışmasında *onun şanın* anlamı bulunmaktadır.

⁸⁷³ S çalışmasında 1135. ile 1136. beyitler yer değiştirmiştir.

⁸⁷⁴ küçeg: rūşen S.

⁸⁷⁵ ‘ayānı: ‘inānı S./ velī: cān dili S.

1142 Ya‘vanu’llāh el-melik

1143 El‘azīz el‘alām

5. SÖZLÜK-DİZİN

Sıra: a b c ç d e ê f g ğ h ı i j k l m n ñ o ö p r s ş t u ü v y z

- ābād** (f.s.) : mamur, bayındır, şen.
a. 978
[=1]
- ‘Abbās** (a.ö.i.) : peygamberimizin amcalarından, Mekke fethinde Müslüman olan zāt.
a. 254, 255
a.+a 592
a.+ıla 29
[=4]
- abdāl** (a.i.) : dünya ile ilgisini kesip, Tanrı’ya bağlanmış derviş. Sayıları yedi, yetmiş ya da kırk olan evliya zümresi.
a. 643, 645, 648, 650, 655, 667, 670, 671, 672
a.+ıla 643
a.+ları 760
[=11]
- ‘Abdu’l-kādiri Ğeylānī** (a.i.) : Kadiri Tarikatının kurucusu, Hanbeli mezhebinin kelimcisi, vaiz, sufi (1077/78-1166 Bağdat).
a. +i 585
[=1]
- ‘Abdu’l-laṭīf** (a.i.) : Abdullatif el-Bağdadi. Arap bilgin ve düşünür (Bağdat 1162-1232).
a. 647
[=1]
- āb** (f.i.) : su.
a.+ı ḥayāt 910, 1060
a.+ı ḥayvān 950
a.+ı ḥayvānī 1026
[=4]
- ‘acāyib** (a.i. , ‘acā’ib'den) : çok şaşırtıcı, alışılmadık, anlaşılmaz.
a. 1015, 383, 452, 477, 484, 514, 54, 561, 578, 810
a.+ler 216, 573, 615, 783
a.+kandur 833
[=15]
- ‘aceb** (a.i.) : acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey.

a. 1054, 285, 329, 337, 347, 497, 516, 538, 541, 549, 558, 578, 681, 756, 861, 872, 878, 989,

a.+dür 327, 886

[=20]

‘Acem (a.i.) : Arap kavminden olmayan, İranlılar.

a.580, 700, 707

[=3]

A‘cem (a.i., ‘Acem'den) : Arap kavminden olmayan kimse.

a. 225

[=1]

‘āciz (a.i.) : eli ermez, beceriksiz, kabiliyetsiz; zayıf, güçsüz.

a. 300, 312, 346

[=3]

acu (t.i.) : acı söz.

a. 824

[=1]

aç- (t.f.) : açmak.

a.-a 977

a.-an 1101

a.-dı 1017, 892, 960

a.-gıl 77

a.-ınca 744, 773

a.-mayınca 280

a.-up 98, 539 , 935

[=11]

açıl- (t.f.) : zahir olmak, aşık olmak.

a.-ıla 60, 914

a.-ıldı 127, 197, 285, 301, 415, 444

[=8]

açuk (t.s.) : açık, güler yüzlü, şen.

a. 414

[=1]

ad (t.i.) : isim, şan, şöhret.

a.+ı 208, 211, 248, 385, 386, 408, 420, 530, 538, 542, 612, 730

a.+ıdur 545

a.+ıyla 449

a.+ları 550

[=15]

ada (t.i.) : ada.

a. 527, 662, 384

[=3]

‘adā (a.ç.i.) : düşmanlar.

- a. 709
[=1]
‘ādāt/ ‘ādet (a.ç.i.) : adetler, gelenekler, görenekler. Bu adetlere esir düşenler, âdetlere uymadığı için doğru bildiklerini yapamazlar. Bunun için tasavvufta, âdetler dikkat edilmesi gereken bir tehlike olarak görülür (ḥarḳ-ı ‘ādet: âdetlerin yakıcılığı,1026)
- a. 480, 89, 91
[=3]
‘ādet (a.i.) : bkz. ‘ādāt.
a.+i 1126
[=1]
- ‘add** (a.i.) : sayma, sayılma; itibar etme.
a. 167, 503, 897
a.+i 598, 519
[=5]
- ‘aded** (a.i.) : sayı.
a. 110, 167, 1040, 142, 198, 544, 897, 959
a.+de 419
[=9]
- Ādem** (a.ö.i.) : ilk peygamber.
a. 20, 140, 192
- ādem** (a.i.) : adam.
a. 550, 551, 881, 865
a.+e 927
a.+ler 866
[=6]
- ‘aden** (a.i.) : cennet.
a. 739
[=1]
- āfāk** (a.ç.i.) : ufuklar.
a. 1055, 56
a.+ı 32
a.+a 488
[=4]
- āferīn** (f.i.) : beğenme, alkış, “yaşa, varol!” anlamlarında ünlem.
a. 31
[=1]
- āfitāb** (f.i.) : güneş.
a.+a 1139

- a.+dan 85
[=2]
- Afriķa** (a.ö.i.) : Afrika kıtası.
a.+yadur 328
[=1]
- ‘afv** (a.i.) : birinin suçunu bağışlama.
a. 1067
[=1]
- ağaç** (t.i.) : ağaç.
a. 286, 504, 878
a.+a 152, 548
a.+da 507
a.+dan 506
a.+ı 199, 551, 884
a.+ın 882
a.+lar 454, 868
a.+larda 455
a.+uñ 551, 883
[=16]
- āgāh** (f.s.) : bilgili, haberdar.
a. 1028, 319, 931
[=3]
- ağla-** (t.f.) : ağlamak.
a.-dum 625
a.-maz 1139
a.-lar 575
[=3]
- ağlat-** (t.f.) : birini ağlatmak.
a.-tdı 735
[=1]
- āh** (f.n.) : aşığın iç alemindeki ateşin ve kederin ifadesi olan bir nida.
a. 1028, 118, 625, 686, 716, 977
[=6]
- Ahī** (a.ö.i.) : kardeş, yiğit, cömert; Ahi Evran tarafından kurulan Ahilik teşkilatının mensuplarına verilen ünvan.
a. 584
[=1]
- Ahī Evrān** (a.ö.i.) : Ahilik teşkilatının kurucusu (ölm. 660/1262).
a. 642
[=1]

- āḥir** (a.i.) : son. İnsanın sahip olduğu her çeşit sıfatın evvel ve ahiri Hak olup o, Hakk'ın evvel ve ahir sıfatları arasında arızı bir varlıktır.
a. 104, 1082, 113, 15, 19, 516, 7, 9, 956
a.+inde 861, 989
[=11]
- āḥiret** (a.i.) : öbür dünya, öteki dünya.
a.+de 91
[=1]
- Aḥmed** (a.ö.i.) : en çok övülmüş (Hz. Muhammed için).
a. 590, 593, 622, 637, 649, 656, 666
[=7]
- aḥmer** (a.s.) : kırmızı, kızıl.
a. 187, 488, 870
a.+den 518, 993
[=6]
- aḥsen** (a.s.) : daha güzel, en güzel.
a.+durur 57
[=1]
- aḥṣām** (a.i.) : akşam.
a. 445, 705
[=2]
- aḥvāl** (a.ç.i.) : oluşlar, bulunuşlar, durumlar.
a. 404, 861
a.+i 285
a.+ini 537, 546, 194
a.+ler 54
a.+ümi 237
a.+ümüz 69
[=10]
- aḥẓar** (a.s.) : yeşil.
a. 488, 516, 527
- aḳ** (t.s.) : huzurlu, sıkıntısız, mutlu; temiz, lekesiz.
a. 1001, 144, 486, 498, 505, 514, 618, 694, 921, 992, 999
a.+dur 142
a.+lık 513
[=13]
- aḳ-** (t.f.) : geçip gitmek, sürmek.
a.-up 493, 576, 976
a.-ar 158, 456, 492, 498, 500, 506, 532, 882, 910
[=12]
- aḳarsu** (t.i.) : akarsu.

- a. 420
[=1]
akça (t.i.) : oldukça beyaz, beyazca.
a. 663
[=1]
akdes (a.s.) : en kutlu, en kutsal.
a.+den 17
[=1]
akın (t.i.) : kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.
a. 811
[=1]
akıl (a.i.) : akıl, us.
a. 1016, 233, 243, 390, 541, 615, 804, 842, 872
a. +a 54
a. +ı 1095
a. +ını 36
a.+um 220, 339
a. +uñı 1088
[=15]
aklık (t.i.) : temizlik, ferahlık.
a. 513
[=1]
akşā (a.s.) : son, en son, uzak.
a. 772
a. +sını 49
a. +ya 450
[=3]
aktāb (a.ç.i.) : sahipler, efendiler, azizler, ulular, tarikat kurucuları.
a. 275, 288, 465, 679
a.+ı 409
[=5]
akvā (a.s.) : en kavi, çok kuvvetli.
a.+yı 23
[=1]
al- (t.f.) : kabul etmek, verilen bir şeyi kabullenmek; tahsil etmek, kazanmak, beraber götürmek, ele geçirmek.
a.-an 1093
a.-dı 1006, 141, 148, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 374, 389, 545, 577, 627, 704, 713, 909
a.-dum 302, 355, 461, 632, 808
a.-ğıl 633

a.-mazsa 524
a.-mış 239, 569
a. -mışam 589
a.-uban 218, 314
a.-up 128, 170, 1052, 1083, 286, 305, 339, 349, 379, 561, 695, 783, 924
a.-lur 153, 522, 965
a.-urlar 250
[=50]

a'la (a.s.) : yüksek, daha yüksek, en yüksek.

a. 219, 40, 453, 905, 920, 979

a.+sını 49

[=7]

alçak (t.i.) : alçak gönüllü olma. Aşağı olanları kendisiyle bir tutan ya da kendi değerini olduğundan aşağı gösteren.

a. 714

[=1]

alda- (t.f.) : aldatmak, oyuna getirmek, oyun etmek, kandırmak.

a.-madı 962

a.-rımış 891

[=2]

'alem (a.i.) : dünya, yeryüzü, cihan; insanlar, toplum.

a. 1036, 1104, 117, 131, 133, 285, 315, 508, 510, 521, 565, 957, 964, 99, 991

a.+de 1012, 1092, 829, 838, 840, 841, 913

a.+e 253, 532

a.+i 87, 1005, 1015, 1055, 264, 338, 523, 59, 724, 834

a.+in 1050

a.+ler 885

a.+lere 208, 127, 1044, 415

a.+leri 141, 1047, 374, 381, 919, 926, 938

a.+lerin 562

a.+ün 1057, 1112

[=50]

alet (a.i.) : hoş görölmeyen bir işe yardımcı veya aracı olmayı kabul eden kimse, maşa.

a.+i 221

[=1]

'aleyk (a.e.) : senin üzerine.

a. 148, 286, 389, 545, 577

[=5]

alın (t.i.) : alın.

a.+umda 179

[=1]

- alış-** (t.f.) : bir şey alıp vermek(alışıp verişme: sevgi alışverişi, muaşaka).
- a.-mazlar 747
[=1]
- ‘āli** (1) (a.s.) : yüce, yüksek.
a. 102, 111, 119, 199, 257, 350, 351, 624, 660, 667, 769, 859, 961
a.+ye 249
a.+dür 413, 789
[=16]
- ‘Āli** (2) (a.ö.i.) : Ebu Talib'in oğlu ve Hz. Muhammed'in damadı ve amca çocuğu, dördüncü halife.
a.+den 124
[=1]
- ‘ālim** (a.s.) : bilgin, din bilgini.
a. 264
a.+i 81
[=2]
- ‘ālīṣān** (a.s.) : şan ve şerefi büyük olan.
a.+dur 757
[=1]
- ‘Aliyyü’l-murṭazā** (a.ö.i.) : beğenilmiş, seçilmişlerin en yükseği (Hz. Ali kastedilmektedir.).
a. 135
a.+ya 431
[=2]
- Allāh** (a.ö.i.) : Allah.
a. 1040, 1109, 1110, 1129, 132, 148, 190, 295, 302, 489, 494, 727, 9
a.+a 947
a. +um 893
[=15]
- altı** (t.i.) : altı.
a. 419
[=1]
- alt** (t.i.) : alt.
a. +ındadur 1036, 841
a. +umda 1053
[=2]
- altmış** (t.i.) : altmış.
a.+dur 740
[=1]
- altun** (t.i.) : altın.
a. 187, 380, 387, 407, 498, 500, 529, 531, 542, 554, 886, 994

- a.+dan 454, 576
a.+dur 879
a.+durur 503
[=16]
- ām** (a.i.) : sene, yıl.
a. 210, 61, 862
[=3]
- amān** (a.i.) : bağış, bağışlama.
a. 157
[=1]
- ‘amel** (a.i.) : iş, niyet; kulun niyeti.
a. 83
[=1]
- āmin** (a.n.) : “öyle olsun, Ya Rab duamızı kabul eyle.”
a. 1019
[=1]
- ammā** (a.e.) : ama, fakat, lakin.
a. 1036, 443, 850, 876
[=4]
- ‘ammī** (a.i.) : amca.
a. 29
[=1]
- ‘Amū** (a.ö.i.) : Amu Nehri.
a. 60
a.+da 621
[=2]
- ‘āmmu’l-eşer** (a.s.) : eserlerin en bilineni, en yücesi, en şamil olanı.
a. 178
[=1]
- aña** (t.z.) : ona.
a. 1024, 1037, 1044, 1086, 1088, 1091, 1092, 1110, 1112, 1113, 12, 84, 123, 134, 154, 158, 207, 209, 255, 256, 257, 31, 341, 351, 38, 404, 433, 441, 465, 478, 492, 500, 503, 506, 532, 540, 543, 551, 596, 604, 635, 661, 720, 73, 735, 785, 788, 863, 872, 887, 891, 9, 910, 912, 956, 96, 968
a.+dur 1133, 1140
[=59]
- ‘anā** (a.i.) : zahmet, güçlük, meşakkat.
a. 17
[=1]
- anda** (a.z.) : orada.

a. 1040, 1041, 1042, 1064, 1065, 1066, 1075, 129, 144, 162, 168, 170, 180, 188, 189, 198, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 234, 235, 251, 276, 290, 303, 305, 330, 336, 337, 403, 405, 407, 410, 410, 411, 417, 427, 428, 436, 437, 439, 440, 446, 447, 448, 451, 452, 453, 456, 457, 461, 462, 465, 466, 468, 471, 475, 478, 482, 483, 485, 496, 499, 500, 501, 502, 504, 519, 530, 534, 536, 539, 542, 563, 590, 592, 593, 606, 608, 612, 642, 657, 667, 670, 681, 706, 715, 734, 861, 870, 874, 875, 876, 880, 882, 894, 896, 897, 898, 900, 905, 910, 913, 936, 937, 957, 959, 984, 987, 992, 994, 995, 998

[=128]

andan (a.z.) : oradan.

a. 1022, 123, 155, 18, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 301, 396, 397, 401, 407, 450, 453, 462, 467, 484, 497, 501, 516, 522, 532, 540, 547, 583, 601, 652, 773, 888

[=35]

añi / anu (t.z.) : onu.

a. 1016, 1033, 1068, 1083, 1090, 1092, 1109, 112, 159, 162, 166, 173, 179, 201, 228, 233, 251, 30, 305, 313, 323, 343, 406, 455, 456, 482, 497, 506, 514, 533, 60, 764, 787, 788, 802, 804, 818, 842, 869, 911, 916, 929, 931, 934, 940, 968, 978

[=47]

añla- (t.f.) : anlamak, kavramak, akıl erdirmek; bilmek, öğrenmek.

a.-gıl 630

a. -maz569

[=2]

anlar (t.z.) : onlar.

a. 220, 252, 265, 558, 797, 900, 919

a.+a 367, 560

a.+ı 149, 496, 584, 587

[=10]

anu (t.z.) : onu.

a. 622

[=1]

anuñ (t.z.) : onun.

a. 130, 143, 1003, 1020, 1029, 1036, 1077, 248, 267, 291, 344, 366, 388, 399, 413, 420, 422, 436, 448, 449, 458, 464, 476, 479, 491, 499, 505, 516, 518, 519, 525, 542, 545, 547, 554, 575, 585, 639, 652, 723, 730, 752, 755, 780, 787, 843, 855, 877, 879, 948

a.+çün 180, 966

a.+dur 1082

a.+la 692

[=58]

- ‘anber** (a.i.) : ada balığının bağısıklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde; güzel koku; güzellerin saçı.
a.+dür 1027
[=1]
- ancak** (t.e.) : ancak, fakat.
a. 433
[=1]
- a‘ni** (a.e.) : yani, demek istiyorum ki.
a. 28
[=1]
- ‘Ankâ** (a.ö.i.) : Kaf dağında yaşadığına inanılan, renkli ve gösterişli tüyleri olan; yüzü insaninkine benzeyen, uzun boyunlu, iri vücudunda her hayvandan bir belirti taşıyan, ismi var cismi yok efsanevi bir kuş.
a. 952
[=1]
- ara-** (t.f.) : yoklamak, incelemek, araştırmak.
a.-r 201, 763
a.-makla 125
a.-yup 125, 830
[=5]
- Ara** (t.i.) : içinde, arasında; orta, meydan.
a.+dan 400
a.+larında 621
a.+sında 411
[=4]
- ‘Arab** (a.ö.i.) : Arap kavminden olan kimse.
a. 225, 395, 538, 786
[=4]
- ‘Arafât** (a.i.) : haccın icaplarından olmak üzere Kurban Bayramı’nın arefesinde usulüne göre vakfeye durulan ve Mekke civarında bulunan mukaddes dağ.
a. 413
[=1]
- a‘râz** (a.ç.i.) : işaretler, alametler.
a. 16
[=1]
- art** (t.i.) : art, arka.
a.+ına 783
[=1]
- ‘arîz** (a.s.) : geniş, enli.

- a. 567
[=1]
- ‘ārīf** (a.s.) : bilen, bilgili, irfan sahibi.
a. 1034, 889
a.+lere 117
[=3]
- arlık** (t.i.) : temizlik, doğruluk; iffet, namus.
a.+a 407
[=1]
- arслан** (t.i.) : güçlü, kuvvetli, yiğit (Hz. Ali için).
a. 635
[=1]
- ‘arş** (a.i.) : gökyüzü.
a. 1020, 109, 134, 173, 18
a.+a 174, 366
a.+da 113, 157, 159, 351
a.+ı 153, 175
[=13]
- art-** (t.f.) : artmak.
a.-dı 1048, 904
- artuk** (t.i.) : başka, gayri; fazla, ziyade; üstün.
a. 65
[=1]
- artur-** (t.f.) : çoğaltmak, fazlalaştırmak.
a. 945
[=1]
- ‘arż** (1) (a.i.) : bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma.
a. 8, 1069, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 236, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 796, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 933, 934, 935, 936, 937, 938
a.+ı 1020, 244, 472
[=54]
- arż** (2) (a.i.) : dünya.
a. 1100, 526
[=2]
- arzu** (f.i.) : arzu, istek, dilek.
a. 112
a.+lar 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753,

754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777

[=56]

āsān (f.s.) : kolay.

a. 242, 33

[=2]

aşfiyā (a.s.) : samimi, saf, içi temiz.

a. 1043

[=1]

aşhāb (a.ç.i.) : sahipler, sahip olanlar.

a. 29

a.+ı erbāb 136

[=2]

‘asker (a.i.) : asker.

a. 691

a.+leri 121

[=2]

aşl (a.i.) : asıl, temel.

a.+en 130

a.+ı 63

a.+ına 22

a.+ını 1006, 378

[=5]

aşıl- (t.f.) : asılmak.

a.-miş 518

[=1]

aşlā (a.zf.) : asla.

a. 1116, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917

[=16]

āsumān (f.i.) : gökyüzü.

a. 1022, 18

a.+a 246

a.+dan 334

a.+ı 174

[=5]

aşağa (t.z.) : aşağı.

a. 156

[=1]

aş- (t.f.) : aşmak, geçmek.

a.-dı 470

a.-miş 712

[=2]

‘āşık (a.i.) : Allah’ı çok seven kişi.

a. 101, 1096, 194, 247, 292, 37, 648, 682, 756, 757, 835, 854, 933, 956

a.+ı 755

a.+lar 1039, 299, 764

a.+ları 1030, 1074

a.+larıñ 309, 825, 979

[=23]

āşikār (f.s.) : belli, açık, meydanda.

a. 95

a.+a 283, 481

a.+e 286

[=4]

āşinā (f.s.) : tanış, dost; benliğinden uzaklaşıp, nefesine yabancılaşan
salikin Allah ile tanışması.

a. 1129, 3, 30, 84

[=4]

‘āşurā (a.i.) : Muharrem ayının onuncu günü pişirilen buğday tatlısı.

a.+da 480

[=1]

āşüfte (f.s.) : çıldırırcasına seven, bu yüzden perişan halde olan.

a.+dür 972

[=1]

at (t.i.) : at.

a. 783

a.+ı 1103, 339, 343, 696

a.+ına 1094, 696, 697, 703, 792

a.+um 826

[=11]

atlu (t.i.) : atlı, süvari.

a.476, 690, 823, 883, 908, 942

a.+ludur 323

[=7]

ata (t.i.) : baba, Bektaşî şeyhi.

a. 650, 694, 709

[=3]

at- (t.f.) : atmak, elden çıkarmak.

a. 718

a.-dılar 618

a.-ılmış 311, 718, 816

a.+lara 495	
[=6]	
aṭlas (a.i.)	: atlas.
a. 435	
[=1]	
‘avālim (a.ç.i.)	: alemler.
a. 1017	
[=1]	
‘avām (a.i.)	: halk, ahali; sufi olmayan; Mevlevilikte tarikat ehli olmayan.
a.+āne 852	
a.+la 850	
[=2]	
āvān (a.i.)	: vakit, zaman.
a.+ında 82	
[=1]	
āvāre (f.s.)	: serseri, boş gezen, işsiz güçsüz; dağınık, perişan.
a.+ye 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,	
174, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595	
[=31]	
‘avāyık (a.ç.i.)	: engeller, gaileler; amaca ulaşılmasını aksatan ve geciktiren şeyler.
a. 251	
a.+dan 934	
[=2]	
āvāz (f.s.)	: ses, seda.
a. 507, 761	
[=2]	
āvāze (f.i.)	: yüksek ses; şöhret, ün.
a. 100	
[=1]	
‘avdet (a.i.)	: geri gelme, dönüş.
a. 338	
[=1]	
‘avn (a.i.)	: yardım, yardımcı.
a. 1029, 281	
[=2]	
ay (1) (t.i.)	: ay.
a. 1004	
[=1]	
ay (2) (t.i.)	: bir yılın on ikide biri.
a.+ı 989	

a.+ında 673, 768

[=3]

‘ayān (a.s.) : açık, belli, meydanda.

a. 1022, 108, 1129, 142, 161, 165, 179, 200, 274, 287, 308, 324, 345, 380,
438, 556, 566, 588, 604, 606, 629, 669, 686, 708, 756, 922, 929, 94

a.+ı 1138, 63

[=30]

ayak (t.i.) : ayak, basamak.

a. 122, 414

a.+ı 942

a.+ın 748

a.+ına 1092, 153, 471, 768, 777, 889

[=10]

‘ayb (a.i.) : utanılacak şey, kusur, ayıp.

a. 88

[=1]

Aydın : Aydın şehri.

a.+da 760

[=1]

āyet (a.i.) : alamet, işaret, delil, mucize; Allah’ın zat ve sıfatlarının
mazharları, Allah’ın varlığının ve kudretinin belirtileri oldukları
için bunlara ayet denilmiştir.

a. 845

a.+üñ 56

a.+i 72

[=3]

ayıl- (t.f.) : aklı başında olmak.

a.-mamış 1074

[=1]

āyine (f.i.) : ayna.

a. 104, 671

a.+sin 960

a.+sinüñ 258

[=4]

aylık (t.i.) : bir ayı doldurmuş, tamamlamış.

a. 556

[=1]

‘ayn (a.i.) : aynı, tıpkısı.

a.+el-ḥayāt 953

a.+ı 7

a.+el-ḳuzāt 589

a.+el-yakīn 122, 170, 176, 6, 809, 861, 894, 937

a.+el-yakīne 272

[=12]

a‘zam (a.s.) : daha büyük, en büyük.

a. 1043, 356, 843, 969

a.+dur 178, 179, 508, 249, 278, 591

a.+ı 164

[=11]

‘Azbī (a.i.) : Bektaşî dedelerinden birinin adı.

a. 665

[=1]

‘azīm (a.s.) : büyük, ulu.

a. 188, 453, 536, 542, 575, 603, 613

a.+dür 553

[=8]

‘azīz (a.s.) : muhterem, sayın; sevgili.

a. 1128

[=1]

Azrak (a.i.) : gök mavisi.

a. +dur 612

[=1]

bāb (a.i.) : kapı.

b. 683

b.+ı 401

[=2]

baba (f.i.) : peder, ata; şeyh, mürşit (İki tür babalık söz konusudur: Cismani babalık, yani soy ve nesep babalığı ile ruhani, manevi babalık. Tasavvufta şeyh, müridin hakiki babası sayılır.).

b. 638, 644, 645, 646, 649, 655, 656, 662, 666, 667, 668, 670, 671

b.+yla 645

[=14]

bacı (t.i.) : kız kardeş; tarikata giren kadına tarikat mensuplarının verdiği isim.

b. 649

[=1]

bād (f.i.) : rüzgar.

b.+ı 614

[=1]

bāde (f.i.) : şarap, içki; sülukun başlangıcındaki zayıf aşk; ilahi aşk.

b.+ler 983

b.+si 304

[=2]

ba‘de’l-ıyās (a.tam.) : ümitsizlik durumundan sonra, kederden sonra.

b. 722

[=1]

bağ (f.i.) : bahçe.

b. 231, 420, 530

b.+ında 766

b.+ını 1136

b.+lu 764

[=6]

bağça (f.i.) : küçük bağ, bahçe.

b. 530

[=1]

bağçe / bahça (f.i.) : bahçe.

b. 420

[=1]

Bağdād (a.ö.i.) : Bağdat.

b. 591

[=1]

bağla- (t.f.) : kapamak, durdurmak; el koymak.

b.-dum 405

b.-madılar 246

b.+r 704

b.-yup 880

[=4]

baḥā’ (a.i.) : güzellik, zariflik; parlıtı.

b. 23

[=1]

bahça (f.i.) : bkz. bahçe.

b. 231

[=1]

bāhir (a.s.) : belli, apaçık; ışıklı, parlak, güzel.

b. 288

[=1]

baḥr (a.i.) : deniz.

b. 456, 493, 613, 863

b.+a 484

b.+e 142, 1139, 335, 493, 514, 527, 569, 845

b.+ı 1100, 182, 238

b.+ına 249

b.+ında 612

b.+i 97, 103, 128, 14, 22, 263, 493, 756, 805

b.+ine 214, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724,
725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 968

b.+ini 627

b.+ũñ 385, 572, 864

[=54]

bahş (f.i.) : bahış, ihsan.

b. 74

b.+ũñ 14

[=2]

bahşîş (f.i.) : bahşîş, bahış olarak verilen para.

b.+leri 607

[=1]

bak- (t.f.) : bakmak, gözlemek.

b.-ar 158, 163, 492, 506, 532, 596, 910

b.-arken 504

b.-dum 812

b.-gıl 168

b.-mayup 246

b.-mîş 240

[=12]

bakır (t.i.) : bakır.

b.+dur 567

[=1]

bāki (a.i.) : ebedi, kalıcı, Tanrı.

b. 1082

[=1]

balık (t.i.) : balık.

b. 1053, 493, 494

b.+a 147

b.+lar 494, 557

[=6]

Barda⁶ (f.ö.i.) : Büyük İskender zamanında, Kraliçe Nusbab'ın yönettiği
ülke.

b.+a 590

[=1]

bār-gāh (f.i.) : izinle girilen yüce makam, otağ-ı hümayun, sultan sarayı.
Hakkın yüce huzuru.

b. 777

[=1]

bārī (f.i.) : Tanrı, yaratıcı.

b. 377, 749

[=2]

Barla (a.i.) : Tanrı.

b. 657, 659, 676

[=3]

baş- (t.f.) : üstünden geçmek.

b.-ar 871

b.-dı 1012, 1024, 632

b.-dılar 676

b.-duk 5

[=6]

Başra (a.ö.i.) : Basra Körfezi.

b.+ya 350

[=1]

Basrī (a.i.) : tarikat şeyhlerinden Basri Dede.

b. 665, 898

[=2]

baş-ı zamān (a.tam.) : zaman içinde zaman yaratılması, uzun sürelerin kısa bir süreye sığdırılması.

b. 64

[=1]

baş (t.i.) : baş; ilk, temel, esas.

b. 160, 367, 414, 522, 750, 790, 887

b.+a 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 807, 809

b.+dan 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196

b.+ı 878

b.+ın 380

b.+ına 782

b.+ından 470

b.+ları 623

b.+um 314

[=37]

başar- (t.f.) : başarmak.

b. -up 840

[=1]

bat- (t.f.) : batmak.

b.-ar 500, 717

b.-maz 942

[=3]

bāṭm (a.i.) : iç, gizli, derun, gizli alem.

b. 9

b.+da 1124

b.+laruñ 11

- [=3]
Bayezid (f.i.) : Rahmani bir marifete ve göklere ait bir marifete sahip olan sıfatsız veli.
 b. 899,646
- [=2]
bazār (f.i.) : pazar, alışveriş; birliğin çokluk içinde görülmesi.
 b.+ı 413
 [=1]
- ba‘z** (a.zf.) : bazı, bir şeyin küçük kısmı.
 b.+ı 835, 431, 88
 b.+ımı 38
 b.+ısı 834
 [=5]
- beden** (a.i.) : beden, cisim, gövde.
 b. 1021, 812
 b.+dür 211, 293
 [=4]
- Bedahşān** (f.i.) : Bedahşān yakutunun bulunduğu ülke.
 b.+a 606
 b.+da 607
 [=2]
- Bedevī** (a.i.) : Seyit Ahmed-ül-Bedevi tarafından kurulan tarikat.
 b. 593, 622
 [=1]
- beg** (t.i.) : bey.
 b. 332
 [=1]
- Behlül** (a.ç.s.) : saf, güleç; meczup, mecnun, ehl-i cezbe. Behlüller tam zamanında söyledikleri vecize ve hikmetlerle insanları uyardıkları gibi anlamlı hal ve hareketleriyle de onlara ders verirler. Bunların en tanınmışı Behlül Dana’dır.
 b. 1073, 898
 [=2]
- beḳā** (a.i.) : sonsuzluk.
 b. 21, 271, 7, 793
 b.+ya 846
 [=5]
- bekle-** (t.f.) : beklemek.
 b. 698, 917
 [=2]
- Bekr** (a.i.) : Hz. Ebu Bekir.

b. 136, 27

[=2]

bektaş (t.i.) : akran, eş.

b. 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 689

b.+ı 634

b.+um 693, 768

[=25]

belī (f.i.) : evet.

b. 1095, 624, 688, 96

[=4]

ben (t.z.) : ben (birinci tekil şahıs zamiri).

b. 1007, 1018, 1019, 1021, 1023, 1041, 1042, 1043, 1044, 1058, 1090, 1099, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 111, 121, 122, 128, 145, 151, 173, 176, 197, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 220, 223, 227, 228, 236, 295, 301, 321, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 344, 357, 376, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 404, 410, 411, 437, 453, 504, 544, 563, 571, 581, 584, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 624, 625, 653, 684, 685, 693, 696, 748, 766, 796, 856, 892, 895, 903, 949, 953, 965, 967, 979, 980

b.+e 111, 114, 119, 122, 129, 131, 138, 146, 168, 177, 52, 66, 88, 908, 918, 1099, 921, 1025, 827, 935, 749, 392, 966, 1084, 998, 1040, 480, 1080, 1014, 442, 701, 919, 920, 922, 924, 925, 926, 831, 224, 510, 381, 586, 224, 434, 1107, 894, 345, 281, 508, 827, 892, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 923, 1019, 336, 998, 1058, 223, 322, 352

b. +i 170, 191, 1007, 1039, 1057, 158, 238, 308, 314, 336, 609, 640, 696, 736, 826, 891, 962

b.+üm 1028, 1048, 1084, 1093, 224, 602, 758, 779, 890, 909, 923, 979

b.+den 552, 686

b.+em 624

b.+üm 132, 160, 1028, 1048, 1084, 1093, 224, 602, 758, 779, 890, 909, 923, 979

b.+ümsin 1098

[=232]

bende (f.i.) : Allah'a kul olan.

b.+yem 1059

b.+dedür 499, 913

b.+dedür 616

b.+i 781

[=5]

- be-nevbet** (f.e. ve a.i.) : bazı tarikatlerde özellikle kandil ve bayram geceleri koro halinde çalınan musikiye kadar geçen süre.
b. 429
[=1]
- beñzer** (t.e.) : benzer.
b. 621, 845, 877
[=3]
- ber-ā-ber** (f.s.) : beraber, birlikte; eşit, aynı düzeyde.
b. 533
[=1]
- berāy** (f.e.) : için, maksadıyla.
b. 1136
[=1]
- ber-devām** (f.e.+a.s.) : devam üzere, devamlı.
b. 1120, 4, 7, 72, 858
[=5]
- ber-felek** (f.e.+a.i.) : Güneş'in 21 Mart'ta dahil olduğu burç, hamel burcu.
b. 958
[=1]
- ber-güzīn** (f.e.+f.i.) : seçilmiş olan.
b. 205, 320
[=2]
- beri** (t.i.) : konuşanın önündeki iki uzaklıktan daha yakın olanı(Biraz beriye geliniz.).
b. 1106
[=1]
- beriyye** (a.i.) : halk, insanlar.
b. 397
[=1]
- berķ** (a.i.) : salike ilk görünen ve mevlaya yakınlık makamına davet eden parlak ışıltılar.
b. 1003, 425, 430, 488, 510, 641, 870, 871, 873, 874, 955, 958
[=12]
- ber-kemāl** (f.e.+a.s.) : mükemmel.
b. 846
[=1]
- berr** (a.i.) : kara, toprak.
b. 627, 1100
[=2]
- berrak** (a.s.) : nurlu, açık, duru.
b. 505, 513
[=2]

ber-sıfat (f.e.+a.i.)	: suret olunan.
b. +ı 17	
[=1]	
berūz (f.i.)	: kavga, savaş.
b. 86	
[=1]	
bes (f.e.)	: kafi, yeter.
b. 1021, 420	
[=2]	
besmeleten (a.zf.)	: başlangıç olarak, besmele çekerek.
b. 519	
[=1]	
Beştām (f.i.)	: yer adı.
b.+daki 899	
[=1]	
beşāret (a.i.)	: müjde, muştı. İslamiyete göre can çekişme halinde Allah melekler aracılığıyla dostu olan kuluna “Korkma, üzülme, cennete gideceksin.” müjdesi verir.
b. 1055, 437, 827, 859, 946	
[=5]	
beşer (a.i.)	: insan.
b. 122	
[=1]	
beyān (a.i.)	: anlatma, açık söyleme.
b. 108, 165, 200, 38, 57, 611, 629, 90, 922	
[=9]	
beyne'l'ālemīn (a.tam.)	: alemler arası.
b. 416	
[=1]	
beyt (a.i.)	: ev, hane, yurt. Hakk’ı içine alması ve sıgdırması itibariyle müminin kalbi.
b.+i 162	
b. +üne 29	
[=2]	
bezen- (t.f.)	: bezenmek, süslenmek.
b.-miş 497	
[=1]	
bezm-i elest (f.i.)	: Hakk’ın “Ben sizin efendiniz değil miyim?” diye sorduğu, ruhların da “Evet, öyledir.” şeklinde cevap verdiği meclis (Araf Suresi, 172).
b.+i 988	
[=2]	

- b l** (1) (t.i.) : bel.
b.+ ni 728
[=1]
- b l** (2) (t.i.) : “bel bağlamak” s zc k grubu i erisinde yer almaktadır.
1.  edd-i vast, ku ak bağlamak. 2. tas. a. Sufiler  zellikle sefere  ıkarken bellerine bir ku ak bağlarlar. b. F tuvvet ehli bir t renle,  rg tlerine aldıkları  yelerine  et ku atırlar. Mevlevilerde elifi nemed, Bekta ilerde tıyg-bend ku anılır. Ku ak g ven ve sadakatin simgesidir.
b.+in 704
[=1]
- b ll ** (t.s.) : belli, a ık.
b. 1110
[=1]
- b  ** (t.i.) : be .
b. 294, 353, 367
[=3]
- B  ler** (t. .i.) : Cebrail’in kalbi  zerinde bulunan be  ermi .
b. 284, 307, 352, 737
[=4]
- bırak-** (t.f.) : bırakmak.
b.-dı 986
[=1]
- bi  t** (a.i.) : kabul ve tasdik muamelesi.
b. 774
[=1]
- b -  re** (f.s.) :  aresiz.
b.+yem 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579
[=17]
- b -g ne** (f.s.) : yabancı, a ına olmayan. Tasavvufila tanışmayan, yola girmeyen.
b.+si 1077
[=1]
- bil-** (t.f.) : bilmek.
b. 1043, 1110, 210, 256, 260, 293, 315, 440, 533, 663, 833, 90
b.-di 1006, 249, 254, 445, 499, 929
b. 930
b.-dig m 222
b.-d k 6, 94

b.-düm 179, 305, 355, 399, 485, 496, 501, 522, 537, 546, 686, 895, 937
b.-dürdi 165, 1007, 1091, 237, 332
b.-düdür 1136
b.-düren 34
b.-em 685
b.-emez 233, 842
b.-en 154, 859, 916
b.-enler 124
b.-esin 981
b.-indi 1081, 799, 969
b.-ine 1045, 71, 734
b.-inmez 1087, 524, 535, 542, 554, 576, 872, 873
b.-inür 1068, 813, 884
b.-medi 243
b.-mesini 831
b.-meyince 278, 282
b.-mez 1016, 443, 541, 560, 911
b.-mezler 547
b.-mişem 1043, 1045, 318
b.-üben 261
b.-üp 349
b.-ür 132, 1003, 1056, 1062, 1068, 224, 244, 302, 310, 316, 331, 333, 354,
357, 652, 654, 695, 720, 744, 820, 822, 825, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840,
841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 877, 909,
916, 925, 965, 975
b.-ürler 966
b.-ürsen 826
b.-ürsin 698
b.-ürem 171
[=133]

Bilāl (a.i.) : Hz. Muhammed'in mana alemine gitmek istediği zaman “
Ezan oku ve bizi ferahlat.”dediği kimse. Bilal Habeşi.

b. 899

[=1]

bile (t.e.) : bile, dahi.

b. 1069, 1070, 121, 141, 163, 21, 284, 302, 339, 363, 365, 372, 383, 490, 578,
590, 617, 626, 637, 638, 642, 643, 647, 648, 653, 655, 666, 667, 668, 670, 679, 694,
780, 842, 884, 887, 898, 941

[=38]

bi'l-hayr (a.tam.) : hayırla birlikte, uğurlu olarak.

b. 39

[=1]

- biliş** (t.i.) : biliş, bilme.
b.+i 765
b.+medük 727
[=2]
- bi'l-lāh** (a.tam.) : Allah için.
b. 1028
[=1]
- bi'l-leka** (a.tam.) : acelesiz.
b. 6
[=1]
- billūr** (a.i.) : gayet parlak ve şeffaf varlık.
b. 481
b. 278, 282
b. 703
[=4]
- biñ** (t.i.) : bin.
b. 1028, 1074, 1077, 1136, 12, 140, 153, 187, 2, 288, 29, 332, 382, 387, 389, 419, 514, 534, 587, 653, 679, 691, 694, 701, 843, 881, 885
b.+de 90, 1134, 421, 626
[=31]
- bin-** (t.f.) : binmek.
b.-dürdi 696, 697
b.-düren 1094
b.-dürüp 703
b.-miş 694, 792
b.-übeni 495
[=8]
- bī-nihāye** (f.e.+a.i.) : sonsuz.
b. 832
[=1]
- bī-nihāyet** (f.e.+a.i.) : sonsuz, tükenmez.
b. 434, 437, 828
[=3]
- bī-nişān** (f.e.+a.i.) : namsız, nişansız; adsız sansız olma. Fena makamı.
Belirsizlik mertebesi.
b.+a 1023, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981
[=12]
- bir** (t.i.) : bir. Bir vücut olmak, tek olmak.
b. 1000, 1001, 1002, 1004, 1005, 1009, 1012, 1030, 1034, 1049, 1053, 1058, 1113, 1130, 126, 128, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 150, 152, 159, 175, 177, 179, 186, 188, 219, 241, 249, 254, 265, 283, 285, 287, 30, 303, 305, 317, 329, 330, 342, 345, 361, 365, 376, 380, 384, 388, 391, 420, 432, 441, 452, 453, 456, 460, 462, 463,

467, 475, 478, 480, 481, 484, 488, 492, 493, 496, 497, 498, 500, 501, 504, 506, 510, 512, 514, 515, 516, 518, 522, 527, 530, 534, 538, 541, 542, 543, 545, 548, 549, 559, 569, 572, 574, 576, 577, 578, 586, 609, 611, 612, 613, 618, 621, 623, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 694, 702, 704, 715, 745, 757, 761, 786, 791, 806, 823, 829, 839, 845, 854, 861, 869, 870, 872, 873, 876, 877, 878, 880, 887, 905, 915, 924, 939, 940, 942, 97, 977, 986, 989, 99, 992, 993, 999

b. +dür 202, 565

b.+in 48, 90, 421, 626, 744

b.+lik 697

[=218]

biraz (t.zf.) : biraz.

b. 521

[=1]

birbiri (t.z.) : birbirine.

b.+ne 675

[=1]

birer (t.s.) : birer.

b. 556

[=1]

bir (t.z.) : bir tanesi, bilinmeyen bir kimse.

b.+ne 1011

b.+ni 1006

b.+si 1134, 382, 430, 464, 742, 925

[=8]

bî-riyâ (f.e.+a.i.) : yalansız.

b. 1, 28

[=2]

Bismillâh (a.i.) : besmele. Önemli olan her şeye “bismillah” denerek başlanır. Allah için kun (ol) ne ise kul için de bismillah odur.

b. 518

[=1]

biş- (t.f.) : tasavvufi anlamda olgunlaşmak, pişmek. İnsan-ı kamil olmak.

b.-di 1085

[=1]

bî-şümâr (f.e.+a.i.) : hadsiz, sayısız, pek çok.

b. 1108, 212, 54, 8

[=4]

- bit-** (t.f.) : bitmek.
b.-mez 204
b.-miş 878
[=2]
- bī-tā'ab** (f.e.+a.i.) : zahmetsiz, sıkıntısız; güçlük çekmeden.
b. 1114
[=1]
- bī-takva** (f.e.+a.i.) : ibadetsiz, günahkar.
b. 83
[=1]
- bi't-tamām** (a.tam.) : tamamıyla, hepsi.
b. 443
[=1]
- bī-vefā** (f.e.+a.i.) : vefasız, hayırsız.
b.+dan 893
[=1]
- biz** (t.z.) : biz.
b. 1066, 392, 707, 94
b.+e 137, 2, 203, 6, 7, 8, 1030, 1032, 425, 438, 528, 565, 594, 607, 702, 795,
802, 927, 928, 929, 930, 931, 942, 946, 977
b.+i 2, 40, 1062, 331, 374, 42, 695, 925, 941
b.+den 392
b.+üm 677
[=40]
- bī-zebān** (f.e.+f.i.) : dilsiz.
b. 57
[=1]
- bī-zevāl** (f.e.+f.i.) : sonu olmayan, zevalsiz.
b. 92
[=1]
- boz** (t.i.) : ağarmış sarı renkli .
b. 1103, 323, 358, 360, 495, 694, 823
[=7]
- boz-** (t.f.) : bozmak, yıkmak.
b. 1103, 323, 358, 360, 495, 694, 823
b.-dı 932
b.-ılmış 746
b.-up 719
[=12]
- bölük** (t.i.) : bölük.
b. 213

b.+i 896

[=2]

böyle (t.s.) : böyle.

b. 255, 267, 296, 886, 945, 976

[=6]

bu (t.s.) : bu.

b. 10, 1006, 1015, 1017, 1020, 1024, 1029, 1031, 1037, 1039, 1041, 1046, 1047, 1049, 1050, 1052, 1053, 1054, 1056, 1067, 1069, 1074, 1076, 1078, 1083, 1084, 1085, 1086, 1088, 1090, 1092, 1094, 1095, 1100, 1104, 1105, 1108, 1116, 112, 1125, 1126, 1134, 119, 125, 126, 127, 13, 130, 139, 146, 150, 151, 159, 178, 183, 184, 196, 197, 203, 205, 214, 232, 233, 235, 236, 241, 243, 244, 246, 247, 253, 254, 256, 257, 26, 268, 282, 283, 285, 287, 289, 290, 291, 297, 300, 314, 335, 34, 346, 348, 354, 356, 379, 39, 390, 40, 404, 422, 423, 434, 438, 439, 44, 443, 444, 458, 469, 471, 479, 480, 50, 511, 512, 513, 515, 525, 526, 532, 54, 540, 546, 578, 59, 60, 61, 615, 629, 630, 634, 673, 674, 68, 684, 688, 69, 700, 702, 71, 712, 713, 723, 724, 728, 733, 735, 741, 749, 75, 751, 757, 76, 762, 764, 77, 777, 780, 781, 790, 794, 795, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 825, 832, 842, 854, 855, 859, 861, 862, 874, 892, 9, 904, 905, 907, 913, 914, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 931, 934, 939, 947, 954, 962, 965, 968, 97, 970, 977, 978, 980, 981, 988, 995

b.+dur 1015, 551, 979

b.+durur 178

b.+lara 28

b.+na 1048

b.+nca 1063, 308, 383, 540, 573, 810, 891, 919, 941

b.+nda 171, 677, 758, 763, 789

b.+ndan 516, 872

b.+nı 431, 859

b.+nlar 137, 163, 84, 1089, 367, 368, 370, 426, 743, 744, 745, 746, 760, 773, 840, 848, 853, 858, 866

b.+nlara 1043, 27, 565, 737, 85

b.+nlarda 845

b.+nları 1089, 176, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 508, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 892, 946

b.+nlarsız 204

b.+nlaruñ 11, 204, 659

[=309]

budak (t.i.) : dal.

b.+ları 879

[=1]

bu'd (a.i.) : uzaklık, uzak olma. Kulun Allah'ın emir ve yasaklarına uymaması hali. İnsanın nefsin sıfatları ve bedeninin hazlarına bağlı olması.

b. 265

[=1]

bugün (t.i.) : bugün.

b. 1018, 1018

[=2]

bul- (t.f.) : bulmak.

b. 914

b.-alar 10

b.-amadılar 125

b.-dı 115, 185, 23, 89

b.-du 24

b.-duk 5, 7, 76, 9, 94

b.-dum 114, 120, 399, 427, 448, 687, 770, 804, 937

b.-dun 21

b.-ındı 969

b.-ınur 125, 1068, 693, 813

b.-madı 243, 912

b.-madılar 830

b.-mayınca 271, 277

b.-maz 980

b.-mışam 1040

b.-uban 1016, 949, 963

b.-up 1124, 894, 946

b.-ur 244, 640, 672, 814, 822, 881, 946, 149

b.-urdum 439

b.-urlar 745

b.-uşa 102

[=55]

Bulğar (t.ö.i.) : Bulgaristan halkından olan.

b. 358, 373

b.+a 359, 365, 366

b.+da 361

[=6]

bu'l-ğayr (a.tam.) : hayırların babası .

b. 899

[=1]

buluş- /**buluş-** (t.f.) : buluşmak, bir araya gelmek.

b.-dı 782

b.-dılar 371	
b.-dum 436, 815	
b.-ı 765	
b.-maduk 727	
b.-mazlar 747	
b.-up 605	
b.-ur 431	
[=9]	
buluş-	: bkz. bulış-.
b.-dılar 771	
[=1]	
bulıt / bulut (t.i.)	: bulut.
b. 520	
b.+dur 663	
[=2]	
bulut	: bkz. bulıt.
b. 1004	
[=1]	
Buraḳ (a.ö.i.)	: Hz. Muhammed'i Miraç gecesi Hakk'a götüren binek.
b.+ı 659	
[=1]	
būy (f.i.)	: koku.
b.+ı 1027	
[=1]	
buyur- (t.f.)	: buyurmak(Allah için).
b. 525	
[=1]	
buyruḳ (t.i.)	: emir, Allah'ın emirleri.
b.+laruñ 825	
[=1]	
bülend (f.s.)	: yüksek, yüce.
b. 330	
[=1]	
bünyād (f.i.)	: bina, yapı.
b. 951	
[=1]	
büri- /bürü- (t.f.)	: bürümek, kaplamak.
b.-di 520, 523, 523	
b.-ndi 435	
[=4]	
bürü-	: bkz. büri-.
b.-di 798	

b.-r 1000

[=2]

cān (f.i.) : can, ruh, nefis.

c. 1001, 1002, 1003, 1004, 1006, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1021, 1023, 1025, 1055, 106, 1072, 1076, 1079, 108, 1095, 1096, 110, 1101, 1140, 125, 13, 131, 184, 193, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 209, 211, 241, 250, 289, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 31, 310, 311, 312, 313, 32, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 390, 408, 423, 442, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 526, 568, 630, 672, 712, 713, 73, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 782, 803, 833, 84, 855, 857, 901, 939, 943, 950, 951, 952, 972, 974, 975, 986, 998, 999

c.+a 1, 106

c.+dan 93

c.+ı 139, 938

c.+ıla 90

c.+lar 1084, 154, 451, 726, 797

c.+larını 403, 428

c.+um 156, 1096

c.+uma 951

c.+umı 237, 986

c.+uñ 568

c.+a 631, 953, 976

c.+da 780

c.+dan 1059, 711, 895, 949

c.+ı 1028, 31, 948

[=215]

cānān (f.i.) : sevgili, Allah.

c. 250, 954, 963

c.+dan 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205

[=12]

cāhil (a.s.) : Allah'ın buyruklarından haberi olmayan, bilgisiz.

c.+iken 81

[=1]

ca'ī (a.i.) : yapma, meydana getirme.

c. 75

[=1]

cām (f.i.) : kadeh, kase.

- c. 1038, 68
[=2]
- cāmi**^c (a.i.) : içinde namaz kılınan ibadet yeri.
c.+ine 446, 447
[=2]
- cārī** (a.s.) : cereyan eden, akıp geçen.
c. 933
[=1]
- cāvidān** (f.s.) : daimi kalacak olan, sonsuz.
c. 1123, 31
c.+ī 1081, 468
[=4]
- Cebra'il** (a.ö.i.) : Peygamberlere Allah'ın emir ve vahiylerini bildiren melek, dört büyük melekten biri.
c.+e 410
[=1]
- cedd** (a.i.) : ata.
c. 16
[=1]
- cefā** (a.i.) : eziyet, incitme.
c. 1058
[=1]
- cehd** (a.i.) : çalışma, çabalama.
c. 101, 765
c.+ile 126
[=3]
- celāl** (a.i.) : büyüklük, ululuk, yücelik.
c. 1119
[=1]
- celālī** (a.s.) : Tanrı'nın yüceliği ile ilgili.
c. 279
[=1]
- celālu'llāh** (a.i.) : Allah'ın büyüklüğü.
c. 461
[=1]
- cem**^c (a.i.) : müminlerin bir araya toplanması.
c. 1089, 1118, 170, 243, 250, 283, 306, 407, 409, 461, 487, 617, 674, 705, 753, 906, 957, 487, 834
c.+i 222
c.+ile 628
[=21]

- cemādāt** (a.ç.i.) : cansızlar.
c. 1013
[=1]
- cemāl** (a.i.) : yüz güzelliği.
c. 1119, 195, 609, 8, 986
c.+e 282
c.+i 279, 753, 967, 985
c.+inden 257
c.ün 1079, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 245, 246, 247, 248,
249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 275, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341,
342, 343, 344, 345, 346, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 932, 933, 934, 935, 936,
937, 938, 951, 973
[=61]
- cem'iyet** (a.i.) : topluluk.
c.+i 631, 674
[=2]
- cemre** (a.i.) : ateş halinde kömür.
c. 417
[=1]
- cennet** (a.i.) : cennet.
c. 451, 858
[=2]
- cevāhir** (a.ç.i.) : cevherler, özler.
c. 533
c.+ler 497
[=2]
- cevelān** (a.i.) : dolaşma, dolanma, gezinme.
c. 775, 1047, 173, 351, 526
c.+ı 904
[=6]
- cevher** (a.i.<f.i., gevher'den) : maya, öz.
c. 16
c.+in 59
[=2]
- cevr** (a.i.) : haksızlık, cefa, eziyet.
c. 1058
[=1]
- cezb** (a.i.) : kendine çekmek.
c. 10
[=1]
- cezbe** (a.i.) : Allah'a koşmak.

c. 3, 1016, 102, 1080, 1127, 77, 82, 832, 968, 247, 79

c.+i 775, 944

c.+si 139

c.+dür 1128

c.+ye 968

[=16]

cezbetu'llāh (a.tam.) : Allah'ın kullarını kendisine çekmesi.

c. 528, 828

[=2]

cezīre (a.i.) : ada.

c. 329

[=1]

cibāl (a.i.) : dağlar.

c.+i 199

[=1]

cihān (f.i.) : dünya, alem.

c. 104, 1062, 121, 133, 209, 297, 340, 381, 394, 435, 513, 521, 606, 686, 833, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 874, 943, 956, 985, 989

c.+a 246, 254, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 509, 601, 743, 999

c.+da 1005, 342, 730, 813, 889, 911, 933, 106, 98, 1131

c.+ı 1000, 1003, 1012, 1013, 1140, 34, 569, 746, 778, 798, 938, 967, 103

c.+uñ 183, 269, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954

[=88]

cilve (a.i.) : Allah'ın tecellisi, görünmesi.

c. 775

[=1]

cimār (a.i.) : toplu kabile.

c.+ı 418

[=1]

cin / cinn (a.i.) : gözle görünmez, latif cisimlerden oluşan bir yaratık.

c. 194, 414

[=2]

cinn (a.i.) : bkz. cin.

c. 483, 535

[=2]

cinnī (a.s.) : cine mensup.

c. 808

[=1]

cism (a.i.) : beden, gövde.

c. 296, 901, 951

- c.+i 298
[=4]
cismānī (a.s.) : bedenle ilgili.
c. 21, 293, 64
[=3]
- cūd** (a.i.) : cömertlik, el açıklığı.
c. 14, 149, 89
[=3]
- cu'l** (a.i.) : ücret karşılık.
c. 75
[=1]
- cum'a** (a.i. cem' den) : cuma.
c. 370, 439, 440, 674, 991
[=5]
- cur'a** (a.i.) : yudum, içim, kadehin dibindeki son damla. Salikin erdiği seyr makamı.
c. 1136
c.+dan 896, 290
[=3]
- cūş** (f.i.) : coşmak, vecde ve galeyana gelmek.
c. 182, 58, 795
c.+a 118, 758
[=5]
- cūdā** (f.s.) : ayrı düşmüş, ayrılmış.
c. 123, 30
[=2]
- cūdūd** (a.i.) : atalar.
c. 16
[=1]
- cümle** (a.i.) : bütün, hep.
c. 100, 1036, 104, 1040, 1051, 106, 1127, 117, 15, 182, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 23, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 285, 325, 381, 387, 394, 408, 409, 414, 429, 462, 47, 477, 478, 498, 50, 500, 508, 51, 510, 52, 522, 523, 527, 53, 548, 550, 644, 684, 741, 771, 773, 776, 803, 817, 856, 857, 857, 867, 871, 874, 884, 905, 906, 907, 991
c.+si 143, 513, 620, 695, 705, 869, 933
c.+sin 37
c.+sini 523
[=86]
- cümleten** (a.i.) : bütünüyle, tamamen.
c. 63

- [=1]
cünbiş (f.i.) : kımıldanma, hareket etme.
c. 852
- [=1]
cüvān (f.s.) : genç, taze delikanlı.
c. 629, 682, 90, 324
- [=4]
cüz' (a.i.) : kısım, bölüm.
c. 18
- [=1]
çağır- (t.f.) : çağırmaq.
ç.-dık+umda 693
ç.-ışup 1013, 1074, 494
ç.-salar 721
ç.-up 625
ç.-ur 489
- [=7]
çağla- (t.f.) : çağlamak, coşmaq.
ç. 1139
- [=1]
çal- (t.f.) : çalmak.
ç.-mağa 157
ç.-mayınca 279
- [=2]
çā-rūb (f.i.) : süpürge.
ç. 279
- [=1]
çeşnī (f.i.) : çeşni, lezzet, tat.
ç. 1136
- [=1]
çek- (t.f.) : çekmek.
ç.-di 1024
ç.-düm 632
ç.-er 620
ç.-gil 714, 728
ç.-ildi 364
ç.-ilür 503
ç.-üp 725
- [=8]
çeltük (t.i.) : çeltik, kabuklu pirinç.
ç. 643
- [=1]

- Çemşād** (f.ö.i.) : Çemşad şehri.
ç. 476
[=1]
- çerāğ / çerāk** (f.i.) : fitil, mum. Nur, marifet; Bektaşilerde bazı gülbang ve tercümanlar.
ç. 1135, 158
ç.+ı 28, 659
ç.+ın 1111, 7
ç.+umı 281
[=7]
- çerāk** (f.i.) : bkz. çerāğ.
ç. 321
ç.+lar 676, 678
[=3]
- Çerkes** (t.ö.i.) : Çerkes.
ç.+i 600
[=1]
- çevre** (t.i.) : çevre.
ç. 456, 490, 993
[=3]
- çık-** (t.f.) : çıkmak.
ç.-ar 380, 532, 539, 540, 543, 559, 596, 874, 877
ç.-dı 473
ç.-dılar 218, 678
ç.-dum 192, 808, 812
ç.-maz 560
ç.-up 498, 506, 882
[=19]
- çırak** (f.i.) : dergaha yeni girmiş mürit.
ç. 658
[=1]
- çiçek** (t.i.) : çiçek.
ç. 650
[=1]
- çiger** (f.i.) : yürek.
ç. 972
[=1]
- Çin** (f.ö.i.) : Çin.
ç. 811, 893
ç.+den 610
[=3]
- Çinī** (f.s.) : Çin'e mensup, Çinli.

- ç. 568
[=1]
çoğ / çok (t.s.) : çok, fazla.
ç. 500
ç.+imiş 223
[=2]
çok : bkz. çoğ.
ç. 1014, 1021, 1053, 1116, 213, 294, 304, 313, 40, 404, 439, 468, 472, 477, 484, 521, 529, 538, 544, 564, 601, 709, 811, 828, 852, 868, 882, 939, 947, 983, 990
ç.+dur 328, 588, 607, 724, 864, 895
ç.+lıgunuñ 557
[=38]
çöl (t.i.) : çöl.
ç.den 596
[=1]
çöz- (t.f.) : çözmek.
ç.-di 781
[=1]
çübān (f.i.) : çoban.
ç. 584
[=1]
çü (f.e.) : gibi, mademki.
ç. 1003, 1004, 1010, 1015, 1016, 1027, 1033, 1048, 1050, 1056, 1082, 1091, 11, 123, 195, 211, 212, 221, 23, 240, 284, 291, 295, 296, 299, 334, 339, 341, 348, 350, 367, 399, 407, 412, 432, 437, 44, 446, 458, 471, 483, 501, 512, 522, 525, 585, 591, 594, 632, 704, 735, 737, 748, 751, 757, 761, 764, 770, 774, 779, 789, 791, 798, 835, 836, 837, 838, 839, 842, 843, 845, 847, 848, 849, 85, 863, 867, 874, 878, 902, 904, 906, 907, 909, 915, 929, 947, 951, 960, 963, 973, 998
[=92]
çün (f.e.) : gibi, mademki, çünkü.
ç. 1024, 1031, 1067, 1078, 1081, 112, 1137, 1138, 1140, 12, 127, 17, 174, 185, 19, 196, 197, 2, 230, 243, 247, 25, 255, 289, 30, 309, 335, 336, 377, 400, 404, 41, 414, 418, 427, 430, 432, 439, 444, 449, 453, 481, 483, 499, 5, 500, 507, 522, 528, 564, 566, 573, 587, 590, 592, 593, 598, 600, 605, 608, 609, 610, 611, 614, 618, 631, 636, 638, 65, 654, 668, 680, 683, 69, 693, 702, 705, 707, 708, 71, 732, 736, 749, 768, 789, 801, 814, 815, 818, 823, 827, 853, 860, 862, 880, 886, 890, 897, 898, 913, 931, 938, 94, 940, 967, 969, 976
[=107]
çünkü (f.e.) : şundan dolayı, şu sebepten.
ç. 22, 1126, 319, 428, 446, 463, 579, 975
[=8]
çünkim (f.e.) : çünkü.

ç. 129, 216, 24, 1023, 1139, 17, 249, 252, 254, 267, 359, 401, 411, 424, 425, 444, 461, 482, 536, 581, 937, 941

[=22]

dād (f.i.) : adalet, doğruluk.

d. 1126

[=1]

dahı (t.e.) : dahi edatı.

d. 1000, 1001, 1002, 1082, 1120, 121, 145, 275, 286, 294, 317, 340, 344, 372, 392, 395, 402, 403, 409, 417, 440, 447, 451, 453, 463, 466, 478, 483, 493, 505, 514, 519, 544, 561, 642, 656, 700, 701, 740, 754, 770, 772, 804, 819, 835, 880, 9, 936, 937, 953, 991, 999, 213

[=53]

dā'im (a.s.) : devamlı, sürekli.

d. 104, 105, 106, 107, 1071, 1075, 108, 109, 110, 1107, 111, 1117, 112, 131, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 147, 158, 190, 266, 322, 385, 46, 595, 607, 714, 738, 758, 787, 821, 849, 855, 964, 965

[=41]

dā'imā (a.zf.) : her zaman.

d. 45, 1122

[=2]

daḳāyık (a.ç.i.) : ince ve anlaşılması güç meseleler.

d. 63

[=1]

dān (f.i.) : tane.

d. 736

[=1]

dānā (f.s.) : bilen, bilici, bilgiç.

d. 44

[=1]

dan (f.i.) : hayret, şaşma. Datdı da olabilir

d.-dı 1050

[=1]

dānişmen (f.i.) : Tanzimat'tan önce kadıların yanında stajyer olarak çalışan kimse.

d.+i 651

[=1]

dār (f.i.) : dar ağacı.

d. 1042

[=1]

Davūd (a.ö.i.) : Davut peygamber.

d. 162, 168

[=2]

- dede** (t.i.) : Mevlevilikteki, dervişliğe karar vermiş ve dergahta hizmet görerek binbir gün çilesini doldurmuş ikinci merteye sahibi kimse.
d. 655
d.+m 643, 665
[=3]
- def'** (a.i.) : savma, uzaklaştırma.
d. 709
[=1]
- def'aten** (a.zf.) : bir defa, birden.
d. 63
[=1]
- degme** (t.s.) : her, her bir, herhangi bir.
d. 101, 1087, 1033, 699
[=4]
- degin** (t.e.) : kadar, dek, denli.
d. 43, 3
[=1]
- degül** (t.i.) : değil.
d. 326, 1105
d.+dür 67
[=3]
- dehşet** (a.i.) : dehşet.
d. 561
[=1]
- dek** (t.e.) : dek, değin, kadar.
d. 174, 873
[=2]
- delîl** (a.i.) : yol gösteren, klavuz.
d. 1137
[=1]
- delîm** (a.zf.) : çok, birçok, fazla.
d. 188, 615
[=2]
- dem** (f.i.) : zaman, vakit.
d. 1020, 103, 1063, 1069, 1075, 1105, 1140, 247, 259, 287, 322, 398, 442, 444, 510, 520, 676, 685, 716, 747, 756, 777, 788, 795, 796, 892, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 947, 954, 965, 967, 971, 99
d.+de 1039, 254, 265, 365, 441, 452, 460, 791, 859, 924
d.+i 196, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214
d.+in 595, 881

- d.+ine 346
d.+ler 753
d.+leri 364
[=66]
- dem-ā-dem** (f.zf.) : her vakit, sık sık.
d. 489, 832
[=2]
- dem-be-dem** (f.b.zf.) : vakit vakit.
d. 1024
[=1]
- demür** (t.i.) : demir.
d.+dendür 433
d.+dür 567
[=2]
- deñiz** (t.i.) : deniz.
d. 1001, 467, 500, 619, 784, 865, 882
d.+de 144, 1053, 384, 529, 571, 767, 866
d.+e 618
d.+ler 1097, 750, 783, 810
d.+lerde 326
d.+üñ 446
[=21]
- der-bān** (f.e.+f.i.) : kapıcı, dergah kapısına bakan.
d. 794
[=1]
- der-bend** (f.e.+f.i.) : dar geçit.
d.+e 566
[=1]
- der-cihān** (f.e.+a.i.) : dünya içinde.
d. 833
[=1]
- derd** (f.i.) : dert, tasa.
d. 118, 83, 904, 977
d.+e 312, 986
d.+ime 806, 807, 808, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825
d.+ine 1046, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 761, 814
d.+lerimüñ 979
d.+üm 417
d.+üme 1040, 1053, 1054, 1055, 1056, 1084, 806
d.+üñ 980

- d.+üne 124, 1088, 292
[=56]
- der-gāh** (f.e.) : tekke.
d.+a 1083, 837
d.+da 1043
d.+ı 1117, 124
d.+ına 442, 946
d.+uña 3
[=8]
- der-hāl** (f.zf.+a.i) : hemen, şimdi, o anda.
d. 129
[=1]
- der-hān** (f.e.+f.i.) : han içinde.
d. 601
[=1]
- derk** (a.i.) : idrak etmek.
d. 25
[=1]
- der-kūh** (f.e.+f.i.) : dağ içinde.
d. 193
[=1]
- dermān** (f.i.) : ilaç, derman.
d. 1040, 1046, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1084, 1088, 124, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 312, 761, 786, 794, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825
[=48]
- derūnī** (f.s.) : içten, gönülden.
d.+len 769
[=1]
- derviş** (f.i.) : Allah için alçak gönüllülüğü ve fukaralığı kabul eden ya da bir tarikata bağlı bulunan kimse.
d. 1086, 293, 439
d.+ler 1039, 640
[=5]
- deryā** (Peh.>f.i.) : deniz.
d. 1000, 1022, 1052, 158, 304, 327, 502, 515, 622, 795, 798, 905
d.+da 319, 384, 507, 557, 721, 942
d.+lar 719
d.+lara 115, 662, 731
d.+nuñ 485, 486, 495, 504, 870, 878
d.+sına 161, 863

d.+ya 467, 484, 676, 797, 882
d.+yı 199, 100, 1032, 151, 172, 285, 329, 331, 378, 58, 580, 582, 597, 817
[=47]

dest (f.i.) : el, kudret eli.

d. 68
d.+indedür 606
[=2]

deste (f.i.) : tutam, takım.

d. 1136
[=1]

dest-gîr (f.i.) : elden tutan (Allah için).

d.+i 1112
[=1]

destür (f.i.) : izin, ruhsat.

d. 425
[=1]

deşt (Peh.>f.i.) : bozkır, çöl.

d.+üñ 598
[=1]

devlet (a.i.) : devlet.

d. 124, 126, 238, 670, 751, 960
d.+i 1110
d.+lödür 323
[=8]

devr (a.i.) : “bir”den gelen “çok”un tekrar ona dönüşü; bir şeyhin aslına rücu etmesi.

d. 309, 502, 517
d.+i 20
[=4]

devrân (a.i.) : Kadiriye, Rifaiye, Halvetiye ve Mevleviye gibi tarikatlerin döne döne yaptıkları zikir, sema.

d. 1047, 1054, 236, 238
d.+ı 1092
[=5]

deyyân (a.s.) : mükafatlandıran veya cezalandıran (Allah için).

d. 408
[=1]

dê- (t.f.) : demek.

d.-di 1019, 1037, 1098, 114, 119, 146, 168, 177, 24, 494, 520, 688, 697, 826, 923, 95, 96
d.-digüm 132, 379, 227

d.-diler 1079, 1080, 1082, 1083, 1084, 1085, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 308, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 933, 934, 935, 936, 937, 938

d.-diler+ise 790

d.-diler 203

d.-dügi 633

d.-düm 100, 167, 425, 544, 624, 897, 923

d.-y-elüm 844

d.-y-enleri 720

d.-mişdür 858

d.-r 1069, 489, 686, 701, 706, 815

d.-rler 211, 255, 375, 454, 455, 458, 459, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 479, 493, 494, 543, 551, 881, 882, 932, 933, 934, 936, 966, 970, 255

d.-rse 719

d.-r+isem 200

d.-y-üp 487, 494, 620

[=119]

dênîl- (t.f.) : denilmek.

d.-mez 421, 491

[=2]

dêr- (t.f.) : dermek, bir araya getirmek, toplamak.

d.-di 762

d.-ildi 414

[=2]

Dımışk (a.ö.i.) : Şam.

d. 446

d.+a 368

d.+dan 450

[=3]

dîdâr (f.i.) : yüz, çehre.

d. 858

d.+uñâ 13

[=2]

dîl (1) (t.i.) : dil, lisan.

d. 285, 991, 1015

d.+de 857

d.+e 33, 626

d.+i 147, 538

d.+ince 61

d.+inde 291, 356, 422, 525, 817, 855

d.+indedür 1071, 843

d.+ini 47, 485

d.+ler 341
d.+leri 327, 886
d.+lerin 597
d.+lerinde 80
d.+üm 152
d.+ümde 708
d.+üñ 1026
d.+üñi 728
[=28]

dil (2) (f.i.) : gönül.

d. 1, 1001, 1002, 1003, 1004, 1006, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1016, 1017, 1028, 1032, 1055, 1096, 1099, 184, 289, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 423, 442, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 524, 630, 73, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 803, 855, 857, 93, 949, 968, 972, 974, 998, 999

d.+den 720, 975

d.+e 110, 13, 941

d.+i 1021, 1023, 1031, 1095, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 538, 712, 778, 779, 780, 782, 986

d.+üm 615

[=156]

dile- (t.f.) : dilemek.

d.-e 1069

d.+er 1060, 1080, 160, 313, 511, 734, 749, 903

d.-rse 813

d.-ersen 945, 950, 952

d.-se 744, 791

[=15]

dilek (t.i.) : dilek, arzu.

d. 190, 389, 534, 958, 148

[=5]

dildār (f.s.) : aşığın gönlünü elinde tutan, sevgili.

d. 829

[=1]

dīn (a.i.) : din, Allah'a inanma ve bağlanma.

d. 636

[=1]

dīñle- (t.f.) : dinlemek.

d. 90, 626

- d.-gil 630
[=3]
- dip** (t.i.) : dip, derinlik.
d.+ine 622
d.+inde 880, 882, 883
[=4]
- direk** (t.i.) : direk.
d. 408
d.+ler 996
[=2]
- diri** (t.i.) : diri.
d. 241
[=1]
- diril-** (t.f.) : dirilmek.
d.-di 798
[=1]
- divān** (a.i.) : Tasavvuf'ta Nakşibendi tekkelerine verilen ad, misafirhane, medrese.
d.+ına 812
d.+ını 348
[=2]
- divāne** (a.i.) : Allah aşkından delirmiş, mecnun.
d. 248, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711
d.+dür 616
d.+ler 98
d.+si 1073
d.+sin 902
[=28]
- diyār** (a.i.) : memleket, ülke.
d.+a 283, 677
d.+ı 453, 593
[=4]
- dol-** (t.f.) : dolmak.
d.-u 143, 420
[=2]
- dolāb** (f.i.) : dolap.
d. 576
[=1]
- dost** (f.i.) : sevilen kimse, Allah.
d. 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 189, 215, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341,

342, 343, 344, 345, 346, 459, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 616, 627, 776, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 902, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 954

d.+a 692, 903

d.+uñā 1049

[=105]

dög- (t.f.) : dövme.

d.-üp 729

[=1]

dön- (t.f.) : dönmek.

d.-diler 710

d.-dü 1067

d.-dür 697

d.-er 190, 576, 612

d.-ildi 416

[=7]

Dörtler (t.i.) : Rical-i İlahiye adı da verilen dört ermiş. Halleri ruhani, kalpleri semavi olduğundan yeryüzünde meçhuldürler; ancak gökyüzünde tanınırlar. İbn-i Arabi bunları Endülüs'te ve Suriye'de gördüğünü söyler.

d. 737

[=1]

döşen- (t.f.) : döşenmek, süslenmek.

d.-miş 880, 992

d.-üp 920

[=3]

döşek (t.i.) : döşek.

d. 880, 992, 993

[=3]

du‘ā (a.i.) : yalvarış, yakarış.

d. 1070, 137, 29, 703, 800

d.+lar 226, 283, 289, 416, 466, 501

d.+sın 589

d.+ya 1019

[=13]

dur- (t.f.) : durmak, beklemek.

d.-ma 375

d.-mayup 864

d.-ur 1022, 1047, 1073, 1075, 1076, 1096, 1116, 1133, 251, 294, 316, 346,
367, 382, 386, 488, 498, 531, 544, 549, 569, 577, 578, 599, 603, 623, 652, 658, 681,
714, 745, 824, 837, 852, 855, 877

d.-urlar 250

[=39]

dü (f.i.) : iki.

d. 105, 1131, 342, 848

[=4]

dün (t.i.) : dün.

d. 234, 971

[=2]

dünyā (a.i.) : dünya.

d. 11, 211, 905

d.+da 92, 609, 765

d.+ya 726

d.+yı 718, 725, 930

[=10]

düpdüz (t.s.) : tamamen düz, çok düz.

d. 1010, 867

[=2]

dürlü (t.s.) : türlü.

d. 10, 396, 447, 459, 499, 865, 868

[=7]

dürdāne (f.i.) : inci tanesi, sevgili olan Allah.

d. 22

[=1]

düril- (t.f.) : dürülmek, toparlanmak.

d.-di 509

[=1]

düş (t.i.) : düş, rüya.

d. 322

d.+de 340

[=2]

düş- (t.f.) : düşmek.

d.-di 1085, 156, 161, 470, 471, 552, 782, 807, 809, 900

d.-düm 195, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 815

d.-er 549, 551

d.-mişdür 973

d.-mişlerüñ 965

d.-müş 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725,
726, 727, 728, 729, 730, 731, 732

d.-üben 481

[=45]	
düşmān (f.s.)	: düşman.
d. 700	
[=1]	
düz (t.i.)	: düz, pürüzsüz.
d. 565	
[=1]	
düz- (t.f.)	: düzmek, yoluna koymak, işler hale getirmek.
d.-di 472, 781	
d.-düm 348	
d.-er 719, 778, 825, 840	
d.-erler 507, 746	
d.-ülmüş 518	
[=10]	
ebed (a.s.)	: sonsuz.
e. 1120, 282, 831, 854, 875, 876, 988	
[=7]	
epsem (?)	: sessiz, ses çıkarmayan, susan.
e. 1001	
[=1]	
Ebu'l-‘Abbas (a.ö.i.)	: Hz. Muhammed’in amcası Abbas.
e. 254, 255	
[=2]	
ebū'l-ervāḥ (a.ö.i.)	: ruhların babası (Allah için).
e. 19	
[=1]	
ebvāb (a.i.)	: kapılar, kısımlar.
e.+ı 196, 483	
[=2]	
ebyāz (a.s.)	: pek beyaz.
e. 217, 406, 463	
[=3]	
ece (t.i.)	: güzel kadın, kraliçe.
e. 660	
e.+m 670	
[=2]	
ecr (a.i.)	: ahrete ait mükafat, sevap.
e. 67	
[=1]	
edā (a.i.)	: hal, tavır.
e. 25, 709	

- [=2]
Edhem (a.ö.i.) : İbrahim-i Edhem.
e. 1073, 691
- [=2]
ednā (a.s.) : pek aşağı, en bayağı.
e. 26, 455, 624, 686, 716
e.+ya 342
- [=6]
edvār (a.ç.i.) : devirler.
e.+ını 50
- [=1]
efdāl (a.s.) : daha faziletli, en ala, en üstün.
e.+i 39
- [=1]
efgān (f.i.) : ızdırap ile haykırma.
e. 890
- [=1]
efrād (a.ç.i.) : tek olanlar, birler.
e. 273, 332, 359, 409, 465, 741, 747, 844
- [=8]
eger (t.e.) : eğer.
e. 421, 876, 980
e.+çi 857
- [=4]
eḥad (a.s.) : tek, bir (Allah için).
e. 17, 198, 544, 959
- [=4]
eḥaṣṣ (a.s. ḥaṣiṣ'den) : en özel, başlıca.
e. 853
- [=1]
ehl (a.s.) : sahip, malik.
e.+i 1137, 280, 29, 316, 354, 385, 39, 415, 441, 443, 65, 838, 852, 918
e.+idür 251
e. +ine 88, 892
e. +ini 215
- [=18]
Ehlu'llāh (a.ö.i.) : Tanrı adamı, veli, evliya.
e. 684
e.+a 315
- [=2]
ekber (a.s.) : daha büyük, en büyük.
e. 594

[=1]	
ekşer (a.s.)	: en çok, daha ziyade.
e. 209	
[=1]	
eksük (t.i.)	: eksik.
e.+li 344	
[=1]	
elā (t.i.)	: ala, karışık.
e. 633	
[=1]	
el-‘alām (a.ç.i.)	: büyük, ulu kimseler.
e. 1143	
[=1]	
el-‘azīz (a.ç.i.)	: aziz kişiler, veliler.
e. 1143	
[=1]	
Elbürz (f.ö.i.)	: İran’da Elburz dağı. Kafkas sıradağlarının en yükseği.
e. 564, 583	
[=2]	
elest (a.i.)	: Kur’ân’da geçen “Rabbınız değil miyim?” (Araf Suresi, 172) cümlesinin ilk kelimesi.
e. 988	
e.+de 2	
[=2]	
Elhen (a.ö.i.)	: Elhen Paşa. Tasavvuf erenlerinden birisi.
e. 645	
[=1]	
Elif (a.i.)	: Tasavvuf’ta zat-ı ahadiyet. Allah’ın mutlak tekliği ve birliği. Elif bir rakam şeklinde yazılır ve ebced hesabındaki sayı değeri de birdir. Bu bakımdan elif Allah’ın mutlak birliğine işaret eder. Noktadan elif, eliften diğer harfler meydana getirilir. Bütün varlıkların Allah’tan zuhur etmesi, diğer harflerin eliften çıkmasına ve meydana getirilmesine benzetilir.
e. 927	
[=1]	
El-melik (a.i.)	: padişah, hükümdar.
e. 1142	
[=1]	
el-miskü’l-ḳalīli (a.tam.)	: “ıṭru el-miskü’l-ḳalīli” şeklinde kullanılmaktadır. Güzel kokuların azlığı, insana yetmemesi.

- e. 1135
[=1]
emin (a.s.) : güvenli, korkusuz, güvenilir olan.
e. 1116
[=1]
emlāk (a.i.) : mülkler, dünyada sahip olunan mal ve mülk.
e. 53
[=1]
emr (a.i.) : emir.
e. 291, 333, 422, 464, 629, 706, 709, 732, 796, 822, 893, 647
e.+i 1081, 516, 62, 64, 837, 840
e.+ile 311, 449, 732
e.+in 67, 1029
e.+ine 508, 887
e.+inde 742
e.+indedür 843
e.+ini 276, 418, 515
e.+iyle 338, 767
e.+ün 51
[=33]
Emre (ö.i.) : Yunus Emre.
e.+m 618, 648
[=2]
emvāc (a.ç.i.) : dalgalar.
e.+ını 580
[=1]
enbiyā (a.ç.i.) : nebiler, peygamberler.
e. 15
e.+nuñ 105
[=2]
enfes (a.s.) : daha hoş, pek nefis.
e. 1055, 32
[=2]
enfüs (a.ç.i.) : nefsler, ruhlar, canlar.Yaşayanlar.
e.+de 56
[=1]
ente (a.z.) : Arapça şahıs zamiri. Sen.
e. 62
[=1]
envār (a.ç.i.) : nurlar, ışıklar, aydınlıklar. Maddi veya manevi karanlıktan kurtarmaya vâsita olanlar.
e. 1026, 520

- e.+ı 290
[=2]
- er** (t.s.) : ilk, önceki.
e. 119, 586, 660, 701, 729, 821
e.+ı 1057, 241, 594
e.+in 704
e.+ine 74
[=11]
- erbāb** (a.i.) : usta.
e.+ı 136
[=1]
- eren** (t.i.) : evliya, derviş.
e. 1034, 1100, 752
e.+ler 205, 206, 75, 77, 1051, 1056, 1063, 1066, 1087, 1115, 218, 222, 224, 245, 250, 278, 283, 294, 298, 306, 313, 320, 331, 352, 358, 365, 374, 394, 407, 409, 424, 426, 441, 445, 470, 524, 565, 633, 679, 690, 717, 769, 771, 776, 790, 812, 820, 833, 837, 843, 844, 856, 857, 877, 900, 906, 915, 925, 927, 928, 929, 930, 931, 933, 966, 984, 999
e.+lerde 839
e.+lerdür 260, 361
e.+lere 688, 824
e.+leri 1062, 244, 582, 736, 804
[=78]
- erkān** (a.ç.i.) : esaslar, temel direkler.
e.+ını 918
e.+ca 1041
[=2]
- ervāh** (a.ç.i.) : ruhlar.
e. 1008, 1075, 1105, 134, 182, 210, 429, 463, 483, 543, 555
e.+ı 644
[=12]
- Erzingan** (t.ö.i.<Erzencan) : Erzincan.
e.+a 706, 707
[=2]
- esed** (a.i.) : arslan.
e. 637
[=1]
- eşer** (a.i.) : nişan, iz, alamet.
e. 114, 184, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 339, 487, 826, 828
e.+de 1023, 1090, 1091, 800, 827
e.+ine 120
[=21]

- esfel** (a.s.) : en sefil, pek aşağı.
e.+i 49
[=1]
- esmā** (a.ç.i.) : isimler, adlar.
e. 138, 147, 188, 247, 291, 392, 422, 525, 659, 718, 810, 927
e.+da 178, 52
e.+sı 817
[=15]
- esrār** (a.ç.i.) : sırlar, gizler.
e. 1007, 466
e.+ı 138, 188, 318, 629, 854
e.+ın 165
e.+ını 194
[=9]
- esved** (a.s.) : siyah, kara. Hacer-ül-Esved taşı.
e. 404, 406, 519
[=3]
- eşbāh** (a.ç.i.) : benzeyenler, eşler.
e. 1008, 483
[=2]
- eṭrāf** (a.i.) : çevre, çevredeki kimseler.
e.+ı 498, 516
[=2]
- evc** (a.i.) : bir yerin en uç noktası, en yüksek noktası.
e. 521
[=1]
- evḥad** (a.i.) : yegane, tek, biricik.
e. 655
[=1]
- evlā** (a.s.) : daha uygun, daha üstün.
e. 449
e.+da 29
e.+sın 1124
e.+sını 49
[=4]
- evliyā** (a.ç.i.) : keramet sahibi olanlar.
e. 1043, 1124, 644, 833, 944
e.+nuñ 105, 945
e.+lar 564, 674
[=9]
- evrāk** (a.ç.i.) : yapraklar, belgeler.
e.+ı 879

- e.+lar 502
[=2]
- Evrān** (a.ö.i.) : Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran (ölm.1262).
e. 642
[=1]
- evṭān** (a.ç.i.) : insanın doğup büyüdüğü memleketler, uğruna ölünecek topraklar .
e. 975
[=1]
- evvel** (a.s.) : önce, başlangıç, ilk önce.
e. 1082, 19, 406, 9
[=4]
- evvelā** (a.zf.) : ilk olarak, öncelikle.
e. 2
[=1]
- el-minen** (a.ç.i.) : minnet duyulan şeyler.
e. 40
[=1]
- es-selām** (a.tam.) : selamlar, hayırlar, dualar olsun.
e. 45
[=1]
- ey** (a.f.n.) : “ey, hey, bana bak!”.
e. 1, 10, 1025, 104, 105, 1088, 1105, 125, 15, 19, 24, 289, 292, 293, 378, 393, 408, 420, 444, 613, 629, 728, 75, 833, 889, 90, 917
[=27]
- eyā** (a.f.n.) : “ey, hey!”manalarına gelen ve Arapça kelime ve terkiplere giren nida edatı.
e. 787
[=1]
- eyle-** (t.f.) : eylemek.
e. 10, 1058, 728, 917, 980
e.-di 16, 17, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1082, 1109, 295, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 702, 802, 829, 931, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 959, 990
e.-diler 336
e.-dük 76
e.-düm 1069, 191, 308, 317, 51, 53, 625, 892, 896
e.-dün 3, 4, 42, 43, 44, 8
e.-gil 11, 375, 630
e.-ler 1029, 1035
e.-y-elüm 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424,

425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444

e.-y-en 35, 36

e.-y-üp 706, 795, 871

e. 331

[=124]

eylet- (t.f.) : eyletmek.

e.-üp 664

[=1]

Eyyüb (a.ö.i.) : Kur'an'da adı geçen ve "kulumuz" diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen, İsrailoğulları peygamberlerinden biri.

e. 191

[=1]

ez (f.e.) : "dan, den" manasına gelir.

e. 18

[=1]

ezel (a.i.) : başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

e. 940

e.+den 1106, 376, 935, 973

[=5]

ez-hüdā (a.i.) : Allah'tan gelen.

e. 123

[=1]

edin- t.f.) : edinmek.

e.-miş 682

e.-se 1113

[=2]

el (t.i.) : il, şehir.

e. 1049, 1070, 1086, 245, 420, 501, 517, 546, 800

e.+de 250, 336, 857, 867

e.+deki 377

e.+e 1049, 538, 552, 699, 997

e.+i 115, 208, 1036, 1103, 1138, 260, 296, 340, 366, 603, 663, 711, 716, 746,

780, 840, 964, 984

e.+idir 256

e.+idür 379, 555

e.+in 120, 1083, 739, 831

e.+inde 185, 212, 291, 422, 525, 574, 939

e.+indedür 1071, 843

e.+inden 236, 581, 847, 939, 954, 963

e.+ine 215, 216, 1038, 1045, 1076, 239, 368, 475, 734, 739, 786, 793, 808,
811, 848, 893, 952, 987
e.+ini 171, 1039, 395, 713, 965
e.+inün 239, 646
e.+ler 454
e.+lerde 885
e.+leri 327
e.+lerin 591, 597, 634, 698
e.+lerinde 80, 495
e.+lerine 245, 276, 459, 461, 470, 471
e.+lerini 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492,
493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509,
510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 627
e.+lerün 862
e.+üm 128, 627, 909
e.+üme 228, 314, 632, 808
e.+ümi 218, 281
e.+ün 302
e.+ünni 728
[=158]

êr- (t.ek f.) : i- fiili.

e.-di 1002, 1003, 1004, 1009, 1010, 1011, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017,
1019, 1029, 1078, 1080, 1139, 119, 123, 124, 240, 334, 334, 373, 426, 445, 458, 475,
569, 590, 608, 62, 668, 709, 72, 761, 815, 906, 94, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996,
997, 1000, 1001, 1005, 1006, 1007, 1008, 1012, 254, 989, 998, 999
e.-diler 307, 359, 690
e.-dük 397
e.-düm 350, 365, 396, 401, 427, 447, 451, 453, 460, 460, 463, 478, 484, 497,
499, 514, 591, 812, 915
e.-e 102, 126, 101, 1083, 339
e.-er 493, 717, 719, 840
e.-esin 1114
e.-gür 13
e.-ince 1087
e.-iser 312
e.-işür 99
e.-medi 101, 1084, 541, 912
e.-mediler 830
e.-meyince 272, 273, 275, 278, 279
e.-meye 101
e.-mez 504, 872, 115, 152, 842
e.-miş 147

e.-mişdi 673
e.-mişem 1042, 189
e.-üp 100, 102, 111, 22, 805, 846
e.-ür 110, 196, 198, 265, 296, 311, 346, 366, 384, 488, 816, 832
e.-ürsin 726
[=132]

êrgür- (t.f.) : ulaştırmak, eriştirmek.
e.- di 1007, 1052
e.-en 1101
[=3]

êriş- (t.f.) : ulaşmak, varmak.
e.-di 1049, 1081, 249, 457, 465, 756, 800, 805, 827
e.-diler 368, 371, 771, 773, 847
e.-düm 343, 398, 407, 411, 436, 450, 460, 462, 481
e.-e 1088
e.-enler 797
e.-medi 438
e.-meyince 271
e.-mez 1086
e.-miş 878
e.-se 1127
e.-üben 765
e.-üp 601
e.-ür 1063, 528, 888
[=36]

êsirge- (t.f.) : esirgemek.
e.-r 965
[=1]

êşit(d)- (t.f.) : işitmek.
e.-üñ 1039
e.-üp 869
e.-ür 1037, 723
e.-düm 467, 494, 520, 566
[=8]

êşik (t.i.) : eşik.
e. +inde 189
e.+i 736
[=2]

êt- (t.yard.f.) : etmek.
e. 1122, 1125, 114, 267, 30, 732, 765, 980

e.-di 113, 120, 128, 137, 60, 1006, 1067, 1070, 1090, 1102, 344, 345, 355,
406, 442, 449, 459, 469, 483, 561, 683, 688, 692, 749, 751, 827, 831, 861, 893, 904,
930, 934, 968, 970, 989, 99

e.-digin 333

e.-diler 1065, 774, 915

e.-dügi 291, 42

e.-dük 375

e.-düm 1091, 339, 395, 400, 418, 541, 796

e.-dirür 174

e.-dük 108

e.-düm 120

e.-dün 27

e.-e 1080, 126, 227, 259, 73

e.-elden 953

e.-em 25, 624, 98

e.-emez 1015, 1110, 152, 390, 615

e.-en 1095, 1100, 13, 33, 37, 38, 754, 833

e.-er 1041, 1047, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 109, 1108, 1117,
1129, 1130, 1138, 151, 221, 222, 238, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253,
254, 255, 256, 257, 262, 263, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 309, 312,
313, 32, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 351, 377,
409, 428, 429, 445, 446, 447, 448, 449, 45, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457,
458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474,
475, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492,
493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509,
510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526,
540, 620, 622, 716, 717, 722, 74, 742, 778, 786, 802, 818, 826, 827, 828, 829, 830,
831, 832, 834, 836, 866, 869, 871, 883, 884, 891, 893, 924, 926, 932, 933, 934, 935,
936, 937, 938

e.-erem 686, 967

e.-erken 515

e.-erler 1090, 257, 261, 286, 419, 429, 502, 517, 724, 966

e.-erse 796

e.-ersem 421

e.-ersen 952

e.-erüm 234

e.-esin 978

e.-eyin 1061, 236

e.-iser 259

e.-medi 1034, 88

e.-me 1125

e.-mek 443

- e.-meklige 23
e.-meyince 273, 281
e.-mez 421, 763
e.-miş 613, 886, 940
e.-mişem 1039, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389,
390, 391, 392, 393, 394, 561, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606,
607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 810
e.-se 876
e.-se-y-idi 117
e.-üben 272, 303, 430
e.-üp 100, 1021, 1039, 1066, 1082, 11, 138, 150, 155, 158, 251, 410, 412,
424, 446, 452, 460, 47, 475, 482, 507, 51, 632, 736, 794, 897, 944
[=356]
- fahır** (a.i.) : övünme, böbürlenme.
f. 435
f.+i 133
[=2]
- fahırü'l-beşer** (a.i.) : insanların en övülesi olanı.
f. 24
[=1]
- fakıh** (a.s.) : fıkıh ilminin üstadı.
f. 770
[=1]
- fakır** (a.s.) : fakir, zengin olmayan.
f.+em 376
[=1]
- fānī** (a.s.) : ölümlü.
f. 21
[=1]
- fārig** (a.s.) : vazgeçmiş, çekilmiş.
f. 860
[=1]
- fark** (a.i.) : ayrılık, başkalık.
f. +dan 40
[=1]
- faşl** (a.i.) : bölüm, ara.
f. 940
[=1]
- Fâtımā** (a.ö.i.) : Hz. Peygamberin ilk eşi Hz. Hatice'den dünyaya gelen dört kızının en küçüğüdür.
f. 649
[=1]

fazl (a.s.)	: fazlalık, üstünlük.
f. +1 22	
[=1]	
fedā (a.i.)	: gözden çıkarma, uğruna verme.
f. 901	
[=1]	
feh̄m (a.i.)	: anlama.
f. 630, 876, 876	
[=3]	
fekān (a.f.)	: olan oldu (Allah, bu -kün!- emriyle bütün varlıkları yaratmıştır.).
f. 106	
[=1]	
felek (a.i.)	: gökyüzü, sema.
f. 190, 50	
f.+ler 334	
[=3]	
fenā (a.i.)	: yok olma, geçip gitme.
f. 266	
f.+da 266	
[=2]	
fenā-ender-fenā (a.i.+f.zf.)	: fena içinde fena.
f. 7	
f.+y1 271	
[=2]	
fenāyī (a.ç.i.)	: yokluk içinde olanlar.
f. 251	
[=1]	
fener (f.i.)	: müminlere ışık tutan kimse.
f. 862	
[=1]	
ferāġāt (a.i.)	: vazgeçme, dünya işlerinden el çekme.
f. 949, 963	
[=2]	
ferāh (a.i.)	: gönül açıklığı, sevinç.
f. 815	
[=1]	
ferāmūş (f.i.)	: unutmama, hatırdan çıkma.
f. 1034	
[=1]	
Ferhād (f.ö.i.)	: Ferhad ve Şirin adıyla meşhur olan eski bir hikayenin kahramanı. Şirin'in aşkı.

- f. 951
[=1]
ferište (f.i. firište'den) : melek.
f.+ler 429
f.+leri 467
[=2]
fermān (f.i.) : emir, buyruk.
f. 1029, 256, 508, 786, 838, 894
f.+uñdayam 1059
[=7]
fertüt (f.s.) : pek ihtiyar, kocamış.
f. 36
[=1]
feryād (f.i.) : yardım istemek için çıkarılan yüksek ses.
f. 611, 624, 897
[=3]
ferzāne (f.s.) : hakim, filozof.
f.+si 1076
[=1]
-feşān (f.ek.) : saçan, saçıcı. (āteş-feşān: ateş saçıcı)
f. 1023, 901
[=2]
feth (a.i.) : fetih, açma, açılma.
f. 196, 47, 483, 73
f.+i 683
[=5]
fettāh (a.s.) : fetih kazanmış, üstün gelmiş .
f. 483
[=1]
fevka'l-⁶alā (a.tam.) : duyulmadık derecede üstün, olağanüstü.
f. 150
[=1]
fevk (a.i.) : üst, manevi anlamda yukarı derece.
f.+ı 348
[=1]
feyz (a.i.) : bolluk, çokluk.
f. 102, 802, 888, 775, 960
f.+i 1, 729, 14, 17
f.+in 35
[=10]
fırka (a.i.) : insan kalabalığı.

- f.+ya 887
[=1]
fidā (a.i.) : bir esiri kurtarmak için verilen şey, fidye.
f. 948
[=1]
fi'd-dimāğ (a.tam.) : dimağ içerisinde, hafıza içinde.
f. 1135
[=1]
figān (f.i.) : ızdırap ile bağırıp çağırma, inleme.
f. 1013
[=1]
fikr (a.i.) : fikir, düşünce.
f. 128, 515, 872, 947
[=4]
firāk (a.i.) : ayrılık, ayrılma.
f.+uñdan 971
[=1]
fi'l-ezel (a.i.+a.i.) : ezelde olan işler, önceden olan işler.
f. 30, 41, 41
[=3]
fi'n-nehār (a.tam.) : gündüz vakti.
f. 95
[=1]
fi's-seher (a.tam.) : seher vakti.
f. 119
[=1]
Furād / Furāt (a.ö.i.) : tatlı su, Fırat nehri.
f.+da 707
[=1]
Furāt (a.i.) : bkz. Furād
f. 382, 596
[=2]
furkān (a.i.) : iyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren her şey.
f. +uñı 108
[=1]
fütühāt (a.ç.i.) : zaferler, zaptedilen memleketler.
f. 437
[=1]
gaffār (a.i.) : kulların günahlarını affeden (Allah için).
g. 1090
[=1]

- ġaflet** (a.i.) : gafillik, boş bulunma, ilerisini iyi düşünmeme.
g. 846
[=1]
- ġā'ib** (a.s.) : görünmeyen, yok olan.
g. 244
[=1]
- ġam** (a.i.) : keder, tasa.
g. 130, 315, 894
g.+ı 529
[=4]
- ġam-ġūsār** (a.i.+f.s.) : gam ve kederi defeden, teselli eden.
g.+am 971
[=1]
- ġarb** (a.i.) : güneşin battığı taraf, günbatısı.
g. 202, 310
g.+a 171, 265
g.+da 913
g.+ı 287, 738
[=7]
- ġāret** (a.i.) : çapul, yağma, akın.
g. 974
[=1]
- ġarīb** (a.s.) : kimsesiz, zavallı.
g. 1058, 151, 235, 965
g.+em 223
g.+i 979
[=6]
- ġarġ** (a.i.) : suya batmak, boğulmak.
g. 312, 373, 721, 818
g.+dan 818
[=5]
- ġavġā** (f.i.) : kavga, dövüş.
g. 782
g.+lar 262
[=2]
- ġavş** (a.i.) : dalma, dalgıçlık. Derinlere varma, aslını anlama.
g. 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 465, 856, 213
g.+a 284, 933, 999
g.+ı 117, 1018, 409
g.+uñ 1022, 275, 841, 842
[=22]

- ġavvaṣ** (a.i.) : dalgıç, suyun dibine inen kimse, denizlere dalan Hızır peygamber.
g. 115, 103, 214
[=3]
- ġavvaṣ-veṣ** (a.i.+f.e.) : dalgıç gibi, Hızır peygamber gibi.
g. 195
[=1]
- ġayb** (a.s.) : gizli olan, göze görünmeyen şey.
g. 196, 207, 283, 394, 409, 443, 465, 579, 59, 679, 691, 75, 88, 628, 645
g.+a 87, 253, 824
g.+ı 276, 748
[=21]
- ġaybī** (a.s.) : göze görünmeyen şeylere ait, kayıp.
g.+ler 213, 362, 730, 753, 906
g.+lere 332, 790
g.+lerle 815
g. +lerüñ 172, 723
[=10]
- ġāyet** (a.i.) : çok, fazla, son derece.
g. 101, 1044, 1072, 1103, 133, 164, 297, 327, 344, 380, 423, 434, 464, 493, 553, 558, 567, 583, 599, 687, 886, 964, 406
[=23]
- ġayr** (a.s.) : ayrı, başka.
g.+a 860, 1034, 300
g.+ı 1099, 519, 740
[=6]
- ġāzi** (a.i.) : gaza eden, din uğruna savaşan ya da savaştan dönen.
g. 363, 583, 639, 641, 642, 646, 647, 651, 657, 658, 669, 670, 924
g.+dür 639
g.+ledür 657
g.+ler 639, 651
g.+ye 590
g.+yi 770
g.+yle 369
[=20]
- ġāh** (f.e.) : bazen.
g. 169, 238, 323, 324, 325, 340, 489, 494, 507, 531, 620, 652, 849, 850
[=14]
- ġāhī** (f.zf.) : bazen, arasıra.
g. 489, 531, 817
[=3]
- geç-** (t.f.) : geçmek.

g.-di 334, 934, 976
g.-dük 707
g.-düm 290, 605, 610, 801
g.-enler 232
g.-er 631, 631, 885
g.-erler 412
g.-ildi 415
g.-mek 232
g.-meyince 272
g.-mez 547
g.-mişem 810, 982, 68
g.-üben 299, 397
g.-üp 251, 329, 396, 460, 484, 582, 848, 937, 996
g.-üren 1097, 1101
[=33]

geçür- (t.f.) : geçirmek.

g.-medi 246
g.-medüm 962
[=2]

gedā (f.s.) : dilenci, yoksul.

g. 14
[=1]

gehī (f.zf.) : bazen, arasıra.

g. 489, 849
[=2]

gel- (t.f.) : gelmek.

g. 1025, 1088, 1125, 114, 292, 444, 630, 807, 889, 914, 917
g.-di 111, 127, 135, 136, 156, 22, 254, 27, 28, 465, 927, 466, 668, 928, 643,
665, 666, 667, 990, 670, 954, 645, 364, 617, 628, 927, 666, 800, 637, 830, 644, 955,
956, 957, 958, 959, 960, 619, 961, 665, 668, 667, 691, 761, 656, 648, 1005, 906, 929
660, 896, 283, 319, 655, 643, 669, 653, 284, 642
g.-diler 1051, 307, 360, 618, 677, 679, 690
g.-düm 269, 269
g.-icek 1089, 1090
g.-megün 20
g.-mez 180, 1113, 232, 609, 626, 876
g.-sün 1106
g.-türdi 128
g.-üben 412, 416, 866
g.-üp 203, 1007, 1014, 1053, 401, 684, 784, 868, 887, 906
g.-ür 1027, 1062, 118, 144, 145, 169, 241, 242, 294, 315, 322, 357, 358, 359,
360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376,

377, 378, 457, 536, 576, 638, 641, 647, 649, 651, 654, 660, 661, 662, 671, 672, 689, 693, 694, 744, 745, 758, 786, 791, 876, 883, 885, 925

g.-ürler 875

[=169]

genc (f.i.) : hazine, define.

g. 1086

g.+i 851

[=2]

gencīne (f.i.) : bkz. genc.

g. 1078

g.+dür 126

[=2]

ger (f.e.) : eğer.

g. 1119, 1134, 117, 118, 12, 14, 66, 721, 81, 82, 86, 945

[=12]

gerçi (f.e.) : her ne kadar.

g. 20, 57, 851

[=3]

getür- (t.f.) : getirmek.

g. 1080, 614, 976

g.-diler 1049

g.-elden 974

g.-müş 501

g.-üp 1070

[=7]

gevher (f.i.) : cevher, bir şeyin aslı, esası.

g. 921

g.+in 59

[=2]

gey (f.zf.) : çok.

g. 1116, 188, 330, 358, 391, 413, 542, 613, 741, 757, 807, 809, 895

[=13]

Geylānī (f.ö.i.) : Geylani tarikatı kurucusu Abdulkadir Geylani.

g. 585

[=1]

gēñlik (t.i.) : bolluk, genişlik, ferahlık.

g.+ini 556

[=1]

gērū (t.i.) : geri.

g. 130, 232, 511, 894, 899

[=5]

ğıṭā (a.i.) : örtü, örtünecek şey.

g. 8

[=1]

gine (t.zf.) : yine.

g. 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 511, 805, 997

[=64]

gır- (t.f.) : girmek.

g.-üben 230

[=1]

giryān (f.i.) : ağlayan, ağlayıcı.

g. 1030, 875, 975

[=3]

git- (t.f.) : gitmek.

g.-erüm 997

g.-eyin 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244

g.-üben 450, 512

[=12]

giy- (t.f.) : giymek.

g.-dürdi 237

g.-er 323

[=2]

giz (t.i.) : giz, sır.

g.+lū 95, 443, 845, 849

[=4]

göç- (t.f.) : göçmek.

g.-di 1085, 470

g.-diler 773, 847

g.-er 631

[=5]

gök (t.i.) : gök.

g. 134, 256, 520, 656, 803

g.+de 49, 1011, 1109, 321

g.+den 680, 922

g.+e 1002, 1051, 533, 559, 572, 873, 878, 997

g.+üñ 523

g.+ler 509

g.+lere 996

g.+leri 146

[=22]

gökyüzi (t.i.) : gökyüzü.

g.+n 520
[=1]
gölge (t.i.) : gölge.
g.+lenür 881
g.+sine 881, 152
[=1]
gönder- (t.f.) : göndermek.
g.-ür 1111
[=1]
gönül (t.i.) : gönül, istek, arzu.
g. 1000, 1005, 1006, 1007, 1025, 1060, 1080, 1087, 1101, 131, 158, 161, 246, 258, 274, 282, 334, 335, 445, 459, 470, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 532, 614, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 733, 763, 787, 860, 903, 910, 932, 939, 940, 949, 960, 963, 972, 973, 974, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997
g.+de 310, 945
g.+den 575, 720, 779, 853
g.+i 735
g.+idür 821
g.+in 825
g.+ler 116, 52, 472, 928
g.+leri 348
g.+üm 1019, 1093, 758, 160, 197, 201
g.+üme 425, 552, 609, 829, 972
g.+ümi 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 978, 979
g.+ümüzi 43
g.+üñ 714
g.+üñi 977, 978, 980, 981, 139
[=165]
gör- (t.f.) : görmek.
g. 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1066, 1108, 238, 261, 309, 311, 358, 455, 469, 622, 765, 967, 970, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999
g.-di 20, 1007, 1050, 1067, 335, 377, 458, 459, 472, 476, 508, 566, 777, 819, 938
g.-diler 1064, 360
g.-dügümi 51
g.-dügin 939

g.-düklerüm 200, 421, 626
g.-düklerümdür 132
g.-düklerini 375
g.-düm 1001, 1004, 1010, 1015, 1041, 1056, 135, 140, 141, 153, 154, 155,
161, 164, 165, 166, 170, 175, 177, 182, 188, 212, 215, 217, 241, 242, 286, 315, 319,
332, 337, 343, 345, 350, 362, 363, 380, 391, 403, 404, 407, 428, 428, 447, 451, 452,
456, 461, 463, 467, 477, 478, 482, 485, 496, 497, 501, 504, 514, 518, 519, 529, 558,
564, 572, 573, 584, 585, 586, 587, 588, 591, 593, 594, 604, 609, 613, 615, 619, 641,
651, 660, 672, 681, 717, 748, 761, 768, 770, 785, 786, 823, 866, 878, 891, 894, 898,
915, 937, 986, 992, 999
g.-dün 176
g.-elden 953
g.-em 685, 973
g.-emez 842
g.-en 1045, 1107, 117, 149, 159, 162, 173, 251, 323, 346, 431, 456, 492, 532,
534, 535, 614, 682, 752, 753, 759, 787, 854, 948, 985, 987, 994
g.-ene 176
g.-esin 981
g.-eyin 1061
g.-eyüz 116
g.-gil 146, 706
g.-icek 1045, 981
g.-ildi 338, 449, 509, 907
g.-ince 1088, 1089
g.-indi 192, 216
g.-inür 1002, 1024, 322, 340, 527, 599, 661, 693, 99
g.-me 1126
g.-medi 263, 553, 912
g.-mediler 830
g.-medügüm 374, 67
g.-mege 316
g.-mek 1060, 313, 846, 952, 161, 192
g.-memişem 684
g.-mesin 844
g.-mesini 442, 831
g.-meden 850
g.-meyen 233
g.-meyince 272, 274, 275, 276, 279
g.-mez 84, 354
g.-mişem 589
g.-müş 239, 793
g.-müşem 56, 383, 561, 571, 684, 810

g.-sem 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688

g.-üben 347, 399, 410, 564, 908, 189

g.-üñ 191

g.-üñdi 195

g.-üp 351, 438, 479, 573, 582, 592, 733, 802, 861

g.-ür 112, 166, 310, 333, 354, 385, 595, 820, 834, 850, 916

g.-ürdüm 439

g.-ürem 1012, 322, 324, 489, 521, 553, 788, 905

[=352]

göre (t.e.) : göre

g. 73

[=1]

görin- (t.f.) : görünmek.

g.-mez 491

g.-ündi 319, 768, 772, 398, 402, 425, 435, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 969

[=21]

göster- (t.f.) : göstermek.

g. 1031, 1032

g.-di 1098, 321, 625, 627, 918, 919, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 998, 1014

g.-diler 374, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 626, 677

g.-mege 141

g.-mese 842

g.-üp 42, 49

g.-ür 578

[=32]

götür- (t.f.) : götürmek.

g.-üp 800

[=1]

gövde (t.i.) : gövde, yapı.

g.+sinde 1085

[=1]

göz (t.i.) : göz.

g. 1001, 504, 569, 744, 773

g.+e 491

g.+i 197, 1058, 1060, 1079, 1140, 910

g.+in 1101

g.+ini 633

g.+ler 553, 634, 767, 787

- g.+lerinde 79
g.+üm 1067, 405, 566, 751, 824, 152, 87
g.+üme 1061, 319, 398, 435, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803,
804, 805, 806, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 192, 195
g.+üñ 168, 77
[=53]
- gözde** (f.s.) : Allah'ın revaçta olan kulları.
g. 253
[=1]
- gözet-** (t.f.) : gözetmek.
g. 1089
g.-me 300
g.-üben 725
[=3]
- gözle-** (t.f.) : gözlemek.
g. 1120, 698, 700, 826
[=4]
- ğufrānī** (a.s.) : affetmeyle ilgili olan şeyler.
g. 80
[=1]
- ğulām** (a.i.) : tüyü bıyığı çıkmamış delikanlı.
g. 393
g.+ı 268
[=2]
- ğulgüle** (a.i.+f.ek, ğulğul+e) : gürültü, patırtı, şamata.
g. 552, 98
[=2]
- gün** (t.i.) : gün.
g. 234, 971
[=2]
- ğurbet** (a.i.) : gariplik, yabancılık.
g. 461, 472
g.+de 111
g.+leri 160
[=4]
- ğuşl** (a.i.) : arınma.
g. 410
[=1]
- ğūş** (f.i.) : dinleme.
g. 1037
[=1]
- ğüftār** (f.i.) : söz.

- g.+ı 71
[=1]
güher (f.i.) : cevher.
g. 115
[=1]
- gül** (f.i.) : meydana gelen bilginin sonucu ve meyvesi.
g. 130
[=1]
- gül-** (t.f.) : gülmek.
g.-düren 34
[=1]
- gül-bāng** (f.i.) : belli hususlar için tertip edilmiş dualar. Her önemli husus için Mevlevilikte ve Bektaşilikte bu türlü gül-banglar koro halinde belli bir ses tonuyla söylenir.
g. 1074, 487, 620
[=3]
- güllice** (f.i. gül-çe'den) : gülücük, küçük gül. Çehresi gül gibi güzel olan.
g. 513
[=1]
- gülşen** (f.i.) : gül bahçesi.
g.+ı 60
g.+ini 279
[=2]
- gülzār** (f.i.) : gül bahçesi.
g. 420, 858
[=2]
- gümān** (f.i.) : sanma, sezme.
b. 21, 93
[=2]
- gümiş** (t.i.) : gümüş.
g. 513, 542, 886
g.+den 514
g.+dür 387, 529, 554, 879, 187
[=9]
- gün** (t.i.) : gün, gündüz.
g. 506
g.+de 388
g.+den 1048
g.+e 1048
[=4]
- günāh** (f.i.) : Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dini suç.
g.+laruma 417, 434

- g.+lu 405
[=3]
günāḥ-kār (f.s.) : günah işleyen.
g. 401, 427, 433
[=3]
gündüz (t.i.) : gündüz.
g. 558
[=1]
güneş (t.i.) : güneş.
g. 1004, 1009, 1011, 1079, 532, 539, 877, 910
g.+i 750, 751
g.+ler 521
[=11]
gürbiz / gürbüz (f.s.) : kahraman.
g. 660
[=1]
gürbüz (f.s.) : bkz. gürbiz.
g. 222, 582
[=2]
gürle- (t.f.) : gürlemek.
g.-di 1005
[=1]
gürüh (f.i.) : cemaat.
g. 39
[=1]
güz (t.i.) : sonbahar.
g. 565
[=1]
güzel (t.i.) : güzel.
g. 940
[=1]
güzer (f.i.) : geçme.
g. 109, 150, 299, 463, 5
[=5]
güzīn (f.s.) : seçilmiş, seçkin kimse.
g. 634, 811, 844
[=3]
ḥāb (f.i.) : uyku.
h. 130
[=1]
ḥaber (a.i.) : son ve yeni havadis, bilgi.
h. 85, 1019, 1104, 1106, 116, 175, 758, 895

- h.+dür 87
[=9]
- haber-dār** (a.i.+f.ek) : haberli.
h.+dur 963
[=1]
- habīb** (a.s.) : Allah'ın sevgilisi.
h. 1058
[=1]
- Habību'llāh** (a.ö.i.) : Hz. Muhammed.
h. 107, 494, 956
h.+a 1114
h.+ı 439
[=5]
- hāc /hacc** (f.i.) : hac. İslam'ın beş şartından biri olan ve düzenli zamanlarda Mekke'deki Kabe-i Şerife'yi ziyaret etmek üzere yola çıkma farzı.
h. 372
[=1]
- hacc** (a.i.) : bkz. hāc.
h. 419
[=1]
- h^vāce / hoca** (f.i.) : şeyh, mürşit.
h. 665, 770, 104
[=3]
- hācer** (a.i.) : taş.
h. 406
h.+ı 404
[=2]
- hācet** (a.i.) : Yaşayabilmek için behemal bulunması gerekmeyen, ama bulununca da kişiyi muhtaç olmaktan çıkarmayan şeylere hacet denir.
h.+leri 664
h. +lerüm 138, 1070
h.+lerümi 242
h.+üm 1069
[=5]
- hācı / hacı** (a.s.) : hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden.
h. 357, 634, 665, 693, 768
[=5]
- hācib** (a.i.) : Hakk'ın kapıcısı, bekçisi.
h. 417

[=1]

ḥacu (a.i.) : bkz. ḥācī.

h.+m 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370,
371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 689

[=22]

ḥadd (a.i.) : sınır, hudut.

h. 344, 434, 872, 897, 126, 167, 3, 536, 544

h.+i 557, 598

h.+ine 605

[=12]

ḥaddış (a.i.) : Hz. Muhammed'in kutsal sözü.

h. 62

[=1]

ḥadem (a.ç.i.) : hizmetçiler, odacılar.

h. 635

[=1]

ḥāfızā (a.i.) : Kur'an-ı Kerim'i baştan sona ezberlemiş olan kadın.

h. 11

[=1]

ḥāfī (a.s.) : gizli, saklı olan. Mahiyeti gizli olduğu için ruha hafî adı
verilir.

h. 604, 76

[=2]

ḥā'il (a.i.) : iki şeyi ayıran engel.

h. 1105, 326

[=2]

ḥāk (f.i.) : toprak.

h. 317, 469, 1023, 77

h.+e 31, 81

[=6]

ḥakāyık (a.ç.i.) : hakikatler, şüphesiz bulunan şeyler .

h. 249, 277

[=2]

ḥakīkat (a.i.) : bir şeyin aslı ve mahiyeti, gerçekler .

h. 23, 60, 70, 71, 9

[=5]

ḥākīm (a.i.) : her şeye hükmeden (Allah için).

h. 1035, 264, 274, 538, 545, 577, 613

[=7]

Ḥakḳ (a.ö.i.) : Allah.

h. 10, 1037, 1071, 1077, 1107, 1111, 1112, 1122, 1128, 1132, 139, 140, 188, 23, 24, 240, 242, 257, 259, 281, 311, 342, 440, 458, 540, 62, 713, 727, 779, 832, 844, 88, 923, 946, 947, 95, 968

h.+a 71, 1014, 1018, 1101, 1117, 1121, 234, 27, 754, 837

h.+dan 1079, 1098, 1107, 1116, 1133, 528, 68, 629, 963

h.+dur 1126

h.+ı 10, 318, 970, 991

h.+uñ 10, 208, 22, 1103, 256, 260, 269, 290, 338, 418, 419, 449, 482, 508, 563, 746, 767, 838, 847

[=80]

ḥakke'l-yakīn (a.tam.) : Hakk'ın kendisinden başka kimsenin bilmediği kendi öz hakikatini, yalnızca kendisinin müşahade etmesi.

h. 94, 937

h.+i 272

[=3]

ḥāl (a.i.) : hal, durum.

h. 1054, 1120, 404, 673, 756, 8

h.+i 443

h.+in 975

h.+ince 888

h.+ini 305, 537, 546, 965, 194

h.+ler 54

h.+lū 888

h.+üm 132, 224, 302, 54, 64, 890, 909

h.+ümden 1028

h.+ümi 236

[=25]

ḥalāṣ (a.i.) : kurtulma, kulların kurtuluşu.

h. 722, 818, 853

[=3]

ḥalāt (a.ç.i.) : haller, suretler, nitelikler.

h. 480

[=2]

ḥalāyık (a.ç.i.) : yaratılmışlar, bütün varlıklar, bütün insanlar.

h. 1041, 316, 529, 664

[=4]

ḥāl-daṣ (a.i.+t.ek) : halden anlayan, aynı halde olanlar.

h. 790

[=1]

ḥalef (a.zf.) : müritlerin, şeyhin ölümünün ardından onun vasiyetiyle veya vasiyeti olmadan başa geçirdikleri kişi.

h.+e 669

- [=1]
Ḥalep (a.ö.i.) : Halep şehri.
h. 725
- [=1]
ḥālet (a.i.) : hal, suret, keyfiyet.
h. 287, 512, 989
h.+ler 347
- [=4]
ḥalife (a.i.) : şeyhin belli bir bölgedeki müritlerine bakma, onları terbiye etme ve kendisiyle onlar arasındaki irtibatı sağlama işiyle görevlendirdiği müridi.
h. 654, 839
h.+ndür 27
h.+si 755
- [=4]
Ḥālik (a.ö.i.) : yaratan, yoktan var eden, Allah.
h. 69
h.+i 16
h.+idür 93
h.+üñ 70
- [=4]
Ḥalīlu'llāh (a.i.) : Allah'ın dostu.
h. 772
h.+a 396
h.+ı 452
- [=3]
ḥalk (a.i.) : yaratma, yaratılma.
h. 1068, 620, 622, 652, 886
h.+a 110, 515, 680
h.+dan 728
h.+ı 1112, 463, 603, 784
h.+ına 839
h.+uñ 386
- [=15]
ḥall (a.i.) : çözme, karışık bir meselenin içinden çıkma.
h. 1106, 468
- [=2]
ḥallāk (a.i.) : halk edici, yaratıcı; halik.
h. 505
- [=1]
ḥalvet (a.i.) : yalnız kalma, tenhaya çekilme.
h. 239

- h.+ini 399
[=2]
- ḥamd** (a.i.) : Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme.
h. 1014
[=1]
- ḥamdü'lilāh** (a.tam.) : Allah'a şükür etmek.
h. 1080, 436, 460, 748, 794
[=5]
- ḥāme** (f.i.) : kalem.
h. 927
[=1]
- ḥāmid** (a.s.) : övülecek, övgüye değer.
h. 1071, 244, 581, 760
[=4]
- ḥāmūş** (f.s.) : susmuş, sessiz.
h. 1035, 1138, 263, 58
[=4]
- Ḥamzā** (a.ö.i.) : Hz. Hamza.
h. 29, 430
[=2]
- ḥān** (t.i.) : hükümdar, hakan.
h. 1017, 1030, 1032, 1044, 1090, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 130, 150, 179, 211, 252, 253, 257, 326, 345, 346, 355, 358, 432, 510, 511, 526, 527, 528, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 578, 627, 761, 762, 766, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 814, 829, 854, 892, 906, 914, 917, 957, 970, 977, 981
h.+a 1020, 1024, 268, 320, 562, 616, 784, 797, 805, 860, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 205
h.+da 889
h. +dan 1029, 1083, 321, 349, 444, 758
h.+ı 1025, 1067, 479, 763, 786, 830, 894
h.+la 529
[=137]
- ḥāne-rā** (f.i.+f.e.) : ev için, tekke için.
h. 1135
[=1]
- Ḥannān** (a.s.) : çok acıyan (Allah için).
h. 408
[=1]
- ḥaps** (a.i.) : hapis, tutsaklık.
h. 1065, 336

- [=2]
ḥarbe (a.i.) : kısa mızrak, süngü.
h. 495, 808
- [=2]
ḥarem (a.i.) : herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.
h. 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 427
- [=29]
ḥark (a.i.) : adetlerin delinmesi.
h. 1126, 89, 91
- [=3]
Harūn (a.ö.i.) : Musa Peygamberin büyük kardeşi.
h. 637
- [=1]
Hārūt (a.ö.i.) : arkadaşı Marut ile ün yapmış bir melek olup, büyü ile uğraştıklarından kıyamete kadar kalmak üzere Babil’de bir kuyuya hapsedilmişlerdir.
h. 612
- [=1]
ḥāṣ (a.s.) : mahsus, özel.
h. 133, 185, 896
- [=3]
ḥaṣan (a.ç.i.) : güzel işler.
h. 135, 28, 351, 898
- [=4]
ḥāṣıl (a.s.) : ortaya çıkan, peyda eden.
h. 1115, 123, 170, 176, 389, 468, 534, 6, 664, 809
h.+dur 958
h.+ını 239
- [=12]
ḥāṣṣ (a.s.) : bkz. ḥāṣ.
h. 210
- [=1]
ḥāṣṣü’l-ḥāṣ (a.tam.) : en has, en güzel.
h. 722, 745
- [=2]
ḥasta (f.s.) : hasta, rahatsız.
h. 903
- [=1]
ḥaṭar (a.i.) : bir şeyin etrafını sarmalayan çember.
h. 66

- [=1]
ḥātemī (a.i.) : mühür kazıyan, mühür yapan. Tasavvufta salikin bütün makamları katetmesi ve nihayete ermesi.
 h. 608
- [=1]
ḥātīf (a.s.) : gaipten gelen ses, salikin kalbinde oluşan ve onu Allah'ın huzuruna davet eden ses.
 h.+den 761
- [=1]
ḥatm (a.i.) : hitama erdirme, bitirme. Kur'anı Kerim'i veya herhangi bir şeyi sonuna kadar okuyup bitirme.
 h. 15
- [=1]
ḥatṭ (a.i.) : yazı, el yazısı.
 h. 519, 549
 h.+ı 179
- [=3]
ḥavāriyyūn (a.i.) : Hz. İsa'nın yardımcı ve sahabeleri olan 12 kişinin hepsine birden verilen isim. Bunlar: İsa'nın Petrus adını verdiği Yunus'un oğlu Simun, kardeşi Andreas, Yakub, Zebedi'nin oğlu Yuhanna, Filipus ve Bartholomaeus, Matta ve Tomas, Alte'nin oğlu Küçük Yakub, Gayur Simdeu, Yakub'un oğlu Yahuda ve Yahuda İskariyot'tur.
 h. 273, 496, 596, 738
- [=4]
ḥavāṣ (a.ç.i.) : nitelikli kişiler, aydınlar, üstün nitelikli kişiler.
 h. 853
- [=1]
ḥavf (a.i.) : Allah veya gazabının korkusu, cehennem korkusu.
 h. 561, 846
- [=2]
ḥayāl (a.i.) : akılda canlanan, hayal. Mutasavvıflar, Hak hariç diğer tüm varlıkların gerçek bir varlığı bulunmadığı, bunların birer hayal, akis ve gölge varlıklar olduğunu söylerler.
 h.+ün 953, 975
 h.+ünle 949
- [=3]
ḥayālī (a.i.) : hayal ürünü olan, hayalle ilgili.
 h. 932
- [=1]
ḥayāt (a.i.) : saliki dünya bağlarından ve nefsani arzulardan koparan kutsal ve ilahi nurun tecelli etmesi.
 h. 1060, 543, 910

- h.+ı 1081, 468
[=5]
- Ḥaydār** (a.ö.i.) : Hz. Ali'nin bir namı, arslan, gazanfer.
h. 111, 119, 27
[=3]
- ḥaylī** (f.zf.) : oldukça, epeyce, çok, birtakım, kesir, bol.
h. 302
[=1]
- ḥayme** (a.i.) : çadır.
h. 907
[=1]
- ḥayr** (a.i.) : iyilik, güzellik, fayda.
h.+a 1067
h.+ı 11
[=2]
- ḥayrān** (f.i.) : beğenisinden ötürü dona kalmış, şaşkına dönmüş.
h. 1008, 1054, 108, 1095, 112, 124, 128, 131, 145, 154, 173, 182, 210, 238, 282, 289, 309, 351, 383, 456, 508, 635, 681, 736, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 802, 837, 869, 875, 883, 936, 958
h.dur 134
h.+ıdur 394
h.+um 1018
[=50]
- ḥayrū'l-beşer** (a.tam.) : hayırlı insan (Hz. Muhammed için).
h. 386
[=1]
- ḥayvān** (a.i.) : hayvan.
h. 623, 950
h.+lar 635
[=3]
- ḥayvānī** (a.i. ve f.ek) : canlılık.
h. 1026
[=1]
- ḥayy** (a.i.) : diri (Allah için)..
h. 1102
[=1]
- ḥazer** (a.i.) : çekinme, zarar verebilecek şeyden kaçınma, korunma.
h. 893
[=1]
- ḥāzık** (a.s.) : işinin ehli, usta.
h. 837
[=1]

ḥāzır (a.s.) : uygun durumda. Kendini Allah’a adamaya hazır durumda bulunan.

h. 157, 218, 229, 250, 288, 382, 519, 636, 643, 647, 731, 995

h.+dur 403

[=13]

ḥazret (a.i.) : saygı duyulan büyüklere verilen ünvan.

h. 1123

h.+de 853, 941

h. +ine 140, 275

h.+inde 42, 342

h.+inden 39

[=8]

ḥazın (a.s.) : üzücü, hüzünlü.

h. 895

[=1]

hecdeh (f.i.) : on sekiz.

h. 562

[=1]

heft (f.i.) : yedi.

h. 174, 334

[=2]

hem (f.zf.) : birlikte, beraber olma, dahi, üstelik.

h. 1006, 101, 1043, 106, 1063, 1070, 1071, 1098, 11, 1115, 1117, 1120, 1131, 1132, 1137, 121, 164, 165, 169, 18, 180, 181, 19, 208, 23, 24, 249, 255, 272, 273, 275, 277, 278, 280, 289, 304, 307, 310, 312, 321, 328, 329, 33, 330, 336, 345, 360, 372, 379, 394, 396, 397, 402, 410, 413, 417, 419, 432, 439, 440, 450, 454, 46, 465, 466, 473, 477, 478, 48, 493, 498, 505, 515, 519, 534, 542, 547, 553, 555, 564, 573, 574, 584, 585, 590, 593, 599, 601, 603, 608, 609, 61, 618, 635, 637, 64, 640, 641, 642, 644, 647, 648, 649, 653, 658, 661, 663, 668, 669, 670, 671, 681, 697, 698, 699, 707, 740, 743, 747, 755, 808, 814, 823, 839, 841, 843, 85, 852, 856, 863, 878, 879, 881, 882, 883, 896, 898, 905, 906, 92, 920, 943, 968, 984, 987, 99, 990, 992

[=148]

hemān (f.zf.) : derhal, hemen, acele olarak, çarçabuk, o anda.

h. 1052, 1081, 1127, 157, 165, 202, 247, 303, 308, 343, 381, 398, 433, 435, 568, 663, 682, 799, 858, 94, 956

[=21]

hemān-dem (f.zf.) : hemen, derhal, o anda, çarçabuk

h. 1138, 437, 450, 510, 520, 782, 800

[=7]

hemān-kim (f.zf.) : aynı zamanda olan.

h. 874

[=1]

- hem-çün** (f.zf.) : gibi, benzer.
h. 1129
[=1]
- hem-dem** (f.i.) : canciğer, arkadaş.
h. 850, 932
[=2]
- Hemedān** (f.ö.i.) : İran'da bir şehir.
h. 589
[=1]
- hemīn** (f.zf.) : ta kendisi, aynı, tıpkı.
h. 107, 320, 560, 636, 811
[=5]
- hem-rāz** (f.i.) : sırdaş, en yakın arkadaş.
h. 43
[=1]
- hep** (f.zf.) : hep, her zaman olan.
h. 1010, 1013, 1037, 1056, 1107, 1112, 124, 143, 163, 183, 193, 207, 208, 231, 237, 242, 257, 284, 313, 331, 348, 349, 362, 368, 373, 377, 386, 414, 422, 441, 445, 447, 449, 454, 456, 462, 463, 464, 465, 476, 477, 486, 490, 494, 498, 499, 502, 512, 513, 516, 52, 523, 550, 625, 627, 635, 639, 661, 664, 674, 679, 690, 695, 705, 746, 748, 813, 828, 834, 840, 841, 87, 879, 885, 887, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 929, 966, 97, 989
[=88]
- her** (f.s.) : bütün, her.
h. 1020, 103, 1033, 1035, 1053, 1059, 1073, 1082, 1086, 1111, 1112, 1120, 1121, 1123, 1140, 115, 118, 13, 18, 264, 281, 296, 312, 322, 33, 340, 342, 370, 372, 389, 4, 419, 427, 440, 442, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 48, 505, 529, 55, 558, 577, 61, 619, 659, 674, 685, 686, 688, 711, 716, 719, 724, 731, 745, 747, 760, 785, 788, 831, 835, 84, 841, 850, 869, 887, 925, 953, 971, 994
[=104]
- hergiz** (f.zf.) : asla, hiçbir suretle.
h. 1113, 152, 233, 30, 524
[=5]
- hest** (f.i.) : varolan şeyler, varlık.
h. 301, 479, 776
[=3]
- hešt** (f.i.) : sekiz.
h. 601
[=1]
- hevā** (a.i.) : hava.

- h. 74
h.+da 326, 343, 802
h.+dan 803, 982
h.+yı 1099
[=7]
- heves** (a.i.) : gelip geçici istek, nefsin hoşuna gitmek, devran edip gezmek.
Akıl ile olmayıp nefis ile olan istek.
h.+lerden 801
[=1]
- hey** (f.n.) : bkz. ey.
h. 1044, 1057
[=2]
- heybet** (a.i.) : korku ile saygı duygularını birden uyandıran hal veya gösteriş.
h. 1119, 78
h.+lerüñ 193
h.+lü 337, 577
h.+lüdür 323
[=6]
- hezār** (f.i.) : bin sayısı.
h. 562
[=1]
- hezārān** (f.i.) : binler.
h. 459, 468, 514
[=3]
- hēsāb** (a.i.) : hesap, sayma.
h. 120, 141, 161, 186, 187, 517, 997, 1010, 996, 503
h.+ın 654
h.+ını 884
h.+suz 868, 880, 883
h.+uñ 388, 357
[=17]
- hıfz** (a.i.) : saklamak, korumak.
h. 11
[=1]
- hülle** (a.i.) : durak, istasyon.
h. 350
[=1]
- hırāmānī** (f.zf.) : salına salına ve eda ile yürür şekilde.
h. 1027
[=1]
- hışşa** (a.i.) : hisse, pay.
h. 153

[=1]

Ḥiṭāy (a.ö.i.) : Çin ülkesi.

h. 477, 610

h.+da 811

[=3]

Ḥızır (a.ö.i.) : Hızır Peygamber. İçenlere ölümsüzlük veren ab-ı hayat'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber.

h. 1017, 1018, 1022, 1024, 1029, 1032, 1038, 1045, 1056, 1067, 1070, 1071, 1078, 1083, 1089, 1093, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 1103, 150, 172, 184, 185, 186, 196, 204, 205, 252, 255, 257, 268, 300, 301, 320, 321, 326, 345, 346, 349, 355, 356, 358, 379, 394, 403, 422, 432, 444, 466, 469, 479, 510, 511, 561, 562, 578, 616, 625, 626, 627, 643, 679, 687, 711, 723, 730, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 751, 752, 753, 754, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 784, 785, 786, 792, 794, 797, 799, 805, 814, 817, 829, 830, 854, 855, 860, 889, 892, 894, 906, 909, 914, 917, 923, 926, 931, 934, 938, 947, 948, 954, 957, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 977, 981, 995, 367, 383, 708, 750, 761

h.+a 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 339, 736, 759, 782

h.+dan 524

h.+ı 235, 244, 1088, 313, 333, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 458, 753, 787, 822, 823

h.+ile 366

h.+uñ 101, 103, 240, 376, 455, 471, 525, 595, 624, 688, 716, 755, 777, 789, 816, 825, 881, 987, 291, 961, 159, 966

h.+uñdur 377

[=233]

ḥicāb (a.i.) : utanma, sıkılma.

h. 683

h.+a 738

h.+lar 400, 1042

[=4]

Ḥicāz (a.ö.i.) : Arap yarımadasında, Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke.

h. 422

h.+uñ 420

[=2]

Ḥicāziyye (a.ö.i.) : bkz. Ḥicāz.

h. 420

[=1]

hicr (a.i.) : ayrılık.

- h. 939
[=1]
hicret (a.i.) : kişinin beden memleketinden ayrılıp ruhaniler vatanına geçmesi.
- h. 673
[=1]
hicrī (a.s.) : hicretle ilgili.
- h. 980
[=1]
hiç (f.zf.) : hiç, yok denecek kadar az olan, asla.
h. 1033, 1110, 180, 385, 412, 443, 491, 547, 554, 557, 560, 575, 609, 74, 75, 830, 84, 863, 877, 888
[=20]
- hidāyet** (a.i.) : Hak yolunu, doğru yolu gösterme.
h. 3, 528, 827, 941
[=4]
- hidmet** (a.i.) : iş, hizmet, vazife.
h. 212
[=1]
- hikāyet** (a.ç.i.) : hikayeler, menkıbeler.
h. 191, 939
[=2]
- hikmet** (a.i.) : hakimlik.
h. 549
h.+ler 929
h.+leri 165
h.+lerin 563
h.+lerini 482
[=5]
- hikmetu'llāh** (a.tam.) : Allah'ın hikmetleri.
h. 60
[=1]
- hilāl** (a.i.) : yeni ay.
h. 609
[=1]
- hil'at** (a.i.) : padişahlar veya büyük devlet adamları tarafından giydirilen onur giysisi. İlahi lütuflar, Hakk'ın salike olan ihsanı.
h. 78, 920
[=2]
- himāyet** (a.i.) : koruma, korunma.
h. 942

[=1]

himmet (a.i.) : gayret, emek, çalışma ve çabalama.

h. 1083, 1090, 1094, 111, 127, 257, 344, 357, 449, 524, 589, 688, 702, 703, 779, 792, 807, 814, 899, 915, 924, 925, 966, 980, 990

h.+e 764

h.+i 184, 1078, 1103

h.+idür 510

h.+ile 101

h.+ler 120

h.+leri 376, 594

h.+lerine 167, 458

h.+ile 252, 856, 970

h.+in 640

h.+indendür 981

h.+ini 461

h.+iyle 729

h.+ün 355

[=44]

Hind (a.ö.i.) : Hindistan.

h. 171, 739

[=2]

Hindī (a.i.) : Hintli, Hindistan ile veya Hintlilerle ilgili.

h. 786

[=1]

Hindistān (a.ö.i.) : bkz. Hind.

h. 767

[=1]

Hirā (a.ö.i.) : Mekke yakınlarında bulunan Hira mağarasının bulunduğu şehir.

h. 398, 399, 604

h.+dan 400

[=4]

hitāb (a.i.) : bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme.

h. 97

[=1]

hizmet (a.i.) : iş görmek, vazife.

h. 284, 490, 534, 1061, 926, 964

h.+de 742

h.+e 702

h.+i 114

h.+inde 274

h.+ün 1115

[=11]

ḥoca (f.i.) : bkz. ḥ^ıāce.

h.+m 1105

[=1]

ḥod (f.z.) : kendi.

h. 434, 911, 598, 698

[=4]

Ḥorasān (f.ö.i.) : İran'ın doğusunda bulunan geniş arazi.

h. 360

h.+dan 1062, 242, 294

[=4]

ḥoş (f.s.) : hoş, güzel.

h. 1030, 1032, 1048, 171, 287, 336, 480, 502, 512, 788, 861

[=11]

Ḥuten (f.ö.i.) : misklerin çıkarıldığı Hoten ülkesi.

h. 477

[=1]

Ḥū (a.ö.i.) : Allah'ın mutlak gayb olan hüviyeti, görülmesi mümkün olmayan zatı.

h. 100, 1074, 467, 487, 520, 620

[=6]

ḥuẓur (a.i.) : hazır bulunma.

h.+larında 407

[=1]

ḥūb (f.s.) : güzel, hoş, iyi.

h. 752

h.+ını 945

h.+dur 575

[=3]

ḥuffāş (a.i.) : yarasa.

h. 522, 85

[=2]

ḥulḳ (a.i.) : huy, tabiat.

h. 575

h.+ını 1130

[=2]

ḥumār (a.i.) : sarhoşluk, mahmurluk.

h. 890, 988

[=2]

ḥūr (f.i.) : güneş.

h. 1025

- [=1]
ḥurşid (f.i.) : güneş.
 h. 190
- [=1]
ḥuṣūl (a.i.) : üreme, türeme.
 h. 946
- [=1]
Hüdā (a.ö.i.) : Allah.
 h. 1003, 136, 138, 20, 24, 281, 355, 413, 70, 729, 789, 840, 842, 884, 886, 909, 944
 h.+dan 1080, 277, 425, 709, 822
 h.+nun 133, 555, 857
 h.+ya 1018, 1108, 832
 h.+yı 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855
- [=51]
ḥüdāyī (a.s.) : doğru yola götüren şeyler, Hakk’a ulaştıran yollar.
 h. 290
- [=1]
ḥüddām (a.i.) : deniz tutması.
 h.+ı 213, 267
 h.+ları 264
- [=3]
ḥükū (a.i.) : hüküm, emir.
 h. 1035, 1100, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 500, 622, 833, 841
 h.+i 207, 211, 1022, 1093, 280, 310, 340, 653, 662, 785, 933, 984
 h.+ine 209
 h.+indedür 1020
- [=29]
ḥümām (a.s.) : himmetli, azimli, bir işe sınıksız sarılıp o işi başaran.
 h. 1124, 29, 393, 588
- [=4]
ḥümā (f.i.) : saadet, kutluluk.
 h.+nun 952
 h.+ya 1021
- [=2]
ḥünkār (f.i.) : padişah, hükümdar.
 h. 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 689, 695, 697, 987
 h.+a 361
 h.+dur 636

- h.+ı 770
h.+ilen 690
h.+um 647
[=30]
- hürmet** (a.i.) : hürmet, saygı.
h.+ini 399
[=1]
- Hürrem** (a.ö.i.) : Hürrem Sultan.
h. 984
[=1]
- Hüseyin / Hüseyin** (a.ö.i.) : Hz. Muhammed'in torunu ve İmamı Ali'nin küçük torunu.
h. 28, 351
h.+le 350
[=3]
- Hüseyin** (a.ö.i.) : bkz. Hüseyin.
h. 135, 600, 671, 990
[=4]
- Hüseyinî** (a.s.) : Hüseyin ile ilgili Hz. Muhammed'in çocukları.
h. 431
[=1]
- hüsn** (a.s.) : güzellik, iyilik.
h.+iyile 34
[=1]
- hüveydā** (f.s.) : açık, apaçık, belli.
h. 18
[=1]
- hüviyyet** (a.i.) : mahiyet, hakikat, asıl.
h. 959, 97
[=2]
- hüzün** (a.i.) : hüzn.
h. 846, 849
[=2]
- ır-** (t.f.) : ayırmak, cüda kılmak.
ı.-ma 168
[=1]
- ırak** (t.i.) : uzak.
ı. 202, 256, 310, 321, 402, 764
ı.+a 840
ı.+dan 481
ı.+um 432
[=9]

ırmak (t.i.) : ırmak.

1. 478, 545, 158, 492, 493, 498, 500, 506

1.+ı 599

1.+lar 882

1.+ları 598

1.+uñ 547

[=12]

ıslāh (a.i.) : iyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme.

1. 11, 754

[=2]

ışmarla- (t.f.) : tevdi etmek, emanet etmek.

1.-dı 702

[=1]

ışık (t.i.) : ışık.

1. 665, 666

[=2]

‘ışk (a.i.) : aşk, Allah aşkı.

1. 1016, 103, 1044, 1045, 1076, 1093, 1094, 185, 215, 241, 243, 248, 252, 291, 301, 314, 348, 470, 525, 580, 631, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 734, 750, 759, 778, 801, 812, 862, 863, 890, 892, 918, 939, 960

1.+a 100, 43, 792, 943

1.+da 1035, 279, 967

1.+ı 160, 57, 1099, 214, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 436, 470, 575, 766, 780, 988

1.+ıla 214, 1123

1.+ile 1042

1.+la 248, 932

1.+uñ 30, 7, 1059, 1085, 1105, 317, 423, 735, 918, 920, 951, 968, 976, 982, 983

1.+uñla 3, 971

[=103]

ıtlāk (a.i.) : salıverme, koyverme.

1. 1055

[=1]

‘ıtrū (a.s.) : kökle ilgili, kökten gelen.

1. 1135

[=1]

‘ıvaż (a.i.) : Tanrı’nın yardımıyla kötülüklerden korunma.

1. 67

[=1]

- ‘ıyān** (a.i.) : birebir görme, bizzat şahit olma.
i. 177
[=1]
- ‘ıyd** (a.i.) : tatil, fasıl. Tanrı’ya kavuşma anı.
i.+ına1084
[=1]
- ibdā‘** (a.i.) : emsalsiz bir şey yaratma, meydana getirme. Allah’ın yoktan varetmesi.
i. 16
[=1]
- ibn** (a.i.) : oğul.
i. 568, 961
[=2]
- İbrāhīm** (a.ö.i.) : Hz. İbrahim.
i. 1073, 164, 396, 691, 898
i.+i 581
i.+üñ 163
[=7]
- ibtidā** (a.i.) : başlama, başlangıç.
i. 1133, 17, 76
[=3]
- ibtihāl** (a.i.) : yalvarıp yakarma.
i. 1117
[=1]
- icābet** (a.i.) : cevaplama, davete olumlu cevap verme.
i. 137
[=1]
- icād** (a.i.) : vücuda getirilme, yeniden bir şey çıkarma.
i. 35
[=1]
- icāzet** (a.i.) : izin, ruhsat; bir şeyhin, muhip ve müritleri yetiştirmesi için yetişmiş ve ehliyetini ispatlamış bir müride izin vermesi.
i. 400, 710
[=2]
- iç** (t.i.) : iç.
i.+i 217, 502, 559, 611, 769
i.+inde 103, 50,1004, 225, 404, 408, 474, 486, 613, 662, 844, 849, 865, 877
i.+inden 876
i.+ine 195
i.+ini 502
i.+ine 401, 426, 783

[=25]

içre (t.zf.) : içinde, arasında.

i. 116, 128, 193, 83, 84, 97, 1068, 244, 340, 493, 863

[=11]

iç- (t.f.) : içmek.

i.-di 1033

i.-diler 306, 900

i.-dügi 896

i.-dügünden 278

i.-düm 180, 1072, 290, 305, 410, 499, 801, 890, 896

i.-mişem 68

i.-eler 234

i.-en 911, 983

i.-enlerüñ 1072

i.-erler 220

i.-mek 1060

i.-meyince 278

i.-miş 988

i.-mişem 228, 982

i.-üpdür 954

[=26]

içerü (t.zf.) : içeri.

i.-sin 535

[=1]

içil- (t.f.) : içilmek.

i.-mez 547

[=1]

içün (t.e.) : için.

i. 161, 192, 195, 248, 317, 418

[=6]

içür- (t.f.) : içirmek.

i.-en1097

[=1]

idrak (a.i.) : kavrama, Hakk'ın varlığını kavrama.

i. 1016

[=1]

İdris (a.ö.i.) : İdris Peygamber.

i. 155, 169

[=2]

ifnā (a.i.) : yok etme, tüketme.

i. 1082

[=1]

- ‘ifrīt** (a.i.) : korkunç ve zararlı mitolojik mahluk.
i.+lere 819
[=1]
- ihbār** (a.i.) : bildirme, haber verme.
i.+ı 88
[=1]
- ihrāk** (a.i.) : dökme, akıtma.
i. 1082, 151
[=2]
- iḥṣā** (a.i.) : ilahi isimleri, anlamlarını kavrayarak ve gereğine göre hareket ederek sayma.
i. 12
[=1]
- iḥsān** (a.i.) : iyilik etme, bağış, Allah’ın bağışlaması.
i. 1090, 129, 173, 345, 4, 802, 924
i.+ına 344
i.+uñ 4
i.+uña 110
[=10]
- iḥtidā** (a.i.) : doğru yola girme, İslam dinini kabul etme.
i. 5
[=1]
- iḥtişās** (a.i.) : bir ilim veya sanat üzerinde fazla çalışarak uzmanlaşma.
i. 185
[=1]
- iḥtiyār** (a.i.) : seçme, seçilme.
i. 1115, 1122
[=2]
- iken** (t.zf.) : iken.
i. 1131, 1132, 323, 692, 699, 891
[=6]
- iki** (t.i.) : iki.
i. 1011, 1090, 213, 382, 387, 412, 430, 587, 602, 658
i.+dir 740
i.+ler 284
[=12]
- ikilik** (t.i.) : ikilik, ikilem.
i. 896
i.+den 714
[=2]
- iklīm** (a.i.) : iklim.

- i. 1062
i.+e 581, 881
i.+i 1021, 422, 462
i.+ine 793
i.+ini 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408,
409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 477, 580, 610,
934
i.+inüñ 1025
[=40]
ikrām (a.i.) : hürmet, saygı gösterme.
i. 675
[=1]
iksīr (a.i.) : Hakk’ın eşyadaki tecellisi.
i. 81
i.+i 1128
[=2]
iktizā (a.i.) : lazım gelme, gerekme, ihtiyaç, gereklilik.
i. 60
[=1]
iktidā (a.i.) : tabi olma, uyma.
i. 1118, 120, 27
[=3]
il (t.i.) : il, şehir.
i.+in 32
[=1]
ilāhī (a.s.) : Allah’a mensup, Tanrı’yla ilgili.
i. 13, 72
[=2]
ilāhiyye (a.i.) : Tanrıçılık, ilahicilik.
i. 836
[=1]
ile /ilen (t.e.) : ile, birlikte.
i. 1008, 1009, 101,102, 1021, 1046, 1068, 1070, 1085, 1089, 109, 1104, 1129,
118, 133, 135, 136, 163, 190, 196, 202, 243, 273, 287, 289, 290, 296, 30, 32, 341,
343, 351, 355, 365, 376, 383, 405, 436, 44, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452,
453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 46, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468,
469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 48, 51, 524, 526, 527, 528,
530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 540, 541, 542, 543, 544, 545,
546, 547, 548, 549, 55, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561,
562, 595, 611, 617, 63, 630, 642, 655, 661, 671, 679, 684, 691, 721, 727, 731, 739,
772, 787, 810, 84, 840, 855, 867, 884, 919, 94, 978
i. +dür 204

- [=144]
ilen (t.e.) : bkz. ile.
 i. 1030, 1039, 371, 738, 738, 804, 822, 900, 913, 928, 951, 967, 989
 [=13]
ilerü (t.i.) : ileri.
 i. 114, 232, 496
 [=3]
ilet- (t.f.) : iletmek, ulaştırmak.
 i.-düm 418
 [=1]
elġar (?) : ?
 i. 360
 [=1]
ilhām (a.i.) : Allah tarafından insanın gönlüne bir şey doğdurulma, peygamberin kalbine gelen ilahi düşünceler.
 i. 13
 i.+ı 72
 [=2]
ilkā' (a.i.) : bırakma, bırakılma, terk.
 i. 72
 [=1]
illā (a.e.) : mutlaka.
 i. 101, 70
 [=2]
'ilm (a.i.) : ilim, okuyarak öğrenilen nazari bilgi.
 i.+i 183, 256, 341, 6, 845
 i. +ini 349, 47, 822
 [=8]
'ilmü'l-yakīn (a.tam.) : bilgiye ve delile dayalı kesin bilgi. Zahiri ilimler, şeri hükümler hakkındaki kesin bilgiler.
 i. 937
 [=1]
ilt- (t.f.) : iletmek, ulaştırmak.
 i.-di 934
 i.-er 721
 [=2]
iltikā (a.i.) : rast gelme, kavuşmak.
 i. 46
 [=1]
İlyās (a.ö.i.) : İlyas Peygamber.
 i. 1019, 1070, 1089, 184, 326, 330, 403, 466, 626, 679, 750

- i. 1056
i. +un 196, 366
[=14]
- īmān** (a.i.) : inanma, inanç.
i.+ıla 31
[=1]
- īmām** (a.i.) : halife olan, bir mezhep kuran kimse.
i. 556
i. 591, 593
[=3]
- İmameyn** (a.i.) : iki imam. İmam-ı Azam ve İmam-ı Şafi. Çok zaman İmam-ı Ebu Yusuf ile İmam-ı Muhammed.
i.+i 274
i.+le 229
[=2]
- īmāmü'l-mürselīn** (a.tam.) : Allah tarafından insanların doğru yola çıkarılmaları için gönderilen elçilerin imamı.
i. 107
[=1]
- ‘imāret** (a.i.) : mamur etme, şenlendirme.
i. 828, 974
[=2]
- imḍād** (a.i.) : imdat.
i. 35, 836, 836
[=3]
- imdi** (t.zf.) : şimdi.
i. 1114, 1125, 732, 844, 860, 889, 914
[=7]
- inan-** (t.f.) : inanmak.
i. 93
[=1]
- ‘ināyet** (a.i.) : lütuf, ihsan, iyilik.
i. 1102, 1107, 1109, 126, 257, 277, 295, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 41, 434, 528, 931, 940, 959
i.+ler 259
[=27]
- ince** (t.i.) : ince.
i. 1087
i.+dür 859
[=2]
- incü** (f.i.) : inci.
i. 867

[=1]

‘inda’l-lāh (a.tam.) : Allah yanında.

i. 298

[=1]

in- (t.f.) : inmek.

i.-di 803, 922

i.-diler 680

i.-düm 400

i.-en 852

i.-er 874

i.-mişler 1009

i.-üp 474, 507

[=9]

inkār (a.i.) : yaptığııı gizleme, reddetme, tanımama.

i.+a 91

[=1]

ins (a.i.) : insan.

i. 1119, 121, 209, 958

i.+le 194

[=5]

insāf (a.i.) : merhamete dayanan adalaet, insaf.

i.+dur 308

[=1]

insān (a.i.) : insan, eşref-i mahlukattır.

i. 1008, 210, 414, 485, 502, 623, 883, 885

i.+dur 393, 851

i.+ı 309

[=11]

intihā (a.i.) : nihayet bulma, bitme, son bulma.

i. 1133, 12, 76

[=3]

intizām (a.i.) : düzgün olma, düzgünlük.

i. 1124

[=1]

İpirsporatıl (?) : Pirsporatıl ırmağı.

i. 599

[=1]

İpsāhurūs (a.ö.i.) : İsaıurus adlı şehir.

i.+dan 371

i.+lan 368

[=2]

irādet (a.i.)	: irade, dileme, gönül isteği.
i. 974	
[=1]	
‘irfān (a.i.)	: ilahi bir feyz olarak kainatın sırlarını bilme kudreti.
i. 1083, 125	
[=2]	
irşād (a.i.)	: doğru yola gösterme, irfan sahibi birinin bir kimseye tarikatı ve Tanrı yolunu gösterme.
i. 37, 836	
[=2]	
irtidādi’t-tarāf (a.tam.)	: seçilen taraftan vazgeçme, geri dönme.
i. 579	
[=1]	
irtikā (a.i.)	: yukarı çıkma, yüksek dereceye ulaşma.
i. 46	
[=1]	
‘İsā (a.ö.i.)	: Hz. İsa.
i. 141, 144, 146, 154	
[=4]	
İshāk (a.ö.i.)	: İshak Peygamber.
i. 163	
i.+ı 586	
[=2]	
isim /ism (a.i.)	: isim.
i. 177	
[=1]	
İskender (f.i.)	: Makedonya Kralı Büyük İskender.
i. 474, 912	
[=2]	
islām (a.i.)	: eğilme ve boyun eğme, itaat etme; Müslümanlık.
i. 653	
[=1]	
ism (a.i.)	: bkz. isim.
i. 869, 919	
i.+e 178	
i.+i 1043, 1071, 164, 178, 179, 249, 278, 345, 356, 505, 508, 700, 708, 790,	
843, 855, 969	
i.+in 33	
i.+ini 103, 53, 947	
i.+ün 355	
[=259]	

İsmāil (a.ö.i.)	: İsmail Peygamber.
i. 163, 545	
[=2]	
ismu'llāh (a.tam.)	: Allah'ın adları.
i. 102	
[=1]	
İsrāfil (a.ö.i.)	: dört büyük melekten biri, kıyametin geldiğini öttürecek boru ile bildiren melek.
i. +e 157	
[=1]	
iste- (t.f.)	: istemek.
i.- dise 458	
i.-er 442	
i.-erse 720	
i.-se 916	
[=4]	
istiānet (a.i.)	: yardım isteme.
i. 1117	
[=1]	
istidlāl (a.i.)	: delil ile anlama.
i. 1137	
[=1]	
istiğfār (a.i.)	: Allah'tan günahının bağışlanmasını isteme.
i. 1091	
[=1]	
istiğrāk (a.i.)	: kendinden geçip dünyayı unutmak.
i. 1055	
[=1]	
istisāb (a.i.)	: güç, sayma.
i. 1125	
[=1]	
istitār (a.i.)	: gizlenme, örtünme.
i. 1118	
[=1]	
iş (t.i.)	: iş, amel.
i. 204, 807, 809, 840	
i.+de 1054, 264, 281, 340, 724	
i.+e 704	
i.+i 354, 621, 746, 930	
i.+idür 723	
i.+ine 842	
i.+ini 781	

i.+ler 293, 723, 841, 95

i.+lerde 711

i.+leri 386, 570, 607

i.+üm 1067, 779

i.+üñ 1006

[=28]

işbu (t.z.) : özellikle bu.

i. 1021, 1093, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 127,
314, 75, 948, 949, 951, 953, 954, 962

i.+dur 1137

[=23]

işāret (a.i.) : doğrudan doğruya değil de hatırlatma türünden verilen emir,
işaret .

i. 1055, 1078, 437, 827, 945

[=5]

işle- (t.f.) : işlemek.

i.-düm894

i.-nür 841

[=2]

işrāk (a.i.) : Allah’a ortak koşmak, çok Allah bulunduğuna inanma.

i. 944

[=1]

işret (a.i.) : Hakk’la olmanın verdiği haz, bu halde bulunan kalbin
terennümü.

i. 222

[=1]

iz (t.i.) : iz, işaret.

i.+in 826

i.+ine 451, 511

i.+ini 473

i.+lerine 277

i.+üñ 1061

[=7]

izā’et (a.i.) : ziya verme, ışık verme, aydınlatmak.

i. 944

[=1]

izāfāt (a.ç.i.) : izafetler, dünyayla olan bağlar, ilgiler.

i.+ı 68

[=1]

i’zāz (a.i.) : aziz kılma, saygı gösterme.

i. 675

- [=1]
izle- (t.f.) : izlemek.
i. 826
[=1]
‘izzet (a.i.) : ikram, sunma.
i. 512, 936
[=2]
jengār (f.i.) : kir, pas.
j.+ı 454
[=1]
jerbek (?) : ?
j.+le 633
[=1]
Ka‘be (a.ö.i.) : Mekke’de kutsal bina.
k. 402, 412, 418, 873
k.+nüñ 408
k.+de 294
[=6]
ḳabl (a.zf.) : önceki ,evvelki.
k. 579
[=1]
ḳabr (a.i.) : mezar.
k.+inden 437
k.+ine 430
[=2]
ḳabẓ (a.i.) : kavrama.
k. 1138
k.+ında 1036
[=2]
ḳabūl (a.i..) : içeri alma, razı olma.
k. 1029, 1090, 1098, 226, 283, 375, 416, 946, 980
k.+i 1119
[=10]
ḳaçan (t.zf.) : ne zaman.
k. 270, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 339,
346, 726, 978
[=18]
ḳadar (t.e.) : o denli.
k. 9
[=1]
ḳadd (a.i.) : boy.

- k. 406
k.+ũñ 1027
[=2]
- ḳadeḥ** (a.i.) : kadeh, küçük bardak.
k. 304, 305
k.+den 234
[=3]
- ḳadem** (a.i.) : adım .
k. 1024, 5, 632, 676
[=5]
- ḳadīm** (a.s.) : kıdemli, eski.
k. 1102
[=1]
- ḳadir** (a.s.) : tükenmez kudret sahibi (Allah için).
k. 25, 92
[=2]
- ḳadr** (a.i.) : değer, itibar.
k. 288, 862, 990
k.+e 438
k.+i 413, 441
[=6]
- Ḳāf** (a.ö.i.) : masallarda Zümrüdüanka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ.
k. 1039, 186, 193, 209, 212, 216, 276, 325, 379, 471, 511, 555, 563, 809, 819
k.+a 207, 1104, 453, 785, 813
k.+da 255
k.+dan 207, 1104, 785, 813
k. 583
[=26]
- kāfī** (a.s.) : yeter, yetecek.
k.+dür 1136
[=1]
- kā'im** (a.s.) : birinin yerine geçen.
k. 149, 414, 574
k.+a 45
[=4]
- kāināt** (a.i.) : varolan şeylerin cümlesi, dünya.
k. 615, 181
[=2]
- ḳal-** (t.f.) : kalmak.
k.-an 759, 987
k.-anı 464, 887

k.-anlara 312
k.-dı 539
k.-dum 111, 337, 351, 802
k.+ına 522
k.-ma 321
k.-madı 146, 1028
k.-maz 888, 911
k.-mış-i-düm 128
k.-mışam 189, 908
k.-sa 987
k.-ur 112, 182, 854, 876
k.-urlar 869
k.-urlarmış 875
[=26]

ķāl (a.i.) : söz, laf. “ķāl ü ķāl” şeklinde geçmektedir.
k. 1046, 1110, 917, 260
[=4]

ķalb (a.i.) : vicdan, kalp.
k. 1129
[=1]

ķālem (a.i.) : kalem.
k. 1020, 289, 315, 632
[=4]

ķālīl (a.s.) : az, çok olmayan şey .
k. 1137
[=1]

ķamaş- (t.f.) : kamaşmak, fazla parlamak.
k.-ur 1001
[=1]

ķamer (a.i.) : ay.
k. 1075, 309
k.+de 20
[=3]

ķāmil (a.s.) : kemale ermiş, olgun.
k. 166, 296, 309, 914, 916
k.+ler 1040, 219, 303, 897, 929, 957
k.+lere 389, 393
[=13]

ķamu (t.s.) : bütün, hep.
k. 10, 1008, 1009, 1013, 1020, 1036, 1042, 1067, 1106, 127, 181, 202, 287,
293, 306, 316, 331, 338, 341, 409, 412, 415, 419, 429, 454, 483, 498, 533, 536, 541,

555, 565, 570, 575, 580, 583, 597, 628, 645, 664, 672, 683, 69, 691, 709, 715, 769, 774, 784, 801, 813, 819, 841, 843, 906, 930, 938, 956, 982

k.+sı 142, 1009, 283, 284, 286, 387, 476, 490, 495, 554, 620, 694, 700, 742, 887, 991

k.+sın 37, 871

[=77]

kan (t.i.) : tasavvufta kan imgesi Hallac'tan beri kullanılır. Hallac'ı astıkları zaman bedeninden akan kanlar bir inanca göre "Allah Allah" diye yazmıştır.

k. 127, 972

k.+dur 757

[=3]

kan- (t.f.) : kanmak.

k.-dı 848

[=1]

kanad (t.i.) : kanat.

k. 791

[=1]

kanda (t.z.) : nerede, nereye.

k. 1039, 1045, 1068, 241, 316, 333, 492, 576, 791, 813, 820, 831, 914

[=13]

kandan (t.z.) : nereden.

k. 378, 576, 744

[=3]

kanı (t.zf.) : hani.

k. 296, 759, 829, 98

[=4]

kandur- (t.f.) : kandırmak, doyurmak.

k.-an 1094

k.-muş 792

k.-up 919

[=3]

kanlı (t.s.) : kanlı.

k. 976

[=1]

kapıl- (t.f.) : kapılmak.

k. -dı 715

k.-up 776, 987

[=2]

kapu (t.i.) : kapı.

k. 382

k.+da 389

k.+dan 388, 539
k.+dur 568
k.+lar 531
k.+ları 415
k.+ña 45
k.+ñda 108, 1061
k.+ñdan 14, 30
k.+nuñ 533, 535
k.+sı 187, 387, 408, 554, 567
k.+sın 451
k.+sına 427, 794
k.+sında 356, 743, 854
k.+sız 613
k.+ya 388
k.+yı 539
[=28]

kār (f.i.) : kazanç ve iş .
k. 9, 873
[=2]

ḵara (t.i.) : kara, siyah.
k. 1004, 1012, 404, 493, 520, 569, 655, 662, 810
k.+ca 649
k.+dur 549
k.+nu 568
k.+sı 406, 434
[=12]

ḵarar (a.i.) : neticeye bağlama, durma.
k. 201, 763
k.+am 971
[=3]

ḵariş- (t.f.) : karışmak.
k.-mazlar 747
k.-urlar 882
[=2]

ḵarīn (a.s.) : yakın.
k. 205
k.+dür 268
[=2]

ḵarşu (t.zf.) : karşı.
k. 144, 282, 517, 661, 675, 795, 140
k.+dan 1002, 425
[=9]

karşula- (t.f.)	: karşılamak.
k.-dılar 426	
[=1]	
kartal (t.i.)	: kartal.
k. 670	
[=1]	
Kasım (a.i.)	: Rızık dağıtan (Allah için).
k. 538	
[=1]	
kaşir (a.s.)	: kısa, boysuz.
k. 300	
[=1]	
kaşr (a.i.)	: başlangıca ulaşma.
k. 225, 391	
k.+ı 217, 516, 517, 527	
[=6]	
kat- (t.f.)	: katmak, eklemek.
k.-dı 904	
[=1]	
kat (t.i.)	: meretebe.
k. 413, 789, 856, 860, 129, 251, 272, 3, 540	
k.+ı 26	
k.+ında 163, 185	
k.+uma 697	
[=13]	
katre (a.i.)	: damla.
k. 1139	
[=1]	
kavli (a.s.)	: Fütüvvet teşkilatının kollarından biri.
k. 4, 671	
[=2]	
kavuş- (t.f.)	: kavuşmak.
k.-urup 517	
[=1]	
kayd (a.i.)	: kayıt.
k.+uñ 923	
[=1]	
kayna- (t.f.)	: kaynamak.
k.-dan 199	
k. 1052	
k.-yup 151	
[=3]	

- ķazı-** (t.f.) : kazımak, silmek.
k.-r 995
[=1]
- ķazrūnī** (a.ö.i.) : Anadolu'daki İshaki dervişlerinin lideri, Ebu İshak Kazruni.
k. 586
[=1]
- kelāl** (a.i.) : yorgunluk, bıkkınlık.
k. 846
[=1]
- kelām** (a.i.) : söz, lakırdı.
k. 1134, 204, 61
k.+a 928
k.+uñ 978
[=1]
- kem** (f.s.) : kötü, fena.
k. 6
[=1]
- kemāhī** (a.s.) : olduğu gibi, gerçek haliyle.
k. 850
[=1]
- kemāl** (a.i.) : olgunluk.
k. 8
k.+inden 8
k.+ine 344
[=3]
- kemend** (f.i.) : güzelin saçı.
k. 1027
[=1]
- kemer** (f.i.) : kemer, bele takılan kuşak.
k. 361
[=1]
- kemīn** (f.s.) : çok az.
k. 320, 562
k.+e 346, 552, 685
[=5]
- kem-terīn** (f.s.) : en küçük, en aşağı.
k. 176, 562, 563, 595
k.+dür 268
[=1]
- kenār** (f.i.) : kıyı, çevre.
k. 845
k.+a 481

k.+ı 327, 457, 478
k.+ın 474
k.+ında 1022, 467, 495, 504, 515, 868, 870, 878
[=14]

kendü (t.i.) : kendi.

k. 703, 728, 34
k.+den 781
k. +lügümden 145, 571, 318
k.+mi 223
k.+si 781
k.+sini 282
k.+yi 1035, 469
[=12]

kenzü'l-ḥakayık (a.tam.) : çiçekler hazinesi.

k. 47
[=1]

ker (f.s.) : kuvvet ve kudret.

k. 85
[=1]

kerāmāt (a.i.) : Peygamberlik iddiası olmadığı halde kişide olağanüstü bir halin ortaya çıkması.

k. 89, 828, 852
k.+ler 1036
[=4]

Kerbelā (a.ö.i.) : Irak'ta İmam Hüseyin'in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yer.

k.+ ya 431
[=1]

kerem (a.i.) : ihsan, lütuf, karşılıksız yardım.

k. 167
k.+dür 607
k.+ler 964
k.+leri 925
[=4]

kerīm (a.s.) : kerem sahibi, cömert (Allah'ın sıfatlarından biri).

k. 1102, 137, 188, 613, 940
[=5]

kerrāt (a.ç.i.) : kereler, defalar.

k. 21
[=1]

kerrūbiyūn (f.i.) : Allah'a en yakın kabul edilen meleklerin en büyükleri.

k. 169

[=1]

keşf (a.i.) : gizli bir sırrı öğrenme ve Allah tarafından ilham olunma.

k. 1043, 122, 138, 298, 443, 466, 47, 524, 63, 683, 732, 8

k.+i 117, 836, 94

[=15]

kevkeb (a.i.) : yıldız.

k.+i 406

[=1]

kevn (a.i.) : olma, vücuda gelme.

k. 106, 1105, 118, 290, 326, 606

k.+i 1101

k.+ün 105

[=8]

kevneyn (a.i.) : cismani ve ruhani alem, dünya ve ahiret.

k. 84

k.+e 1035

[=2]

keyf (a.i.) : gönül açıklığı, neşe.

b. 6

[=1]

kez (t.e.) : kez, defa.

k. 400, 624, 7, 854

[=4]

kıl (t.i.) : kıl, “kıldan kıla” ikilmesi şeklinde yer almaktadır. İnceden inceye.

k.+dan 1069, 941

[=2]

kıl- (t.f.) : kılmak.

k. 1115, 1121, 1125, 178, 706, 732, 893

k.-a 122, 126, 1069, 511, 844, 941

k.-alar 102

k.-am 200, 629

k.-an 14, 1098, 1099, 964

k.-ayın 1061

k.-dı 1013, 1102, 1107, 111, 130, 137, 150, 165, 167, 181, 197, 205, 22, 257, 257, 299, 301, 31, 320, 437, 58, 609, 653, 683, 779, 783, 800, 827, 859, 862, 899, 922, 931, 938, 946, 959, 974, 998

k.-dılar 1066, 252, 308, 675, 705, 736

k.-du 1, 129

k.-duk 108, 5, 573, 707

k.-dum 1023, 212, 225, 337, 347, 411, 417, 418, 446, 453, 462, 477, 477, 482, 484, 485, 497, 514, 581, 584, 893, 90, 901, 941, 997

- k.-dun 1057, 109, 2, 3, 3, 4, 40, 41, 47, 48, 8
k.-ğıl 1114, 321, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332,
333
- k.-ma 30
k.-maz 200, 201
k.-mış 188, 240
k.-mış-idün 41
k.-mışam 1041
k.-sa 81, 82
k.-ur 1003, 112, 1129, 123, 150, 154, 166, 169, 173, 212, 242, 294, 296, 353,
357, 370, 440, 489, 534, 540, 543, 574, 720, 784, 786, 814, 82, 824, 83, 832, 838,
838, 852, 87, 925, 942
k.-uram 1028
k.-urlar 250, 284, 306, 490
k.-ursan 725
[=173]
- kıl** (a.i.) : söz.
b. 260
[=1]
- kılāl** (a.s.) : az olan.
k. 950
[=1]
- kılıç** (t.i.) : kılıç.
k. 652
[=1]
- Kıpçak** (ö.i.) : on birinci yüzyıl ile on beşinci yüzyıl arasında Ural dağlarıyla
Volga ırmağı arasında yaşamış bir Türk boyu.
k. 599
[=1]
- Kırım** (ö.i.) : Kırım.
k. 600
[=1]
- kırk** (t.i.) : kırk.
k. 388
- Kırklar** (t.ö.i.) : Ricalulgayb ve gayb erenlerden kırk veli.
k. 203, 284, 307, 359, 737
[=5]
- kış** (t.i.) : kış.
k. 732
[=1]
- kızıl** (t.i.) : kızıl, kırmızı.

k. 498, 503, 871, 879

k.+dur 548

[=5]

ki (f.b.) : ki edatı.

k. 10, 1000, 1001, 1007, 101, 1012, 1015, 1020, 1028, 1075, 1115, 116, 128, 130, 14, 159, 164, 177, 215, 219, 233, 246, 285, 286, 288, 289, 293, 297, 298, 31, 338, 352, 355, 411, 414, 415, 416, 426, 439, 440, 460, 461, 484, 488, 491, 492, 494, 511, 514, 518, 522, 672, 686, 73, 737, 741, 742, 744, 745, 748, 753, 756, 759, 760, 761, 764, 765, 767, 770, 775, 781, 782, 785, 788, 791, 792, 797, 798, 804, 815, 820, 823, 831, 832, 836, 838, 841, 845, 848, 853, 854, 860, 865, 867, 870, 876, 887, 888, 9, 903, 904, 905, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 966, 973, 991, 993, 999

[=118]

kilā (a.s.) : her iki taraf .

k.+nuñ 597

[=1]

kim (f.e.) : ki edatı.

k. 1000, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1012, 1018, 1019, 102, 1029, 1033, 1035, 1068, 1075, 1080, 1083, 1102, 1106, 1108, 1109, 1111, 1112, 1114, 1128, 114, 116, 119, 122, 123, 132, 156, 191, 2, 203, 225, 227, 228, 230, 26, 267, 317, 324, 328, 357, 38, 40, 433, 438, 458, 469, 506, 518, 531, 552, 585, 60, 600, 606, 61, 623, 626, 629, 640, 654, 66, 673, 681, 684, 686, 719, 723, 724, 725, 734, 756, 760, 762, 780, 815, 818, 84, 872, 904, 927, 950, 967, 970, 987, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 999

[=99]

kim (t.z.) : kim soru zamiri.

k.+e 1109, 236

k.+i 149, 262, 353, 455, 486, 517, 549, 719, 767, 834, 835, 837, 838, 849, 864, 865, 868, 875, 886, 908

[=22]

kimi (t.z.) : kimisi.

k.+nüñ 36

k.+sin 36

[=2]

kimse (t.z.) : kimse, herhangi biri.

k. 1033, 1110, 560, 876, 911, 911

k.nüñ 115

[=1]

kirām (a.ç.i.) : ulular, şerefli kimseler.

k. 588

[=1]

Kirān (f.ö.i.) : İsfahan bölgesinde bir ülke.

- b. 708
[=1]
kişi (t.i.) : kişi, kimse.
k. 621, 621, 842, 881, 994
k.+de 1137
k.+ye 61, 1127
[=8]
ko- (t.f.) : koymak, bırakmak.
k.-dı 891, 954
k.dım 948, 949, 951, 953
k.-ğıl 950, 952
k.-yup 160
[=9]
Ḳonya (t.ö.i.) : Konya şehri.
k. 705
[=1]
Ḳubeys (a.ö.i.) : Mekke yakınlarında bir dağ ismi.
k. 398
[=1]
Ḳudret (a.i.) : güç.
k. 1015, 1050, 1103, 1138, 172, 208, 256, 260, 58, 746, 848
k.+i 80
k. +lerün 193, 390
[=14]
Ḳudretu'llāh (a.tam.) : kudretli olan Allah.
k. +a 93
k.+dadur 841
k.+dan 87
[=3]
Ḳulak (t.i.) : kulak.
k.+uma 145
[=1]
Ḳule (a.i. Ḳulle'den) : dağ tepesi, doruk.
k.+sine 482
[=1]
kūr (f.s.) : kör.
k. 700, 85
[=2]
Ḳur'ān (a.ö.i.) : Hz. Peygamber'e gönderilen son semavi kitap.
k. 23, 572, 620
[=3]
Ḳurı (t.i.) : kuru.

- k. 1010
k.+da 340, 724
k.+ya 721
[=4]
- ķurıl-** (t.f.) : kurulmak.
k.-dı 907
[=1]
- ķurşun** (t.i.) : kurşun.
k. 567
[=1]
- ķurtar-** (t.f.) : kurtarmak.
k.-up 721
[=1]
- ķuş** (t.i.) : kuş.
k. 143, 322, 488, 557, 788, 865
k.+a 311, 490, 717, 780, 816
k.+ı 139, 160, 460, 489, 751
k.+ıyam 172
k.+ları 142
[=18]
- ķuķb** (a.i.) : bir tarikatın ulu kimsesi (Gavs'tan sonra gelir.).
k. 595
k.+a 202, 352, 742, 743, 749
k.+ı 116, 1021, 1062, 606, 745
k.+ına 269
k.+uñ 274, 733, 741, 742, 748
[=17]
- ķūbrā** (a.s.) : daha büyük, çok büyük.
k. 631, 674
[=2]
- ķūbye** (?) : ?
k. 503
[=1]
- ķūķeg** (t.i.) : küçük.
k. 1135
[=1]
- ķūn** (a.f.) : olan oldu.
k. 106
[=1]
- ķūnbet** (f.i.) : üstü yuvarlak biçimde olan bina veya çıkıntı.
k. 584
[=1]

küned (f.s.)	: güçlü, cesaretli.
k. 1135	
k. 115	
[=2]	
lāhūt (a.i.)	: ululuk alemi.
l. 338	
[=1]	
laḥzā (a.i.)	: an.
l. 1059	
[=1]	
lākin (a.e.)	: ama, fakat.
l. 22	
[=1]	
la'1 (a.i.)	: dervişin gönlü.
l. 457, 867, 886	
[=3]	
lā'übālī (a.i.)	: senli benli.
l. 935	
[=1]	
lā-yezāl (a.i.)	: zevalsiz, bitimsiz.
l. 1117, 180	
[=2]	
lā-yezālī (a.i.)	: lā-yezāle mensup olan.
l. 950	
l.+den 1033	
[=2]	
lāyık (a.s.)	: yakışan, yaraşır.
l. 837, 968	
[=2]	
leben (a.i.)	: süt.
l.+den 499	
[=1]	
leb (f.i.)	: dudak.
l.+üñdür 1026	
[=1]	
ledün (a.i.)	: Allah yanı.
l. 183, 256, 341, 349, 822	
l.+dür 845	
l. +iden 6	
[=7]	
lekā (a.i.)	: yüz, çehre.

- l.+da 266
[=1]
- lem[‘]a** (a.i.) : parıltı, parlayış.
l.+sı99
[=1]
- levh** (a.i.) : yassı, düz üzerine yazı, resim gibi şeyler yazılabilen nesne.
l. 1020, 289, 315, 993
l.+e 163, 995
l.+i 518, 998
l.+ün 994
[=9]
- lem-yezel** (a.i.) : zeval bulmaz, kaybolmaz; baki kalıcı olan (Allah’ın için).
l. 940
[=1]
- leşker** (f.i.) : asker.
l. 357, 536, 537, 654, 661, 695, 697, 699, 705, 708, 743, 880
l.+e 653
l.+i 207, 364, 426, 702
l.+in 633
l.+ini 470, 476
[=20]
- leyl** (a.i.) : gece.
l. 1108, 201, 212, 526, 890
[=5]
- leyle** (a.i.) : bir gece, bir tek gece.
l. 288
[=1]
- leylî** (a.i.) : geceyle ilgili, çok karanlık.
l. 1026
[=1]
- leyse’l-haber** (a.tam.) : işitme.
l. 390
[=1]
- lezgî** (a.ö.i.) : Kuzeydoğu Kafkasya’da Azerbaycan’ın kuzeyinde ve Dağıstan’ın güney kesiminde yaşayan halk.
l. 600
[=1]
- lezzet** (a.i.) : tat, çeşni.
l.+in 1031
l.+inden 848
l.+lerin 948, 949, 953, 954

	l.+lerüñ 950, 951, 952	
	[=9]	
luṭf (a.i.)	: hoşluk, güzellik.	
	l. 1102, 30	
	l.+ı 1030	
	l.+uñ 55	
	[=4]	
mā-allāh (a.e.)	: Allah’la beraber.	
	m. 15	
	[=1]	
ma‘āni (a.ç.i.)	: manalar, engeller.	
	m. 59	
	[=1]	
mağara (a.i.)	: mağara, bazı sufilerin barındıkları ve hayatlarını geçirdikleri yerler.	
	m.+sına 451	
	[=1]	
mağfūr (a.s.)	: Allah tarafından günahları affedilsin diye dua edilen ölmüş kimse.	
	m. 419	
	[=1]	
mağlūp (a.s.)	: yenilmiş, yenilen kimse.	
	m. 280	
	[=1]	
Mağrib (a.ö.i.)	: Afrika’nın Mısır’ın ötesindeki kısmı.	
	m.327	
	m.+de 328	
	m.+den 329	
	[=3]	
Mağribī (a.s.)	: Fas halkından, Faslı.	
	m. 331	
	[=1]	
mağrūr (a.s.)	: gururlu .	
	m. 425	
	[=1]	
māh (f.i.)	: ay.	
	m. 190, 319	
	[=2]	
maḥabbet (a.i.)	: sevgi, Allah’ın kulunu, kulun da Allah’ı sevmesi.	
	m.+den 42	
	[=1]	

maḥbūb (a.s.)	: sevilmiş, sevilen. Mutlak olarak Allah.
m. 10, 1109, 1113, 38, 681, 682, 835	
m.+ı 1132	
[=8]	
maḥbūs (a.s.)	: hapsedilmiş.
m.+ları 722	
[=1]	
maḥfī (a.s.)	: gizli, saklı.
m. 127, 969	
m.+ye 278	
[=3]	
maḥfil (a.i.)	: oturulacak, görüşülecek yer.
m. +ini 337	
[=1]	
maḥkūm (a.s.)	: hüküm giymiş.
m. 341, 785	
m.+dur 209	
[=3]	
maḥlūk (a.i.)	: halk olunmuş, yaratılmış.
m. 459, 559	
[=2]	
Maḥmūd (a.ö.i.)	: Ebrehe'nin Kabe'yi yıkmak için getirdiği filin adı.
m. 635	
[=1]	
maḥrem (a.s.)	: gizli olan, herkese söylenmeyen.
m. 247	
[=1]	
maḥrūm (a.s.)	: bahtsız, nasipsiz; dilediğini elde edemeyen.
m. 226, 888	
[=2]	
māh-sāl (f.i.)	: ay yılı.
m. 58	
[=1]	
maḥv (a.i.)	: yok etme, perişan olma.
m. 100, 1006, 1118, 252, 298, 871	
[=6]	
maḥv-ender-maḥv (a.i.+f.zf.)	: yokluk içinde yokluk.
m. 952	
[=1]	
maḥzar (a.i.)	: huzur yeri.
m. 1026	
[=1]	

- maḳām** (a.i.) : meretebe.
m. 210, 330, 555, 992
m.+ı 402, 410
m.+uñ 441
[=7]
- maḳbūl** (a.i.) : kabul olunmuş, beğenilen, hoş karşılanan.
m. 1043, 419, 444
m.+durur 118
m.+dür 821
m.+ı 1123
m.+lere 198
m.+üñ 895
m.+üñdür 921
[=9]
- maḳdem** (a.i.) : gelme, ayak basma.
m.+in 595
[=1]
- maḳşūd** (a.s.) : kastolunan, istenilen şey.
m.+a 189, 1042, 1114, 460
m.+ı 106
m.+ına 147
m.+uma 114
[=7]
- māl** (a.i.) : meta, madde. Dinsel olmayan ihtiyaçları gidermeye yarayan şey.
m. 1068
[=1]
- mālīk** (a.i.) : sahip olan, Allah.
m.+leri 619
[=1]
- mālūm** (a.s.) : belli ve bilinen rızık .
m. 341
m.+um 63
[=2]
- ma‘mūr** (a.s.) : bayındır, şenlikli.
m. 32, 527
m.-durur 210
[=3]
- ma‘mūre** (a.i.) : insan bulunan, mamur olan yer.
m. 162
[=1]

- ma'nā** (a.i.) : hakikat, sır, marifet.
m. 393, 56, 62
[=3]
- ma'nevī** (a.s.) : manaya ait, hakikatla ilgili.
m. 12, 137
[=2]
- ma'nī** (a.i.) : anlam, hakikat.
m.+de 171, 213, 851
[=3]
- Manşūr** (a.ö.i.) : Allah aşkı yüzünden öldürülen Hallac-ı Mansur.
m. 1042, 1074, 896
m.+vār 1064
[=4]
- manṭıḳ** (a.i.) : hakikati ararken yapılan zihni muamelelerden hangilerinin doğru hangilerinin yanlış olduğunu gösteren ilim.
m.+ın 48
[=1]
- manzar** (a.i.) : görünüm, nazar edilen, bakılan yer.
m. 79
m.+ıdur 432
[=2]
- maraz** (a.i.) : dert, bela.
m. 904
[=1]
- Mārut** (a.ö.i.) : bkz. Harut.
m. 612
[=1]
- māsivā** (a.i.) : Allah'tan başka her şey, çokluk alemi.
m.+dan 245, 853
[=2]
- māsiva'llāh** (a.i.) : bkz. māsivā.
m.+dan 299
m.+ya 1034
m.+yı 1082
[=3]
- maşrık** (a.i.) : Güneş'in doğduğu taraf, doğu.
m.+da 530
[=1]
- māşuk** (a.s.) : Hak Teala, en çok sevmeye layık olan.
m. 194, 764
[=2]

- matbū'** (a.s.) : hoş, güzel.
m. 849
[=1]
- maṭlau'ş-şems** (a.i.) : Güneş'in doğuşu.
m. 531
[=1]
- maṭlūb** (a.i.) : maksat, Allah.
m. 1132
[=1]
- māverā** (a.i.) : bir şeyin ötesinde, arkasında bulunan.
m.+sında 420
[=1]
- mā-yeṣā'** (a.s.) : düzgün.
m. 70
[=1]
- māzağa'l-başar** (?) : ?
m. 24
[=1]
- mazhar** (a.i.) : bir şeyin ortaya çıktığı ve görüldüğü yer.
m. 349
m.+ı 15
[=2]
- mebde'** (a.i.) : bir salikin Tanrı gerçeğine ulaşmak için hareket ettiği başlangıç noktası.
m. 1133
[=1]
- mebhūt** (a.s.) : hayrette kalmış, şaşırılmış.
m. 36
[=1]
- mecāl** (a.i.) : güç, kuvvet, takat .
m. 91
m.+üm 146, 1028
[=3]
- meclis** (a.i.) : oturulacak, toplanılacak yer.
m. 219, 221, 230, 629, 680, 684
m.+de 226
m.+den 232
m.+di 687
m.+dür 227
m.+e 303, 685
m.+i 112, 233, 769, 905

- m.+ün 1073, 304
[=18]
- meczûb** (a.i.) : Allah sevgisinden dolayı cezbe tutulup kendisinden geçmiş kimse.
m. 681, 835, 36
m.+da 642
m.+lar 641, 672
[=6]
- medh** (a.i.) : övme, birinin iyi yönlerini söyleme.
m.+ün 25
[=1]
- meddâh** (a.s.) : metheden.
m.+uñ 25
[=1]
- meded** (a.i.) : yardım, imdat.
m. 1040, 110, 128, 167, 198, 254, 561, 719, 720, 722, 897
[=11]
- Medīne** (a.ö.i.) : Medine şehri.
m. 1066, 397, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 773
m.+ye 353, 370, 373
[=28]
- Medyen** (a.ö.i.) : Şeyh Ebu Medyen.
m. 328
[=1]
- meftûn** (a.s.) : Allah’a gönül vermiş, tutkun olmuş.
m. 994
[=1]
- meger** (f.e.) : meğer, oysa ki, halbuki.
m. 1083, 1104, 1116, 126, 128, 361, 862, 873
[=8]
- mehdî** (a.s.) : hidayete eren.
m. 608
[=1]
- mekân** (a.i.) : bir yer, mahal.
m. 106, 1105, 118, 157, 168, 209, 326, 385, 568, 606, 663
m.+dan 1101, 290
m.+ı 822, 403, 460
[=16]
- Mekke** (a.ö.i.) : Kabe’nin bulunduğu, Hz. Muhammed’in doğduğu şehir.
m. 132, 398
m.+de 353, 370

- m.+ye 372, 726
[=6]
- meknūn** (a.s.) : dizilmiş.
m. 994
[=1]
- melāl** (a.i.) : usanma, sıkılma.
m. 180, 609, 846
[=3]
- melā'ik** (a.ç.i.) : melekler.
m. 337
m.+ler 155
[=2]
- melek** (a.ç.i.) : Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar.
m. 1008, 1075, 1077, 1105, 121, 134, 140, 144, 148, 153, 182, 190, 210, 382, 389, 500, 534, 538, 543, 545, 555, 574, 577, 883, 922, 958
m.+dür 187, 387, 393
m.+ler 141, 161, 170, 212, 1010, 227, 250, 255, 288, 334, 336, 414, 426, 428, 429, 456, 457, 464, 465, 483, 490, 517, 519, 536, 571, 680, 884, 908, 936, 993, 997
m.+lerle 866
[=61]
- melik** (a.i.) : padişah, hükmeden (Allah'ın adlarından biridir.).
m. 363, 641, 651
[=3]
- melūl** (a.s.) : usanmış, bıkmış, dertli.
m. 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917
[=15]
- memerr** (a.i.) : katedilecek, geçilecek yol.
m. 117
[=1]
- memleket** (a.i.) : memleket, toprak.
m. 143, 391, 559, 575
m.+de 538
[=5]
- men** (f.z.) : ben.
m. 100, 378
[=2]
- menāre** (a.i.) : minare.
m. 553
[=1]
- menāzil** (a.ç.i.) : duraklar, menzil yerleri.
m. 129, 26, 3, 540
m.+den 299

- [=5]
menbā^c (a.i.) : kaynak, pınar.
 m. 543
 m.+ını 277
- [=2]
menhār (a.i.) : hayvan kesilen yer.
 m.+da 1041
- [=1]
Mennān (a.s.) : çok ihsan eden, ihsanı bol (Allah için).
 m. 408
- [=1]
menteş (?) : (?)
 m. 666
- [=1]
menteşe (f.i. bend-keşe'den) : Kapı, pencere, mobilya kapakları vb. açılır kapanır şeylerde kullanılan, bir mille birbirine tutturulmuş, biri sabit, öbürü hareketli iki parçadan oluşmuş metal parça, reze.
 m. 663
- [=1]
menzil (a.i.) : mesafe.
 m. 922
 m.+e 214, 453, 462, 915, 934
 m.+i 125, 1125
 m.+ine 334, 445, 949, 963
- [=12]
merātib (a.i.) : Tasavvuf'ta rütbelere, derecelere .
 m. 272
 m.+den 5, 299
- [=3]
merd (f.i.) : özü sözü doğru adam, veli.
 m. 83
- [=1]
merdāne (f.zf.) : azizlik, erenlik.
 m.+si 1077
- [=1]
merhem (a.i.) : kulun derdine deva olan şey.
 m. 973
- [=1]
merḡad (a.i.) : kabir, mezar.
 m. 435
- [=1]

- merkez** (a.i.) : merkez.
m.+ine334
[=1]
- Merve** (a.ö.i.) : Mekke’de bir dağın adı.
m.+ye 372, 411
[=2]
- mescīd** (a.i.) : secde edilecek, namaz kılınacak yer.
m. 450, 772
m.+inde 417
m.+ine 428
[=4]
- meslek** (a.i.) : süluk edilen yer.
m.+inden 76
[=1]
- mesrūr** (a.s.) : memnun, meramına ermiş olan.
m. 55
[=1]
- mest** (f.s.) : Allah aşkından sarhoş olan.
m. 1046, 112, 230, 247, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 479, 492, 776, 814, 837, 890, 897, 988
[=25]
- mestāne** (f.zf.) : sarhoşça, sarhoşcasına.
m. 248, 734
m.+ler 194
m.+si 1074
[=5]
- mestī** (f.i.) : sarhoşluk.
m. 682
[=1]
- mestūr** (a.s.) : ermişler ve peygamberler de dahil olmak üzere kainatta hiç kimsenin idrakına ulaşamadığı ilahi mahiyetin gizliliği.
m. 55
[=1]
- meş‘āle** (a.i.) : aydınlatıcı alet, lamba.
m. 156
[=1]
- meşhūr** (a.s.) : şöhretli, ün kazanmış.
m. 849
[=1]
- meşkūr** (a.s.) : şükre teşekkürle değer, övülmüş olan.
m. 1131

- [=1]
meşreb (a.i.) : tabiat, fıtrat.
 m.+ler 35
- [=1]
mevc (a.i.) : dalga.
 m. 1001, 514, 144
 m.+i 1000, 1084
 m.+inden 467
- [=7]
mevlā (a.i.) : Allah, efendi, sahip.
 m. 174
- [=1]
mevsūm (a.s.) : isimlendirilmiş, ad verilmiş.
 m. 341
- [=1]
meydān (a.i.) : meydan, alan.
 m.+da 1047
 m.+ı 1044
 m.+ında 705
- [=4]
meyhāne (f.i.) : Allah aşkının sunulduğu yer .
 m.+si 1072
- [=1]
mey (f.i.) : şarap, Allah aşkı.
 m.+inden 1097, 983
- [=2]
meyl (a.i.) : esas ve hakikatten habersiz gayri ihtiyari olarak her şeyin
 doğal bir şekilde kendi aslına dönmesi.
 m. 1034
- [=1]
mezād (a.i.) : arttırma usulüyle yapılan satış.
 m.+a 1065
- [=1]
mezār (a.i.) : kabir.
 m. 677
 m.+ı 448
- [=2]
mezc (a.i.) : katma, karıştırma.
 m. 74
- [=1]
mezīd (a.i.) : arttırılmış, çoğalmış.
 m. 899

- [=1]
mezkūr (a.s.) : zikr olunmuş, anılmış.
 m. 1131
- [=1]
Mısr (a.ö.i.) : Mısır şehri.
 m. 725
 m.+a 593
- [=2]
Mısrī (a.s.) : Mısırlı.
 m.+ye 592
- [=1]
miftāh (a.i.) : anahtar, şifre cetveli.
 m.+ını 183
- [=1]
mihmān (f.i.) : misafir, konuk.
 m. 1035, 33, 794, 972
- [=4]
mihr (f.i.) : güneş.
 m.+ini 52
- [=1]
mihter (f.s.) : daha büyük.
 m. 657
- [=1]
miḳdār (a.i.) : belirlenen gerekli miktar.
 m. 503, 872
- [=2]
miḳk (a.i.) : mülk.
 m. 1017, 411
 m.+ine 1087
 m.+den 745
 m.+e 264, 760, 950
 m.+i 1025, 161, 249, 907, 974
 m.+inde 1021
 m.+ine 1093, 271, 274, 472, 752, 839, 847
 m.+ini 261, 271, 793, 943, 974
 m.+ün 305, 462
- [=27]
millet (a.i.) : sınıf, topluluk.
 m. 47, 785
 m.+ler 341
 m.+lerün 598
- [=4]

mina (f.i.) m. 413 m.+da 418 [=2]	: “mina bazārı” şeklinde geçmektedir. Şarap (Allah aşkı).
mināre (a.i.) m. 572 [=1]	: minare, kubbe.
minnet (a.i.) m. 1108 [=1]	: bir iyiliğe karşı kendini borçlu görme.
Mirāc (a.i.) m. 109 m.+ı 21 [=2]	: ruhun yükselişi ve manevi yolculuğu . Hz. Muhammed’in gökyüzüne yükselip Allah’la görüşmesi hadisesi hatırlatılmaktadır.
mir’āt (a.i.) m. 386, 175 m.+ı 99 [=3]	: ayna.
mişāk (a.i.) m. 1121 [=1]	: anlaşma, sözleşme.
mişāl (a.i.) m. 934 [=1]	: emsal, örnek.
mişk (a.i.) m. 1027, 478 [=2]	: Asya’nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür ceylanın erkeğinin karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde.
miskīn (a.s.) m. 1080, 704, 728 [=3]	: kendisine hiçbir varlık tanımayan, mahiyet sahibi derviş.
mişl (a.i.) m.+ini 553 [=1]	: benzer, kat.
mişlü’l-‘ayān (a.tam.) m. 390 [=1]	: benzerlerin açıklığı, kesinliği.

- mişkāt** (a.i.) : içine kandil, lamba gibi şeyler koymak için duvarda yapılan oyuk, hücre.
m. 943, 99
[=2]
- Mişker** (a.i.) : tasavvuf erenlerinden birinin (Mişker Baba) adıdır.
m. 644
[=1]
- monlā** (a.i. mevlānā>movlānā>monlā) : eskiden büyük kadı, büyük alim.
m. 636, 770
[=2]
- mu‘allā** (a.s.) : yüce, yüksek.
m. 258
[=1]
- mu‘allāk** (a.s.) : sürüncemede kalmış iş.
m. 182, 335
[=2]
- mu‘azzam** (a.s.) : ulu, koskocaman.
m. 380, 398, 599, 957
[=4]
- mu‘cizāt** (a.ç.i.) : mucizeler.
m. 23
m.+ı 89
m.+lar 452
[=3]
- muḥabbet** (a.i.) : sevgi, Allah sevgisi.
m.+den 2
[=1]
- muḥakkak** (a.s.) : gerçekliği, doğruluğu belli olmuş.
m. 440
[=1]
- muḥakkık** (a.s.) : hakikatı ortaya çıkaran, soruşturucu kimse.
m.+lar 261
[=1]
- muḥāl** (a.s.) : mümkün olmayan, olanaksız.
m. 92
[=1]
- Muḥammed** (a.ö.i.) : Hz. Muhammed.
m. 127, 135, 17, 608, 859
m.+dür 494, 588
[=7]
- muḥīb** (a.s.) : seven, sevgi besleyen, dost.

- m. 1132, 86
[=2]
- muḥīt** (a.s.) : kuşatan, ihata eden, çevreleyen.
m. 384, 569, 756, 943
m.+e 285
[=5]
- muḥtāc** (a.s.) : ihtiyacı olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen.
m.+ıyuz 729
[=1]
- muḥtaşar** (a.s.) : kısaltılmış.
m.+i-ken 82
[=1]
- muḥtecib** (a.s.) : örtünmüş gerçeklik, herkesin göremeyeceği saklı gerçekler .
m. 130
[=1]
- muḥtelif** (a.s.) : türlü, çeşitli.
m. 35
[=1]
- Muhyi'd-dīn** (a.ö.i.) : Muhyiddin Çelebi.
m. 13, 103, 112, 123, 130, 150, 159, 185, 214, 235, 244, 268, 291, 30, 300, 313, 320, 333, 346, 356, 377, 422, 458, 469, 479, 511, 525, 562, 579, 594, 595, 616, 627, 688, 711, 732, 749, 794, 805, 825, 832, 855, 889, 954, 96, 1056, 1092, 1017, 1038, 1045, 444, 961, 1024, 1108, 988, 1085
m.+e 196, 1029, 1078, 257, 448, 931
m.+i 174, 205, 970, 981
m.+üñ 139
[=67]
- muḥābil** (a.s.) : karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında duran.
m. 258
[=1]
- muḥaddes** (a.s.) : mübarek, kutsal.
m. 435
[=1]
- muḥarreb** (a.s.) : yaklaşmış, yakın; Allah'a yaklaşmış.
m. 852
m.+lerle 275
[=2]
- munṭazır** (a.s.) : gözleyen, bekleyen.
m. 733
[=1]
- murād** (a.i.) : arzu, istek.

m. 26, 650, 655
m.+a 343, 396, 447, 499
m.+ıma 687
m.+ın 912
m.+ına 457
m.+um 427, 448, 923
m.+uma 436
[=14]

murādu'llāh (a.tam.) : Allah'ın isteği.

m. 338

[=1]

Murṭaḏa (a.s.) : beğenilmiş, seçilmiş. Hz. Ali'nin lakabıdır.

m. 28, 96, 990

[=3]

Musā (a.ö.i.) : Hz. Musa.

m. 153, 371, 667, 772

[=4]

musahḥar (a.s.) : ele geçirilmiş.

m. 181

[=1]

muşbān (?) : ?

m. 943

[=1]

Muṣṭafā (a.s.) : seçilmiş (Hz. Muhammed'in adlarından).)

m. 127, 135, 28, 859

m.+dan 89

m.+ya 397, 431

[=7]

mu'teber (a.s.) : itibarlı, saygın.

m. 175, 342, 82

[=3]

mutlak (a.s.) : mutlak, kesin.

m. 440

m.+durur 92

[=2]

muwāfıḳ (a.s.) : uygun, yerinde.

m. 415

m.+durur 837

[=2]

mübārek (a.i.) : kutlu, kutsal.

m. 501, 591, 634

m.+ile 395	
[=4]	
mübgız (a.s.)	: nefret dolu.
m. 86	
[=1]	
mübtelā (a.s.)	: düşkün, tutkun, tutulmuş.
m. 1057	
m.+dur 235	
[=2]	
müdām (a.s.)	: devam eden, sürekli.
m. 353, 926	
[=2]	
müddet (a.i.)	: zaman, vakit.
m. 337, 521	
[=2]	
müfîk (a.s.)	: ifakat bulan, iyileşen hasta.
m. 42	
[=1]	
müheyyā (a.s.)	: Allah'ın emirlerine uyan.
m. 221	
[=1]	
müühr (f.i.)	: mühür, imza.
m. +ini 183, 52	
m.+i 1026	
[=3]	
mükerrem (a.s.)	: muhterem, sayılan, saygıdeğer.
m. 398	
m.+dür 29	
[=2]	
mültezem (a.s.)	: gerekli görülen şeyler.
m. 402	
[=1]	
Münā (a.i.)	: arzu edilen, istenilen.
m. 10	
[=1]	
mün'akis (a.s.)	: tersine döndürülmüş, çevrilmiş.
m. 1032	
[=1]	
münevver (a.s.)	: tenvir edilmiş, aydınlatılmış, aydın kimse.
m. 217, 510, 516, 731	
[=4]	

Münkîr (a.s.) m. 85 [=1]	: mezarda sual soracak olan iki melekten biri.
mürde (f.s.) m. 241, 798 [=2]	: ölü, ölmüş.
müretteb (a.s.) m. 222 [=1]	: tertip olunmuş, düzenlenmiş.
mürg (f.i.) m. 475 [=1]	: kuş.
mürg-zâr (f.s.) m. 478 [=1]	: kuş yatağı, kuşu bol olan yer.
mürîd (a.s.) m. 231 [=1]	: bir şeyhe bağlı olan kimse.
mürşîd (a.s.) m. 836 [=1]	: yol gösteren kılavuz.
mürtefî (a.s.) m. 553, 567 [=2]	: irtifa eden, tasavvufta mertebe olarak yükselen.
mürtevî (a.s.) m. 1 [=1]	: suya kanmış.
müşâhib (a.s.) m. 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282 [=13]	: sahip olan (Allah için).
Müselmân (f.i.) m.+lar603 [=1]	: Müslim, Müslüman.
müserred (a.i.) m. 899 [=1]	: mutluluk, huzur.
müstağrak (a.s.) m. 682, 901, 992 [=3]	: gark olmuş, batmış.
müste'an (a.s.) m. 1113, 38, 682	: kendisinden yardım beklenen (Allah için).

[=3]	
müstab‘ad (a.s.)	: uzak görülen, olacağı sanılmayan.
m. 1126	
[=1]	
müstecāb (a.i.)	: dileği kabul olunmuş .
m. 289, 466, 501	
[=3]	
müşebbek (a.s.)	: şebeke şekline sokulmuş, ağ ve kafes gibi örülmüş olan.
m. 433	
[=1]	
müşkil (a.s.)	: güç, zor; engel.
m.+i 1106, 242	
m.+lerüm 922	
m.+ün 1050	
[=4]	
müşkülāt (a.ç.i.)	: zorluklar, engeller.
m. 468	
[=1]	
müştāk (a.s.)	: özleyen, Allah’ı görmek için can atan.
m. 1075, 316	
[=2]	
müyesser (a.s.)	: kolayı bulunup yapılan, kolay gelinen.
m. 21, 4, 844	
[=3]	
Müzdelife (a.ö.i.)	: Kabe’de Arafat ile Mina Dağı arasında bulunan kutsal yer.
m.+de 416	
[=1]	
nā-ğāh (f.s.)	: vakitsiz, ansızın.
n. 295, 931, 959	
[=3]	
nagehān (f.zf.)	: ansızın, birdenbire.
n. 1023, 1127, 58, 903	
[=4]	
nahlistān (f.i.)	: hurmalık, hurma fidanlığı.
n. 426	
[=1]	
nāle (f.i.)	: inleme, inilti.
n. 977	
[=1]	
namāz (f.i.)	: namaz.
n. 707	

- n.+ı 294, 370
n.+ın 417, 705
n.+ını 353
[=6]
- nāme** (f.i.) : sevgiye dair yazımış mektup.
n.+yi 781
[=1]
- na'ra** (a.i.) : yüksek sesle bağırma.
n. 489, 490
[=2]
- nā-sezā** (f.s.) : yakışmaz, uymaz.
n.+yı 1082
[=1]
- naṣīb** (a.i.) : Allah'ın kısmet ettiği şey.
n. 1058, 355, 442, 749, 831, 888, 912, 920
n.+i 979
n.+ler 1063
n.+ün 889
[=11]
- nāz** (f.i.) : şımarıklık.
n. 1030
[=1]
- naẓar** (a.i.) : bakma, görme.
n. 1099, 113, 122, 129, 150, 178, 197, 2, 240, 26, 301, 342, 543, 653, 81, 82, 824, 87, 893, 997, 998
n.+ı 102
n.+ıyla 129
[=23]
- nāẓır** (a.s.) : nazar eden, bakan, gözeten.
n. 995
n.+dur 731
[=2]
- nāẓire** (a.i.) : karşılık verme.
n. 1140
[=1]
- ne** (t.z.) : hangi, nasıl, ne şekilde.
n. 1020, 1029, 1120, 122, 130, 225, 235, 254, 427, 448, 458, 503, 530, 685, 762, 796, 84, 846, 884, 894, 916, 933
n.+dür 537, 541
n.+eyle- 311
n.+eyle-düm 191

n.+èt-di 469, 970
n.+èt-elüm 976
n.+èt-en 1019
n.+èt-er 309, 622, 1099, 238
n.+èt-erler 261
n.+èt-erem 967
n.+idügin 877
n.+ola 982, 302
n.+olsa 986
n.+ye 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1010,
1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996,
997, 998, 999
[=69]

nebî (a.i.) : peygamber.
n. 1019, 1038, 140, 141, 153, 154, 155, 162, 164, 165, 167, 168, 169, 330,
403, 626, 679, 730
n.+den 687
n.+ler 403, 428, 447
n.+lerin 963
n.+lerle 771
n.+nüñ 172, 1078
n.+nüñdür 204
n.+sin 535
n.+ye 1018, 1022, 396, 625
n.+yle 186
[=33]

nefes (a.i.) : nefes, soluk.
n. 1034, 13, 30, 4, 55, 953
n.+de 1111, 1121, 1130
[=9]

nef'î (a.s.) : çıkar ile ilgili, faydacı.
n. 61
[=1]

nefs (a.i.) : insanın zatı, mahiyeti.
n. 419, 932
n.+i 754
n.+üm 862, 891
n.+ümi 1041
[=6]

nehār (a.i.) : gündeğumundan günbatımına kadar geçen süre.
n. 1108, 201, 212, 526, 890

- [=5]
nehr (a.i.) : nehir.
 n. 543
 n.+i 499, 596
- [=3]
ne-kim (t.z.+f.b.) : nitekim.
 n. 503
- [=1]
neseb (a.i.) : müridin kendisini şeyhin soyundan bilmesi.
 n.+den 68
- [=1]
neṣīm (a.i.) : meltem, latif ve hoş şekilde esen rüzgar.
 n. 614
- [=1]
nesne (f.i.) : şey, bir şey.
 n. 870, 872
 n.+ler 1015
- [=3]
nev (f.s.) : yeni.
 n. 632
- [=1]
nev-cüvān (f.s.) : tarıkatta kendisini yeni ispat etmiş.
 n. 669
- [=1]
neẓr (a.i.) : adak adama.
 n. 664
- [=1]
nıḳme (f.i.) : cezalar, kısıtlamalar, yasaklar.
 n. 86
- [=1]
neḫe (t.s. ve zf.) : nice.
 n. 1007, 1091, 129, 144, 25, 264, 267, 288, 337, 347, 396, 400, 447, 466, 472, 486, 499, 502, 624, 684, 691, 7, 726, 73, 798, 804, 840, 861, 885, 913, 919, 922, 95, 977, 26, 58
 n.+ler 353, 438, 830, 836, 875, 935, 936, 125
 n.+si 200, 263, 875
 n.+sini 838
- [=48]
nidā (a.i.) : çağırma, seslenme.
 n. 1037
- [=1]
nigāh (f.i.) : bakış, bakma.

- n.+ın 217, 509
[=2]
- nigeh-bān** (f.s.) : gözcü, bekçi.
n. 508
[=1]
- niḥān** (f.s.) : gizli, saklı gerçekler.
n. 19, 211, 324, 604
[=4]
- niḥāyet** (a.i.) : son, uç.
n. 344, 980
[=2]
- niḡāb** (a.i.) : yüz örtüsü. Sevgilinin kendi isteğiyle sevgili ile arasına koyduğu engel.
n. 117, 683
[=2]
- Niḡsār** (ö.i.) : Niksar.
n.+daki 651
[=1]
- Nīl** (a.ö.i.) : Nil Irmağı.
n. 382, 384, 782
n.+üñ 378, 380
[=5]
- ni‘met** (a.i.) : iyilik, lütuf, ihsan.
n.+e 62
n.+le 86
n.+ler 91
n.+lerüñ 193, 390
n.+lerüñi 12
[=6]
- niṣān** (f.i.) : iz, alamet.
n. 1068, 585, 916, 568, 663
[=5]
- niyāz** (f.i.) : yalvarma, yakarma, dua.
n. 732
[=1]
- nokṣān** (a.s.) : eksik, kusurlu.
n.+ı 1127
n.+umı 685
[=2]
- Nūḥ** (a.ö.i.) : Nuh Peygamber.
n. 165

n.+a 584

[=2]

nūr (a.i.) : aydınlık, parıltı.

n. 1002, 1003, 1076, 1085, 1104, 117, 133, 159, 18, 32, 425, 430, 510, 527, 531, 717, 731, 759, 803, 870, 871, 874, 876, 877, 928, 943, 953, 958, 989, 999

n.+a 148, 258, 661, 717, 992

n.+dan 143, 315, 391, 462, 464, 678, 791

n.+dur 1005, 873

n.+ı 1, 1012, 1032, 1079, 22, 28, 398, 435, 463, 488, 506, 522, 641, 798, 832, 910, 951, 955, 968, 99, 996

n.+ın 775, 985

n.+ına 830

n.+ından 1001, 491

n.+ını 447

n.+uñ 885

[=62]

nūrānī (a.s.) : nurlu, ışıklı, saygı uyandıran bir yüz.

n. 78

[=1]

nūş (f.i.) : tatlı, bal, içki.

n. 1038, 263

[=2]

nüceba (a.s.) : Tanrı erenleri denilen kırk kişiye verilen ad (Kırklar).

n. 738

[=1]

nücūm (a.ç.i.) : yıldızlar.

n. 50

[=1]

nūh (f.i.) : dokuz.

n. 50

[=1]

nūkebā (a.ç.i.) : nakipler, denetçiler, gözetleyenler.

n. 739

[=1]

o (t.z.) : o.

o. 1020, 182, 226, 240, 256, 268, 276, 278, 305, 319, 333, 404, 449, 463, 463, 476, 477, 482, 484, 485, 486, 493, 494, 495, 497, 498, 502, 504, 507, 517, 537, 538, 543, 551, 575, 685, 757, 797, 808, 827, 841, 856, 864, 869, 870, 878, 885, 904, 953, 981

o.+dur 716, 755

[=52]

od (f.i.) : ateş, aşk ateşi.

- o. 492, 509
o.+a 1050, 1064, 270
o.+dan 560
o.+ı 631, 862, 871, 976
o.+ına 1094
o.+lar 863
[=12]
- oğlan** (t.i.) : oğlan, oğul.
o. 360
[=1]
- oğul** (t.i.) : oğul.
o. 75
[=1]
- ok** (t.i.) : ok.
o. 364
o.+lar 311
o.+ları 718, 816
[=4]
- oku-** / **okı-** (t.f.) : okumak.
o. 103, 790
o.-r 147, 155, 164, 166, 620, 869
o.-mak 570
o.-makdur 621
o.-nur 572
o.-yuban 718
[=12]
- okı-** (t.f.) : bkz. oku-.
o. 700
o.-nur 614
[=2]
- okıt-** (t.f.) : okutmak, hocalık etmek.
o.-dılar 392
[=1]
- ol-** (t.f.) : olmak.
o. 1003, 1005, 1023, 1024, 1028, 103, 1030, 1032, 1034, 1038, 1044, 1046, 1054, 1072, 1073, 1075, 1077, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1115, 112, 1121, 1128, 113, 1131, 1132, 1133, 115, 122, 126, 128, 130, 137, 143, 157, 16, 177, 178, 197, 205, 210, 211, 230, 234, 239, 245, 246, 247, 248, 249, 25, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 287, 288, 295, 304, 316, 324, 329, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 384, 386, 391, 398, 400, 407, 440, 441, 454, 462, 473, 489, 490,

493, 499, 500, 506, 507, 510, 518, 520, 522, 523, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 568, 569, 572, 574, 576, 578, 581, 585, 594, 600, 601, 610, 611, 612, 613, 616, 620, 621, 622, 627, 634, 638, 639, 646, 649, 652, 663, 669, 670, 671, 672, 676, 687, 692, 693, 731, 756, 762, 767, 772, 786, 790, 791, 793, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 814, 817, 822, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 841, 843, 857, 860, 862, 863, 867, 873, 874, 876, 881, 882, 883, 884, 889, 899, 901, 902, 914, 92, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 942, 944, 948, 954, 955, 957, 957, 958, 959, 97, 98, 990, 991, 993, 994, 995, 997

o.-a 1004, 1074, 1083, 1106, 1112, 116, 241, 25, 267, 552, 61, 629, 700, 721, 780, 818, 84, 842, 978

o.-alıdan 972

o.-am 1087, 1089, 1091, 1092, 122

o.-an 1030, 1034, 115, 12, 166, 226, 292, 312, 338, 759, 787, 899, 916

o.-anı 310

o.-anlara 836

o.-arun 342, 461

o.-asa 85

o.-asın 1119, 1122, 1123, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 950

o.-dı 1010, 1012, 1032, 1035, 1043, 1046, 1070, 1078, 1079, 1081, 1104, 1138, 114, 116, 118, 121, 122, 124, 138, 18, 181, 185, 21, 226, 230, 247, 248, 26, 263, 285, 287, 288, 289, 39, 397, 400, 416, 425, 432, 437, 466, 468, 479, 480, 501, 508, 509, 510, 512, 513, 521, 521, 522, 54, 586, 594, 602, 607, 629, 63, 64, 676, 683, 687, 689, 69, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 710, 711, 72, 732, 753, 756, 756, 776, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 803, 811, 828, 853, 861, 862, 890, 901, 905, 906, 907, 921, 922, 929, 932, 933, 936, 943, 95, 950, 96, 968, 97, 974, 976, 990, 991

o.-dılar 373, 680, 797, 846

o.-dıysa 1029

o.-du 283

o.-duk 137

o.-dukça 125

o.-dum 302, 65, 749, 811, 890, 895, 899, 903

o.-duñ 860

o.-dur 1103, 133, 198, 199, 206, 208, 33, 608, 940, 956

o.-ğıl 119, 1086, 1088, 319, 393

o.-inan 709

o.-ındı 338, 449

o.-ınmaz 1134, 524

o.-inup 709
 o.-ma 425, 895
 o.-madı 226, 243, 438, 912
 o.-mağıl 1116
 o.-masını 831
 o.-maya 12, 123
 o.-mayınca 274, 275, 277, 280, 282
 o.-maz 130, 75, 232, 298, 324, 443, 503, 611, 764, 876
 o.-mazam 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915,
 916, 917
 o.-mış 1058, 218, 221, 266, 30, 384, 407, 461, 519, 522, 562, 572, 595, 636,
 995, 999
 o.-mışam 1042
 o.-mışdı 289, 692
 o.-mışdur 1017, 711
 o.-mışidüm 58
 o.-muşam 145, 65, 1054, 318, 949
 o.-sa 1120, 984, 985, 988
 o.-sun 1014, 1123, 258, 2, 40
 o.-ubanı 520
 o.-uban 112, 122, 196, 26, 383, 492, 506, 717, 900
 o.-up 10, 129, 205, 21, 214, 3, 6, 98, 1008, 1038, 1042, 1089, 250, 283, 306,
 315, 349, 381, 400, 409, 430, 619, 674, 695, 733, 743, 759, 778, 779, 780, 782, 790,
 809, 811, 853, 854, 863, 897, 957
 o.-updur 1133, 1140, 253, 256, 341, 951
 o.-ur 1035, 1076, 1127, 1128, 1131, 1132, 1137, 131, 154, 159, 162, 170, 173, 176,
 241, 244, 296, 324, 333, 342, 356, 478, 531, 536, 614, 662, 664, 682, 731, 794, 81,
 814, 821, 835, 839, 849, 850, 854, 875, 888, 983, 994
 o.-uram 171
 o.-urdu 117
 o.-urlar 419, 456, 487, 760, 86, 864
 o.-ursa 831
 [=702]
oluk (t.i.) : oluk.
 o. 678
 [=1]
on (t.i.) : on.
 o. 213, 284, 387, 587, 652, 694, 701, 740
 [=8]
onar- (t.f.) : onarmak.
 o. 779
 [=1]

- ora** (t.i.) : orası.
o.+da 343, 464, 466, 468
[=4]
- orta** (t.i.) : orta, ara.
o.+da 143
[=1]
- ‘Oṣmān** (a.ö.i.) : Hz. Osman.
o. 27, 634, 666, 698
o.+ı 136
[=5]
- otak** (t.i.) : çok eskiden dilimize Toharca’dan geçtiği ileri sürülen bu kelime Türkçe kabul edilmiştir. Osmanlıca kelimelerle birleştirilerek terkipler yapılmıştır. Otağ-ı hümāyūn gibi.
o. 715
[=1]
- otur-** (t.f.) : oturmak.
o.-ur 856,834
o.-urken 834
[=3]
- oynat-** (t.f.) : oynatmak.
o.-an 199
o.-ar 1053, 514, 872
o.-dı 1048
o.-maz 385, 484
[=7]
- öğret-** (t.f.) : öğretmek.
ö.-di 735, 998
ö.-üben 546
[=3]
- öğren-** (t.f.) : öğrenmek.
ö.-di 335
ö.-üben 537
[=2]
- öl-** (t.f.) : ölmek.
ö.-ince 1086, 1087, 1088, 1089, 1091, 1092
ö.-mek 1060
ö.-mez 911
ö.-mezden 1060
ö.-ür 551
[=10]
- ‘Ömer** (a.ö.i.) : Hz. Ömer.

ö. 119, 136, 27, 590, 666

[=5]

‘ömr (a.i.) : ömür.

ö. 200, 421, 551

ö.+i 125

ö.+in 246

ö.+ince 339, 363, 635, 640, 641, 651, 654, 696, 786

ö.+inde 404, 488, 492, 657, 659, 676, 750, 784, 993

ö.+inden 885

ö.+ümin 962

ö.+üñde 362

[=26]

öñ (t.i.) : ön.

ö. 1060

ö.+üñde 210

[=2]

öñce (t.zf.) : önce.

ö. 428

[=1]

öp- (t.f.) : öpmek.

ö.-düm 120, 591, 634, 748

ö.-üp 831

[=5]

öri (t.i.) : dik.

ö. 619

[=1]

öt- (t.f.) : ötmek.

ö.-di 1048

[=1]

öz (t.i.) : öz, cevher.

ö.+in 714

ö.+ine 240

ö.+ler 787

ö.+lerinde 78

ö.+üñi 6

[=5]

özdek (t.i.) : esas, temel, iç, öz.

ö.+i 550, 879, 505

[=3]

özge (t.i.) : başka, gayri.

ö. 741

[=1]	
pādiṣāh (f.i.)	: hükümdar
p. 14	
[=1]	
pāk (f.s.)	: temiz, pak.
p. 99	
[=1]	
pāk-cān (f.s.+f.i.)	: temiz, arınmış beden.
p. 604	
[=1]	
palāṣ (f.i.)	: eski kilim, keçe, aba, çul.
p. 1036	
[=1]	
pās (f.i.)	: gam, keder.
p. 853	
[=1]	
paṣa (t.i.)	: komutan.
p. 645, 648, 757	
p.+m 756, 758	
p.+mdur 755	
[=6]	
pāyān (f.i.)	: sufinin ulaşacağı birlik alemi.
p. 863	
[=1]	
pāy (f.i.)	: ayak.
p.+ma 1023	
p.+ine 77	
[=2]	
penāḥ (f.i.)	: sığınma, sığınacak yer.
p.+ı 762	
[=1]	
peri (f.i.)	: cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen ad.
p.+leri 819	
[=1]	
perr (f.i.)	: kanat.
p. 935, 98	
[=2]	
pertev (f.i.)	: ışık, parlaklık.
p. 32, 806	
p.+e 902, 944	
p.+i 1	

p.+in 1032
p.+inden 97
p.+ine 279, 847, 967
[=10]

pervāne (f.i.) : sevgilinin etrafında dönen.

p. 248
p.+dür 616
p.+ler 983
p.+si 1075, 1077
p.+sin 902
[=6]

pervāz (f.i.) : uçma, uçmak.

p. 139, 751, 935, 98
[=4]

perverde (f.s.) : terbiye edilip büyütülmüş, .

p.+si 755
[=1]

perverdigār (f.s.) : besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı (Allah için).

p. 25
[=1]

pes (f.zf.) : sonuç olarak .

p. 1032, 1078, 1081, 1138, 17, 181, 200, 287, 308, 338, 375, 397, 407, 415,
416, 44, 441, 452, 453, 462, 467, 497, 501, 558, 581, 590, 62, 631, 632, 670, 683,
688, 70, 73, 730, 773, 823, 861, 871, 888, 9, 924, 969, 974, 988
[=45]

peygamber (f.i.) : peygamber.

p. 469
p.+e 444, 938
p.+i 113, 15, 166, 255, 785, 956
p.+idün 20
p.+üñ 121, 346, 369, 754, 769, 955
[=16]

peyk (f.s.) : ulak.

p. 658
[=1]

peymāne (f.i.) : büyük kadeh.

p.+si 1077
[=1]

pinhān (f.s.) : gizli, saklı.

p. 253, 838, 950
p.+dur 851
[=4]

pīr (f.i.)	: şeyh, mürşit.
p. 324, 590, 637	
p.+i 654	
p.+ler 1062	
[=5]	
pīrān (f.s.)	: yaşlılar, ileri gelenler, tarikat kurucuları.
p. 360	
[=1]	
pulād (f.i.)	: polat, çelik.
p.+dur568	
[=1]	
pūş (f.i.)	: örtü, elbise.
p. 1036	
[=1]	
Pürhān (f.ö.i.)	: erenlerden birisi.
p. 656	
[=1]	
pür-hüner (f.zf.+a.i.)	: hünerli, marifetli.
p. 27	
[=1]	
pür-kerem (f.a.s.)	: keremli, lütuflu (Allah için).
p. 635	
[=1]	
pür-nūr (f.zf.+a.i.)	: nur dolu, nurlu, aydınlık.
p. 162	
[=1]	
pür-ziyā (f.zf.+a.i.)	: aydınlık dolu.
p. 985	
[=1]	
pür-sürūr (f.zf.+a.i.)	: sevinçli, mutluluk dolu.
p. 803	
[=1]	
Rabbānī (a.s.)	: Rab’la ilgili.
r. 80	
[=1]	
Rabbenā (a.ö.i.)	: Allah.
r. 13	
[=1]	
rabbi’l-felāk (a.i.)	: Allah’ın aydınlığı.
r. 62	
[=1]	
rāh (f.i.)	: meslek, usül, tutulan yol.

- r.+ı 1017, 45, 918
r.+uñ 3
r.+uñda 320
[=5]
- raḥm** (a.i.) : acıma, esirgeme, koruma.
r. 1058
[=1]
- Raḥmān** (a.i.) : dünyada her canlıya, mümin kafir ayırdetmeksizin merhamet eden Allah.
r. 126, 247, 775
r.+dan 175
[=4]
- Raḥmānī** (a.s.) : Allah'tan gelen ve hayırlı olan.
r. 79
[=1]
- raḥmet** (a.i.) : acıma, esirgeme, koruma.
r. 127, 415
r.+i 105, 14, 80
r.+e 373, 726
[=7]
- raḥmeten** (a.zf.) : rahmet şeklinde.
r. 202
[=1]
- rāki**^c (a.s.) : namazda rüku eden.
r. 149
[=1]
- raḳīm** (a.i.) : yazı yazacak levha.
r. 632
[=1]
- raḳş** (a.i.) : dans etme.
r. 230, 66
[=2]
- rām** (f.s.) : insanın bütün varlığıyla Allah'a bağlanması.
r. 72
[=1]
- Ramazān** (a.ö.i.) : üç ayların sonuncusu, oruç ayı.
r. 861, 989
[=2]
- raşt** (f.s.) : doğru.
r. 1043, 278, 969
[=3]

ravzā (a.i.)	: ağacı, çimeni bol olan yer, bahçe.
r.+sında440	
[=1]	
rāz (f.i.)	: sır, gizlenen şey.
r. 732	
[=1]	
Recep (a.ö.i.)	: kutsal ayların ilki.
r. 768	
[=1]	
redd (a.i.)	: geri döndürme, kabul etmeme.
r. 1119, 46	
[=2]	
ref^c (a.i.)	: lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma.
r. 1042, 400, 683	
[=3]	
reh-ber (f.s.)	: kılavuz, şeyh.
r.+i 105, 15, 206	
[=3]	
reh-nümā (f.s.)	: kılavuz, yol gösteren.
r. 1122	
[=1]	
reh-zen (f.i.)	: yol kesen.
r. 1116	
[=1]	
rem-sāz (f.i.)	: yanma, dünya içinde sıkışıp kalma.
r. 43	
[=1]	
remy (a.i.)	: atma.
r. 418	
[=1]	
remz (a.i.)	: gizli ve kapalı bir suretle söyleme.
r.+i 1056, 630, 780	
r.+ini 945	
[=4]	
reng (f.i.)	: renk.
r.+i 877	
[=1]	
resm (a.i.)	: suret.
r. 53	
r.+ile 354	
r.+ini 53	

- [=3]
Resûl (a.i.) : elçi, peygamber.
 r. 19, 638
 r.+ûñ 428, 435, 440, 451
- [=6]
Resûlu'llāh (a.ö.i.) : Hz. Muhammed.
 r. 280, 436
 r.+a 774
- [=3]
revā (f.s.) : yaraşır, yerinde.
 r. 1070, 138, 26
- [=3]
revān (f.s.) : yürüyen, akıp giden.
 r. 1022, 1023, 1093, 207, 326, 708, 922
- [=7]
revāne (f.s.) : bkz. revān.
 r. 976
- [=1]
revnāk (a.s.) : parlaklık, tazelik, güzellik gösteren.
 r. 968
- [=1]
reyhān (a.i.) : fesleğen.
 r. 1136
- [=1]
rızā (a.i.) : gönül onayı, rıza.
 r. 7, 858, 1120, 28, 793, 847, 969, 1034
 r.+da 266
 r.+sın 710, 1122
- [=11]
rıdvānī (a.s.) : cennetin kapıcısıyla ilgili.
 r. 1025
- [=1]
rızķ (a.i.) : Allah'ın herkese bahşettiğı nimet.
 r. 1111
- [=1]
ri'āyet (a.i.) : sayma, saygı.
 r. 257, 947
- [=2]
ricāl (a.ç.i.) : belli mevki sahibi kimseler, erenler.
 r.+ûñ 206
 r.+i 207, 253, 276, 409, 443, 465, 628, 645, 691, 748

[=11]

Ricālu'llāh (a.tam.) : Allah'ın adamları, evliyalar.

r. 1008, 102, 126, 257, 288, 672

[=6]

rif'at (a.i.) : yükseklik, yücelik.

r. 1031

[=1]

rūḥ (a.i.) : ruh.

r.+a 180, 944

r.+ı 43

r.+um 904

[=4]

ruḥānī (a.s.) : ruhla ilgili.

r. 293, 678

[=2]

rūḥü'l-kudṣ (a.tam.) : ruhun kutsallığı. Kutsal ruh.

r. 177

[=1]

Rūm (a.ö.i.) : Anadolu.

r. 475, 646, 760

r.+dan 1063

r.+ı 225

[=5]

rumūz (a.ç.i.) : manası gizli olan sözler.

r.+ı 339

[=1]

rūṣen (f.s.) : aydın, parlak, belli meydanda.

r. 1003, 1135, 574

r.+durur 57

[=4]

rūy (f.i.) : yüz.

r. 42, 96

[=2]

rūz (f.i.) : gün.

r. 1028, 725, 324, 980

[=4]

rücū' (a.i.) : tasavvufta insanın kendi özüne dönmesi.

r. 22

[=1]

rūkn (a.i.) : bir şeyin temel direği.

r. 402

- [=1]
rüsthîz (f.i.) : gürültü.
 r. 86
- [=1]
saadet (a.i.) : mutluluk.
 s. 752, 852
- [=2]
sa‘at (a.i.) : vakit, muayyen zaman.
 s. 407, 435
 s.+de 1081, 343, 827
- [=5]
şabā (a.i.) : gündoğusundan esen hafif ve tatlı rüzgar.
 s. 215, 270
- [=2]
şabāḥ (a.i.) : sabah.
 s. 536, 745
 s.+ı 1066
- [=3]
şābık (a.i.) : geçici, geçmiş.
 s. 39
- [=1]
şabr (a.i.) : dayanma, katlanma.
 s. 191, 308, 669
- [=3]
şaçıl- (t.f.) : saçılmak, etrafa dağılmak.
 s.dı 415
- [=1]
saç (t.i.) : saç.
 s.+uñdur1026
- [=1]
şad (a.i.) : kutluluk, uğur.
 s. 1121
- [=1]
şadā (a.i.) : ses, yankı.
 s. 876
- [=1]
şadaḳa (a.i.) : sadaka, zekat.
 s. 637
- [=1]
şādık (a.s.) : sadakati, içten bağlılığı olan.
 s. 1121, 291, 292, 525, 644

- s.+dur 835, 857
[=7]
Şadramsūs (a.ö.i.) : dağ ismi.
s. 542
[=1]
şadr (a.i.) : göğüs, ruh.
s. 601
[=1]
şadr-bedr (a.i.) : ay gibi ruhu olan, Hz. Muhammed kastedilmektedir.
s. 113
[=1]
şadre'd-dīn (a.tam.) : dinin ruhu, özü.
s. 636
[=1]
şāf (a.i.) : dizi, sıra.
s. 169, 362, 457, 619, 695, 784, 880
[=7]
şafā (a.i.) : neşe, zevk ,eğlence.
s. 1121, 14, 4, 74, 411
s.+ya 372
[=6]
şāfī (a.s.) : duru, temiz, katıksız inanç.
s. 192
[=1]
şāhib (a.s.) : koruyan (Allah için).
s. 297
[=1]
şahil (a.i.) : deniz, nehir, göl kıyısı.
s.+inde 572
[=1]
şahrā (a.i.) : ova, çöl.
s. 772, 942
s.+lar 867
s.+larınuñ 598
s.+nuñ 498
s.+ya 497
s.+y1 497
[=7]
sa'id (a.i.) : ahretini hazırlamış kimse, mertebe olarak yükselen kimse.
s. 646, 899
[=2]

- şakın** (t.n.) : hiçbir surette.
s. 807, 809, 895
[=3]
- sākī** (a.i.) : Allah aşkını sunan, Allah nuru saçan kimse.
s. 1038, 957
s.+den 1072
s.+lere 897
s.+leri 304
s.+nün 1077
s.+si 304
[=7]
- sākīn** (a.s.) : hareketsiz, yavaş.
s. 1116
[=1]
- şakla-** (t.f.) : saklamak.
s.-dılar 336
[=1]
- sal-** (t.f.) : salmak, Allah'ın gölgesini kullar üzerine salması.
s.-dı 1126, 314, 59, 702, 832, 960
s.-duñ 979
[=7]
- şalavāt** (a.i.) : Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenlere okunan dua.
s. 446, 573, 706
[=3]
- şālih** (a.s.) : dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan.
s. 167
[=1]
- sālik** (a.s.) : bir tarikata girmiş bulunan mürit.
s. 835
[=1]
- Şaltuk** (a.i.) : Saltuk Buğra Han.
s. 617
s.+dur 646
[=2]
- samed** (a.s.) : bir kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan (Allah için).
s. 198
[=1]
- sāmi** (a.s.) : yüksek, yüce.
s. 887
[=1]
- şan-** (t.f.) : sanmak, zannetmek.
s.-asın 1027, 263, 506, 509, 513

s.-dum	223, 509	
s.-ma	807	
s.-mağıl	92	
[=9]		
şancak (t.i.)		: alay bayrağı.
s.	694	
s.+ı	955	
s.+lar	654	
s. +ları	113, 364	
[=5]		
şandal (a.i.)		: sandal.
s.+ları	712	
[=1]		
şankim (t.f.e.)		: sanki.
s.	910	
[=1]		
sarāy (f.s.)		: saray.
s.+ı	1105, 33	
s.+ından	98	
[=3]		
şarp (t.i.)		: sarp, zorlu, çetin.
s.	704	
[=1]		
şaru (t.i.)		: sarı.
s.	617, 646	
[=2]		
şat- (t.f.)		: satmak.
s.-dılar	1065	
[=1]		
şavlecān (a.i.)		: cirit oynalınan eğri sopa.
s.+ı	600	
[=1]		
şavur- (t.f.)		: savurmak.
s.-dılar	1051, 1064	
s.-mayınca	270	
[=3]		
sa'y (a.i.)		: çalışma, çabalama, gayret.
s.	411	
[=1]		
sāye (f.i.)		: gölge, koruma, sahip çıkma.
s.	832	
s.+ı	1126	

s.+sin 960 [=3]	
say- (t.f.)	: saymak.
s.-ı 1131 [=1]	
şayıl- (t.f.)	: sayılmak, değer görmek.
s.-ur 884 [=1]	
sebāk (a.i.)	: ders, öndül.
s. 349, 6 [=2]	
sebeb (a.i.)	: sebep, neden.
s. 541 [=1]	
sebil (a.i.)	: hayrat, parasız dağıtılan su.
s. 1137 [=1]	
sebkāt (a.i.)	: geçme, ilerleme.
s. 19 [=1]	
secde (a.i.)	: namazda ibadet vaziyeti.
s. 489 s.+sinde 820 [=2]	
seç- (t.f.)	: seçmek.
s.-diler 360 s.-üp 1046 [=2]	
sed (a.i.)	: kapama, tıkama, engel koyma.
s. 1040 s.+i 566 [=2]	
sedīd (a.i.)	: kapak.
s. 4	
sefer (a.i.)	: defa, kere; insan gönlünün Allah'a yönelişi.
s. 1038, 109, 121, 150, 313, 581, 590, 608, 893, 941 s.+den 184 [=11]	
sekiz (t.i.)	: sekiz.
s. 673 [=1]	
sekr (a.i.)	: sarhoşluk.

- s. 1118
[=1]
seksen (t.i.) : seksen.
s.+e 673
[=1]
selām (a.i.) : esenleme.
s. 148, 286, 389, 545, 577
s.+a 401, 928
[=7]
selāmet (a.i.) : salimlik, selamete çıkma.
s. 245
[=1]
selīm (a.s.) : sağlam, kusursuz.
s. 614
[=1]
sem^c (a.i.) : işitme, dinleme.
s. 846
[=1]
semā (a.i.) : gökyüzü, Mevlevi ayinlerinde zikir.
s. 1020, 526
s.+a 230, 231
s.+da 1100
s.+yı 1009
[=6]
semāvāt (a.i.) : gökler, insanın olgunlaşıp yükseldiği büyük aşamalar.
s. 109, 335, 415
s.+a 287, 874
s.+dan 996
[=6]
semender (f.i.) : kurbağagillerin kuyruklu takımından bir hayvan. Ateşte yaşayan bir masal hayvanı.
s. 270
s.+veş 1050
[=2]
semer (a.i.) : gece toplantısı.
s. 118
[=1]
Semer~~k~~and (a.ö.i.) : Semerkand şehri.
s. 605
s.+a 602
[=2]

sen (t.z.) : sen.

s. 1057, 1059, 1086, 1098, 1114, 13, 20, 271, 272, 274, 276, 278, 280, 41, 698, 706, 860, 889, 893, 902, 964, 964, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981

s.+de 640, 914

s.+den 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 26

s.+e 1087, 1089, 1115, 124, 2, 21, 227, 23, 24, 259, 29, 392, 40, 444, 701, 701, 914, 949, 964, 974

s.+i 203, 82, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 375

s.+sin 105, 106, 107, 11, 110, 13, 19, 979

s.+sizin 1025

s.+sün 9

s.+ün 25, 27, 714, 972

s.+ünçün 16

s.+ündür 19

[=108]

senā (a.i.) : övme, övüş.

s. 2

[=1]

sened (a.i.) : dayanılacak şey, kuvvetli delil olabilecek söz.

s. 110

[=1]

serār (a.i.) : ayın son gecesi.

s. 1091

[=1]

ser-ā-ser (f.zf.) : baştan başa, büsbütün.

s. 253, 472, 497, 905

[=4]

serāy (f.i.) : bkz. sarāy.

s. 1035, 279, 967

s.+ına 600

[=4]

ser-bāz (f.s.) : cesur, yiğit.

s. 811

[=1]

seren-cām (f.i.) : bir işin sonu, başına gelen vaka.

s.+umı 796

[=1]

Serendīl (f.ö.i.) : dağ ismi.

s. 192, 473, 473, 808

- [=4]
ser-gerdān (f.s.) : başı dönen, şaşkın.
s. 201, 975
- [=2]
serhād (f.i.+a.i.) : hudut, sınır.
s.+e 708
- [=1]
ser-hoş (f.s.) : Allah aşkıyla kendinden geçmiş.
s. 797, 1033
s.+ları 1073
- [=3]
sermāye (a.i.) : ana mal.
s.+sin 960
- [=1]
ser-mest (f.s.) : sarhoş.
s. 1018, 1033, 900
- [=3]
ser-te-ser (f.zf.) : baştan başa.
s. 1041, 1104, 331, 361, 615
- [=5]
server (f.i.) : başkan, reis, ulu.
s.+i 105, 206, 1095, 316, 585
- [=5]
serv (f.i.) : selvi.
s. 1027
- [=1]
setr (a.i.) : örtünme, kapama.
s.+üñde 55
- [=1]
sev- (t.f.) : sevmek.
s.-di 940
s.-dün 2
s.-er 313, 581
s.-ün 972
- [=5]
sevāb (a.i.) : Allah tarafından mükafatlandırılan hareket.
s. 97
- [=1]
sevdā (f.i.) : aşk, sevgi.
s.+lar 262, 977
s.+lara 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320
s.+ya 1085, 979

[=11]

sevgi /sevgü (t.i.) : sevgi, Allah sevgisi.

s.+sidür 829

[=1]

sevgü (t.i.) : bkz. sevgi.

s.+ñ 974

[=1]

seyahât (a.i.) : yolculuk, gezi.

s.+ler 293, 347

[=2]

seyr (a.i.) : Hakk'a ermek üzere manevi yolculuk yapma.

s. 1039, 1125, 174, 225, 331, 337, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 482, 484, 485, 497, 502, 51, 511, 514, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 732, 778, 783, 802, 866, 891, 907, 934, 938, 953, 967

s.+eyle-düm 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 941

s.+eyle-miş 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595

s.+êt-mege 526 seyret

[=262]

seyrân (a.i.) : bakıp, seyretme.

s. 1021, 1047, 1054, 109, 1108, 131, 160, 166, 250, 261, 266, 273, 289, 297, 315, 335, 351, 375, 445, 449, 480, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 578, 736, 861, 869, 883, 903, 926, 942

s.+da 986

s.+dur 627

s.+durur 134

s.+ı 716, 296

s.+ıdur 394

- s.+ına 812
[=81]
- seyrān-gāh** (a.f.i.) : seyir yeri, eğlence yeri.
s. 479
[=1]
- seyyāh** (a.s.) : Allah yolunda gezici.
s. 1008, 292, 526
s.+ı 1017, 759
[=5]
- Seyyīd** (a.i.) : Hz. Muhammed'in soyundan gelen kimse.
s. 363, 369, 588, 647, 657, 770, 924
s.+i 637, 639, 642, 650, 650, 666, 667, 668
s.+le 656
s.+leri 588
[=17]
- sezā** (f.s.) : münasip, uygun, tarikata yaraşır biçimde.
s. 20
[=1]
- sıbgatu'llāh** (a.tam.) : Allah'ın yaratıcı kuvveti.
s. 1128
[=1]
- şıdk** (a.i.) : doğruluk, gerçeklik.
s. 721, 74
s.+ıla 1123
[=3]
- şıfāt** (a.i.) : suret.
s. 181
[=1]
- şıġ-** (t.f.) : sıġmak.
s.-maz 54, 233
[=2]
- şıhhāt** (a.i.) : doğruluk, sağlamlık.
s. 800
[=1]
- şın-** (t.f.) : kırmak.
s.-maz 298, 342, 946
[=3]
- şınuḵ** (t.i.) : alçak, aşağıda. alçak gönüllü.
s. 821
[=1]
- sırr** (a.i.) : gizli tutulan, kimseye söylenmeyen, Allah'ın akıl ermeyen hikmeti.

- s. 820, 235
s.+a 438, 943
s.+ı 96
s.+ı 1081, 1106, 243, 298, 43, 443, 491, 524, 551, 64, 961
s.+ın 1003, 844
s.+ına 115, 240, 247
s.+ını 1056, 445, 485, 499, 547, 911, 917, 918, 945
s.+ıyla 1030
s.+ları 524
s.+larını 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855
s.+um 45
s.+uñ 859
[=56]
- şıyān** (a.i.) : koruma, saklama, esirgeme.
s. 669
[=1]
- sidre** (a.i.) : tasavvufta en yüksek makam.
s. 117
s.+de 306
s.+ye 1019
s.+yi 250
[=4]
- sil-** (t.f.) : silmek.
s. 258
s.-erler 853
[=2]
- silāḥ** (a.i.) : silah.
s.+ın 703
[=1]
- sīm** (f.i.) : gümüş, gümüşten sırmadan.
s. 263
[=1]
- Sināb** (a.ö.i.) : Sinab dağı.
s.+dağı 650
[=1]
- sīnī** (f.i.) : tepsi.
s. 921
[=1]
- sirāyet** (a.i.) : geçme, bulaşma.
s. 943
[=1]

- sitāre** (f.i.) : talih, kader.
s.+m 973
[=1]
- Sivas** (t.ö.i.) : Sivas şehri.
s. 633
[=1]
- siyāh** (f.s.) : kara.
s. 879
[=1]
- siz** (t.z.) : siz.
s.+lere 254
[=1]
- şoḥbet** (a.i.) : görüşüp konuşma, sohbet.
s. 1063, 154, 169, 221, 227, 306, 364, 678, 753
s.+de 230, 898
s.+i 631
s.+ün 1074
[=13]
- şoñ** (t.i.) : sonra.
s. 521
[=1]
- şoñra** (t.i.) : sonra.
s. 18, 191, 1010, 410, 522
[=5]
- şor-** (t.f.) : sormak.
s.-ar 1106, 850
s.-dum 388, 537, 546, 556
s.-ınca 1087
[=7]
- söyle-** (t.f.) : söylemek.
s. 917
s.-di 1013, 1030, 908
s.-düm 51, 625, 796, 90
s.-em 67
s.-gil 375
s.-ne 61, 71, 1134
s.-nür 813, 857
s.-r 1053, 333, 767, 865, 963, 980
s.-r-isem 66
s.-sem 12, 421
s.-y-üp 285, 827
[=26]

sög- (t.f.) : sövmek, söylenmek.

s.-enün729

[=1]

söylet- (t.f.) : söyletmek.

s.-den 199

s.-di 735

[=2]

söz (t.i.) : söz, kelam.

s.+e 699

s.+i 203, 298, 342, 657, 946

s.+idür 714

s.+in 566

s.+ini 963

s.+inden 981

s.+ler 787, 954

s.+leri 118

s.+lerinde 78

s.+üm 87, 824

s.+ümde 74

s.+ümi 630, 796

s.+üñ 714

[=20]

şu (t.i.) : su.

s. 599

s.+lar 603, 751

s.+nuñ 546

s.+sın 592

s.+yı 547

s.+yına 782

s.+yını 605

[=8]

şubh (a.i.) : sabah.

s. 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 573

s.+ı 16, 632, 706

s.+la 466

[=39]

şuç (t.i.) : tarikatın kurallarına uygun olmayan davranış anlamındadır.

s.+ından 415

s.+larum 1067

[=2]

- sūfī** (a.i.) : tasavvuf ehli, eren, ermiş; gönlü saf kişi.
s. 661
[=1]
- suhf** (a.i.) : sayfa.
s.+ in 166
[=1]
- sultān** (a.s.) : padişah, hükümdar.
s. 106, 1090, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 128,
253, 256, 301, 332, 363, 399, 437, 449, 636, 640, 669, 692, 795, 838, 899, 950, 965,
975, 984
s.+a 268
s.+ı 429, 981, 78
s.+um 1096, 779
s.+umuñ 120
s.+dur 757
[=39]
- sultānī** (a.i.) : Kuzay Afrika'daki Osmanlı parasına verilen isim.
s. 1025
[=1]
- şun-** (t.i.) : sunmak, arz etmek.
s.-dılar 228, 305
[=2]
- şunıl-** (t.f.) : sunulmak, azr edilemek.
s.-dı 438, 920
[=2]
- şūr** (a.i.) : kıyamette Hz. İsrail'in üfleyeceği boru.
s. 157
[=1]
- şūret** (a.i.) : biçim, görünüş.
s.+de 56, 393
s.+i 655
s.+ler 865
s.+leri 337, 550, 623
[=7]
- şuretā** (a.zf.) : görünüşte.
s. 851
[=1]
- şūrī** (a.s.) : görünürde olan, gösterişten ibaret olan.
s. 12
[=1]
- şuşa-** (t.f.) : susamak.
s. 919

[=1]	
suzān (f.s.)	: yakan, yakıcı.
s. 863	
[=1]	
Sübḥān (a.ö.i.)	: Allah.
s. 345	
[=1]	
sübḥānī (a.s.)	: Allah’a ait, Allah’la ilgili.
s. 79, 775	
[=2]	
sücūd (a.i.)	: secde etme.
s. 149	
[=1]	
süd (t.i.)	: müridin şeyhten aldığı ilim, edep.
s.+den 498	
[=1]	
Süflī (a.s.)	: aşağıda bulunan, alçak, bayağı.
s.+de 325	
[=1]	
Süfyān (a.ö.i.)	: Ebu Süfyan.
s. 660	
[=1]	
Süleymān (a.ö.i.)	: Hz. Süleyman.
s. 189	
s.+dur 859	
[=2]	
Süleymānī (a.i.)	: Süleyman’a ait, Süleyman’la ilgili.
s. 1026	
[=1]	
sülūk (a.i.)	: bir yola girme, bir tarikata intisap etme.
s. 1125, 891, 291, 525	
[=4]	
sündüz (a.i.)	: altın veya gümüşle işlenmiş ipek.
s.+dür 530	
[=1]	
süpür- (t.f.)	: süpürmek.
s.-diler 1051	
[=1]	
sür- (t.f.)	: sürmek.
s. 77	
s.-di 465, 473, 777, 935	
s.-diler 678	

s.-düm 343, 399, 401, 404, 405, 427, 433, 448, 451, 768

s.-e 511, 820

s.-er 1092, 304, 622

s.-esin 981

s.-mesini 442

s.-meyince 277

s.-üp 1092, 370

[=26]

sürāhi (a.i.) : Allah aşkının sunulduğu sürahi.

s. 228

[=1]

süri- (t.f.) : sürümek.

s. 889

s.-düm 696

s.-lür 1063, 1075

s.-yüben 625

s.-yüp 489, 1069

[=7]

süril- (t.f.) : sürülmek.

s.-di 364, 753

[=2]

şād (f.s.) : mutlu.

ş. 37, 475, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 951, 978

[=27]

şādī (f.i.) : gönül ferahlığı.

ş. 846

[=1]

Şāfī (a.ö.i.) : İmamı Şafi mezhebinden olan kimse.

ş.+i 593

[=1]

şāh (f.i.) : hükümdar.

ş. 295, 319, 671

ş.+a 1059

ş.+ı 28

ş.+um 965, 971, 974

ş.+uñ 964, 985

[=10]

şakḳ (a.i.) : yarık, çatlak.

ş. 430

[=1]

şakku'l-kamer (a.i.) : Hz. Muhammed'in parmağının ucuyla ayı ikiye bölmesiyle gösterdiği mucize.

ş. 108

[=1]

şāl (f.i.) : şal.

ş.+ını 237

[=1]

şām (f.i.) : akşam.

ş. 368, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479

[=36]

şāme (f.i.) : kadın başörtüsü, burka.

ş. 920

[=1]

Şām (f.ö.i.) : Suriye'deki Şam şehri.

ş.+ı 395, 402

[=2]

şān (a.i.) : şan, şöhret, ün.

ş.+uñda 24

ş.+uñı 1130

[=2]

şānī (a.s.) : şanlı, şöhretli.

ş.+iken 164

[=1]

şarāb (a.i.) : Allah aşkı .

ş. 1072, 220

ş.+ı 1033, 180, 248, 252, 792, 890, 950, 954

ş.+ın 306, 982

ş.+ına 1094, 848

[=14]

şark (a.i.) : doğu.

ş. 202, 287, 310, 738

ş.+a 265

ş.+da 913

ş.+ın 698

[=7]

Şarkistān (a.i.) : doğu ülkeleri.

ş. 704

[=1]

şa'şā'a (a.i.) : gösteriş, yaldız.

- ş. 156, 943, 98
[=3]
şeb (f.i.) : gece.
ş. 1028, 324, 725
[=3]
şeb-çerāk (f.i.) : gece parlayan yakut .
ş.+dur 1043
[=1]
şefī‘u’l-müznibīn (a.s.) : günahların bağışlayıcısı, Hz. Muhammed.
ş. 107
[=1]
şehā (f.n.) : ey şah, ey padişah.
ş. 1027, 20
[=2]
şehādet (a.i.) : şahitlik. Gizli alemlere şahitlik etme.
ş. 579, 59
[=2]
şehīd (a.s.) : din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse.
ş. 646
[=1]
şehir (f.i.) : şehir.
ş. 873, 384
ş.+e 186
ş.+i 600, 601
ş.+idür 132
ş.+in 384, 604
ş.+ine 1066, 398, 424, 426, 446, 589, 591, 773
ş.+ini 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436,
437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 476, 588
ş.+inüñ 441
ş.+üñ 386
[=42]
şekvā (a.i.) : şikayet, huzursuzluk.
ş. 236
[=1]
şem^c (a.i.) : mum.
ş.+e 902, 919, 262
ş.+ine 248, 616, 902
ş.+üñde 983
[=7]
şem^a (a.i.) : muma batırılmış fitil.

- ş. 1075
[=1]
Şemāki (a.ö.i.) : Şirvan şehrinin yöneticisi.
- ş. 597
[=1]
şems (a.i.) : güneş.
ş. 1009, 1075, 309, 522, 540, 573, 638
[=7]
- şemsü'd-duḥā** (a.i.) : sabah namazı vaktinde doğan güneş.
ş. 19
[=1]
- şer^c** (a.i.) : kötülük.
ş. 23
[=1]
- şerāb** (a.i.) : bkz. şarāb.
ş. 801
[=1]
- şerbet** (a.i.) : içilecek, tatlı şey.
ş.+in 1031
[=1]
- şerḥ** (a.i.) : açma, açıklama.
ş. 1134, 390, 615, 73
[=4]
- şevḵ** (a.i.) : gönlün sevgiliyle buluşmak için duyduğu şiddetli arzu.
ş. 1048, 806
ş.+a 43
ş.+uñ 735
ş.+uñla 972
[=5]
- şey** (a.i.) : şey, nesne.
ş. 1133
[=1]
- şeydā** (f.s.) : Allah aşkından kendini kaybetmiş.
ş. 201
[=1]
- şeyḥ** (a.i.) : Hak dostu, bir tekke veya zaviyede müritleri bulunan kimse.
ş. 231, 328, 448, 581, 592, 594, 604, 605, 637, 638, 655
ş.+i 636
ş.+imüñ 984
ş.+ini 267
ş.+üm 1007, 1014

[=16]	
şey'in (a.z.)	: bir şey.
ş. 70, 93	
[=2]	
şî'ār (a.i.)	: işaretler, alametler.
ş. 845	
[=1]	
şikāyet (a.ç.i.)	: sızlanma, yakınma.
ş. 939	
[=1]	
şimden	: şimdiden, bundan.
ş. 130, 894	
[=2]	
şimden gerü	: bundan sonra, bundan böyle, artık.
ş. 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988	
[=7]	
şimdi	: şimdi.
ş. 686	
[=1]	
şîr (f.i.)	: aslan, Gazanfer. Hz. Ali'nin lakabı.
ş. 83	
[=1]	
Şirāz (f.ö.i.)	: Şiraz şehri.
ş.+a 587	
[=1]	
Şirvān (f.ö.i.)	: Şirvan şehri.
ş. 597	
[=1]	
Şît (a.ö.i.)	: Şit Peygamber.
ş. 169	
[=1]	
şol (t.z.)	: şu.
ş. 1019, 1072, 26, 474, 633, 657, 962, 963, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 317	
[=15]	
şöyle (t.z.)	: şöyle.
ş. 337, 574, 973	
[=3]	
şu (t.z.)	: şu.
ş. 1085, 201, 227, 274, 461, 472, 733, 753, 760, 952	
ş.+nları 377	
[=11]	

- Şu'ayb** (a.ö.i.) : Şuayb Peygamber.
ş. 166
[=1]
- şu'le** (a.i.) : ateş alevi, Allah aşkının ateşinden ortaya çıkan alev.
ş. 1011, 481
ş.+si 1000, 1012, 871, 985, 99, 999
[=68]
- şücā** (a.i.) : cesur, yiğit.
ş. 363
ş.+dur 640
[=2]
- şücāī** (a.s.) : cesaretle ilgili, yiğitlikle ilgili.
ş.+len 689
[=1]
- şühedā** (aç..i.) : şehitler.
ş. 1
[=1]
- şühūd** (a.i.) : vücuda gelme, varolma.
ş. 89
[=1]
- şükṛ** (a.i.) : memnunluk, minnetarlık.
ş. 1014, 1018, 438, 832, 947, 40
[=6]
- şükṛān** (a.i.) : teşekkür etme, iyilik bilme.
ş.+lar 752
[=1]
- şükṛāne** (a.i.) : şükran alameti, iyilik bilme nişanesi.
ş. 411
ş.+si 1072
[=1]
- şükūḥ** (f.i.) : ululuk.
ş. 39
[=1]
- tā** (f.e.) : dek, değin.
t. 10, 102, 1045, 1114, 1115, 1121, 1122, 1134, 18, 61, 914, 958, 980, 988
[=14]
- ta'ab** (a.i.) : yorgunluk.
t. 725
[=1]
- ta'āt** (a.i.) : Allah'ın emirlerini yerine getirme.
t. 386

- [=1]
ṭabak (a.i.) : ince kat.
 t. 921
 [=1]
- ṭābi^c** (a.s.) : boyun eğen.
 t. 849, 887
 t.+dür 209
 [=3]
- ṭabīb** (a.i.) : doktor.
 t.+i 979
 [=1]
- ṭabīr** (a.i.) : ifade, anlatma.
 t. 1015
 [=1]
- tāc** (a.i.) : hükümdarların, tarikat şeyhlerinin başlarına giydikleri başlık.
 t. 692
 t.+lu 823
 [=2]
- ṭağ** (t.i.) : dağ.
 t. 1002, 1010, 330, 454, 530, 542, 690, 867, 870, 873
 t.+a 463, 481, 500
 t.+da 477, 611
 t.+dan 332, 360, 543
 t.+ı 358, 398, 413, 583
 t.+ıdur 209
 t.+ın 530, 563
 t.+ına 192, 325, 371, 473, 564, 678, 808, 809, 819
 t.+ında 399
 t.+ından 373
 t.+lar 142, 1000, 1097, 498
 t.+lardan 413
 t.+ları 462
 t.+larını 477, 759, 953
 t.+u 612
 t.+uñ 186, 482
 [=41]
- ṭağıl-** (t.f.) : dağılmak.
 t.-urlar 487
 [=1]
- ṭağıt-** (t.f.) : dağıtma, paylaşırma.
 t.-ma 1088

- [=1]
Ṭā-hā (a.i.) : tek başına, tek.
t. 614
- [=1]
taḥrīr (a.i.) : yazma, yazılma.
t. 421, 632, 81
- [=3]
taḥt (f.i.) : hükümdarların oturduğu büyük koltuk.
t.+da856
t.+ı 1096, 189, 348, 55, 692
t.+ına 812
t.+ında 856
- [=8]
taḥte's-serā (a.tam.) : toprağın altı.
t. 18
- [=1]
ta'ife (a.i.) : tayfa, kabile.
t. 496, 623, 839
- [=3]
taḥ- (t.f.) : takmak, takıştırmak.
t.-ın 807
- [=1]
taḥrīr (a.i.) : anlatış, anlatma.
t. 421, 524
- [=2]
ṭal- (t.f.) : dalmak, rüyaya dalmak.
t.-dı 214, 249
t.-uban 817
- [=3]
ṭa'leb (a.i.) : isteme, dileme.
t. 1114, 541, 725
- [=3]
ṭā'lib (a.s.) : isteyen, öğrenci.
t. 1132, 836
t.+lerüñi 10
- [=3]
ṭā'lim (a.i.) : öğrenme, öğretim, egzersiz.
t. 48, 53
t.+e 269
- [=3]
tamām (a.i.) : eksiksiz, münasip.

- t. 305
t.+ı 395, 402
[=3]
- tamāmet** (a.i.) : tamamlık, uygunluk.
t. 429
[=1]
- ta'ña** (a.i.) : kınama, ayıplama, kötü söz söyleme.
t. 1107, 908
[=2]
- tanık** (a.s.) : Allah'ın varlığına ve mucizelerine tanıklık eden.
t. 821
[=1]
- tanış-** (t.f.) : tanışmak.
t.dı 424
[=1]
- Ṭaṇrı** (t.ö.i.) : Tanrı, Allah.
t. 710, 858, 860
[=3]
- Ṭapduk** (t.ö.i.) : Taptuk Emre.
t. 617, 648
[=2]
- ṭapu** (t.i.) : bir şeyin sahibi olunduğunun göstergesi.
t. 784
[=1]
- ṭap-** (t.f.) : bulmak.
t.-up 262
[=1]
- ṭarafetü'l'ayn** (a.tam.) : göz açıp kapayıncaya kadar geçen an.
t. 83
[=1]
- tāriḥ** (a.i.) : tarih.
t.+i 673
[=1]
- tarīk** (a.i.) : yol.
t. 23, 42
t.+i 970
[=3]
- tarīkāt** (a.i.) : Allah'a ulaşma arzusuyla tutulan yol.
t. 71
[=1]
- taşarruf** (a.i.) : idareyle kullanma, sahip olma.

- t. 1036, 183, 52, 847
t.+ları 260
[=15]
- taş** (t.i.) : taş.
t. 1010, 286, 690, 867
t.+ı 199, 217, 735
t.+ın 417
[=8]
- taşra** (t.i.) : dışarı.
t. 128, 59
[=2]
- taş-** (t.f.) : taşmak.
t.-ar 151
t.-dı 1052
[=2]
- tat-** (t.f.) : tatmak, tadına bakmak.
t.-dı 252
t.-maz 1033
[=2]
- tatlu** (t.i.) : tatlı.
t. 824
[=1]
- Ṭaṣṣul** (t.i.) : tasavvuf erenlerinden Tanul Baba.
t. 649
[=1]
- Tavābil** (?) : Gazi Tavabil.
t. 639
[=1]
- ṭavāf** (a.i.) : etrafında dolaşma, hacı olmak için Kabe'nin etrafında dolaşma.
t. 412, 428, 429, 884
t.+a 405
t.+dan 410
t.+ı 409, 418
[=8]
- ṭayy** (a.i.) : dolaşma, üzerinden geçme, atlama.
t. 1021, 1039, 1066, 273, 303, 316, 339, 354, 424, 441, 446, 452, 460, 579, 717, 724, 810, 834, 913, 967
t.+dur 838
t.+ı 385, 64
[=23]
- ṭayyār** (a.i.) : uçucu, uçan.

- t. 292, 356
[=2]
- ṭaẓarrūʿ** (a.i.) : kendini alçaltarak, yalvarmak.
t. 234, 1117
[=2]
- Teʿalā** (a.cü.) : yüksek olsun, yüce olsun anlamına gelen bir söz olup Allah'ın adıyla birlikte kullanılır.
t. 281
t. 259
[=2]
- tebdīl** (a.i.) : değiştirme, değiştirilme.
t. 1130
[=1]
- Tebrīz** (f.ö.i.) : İran'da bir şehir.
t.+i 638
[=1]
- tecellī** (a.i.) : Allah'ın görünmesi, kullarına belirmesi.
t. 1081, 1118, 17, 181, 198, 237, 251, 259, 261, 280, 295, 430, 440, 46, 468, 683, 775, 793, 8, 829, 830, 901, 907, 959
[=24]
- teferrüc** (a.i.) : açılma, ferahlama.
t. 475
[=1]
- tefrīḳ** (a.i.) : seçme, ayırtetme.
t. 1118
[=1]
- tefsīr** (a.i.) : Kuranı Kerim'in mana bakımından izahı.
t. 57
[=1]
- tekmīl** (a.i.) : kemale erdirmeye.
t. 1130, 970
[=2]
- tekrār** (a.i.) : tekrar.
t. 774
[=1]
- telākki** (a.i.) : görüş.
t. 46
[=1]
- temām** (a.i.) : bkz. tamām.
t. 1120, 1127, 1134, 1141, 204, 210, 388, 491, 556, 937
t. 409, 457

- [=12]
temāmet (a.i.) : bkz. tamāmet.
t. 523, 992
- [=2]
temāṣā (f.i.) : bakıp seyretme.
t. 130, 482, 51
- [=3]
temāṣā-ḡāh : seyir ve gezinti yeri.
t.+ı 776
- [=1]
temcīd (a.i.) : ululama, ağırlama.
t. 544, 556
- [=2]
temennā (a.i.) : dileme, istek.
t. 123, 155
- [=2]
temiz (t.i.) : temiz, pak.
t. 86
- [=1]
temkīn (a.i.) : ağırbaşlılık, ihtiyat, tedbir.
t. 65
- [=1]
ten (f.i.) : vücut, gövde, beden.
t. 526
t.+ı 713
t.+üm 1096
- [=3]
terk (a.i.) : bırakma, vazgeçme.
t. 692, 728, 892, 896, 917, 930
- [=6]
tesbīḥ (a.i.) : sübhanallah kelimesini söyleyerek Allah'ı dua etmek.
t. 544, 570
- [=2]
teslīm (a.i.) : bir şeyi sahibine verme.
t. 1120, 670
t.+e 269
- [=3]
teṣvīṣ (a.i.) : karıştırma, karmakarışık etme.
t.+leri 570
t.+üm 779
- [=2]
tevbe (a.i.) : tövbe.

t. 417	
[=1]	
tevekkülî (a.s.)	: kadere razı olmayla ilgili.
t. 650	
[=1]	
tevḥîd (a.i.)	: bir kılma, Allah'ın birliğine inanma, birleştirme.
t. 556	
t.+i 69	
t.+ûñde 45	
[=3]	
tılsımât (a.ç.i.)	: tılsımlar, sihirler.
t. 843	
[=1]	
tılsım (a.i.)	: büyü, sihir, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey.
t.+ı 969	
[=1]	
Ṭrabuzon (?)	: Trabzon şehri.
t. 433	
[=1]	
têz (t.i.)	: çabuk, bir an evvel.
t. 114, 706	
[=2]	
timmet (a.i.)	: tamamlama.
t. 1141	
[=1]	
tin (t.i.)	: ruh.
t. 20	
[=1]	
Tirmid (?)	: Tirmid şehri.
t.+e 608	
[=1]	
tob (t.i.)	: top.
t. 574	
[=1]	
Ṭoğan (t.ö.i.)	: dervişlerden birinin adı (Kara Togan Baba).
t. 662	
[=1]	
toğ- (t.f.)	: doğmak.
t.-dı 750	
[=1]	
toğrı (t.i.)	: doğru.
t. 37, 735, 754, 789, 857	

- t.+yam 1059
[=6]
- tokın-** (t.i.) : dokunmak.
t.-dı 806
[=1]
- tokuz** (t.i.) : dokuz.
t. 740
[=1]
- Tokuzlar** (t.ö.i.) : dokuz ermiş.
t. 284, 367
[=2]
- tol-** (t.f.) : dolmak.
t.-aldan 953
t.-ar 874
t.-dı 1105, 121, 365, 521, 985, 989
t.-dılar 690
t.-dum 897
t.-mış 999
t.-mışdur 1104
t.-mış+durur 139
t.-udur 219
t.-up 1073, 928
t.-updur 949
[=17]
- Ṭolı / Ṭolu** (t.ö.i.) : dolu, bilgili. Muhyiddin Çelebi'nin lakabıdır.
t. 1044, 1046, 1049, 1050, 1071, 1088, 111, 247, 282, 358, 361, 391, 394,
457, 471, 508, 529, 696, 704, 711, 716, 728, 734, 736, 764, 769, 777, 778, 781, 781,
782, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 814, 815, 816, 818, 819,
820, 821, 821, 823, 860, 902, 917, 926, 934, 938, 947, 961, 966, 972
t.+dur 730, 867, 868, 964
t.+nuñ 1047, 470, 712, 713, 762, 788, 821
t.+yam 376
t.+yı 1101
t.+yuz 729
[=75]
- Ṭolı-veş** (t.i.+f.e.) : Muhyiddin gibi.
t. 1027
[=1]
- Ṭolu** : bkz. Ṭolı.
t. 133, 188, 502, 559, 611
[=5]
- toprak** (t.i.) : toprak.

- t.+a 343, 401, 935
t.+ın 454
[=4]
- tıptolı** / **tıptolu** (t.i.) : tamamen dolu.
t.+dur 555
[=1]
- tıptolu** : bkz. tıptolı.
t. 208, 303, 743, 915, 984
t.+dur 464, 483
[=7]
- tıyla-** (t.f.) : ziyafet vermek, ağırlamak.
t.-dı1030
[=1]
- tıy-** (t.f.) : doymak.
t.-maz 764
[=1]
- tız** (t.i.) : toz.
t. 122
t.+ını 1061, 258
[=3]
- tıç** (t.i.) : tunç.
t. 567
[=1]
- tıfeylî** (a.s.) : dalakavuk, çanak yalayıcı.
t.+dür 297
[=1]
- tılû** (a.i.) : doğma, doğuş.
t. 751
t.+ı 573
[=2]
- tıman** (t.i.) : duman.
t. 381
[=1]
- tır** (a.i.) : Sina dağı.
t. 371, 700
[=2]
- tır-** (t.f.) : durmak.
t. 473, 475
t.-dılar 675, 677
t.-dum 404, 823
t.-ğıl 146

- t.-mayınca 274
t.-maz 151, 190
t.-mayuban712
t.-mayup 863, 872
t.-maz 559, 713, 763, 869
t.-muşam 383
t.-uban 870
t.-up 372, 401, 582
t.-ur 1001, 1008, 330, 354, 362, 385, 527, 531, 534, 549, 574, 586, 619, 647, 660, 681, 694, 695, 833, 850, 870, 880, 883, 885, 942, 958, 984, 988, 995
t.-urken 504
t.-urlar 229, 286, 455, 456, 490, 517t.-ur 140, 144, 153, 154, 155, 162, 169
[=64]
- ṭurak** (t.i.) : durak.
t.+um 432
[=1]
- Ṭurḥal** (t.ö.i.) : Tokat'ın Turhal ilçesi. Bektaşilerin toplandığı yer.
t. 649
[=1]
- ṭurıl-** (t.f.) : durulmak.
t.-dı 414
[=1]
- ṭūş** (?) : ayak bağı olmak.
t. 1031, 788
[=2]
- ṭut-** (t.f.) : tutmak.
t.-ar 311, 312, 718, 816, 818
t.-arlar 495
t.-dı 1005, 381, 523, 565, 704, 927, 928, 929, 930, 931, 975
t.-dılar 1065
t.-dırdı 1031
t.-dum 67, 796
t.-ılup 715
t.-mayınca 276, 281
t.-mış 1009, 944
t.-up 369, 457, 574, 680, 707, 885, 926
[=33]
- ṭutiş-** (t.f.) : tutuşmak.
t.-dılar 847
t.-dum 436
[=2]
- ṭūtiyā** (a.i.) : kadınların gözlerine çektikleri sürme.

- t. 1061
[=1]
- ıuy-** (t.f.) : duymak.
t.-mak 945
[=1]
- ıuy r** (a.i.) : kuşlar.
t. 48
[=1]
- ıuz** (t.i.) : tuz.
t.+lu 384
[=1]
- ı r b** (a.i.) : toprak.
t. 824
t.+ına 448
[=2]
- T rk** (t. .i.) : T rk.
t. 61
[=1]
- t t-** (t.f.) : t tmek.
t.-er 780
[=1]
- uı** (t.i.) : bir Şeyin sonu, uı.
u.+a 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153,
154, 155, 156, 157, 158, 159, 174, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 513,
617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 985
u.+dan 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153,
154, 155, 156, 157, 158, 159, 174, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 513,
617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 985
[=86]
- uı-** (t.f.) : uımak.
u.-alar 412
u.-ar 311, 460, 557, 558, 717, 780, 816
u.-arlar 865
u.-dı 424
u.-dılar 368, 371, 373, 771, 900
u.-dum 290, 801, 900
u.uban 455, 486, 866
u.-up 864
u.-uran 1097
[=23]
- uıra-** (t.f.) : uıgramak.
u.-dı 216, 335

- u.-dum 142, 148, 1018, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024
u.-mazlar 412
u.-r 147, 152, 515
u.-sa 492
[=16]
- uğraş-** (t.f.) : uğraş, iş.
u.+ı 652
[=1]
- uḳbā** (a.i.) : ahiret, öbür dünya.
u. 11
[=1]
- ‘ulā** (a.s.) : şan ve şeref sahibi olan kimse.
u.+dan 397
u.+ya 397
[=2]
- ulı /ulu** (t.i.) : ulu, yüce.
u. 111, 159, 164, 328
u.+dur 441
[=5]
- ulu** : bkz. ulı.
u. 1002, 1005, 1044, 124, 133, 143, 175, 179, 303, 391, 456, 462, 475, 478,
481, 484, 488, 493, 496, 510, 518, 577, 583, 586, 639, 687, 702, 915, 984
u.+dur 297, 358, 413, 423, 464, 730, 741, 789, 964
[=38]
- ‘ulvī** (a.s.) : yüksek, yüce.
u.+de 325
[=1]
- ‘ulviyyāt** (a.ç.i.) : manevi yücelikler.
u. 50
[=1]
- ‘ulviyye** (a.i.) : bkz. ‘ulvī.
u. 907
[=1]
- um-** (t.f.) : ummak, beklemek.
u.-ar 14
u.-mazam 67
[=2]
- ‘ummān** (a.i.) : ulu, büyük deniz; okyanus.
u. 1084, 151, 192, 195, 474
u.+a 1052, 799, 805
u.+da 238, 318

- u.+1 263, 938
[=12]
- ‘umre** (a.i.) : Hac mevsimi dışında Kabe’yi ve diğer kutsal yerleri ziyaret etme.
- u. 400
[=1]
- unut-** (t.f.) : unutmak.
- u.-ur 535
u.-maz 764
[=2]
- ur-** (t.f.) : vurmak.
- u. 700
u.-a 874
u.-dı 230, 430, 510, 751, 935, 955
u.-dılar 1064, 675, 774, 871
u.-dum 396, 407
u.-ıldı 509
u.-ılmış 996
u.-ınur 791
u.-mayup 1001
u.-uban 1097, 425, 514
u.-ubanı 801
u.-up 1003, 488, 601, 795, 885
u.-updur 951
u.-ur 139, 140, 162, 173, 182, 1074, 153, 362, 489, 641, 784, 870, 873, 954, 958
u.-uram 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 967
u.-urlar 487, 490, 887
u.-usın 599
[=57]
- ‘urūc** (a.i.) : yükselme.
- u. 46
[=1]
- uş** (t.zf.) : işte, şimdi.
- u. 139
u.+da 1080, 975
[=3]
- uşşāk** (a.ç.i.) : aşıklar.
- u.+ına 893
[=1]
- uy-** (t.f.) : uymak, katılmak.

u.-dı 243
u.-dum 891
u.-mağıl 699
[=3]

uyan- (t.f.) : uyanmak, gaflet uykusundan uyanmak.

u. 1079, 24
[=2]

uyanık (t.i.) : uyanık.

u.+da 340
[=1]

uzak (t.i.) : uzak.

u. 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 807
u.+dur 977
[=9]

‘uzmā (a.s.) : en büyük.

u. 631
[=1]

ü (f.e.) : ve.

ü. 1, 1001, 1002, 1003, 1004, 1006, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1020, 1021, 1022, 1028, 1033, 1055, 1058, 106, 1063, 1075, 108, 1095, 1096, 11, 110, 1101, 1102, 1105, 1108, 1110, 1119, 1124, 1130, 118, 121, 136, 16, 167, 18, 19, 190, 200, 201, 209, 210, 212, 23, 231, 231, 234, 235, 246, 247, 25, 260, 27, 28, 284, 289, 300, 309, 315, 32, 326, 344, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 395, 402, 414, 423, 434, 442, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 483, 50, 503, 509, 526, 53, 544, 56, 565, 567, 57, 6, 606, 610, 615, 627, 65, 67, 675, 692, 713, 73, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 75, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 803, 83, 837, 846, 853, 855, 857, 858, 86, 872, 886, 890, 891, 897, 898, 9, 901, 917, 92, 93, 940, 949, 950, 951, 952, 958, 972, 974, 975, 977, 988, 990, 998, 999

[=225]

üç (t.i.) : üç.

ü. 408, 553, 740
[=3]

Üçler (t.ö.i.) : üç büyük veli. Üçlerden biri Kutub, diğerleri iki imamdır. Kutbun, Allah katındaki adı Abdullah’tır. Allah adına mülk ve melekut alemini idare eder. Kutbun sağ tarafındaki imamın adı Abdurrah, sol tarafındaki imamın adı Abdülmelik’tir. Abdurrah, melekler alemini

muhafaza eder. Abdülmelik ise, Kutb öldükten sonra yerine geçer.

ü. 203, 241, 307, 352, 359, 367, 595, 737, 799

[=9]

üftāde (f.s.) : düşmüş, aşık.

ü.+ye 295

ü.+yem 432

ü.+yi 151

[=3]

ümenā (a.ç) : güvenilir kimseler, eminler, veliler.

ü. 739

ü.+lar 741

[=2]

Ümeyye (a.ö.i.) : Emevi hanedanının atası.

ü. 447

[=1]

ümmü'l-buḥūr (a.i.) : ana deniz, okyanus.

ü. 385

[=1]

ün (t.i.) : ün, ses.

ü. 145

[=1]

ünās (a.ç.i.) : halk, insanlar.

ü. 53

[=1]

ünet- (t.f.) : seslenmek.

ü.-düm 766

[=1]

üns (a.i.) : Allah'ın insan gönlünde görünmesi.

ü. 108, 483, 535

[=3]

‘üryān (a.i.) : çıplak, savunmasız.

ü. 671, 689

[=2]

üst (t.i.) : üst, yüksek.

ü.+inde 550, 719

ü.+ine 109, 134, 173, 1049, 412, 518, 832, 904

[=10]

üstād (f.i.) : ilim alanında usta olan kimse.

ü. 231

[=1]

- üş-** (t.f.) : üşüşmek.
 ü.-di 782
 [=1]
- üzre** (t.zf.) : üzere.
 ü. 1096, 798, 823
 [=3]
- vācib** (a.s.) : yapılması gerekli olan şeyler.
 v.+durur 116
 [=1]
- va‘d** (a.i.) : söz verme.
 v.+inde 858
 [=1]
- vāh** (a.n.) : yazık, ay.
 v. 686, 716
 [=2]
- vaḥdet** (a.i.) : Allah’a ulaşma, Allah’la bütünleşme.
 v. 1097, 197, 237, 68, 98
 v.+de 851
 v.+den 96
 v.+e 137, 33
 [=9]
- vakfe** (a.i.) : hacıların Arafat’ta durmaları.
 v.+ye 372, 414
 [=2]
- vakıf** (a.s.) : Arafat’ta vakfeye duran, ayakta duran.
 v. 438
 [=1]
- vāki‘** (a.s.) : vuku bulan, olan.
 v. 468
 [=1]
- vakt** (a.i.) : vakit, zaman.
 v. 1054, 294, 353
 v.+i 1100, 788
 v.+inde 157, 339, 487, 826, 828
 [=10]
- var** (t.i.) : var, mevcut.
 v. 1000, 1004, 1020, 1045, 142, 143, 159, 225, 254, 260, 264, 329, 330, 356,
 408, 420, 454, 488, 496, 500, 503, 526, 527, 530, 531, 542, 611, 623, 653, 681, 697,
 698, 706, 722, 760, 762, 78, 79, 80, 845, 860, 870, 872, 887, 914, 916, 993
 v.+dur 1068, 330, 340, 361, 382, 403, 541, 556, 585, 658, 711, 839, 878
 v.+ı 377, 409

v.+ını 50

v.+idi 73

[=64]

var- (t.f.) : varmak, ulaşmak.

v.-a 1083, 1083, 511, 977

v.-acağın 220

v.-an 754, 881, 987

v.-andur 366

v.-anlar 251, 252, 869

v.-anlara 888

v.-anların 1076

v.-avuz 392

v.-ayuz 116

v.-dı 214, 1049, 1066, 472, 474, 548, 566, 587, 783, 819, 912

v.-dılar 359, 710, 774

v.-dığum 1064

v.-duk 590, 708

v.-dum 186, 219, 303, 365, 396, 410, 446, 447, 448, 450, 452, 461, 467, 478,
482, 484, 496, 501, 527, 564, 593, 606, 748, 809, 915

v.-ıcağ 1065, 433

v.-ıldı 414, 449, 795

v.-ılmaz 491, 560

v.-mak 952

v.-miş 793

v.-mişam 1039, 318, 383, 571

v.-mişam 145

v.-sa 235

v.-uban 370, 539, 675, 771, 875, 973

v.-uñ 752

v.-up 144, 249, 272, 276, 424, 427, 442, 452, 471, 475, 500, 584, 589, 592,
600, 685, 847, 937

v.-ur 170, 388, 433, 661, 325, 353, 379, 430, 431, 441, 578, 664, 695, 720,
744, 760, 791, 909, 913, 916

v.-uram 171

v.-urdum 439

v.-urlar 372, 739

v.-ursak 71

v.-urağ 523

v.-ursın 726

[=125]

varak (a.i.) : yaprak.

v. 881

- v.+da 505
[=2]
- varlık** (t.i.) : vücut, kişinin ferdi, şahsi ve maddi varlığı.
v. 129
v.+da 9
v.+ı 1037
v.+ın 459, 924
v.+um 411, 901
v.+uñ 44
[=8]
- varṭar** (a.i.) : uçurum
v.+da 646
[=1]
- vaşf** (a.i.) : nitelik, özelliğini tarif etme.
v. 1130, 152, 233
v.+uñ 1, 1096
[=4]
- vaşl** (a.i.) : Allah'a kavuşma.
v. 1118
v.+ı 1115
v.+ına 1031
v.+uñ 950
v.+uña 5
v.+uñdur 973
[=6]
- vaṭar** (a.i.) : iş.
v. 123
[=1]
- vazife** (a.i.) : yapılması birine havale edilen görev.
v. 839
[=1]
- ve** (t.b.) : dahi, ile, hem.
v. 1037, 1048, 293, 307, 411
[=5]
- vecd** (a.i.) : kendini kaybedercesine ilahi aşka dama.
v. 1080
[=1]
- veç** (a.i.) : yüz, çehre.
v. 684
v.+i 1082, 472
[=3]
- vefā** (a.i.) : sözünde durma, sözünü yerine getirme.

- v. 1121, 200, 421
[=3]
- vefā-dār** (a.i.+f.ek) : sözünde duran, vefalı.
v. 829
[=1]
- vefîr** (a.s.) : çok, bol.
v. 56
[=1]
- vehm** (a.s.) : gerçekte olmayan fakat olduğu sanılan.
v.+i 932
[=1]
- veled** (a.i.) : erkek evlad.
v. 636
[=1]
- velî** (f.i.) : evliya, dost.
v. 1035, 1138, 159, 248, 328, 366, 391, 393, 516, 55, 583, 587, 607, 650, 747, 765, 851, 870, 872, 961
v.+ler 221, 229, 273, 350, 501
[=25]
- velîkin** (f.e.) : ama, fakat, ancak.
v. 491, 852
[=2]
- vêr-** (t.f.) : vermek.
v.-di 1, 1031, 168, 184, 23, 31, 458, 697, 923
v.-diler 183, 203, 290
v.-düm 148, 286, 389, 411, 545, 577
v.-dün 4, 52, 6, 7, 8
v.-e 91
v.-elden 962, 964, 965, 971, 972, 973, 974, 975, 976
v.-en 1076, 1095, 752
v.-icek 1110
v.-ilden 966, 967, 968, 969, 970, 979
v.-ildi 938
v.-işüp 747
v.-me 860
v.-medür 1072
v.-mez 157, 66
v.-üp 1065, 250, 282, 5, 797, 963
v.-üpdür 977, 978, 980, 981
v.-ür 1002, 1011, 190, 242, 481, 758, 944, 1063, 148, 92
v.-ürler 839
v.-ürsin 726

- [=70]
verā' (a.i.) : geri, arka, öte.
v. 22
- [=1]
verem (a.i.) : bulaşıcı hastalık.
v. 701
- [=1]
ve'y (f.e.) : ve ey , ey karşılığı olarak kullanılır.
v. 1, 15, 201
- [=3]
Veysel (a.ö.i.) : Veysel Karani.
v. 582
- [=1]
Veysel'l-Karān (a.ö.i.) : bkz. Veysel.
v.+a 369
- [=1]
Veysel'l-Karānī (a.s.) : Veysel Karani'ye ait, onunla ilgili.
v. 898
- [=1]
vicdān (a.i.) : insanın içindeki iyi ile kötüyü ayırt eden duygu.
v. 94
- [=1]
vida (t.i.) : vida, burgulu çivi.
v. 418
- [=1]
vilāyet (a.ç.i.) : vilayetler, iller.
v. 608
- [=1]
virān (f.s.) : yıkık, yıkılmış, kederli.
v. 472, 978
- [=2]
virāne (f.i.) : yıkılmış, pek harap olmuş yapı.
v.+si 1078
- [=1]
vişāl (a.i.) : ulaşma, sevgiliye kavuşma.
v. 1031, 1084
v.+i 1085
- [=3]
vuḥūṣ (a.s.) : yabani (hayvan).
v.+uñ 48
- [=1]
vuşlāt (a.i.) : bir şeye ulaşma, sevgiliye kavuşma.

- v. 1031, 1094, 306, 317
v.+ını 399
[=5]
- vuşûl** (a.i.) : ulaşma, gelme, varma.
v. 114, 687, 946
[=3]
- vü** (f.e.) : bkz. ve.
v. 1085, 11, 201, 266, 352, 56, 614, 64, 775, 83, 913
[=11]
- vücūd** (a.i.) : bulunma, var olma. Beden.
v. 16, 22
v.+ı 14, 1076, 459
v.+ın 252
v.+um 100
v.+uñ 97, 271, 952
v.+uñdan 4
[=11]
- yā** (a.n.) : ey, hey anlamındaki ünlem.
y. 100, 1119, 13, 19, 202, 40, 542, 544, 873, 434
[=10]
- yabān** (f.i.) : çöl, sahra .
y.+a 246, 962, 602
[=3]
- yād** (f.i.) : hatırlama, anma.
y. 699, 978
[=2]
- yağı** (t.i.) : düşman.
y. 697
[=1]
- yağma** (f.i.) : zorla mal kapma.
y.+la-dı 986
[=1]
- yaḥşı** (t.s., yaḥşı<yaḥşı) : güzel.
y. 854
[=1]
- yāḥūd** (f.e.) : daha doğrusu, veya.
y. 509, 576, 873
[=3]
- Yahyā** (a.ö.i.) : Yahya Peygamber.
y. 154
[=1]
- yak-** (t.f.) : yakmak.

y.-ar 158, 492
y.-dı 237
y.-dılar 678
y.-mayınca 271
y.-up 862, 919, 976
[=8]

yakın (a.i.) : sağlam bilgi, kesin olarak bilme.
y. 202, 491, 807, 809, 895
y.+a 840
y.+dur 1011
y.+umla 432
[=8]

yakın (a.i.) : bkz. yakın.
y. 256, 310, 560, 572, 636
[=5]

yākūt (a.i.) : değerli, süslü taş.
y. 228, 457, 867, 886
y.+ı 187, 488, 518, 993
[=8]

yala- (t.f.) : yalamak.
y.-r 1053
[=1]

yalın (t.i.) : yalın, sade.
y. 414
[=1]

yaluñ (t.i.) : bkz. yalın.
y.+ları 559
[=1]

yañ (t.i.) : taraf, yan.
y.+a 104, 105, 106, 107, 108, 109, 1098, 110, 1107, 111, 112, 131, 132, 133,
134, 135, 136, 137, 138, 139, 207, 392, 430
y.+ı 529, 533
y.+ında 412
y.+ındadır 663
y.+umda 708
[=28]

yan- (t.f.) : Allah aşkıyla yanmak.
y.-an 1051
y.-ar 1075, 559, 659, 863, 875
y.-asın 902
y.-dı 1050, 1085, 676
y.-duğın 560

- y.-dum 902
y.-mayınca 270
y.-sa 983
y.-up 436, 864
[=16]
- yandur-** (t.f.) : yandırmak.
y.-an1094
y.-dı 862
y.-duñ 1028
y.-mayınca 281
y.-mış 792
y.-ur 1111
[=1]
- yapıl-** (t.f.) : yapılmak, halledilmek.
y.-mış 516
[=1]
- yaprak** (t.i.) : yaprak.
y. 551
y.+ı 548
y.+dağı 549
y.+ları 505, 548, 878
[=6]
- yapu** (t.i.) : yapı, öz.
y.+sı 187, 387, 554, 567
[=4]
- yār** (f.i.) : sevgili, Allah.
y. 1042, 1078, 1115, 378, 420, 829
[=6]
- yarağ** (t.i.) : yara.
y.+ın 807
y.+um 432
[=2]
- yarı** (t.i.) : yarı.
y. 749, 829
y.+dur 394
[=3]
- yāsīn** (a.i.) : Kuran'ın otuzaltıncı suresi.
y. 614, 62,1
[=2]
- yaş** (t.i.) : yaş, yaşanılan yıl.
y. 1010
y.+da 340, 724

- y.+ı 405, 751
y.+um 976
[=6]
- yaşlı** (t.i.) : ihtiyar, seçkin kişiler.
y. 1058
[=1]
- yat-** (t.f.) : yatmak.
y.-ı+ya 715
y. 657
y.-urken 20
[=3]
- yatıl-** (t.f.) : yatılmak.
y.-dı 715
[=1]
- yay-** (t.f.) : yaymak.
y.-anı 476
y.-anlar 690
y.-mağıl 699
[=3]
- yaya** (t.i.) : yaya.
y. 883, 908
[=2]
- yaz-** (t.f.) : yazmak.
y. 565, 732
y.-ar 825, 995
y.-dı 781
y.-dum 348
y.-ılmış 177
y.-miş 179
[=8]
- yazı** (t.i.) : yazı, kader.
y. 657
y.+sı 505, 994
y.+sın 519
[=4]
- yazıl-** (t.f.) : yazılmak, Allah'ın sevilen kulu olarak belirlenmek.
y.-duñ 444
y.-miş 505, 518, 994
y.-mışam 1044, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108
y.-mışlar 352
[=13]
- yazılı** (t.i.) : yazılı halde olan.

- y. 550
[=1]
Ye'cüc (a.i.) : Kuran'da da adı geçen iki kavim adından biri.
y.+ün 566
[=1]
yedu'llāh (a.tam.) : Allah'ın kudreti.
y. 349
[=1]
yek (f.i.) : tek.
y.+ini 930
[=1]
yeksān (f.s.) : bir, beraber.
y. 256, 310, 408, 623
y.+dur 851
y.+durur 134
[=6]
yelken (t.i.) : yelken.
y. 548
y.+i 503
[=2]
Yemen (a.ö.i.) : Arap yarımadasının güney tarafı.
y. 739
[=1]
Yemenī (a.s.) : Yemen'e mensup.
y. 402
[=1]
yeşil (t.i.) : yeşil.
y. 1000, 323, 391, 455, 464, 467, 484, 486, 507, 715, 823, 868, 880, 957
y.+dür 550, 570, 879
[=17]
Yeẓd (a.ö.i.) : Emevi Devleti'nin kurucusu, Muaviye'nin oğlu.
y. 588
[=1]
yēdi (t.i.) : yedi.
y. 485, 740, 841
y.+dür 367
[=4]
Yēdiler (t.ö.i.) : yedi büyük veli.
y. 203, 284, 307, 352, 359, 737, 799
[=7]
yēdil- (t.f.) : birinin kılavuzluğunda gitmek.
y. 799

[=1]

y l (t.i.) : r zgar.

y. 1052, 718

y.+iyle 215

y.+e 1095

y.+i 270

[=5]

y miş (t.i.) : yemek.

y.+i 879

y.+ler 868

[=2]

y r (t.i.) : yer.

y. 1095, 134, 256, 300, 520, 803

y.+de 1011, 1109, 484, 49, 541, 958

y.+den 1064, 463, 873, 996

y.+ m 132

y.+e 1002, 1009, 296, 405, 460, 496, 501, 618, 774, 820, 916, 997

y.+i 1051, 405

y.+id r 358

y.+ine 346, 418, 487, 710

y.+ler 338, 509

y.+lerden 287, 874

y.+lere 731

y.+ n 463, 860

[=43]

y rl  (t.i.) : yerli.

y. 487, 710

[=2]

y ry zi (t.i.) : yery z .

y. 513

y.+inde 254

y.+ini 325

[=3]

y t- (t.f.) : yetmek, ulaşmak.

y.-di 1048, 252

y.-diler 369

[=3]

y ter (t.i.) : yeter derecede, kafi.

y. 1099, 311, 717, 780, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 816, 818, 917, 966

[=17]

y tiş- (t.f.) : yetişmek, bir tarikat i erisinde yetişmek.

y. 1046, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1079, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 424, 775, 805, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 828, 124,

y.-diler 129

y.-düm 453

y.-üp 247

y.-ür 528

[=41]

yıkıl- (t.f.) : yıkılmak.

y.-mışlarum 828

[=1]

yıkık (t.i.) : yıkık, harabe.

y. 348

[=1]

yıl (t.i.) : yıl, sene.

y. 419, 842

y.+da 12

y.+ını 952

y.+lar 804

[=5]

yıldız (t.i.) : yıldız.

y.+la 521

y.+lar 1009

[=2]

yê- (t.f.) : yemek.

y.-düm 923

[=1]

yine (t.z.) : yeniden.

y. 1014, 1029, 1046, 1049, 1079, 1084, 124, 160, 176, 197, 214, 22, 236, 287, 313, 314, 345, 41, 453, 479, 487, 512, 552, 558, 713, 750, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 814, 844, 875, 890, 891, 892, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 90, 900, 901, 902, 97, 973, 977, 979

[=60]

yit- (t.f.) : kaybolup gitmek.

y.-di 970

y.-ilmiş 98

[=2]

yok (t.i.) : yok, yokluk.

y. 167, 344, 434, 459, 476, 503, 519, 529, 557, 598, 65, 66, 686, 877, 897, 91

y.+dur 110, 12, 315, 344, 432, 483, 554, 570, 863, 867

y.+durur 74

[=27]

yokluk (t.i.) : yokluk alemi.

y. 848

[=1]

yol (t.i.) : tarikat yolu.

y. 1044, 1098, 285, 287, 335, 444, 687, 692, 74, 77, 823, 914, 949, 963, 977

y.+a 10, 37, 76, 1024, 302, 339

y.+da 119, 75, 1076, 469, 757, 891

y.+daş 275, 381, 703, 737, 790, 892

y.+daşı 658

y.+daşıdur 723, 1087, 297, 379, 413, 741, 964

y.+daşıyam 172

y.+ı 1125, 301, 328, 583, 603, 735, 751, 754, 859

y.+ıdur 77

y.+ın 704, 816, 825, 926

y.+ınca 1083, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 901, 920, 948, 888

y.+ında 160, 7, 1059, 1122, 317, 422, 525, 660, 766, 835, 855, 857

y.+ındadır 1071

y.+ından 474, 954

y.+ını 1016, 239, 700

y.+ınıñ 1077

y.+ları 327, 423

y.+ların 597, 633, 698, 778

y.+larını 335, 537, 546

y.+larından 35

y.+larıñ 335

y.+udur 75

y.+um 147, 152, 216

y.+uma 156

y.+umuz 69

y.+um 1048, 515, 548, 566, 569, 587, 602, 807, 892, 909

y.+umdan 1040

y.+umuz 397, 610

y.+uñ 707

y.+uña 727, 734, 951, 5

y.+uñca 1086

y.+uñı 280

[=127]

yöñ (t.i.) : yön, taraf.

y.+leri 207

y.+üm 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 1107, 111, 112, 131, 132, 133, 134,
135, 136, 137, 138, 139

y.+üñi 392

- [=21]
yu- (t.f.) : yıkamak.
y.-dılar 245
[=1]
yuhıbbühüm (a.tam.) : güneşin aydınlığı üzerine olsun.
y. 38
[=1]
yukaru (t.i.) : yukarı.
y. 156
y.+sına 504
[=2]
Yunūs (a.ö.i.) : uzun süre bir balığın karnında kaldığı iddia edilen Yunus
Peygamber.
y. 618, 648
y.+ile 605
[=3]
Yuşūf (a.ö.i.) : Yusuf Peygamber.
y. 1065
[=1]
yüce (t.s.) : ulu, yüksek.
y. 1072, 382, 530
y.+dür 1103
[=3]
yük (t.i.) : yük, dünyanın yükü.
y.+lerin 930
[=1]
yüksek (t.i.) : yüce.
y.+dür 408
[=1]
yüri- / yürü- (t.f.) : yürümek.
y. 103, 1086, 114, 706, 889
y.-di 520, 523, 803, 848
y.-diler 245
y.-düm 405, 696
y.-indi 799
y.-mez 1045
y.-nildi 416
y.-irler 485
[=16]
yürü- : bkz. yüri-.
y.-di 798

y.-r 113, 211, 1003, 310, 325, 326, 333, 340, 354, 430, 635, 640, 641, 651,
652, 654, 662, 689, 694, 720, 734, 785, 786, 822, 838, 840, 942

y.-rem 766, 975

y.-rler 286, 455, 517

[=33]

yüz (t.i.) : yüz, surat.

y. 1069, 1074, 140, 153, 162, 187, 2, 29, 362, 396, 407, 419, 442, 489, 565,
601, 625, 653, 673, 675, 740, 774, 784, 795, 842, 885, 887, 927, 928, 929, 930, 931,
981

y.+den 683

y.+i 370, 641, 731, 921

y.+in 8, 1092, 777, 820, 854

y.+inde 1004

y.+inden 197, 62

y.+ine 240, 473

y.+ini 485, 523, 733, 752, 935, 948

y.+inüñ 1095

y.+ler 406, 696

y.+lerin 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641,
642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658,
659, 660, 661, 662, 663, 664, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674,
675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688

y.+lerinde 79

y.+ni 130

y.+ur- 155

y.+üm 399, 768, 824

y.+üme 806, 955

y.+ümi 343, 401, 404, 405, 427, 433, 448, 451

y.+ümüñ 434

y.+üñ 77, 889

y.+üñdür 1026

y.+üñi 277, 465, 511

[=142]

yüz- (t.f.) : yüzmek.

y.-di 474

y.-er 817

y.-erler 486, 495, 507

y.-mek 195

[=6]

zafer (a.i.) : maksada ulaşma, düşmanı yenme.

z. 120, 184, 5

[=3]

- zāhid** (a.s.) : aşırı sofu, kaba sofu.
 z. 243, 37
 [=2]
- zāhir** (a.s.) : görünen, açık, belli, meydanda.
 z. 1012, 11, 1124, 211, 253, 288, 443, 521, 604, 9, 969, 97, 1131
 z.+de 171, 211
 z.+sin 19
 [=15]
- zāhirā** (a.s.ve n.) : ey zahir , ey görünen şeyler.
 z. 572
 [=1]
- zaḥm** (f.i.) : yara.
 z.+ma973
 [=1]
- za‘if** (a.s.) : zayıf, güçsüz, takatsiz.
 z. 44
 [=1]
- zamān** (a.i.) : zaman, devir.
 z. 104, 1123, 113, 1131, 15, 177, 200, 302, 308, 329, 64, 686, 891, 901, 956
 [=15]
- zamāne** (a.i.) : şimdiki zaman .
 z. 962, 976
 [=2]
- zār** (f.s.) : ağlayan, inleyen
 z. 201, 212, 890
 z.+a 475
 [=4]
- zarār** (a.i.) : bir menfaatin bozulması, kayıp.
 z. 66
 [=1]
- zārī** (f.i.) : ağlayıp sızlama.
 z. 377, 804
 z.+lığı 611
 [=3]
- zarūret** (a.i.) : çaresizlik, yoksulluk, sıkıntı.
 s. 1100
 [=1]
- zāt** (a.i.) : saygıya değer kimse, Allah.
 z.+a 69
 z.+ı 17
 z.+ile 181

z.+uñ 1	
z.+uñla 23	
[=5]	
Zekeriyyā (a.ö.i.)	: tasavvuf erenlerinden Zekeriya Baba.
z. 668	
[=1]	
zelzele (a.i.)	: yer sarsıntısı.
z. 509	
[=1]	
zemīn (f.i.)	: yeryüzü.
z. 1022, 18, 246	
z.+üñ 327	
[=4]	
zemzeme (a.i.)	: Kabe civarındaki meşhur kuyu.
z. 410	
[=1]	
zeng (f.i.)	: kir, pas.
z. 853	
[=1]	
Zerkūb (f.ö.i.)	: Mevlana'nın yakınlarından, Salahüddin.
z. 638	
[=1]	
zerre (a.i.)	: pek ufak parça.
z. 1013, 1139, 262	
[=3]	
zerrīn (f.s.)	: altın gibi sarı, parlak.
z. 907, 921	
[=2]	
zevāhir (a.ç.i.)	: yüksek, göze çarpan yerler.
z. 280	
[=1]	
zevāl (a.i.)	: zail olma, sona erme.
z. 65	
[=1]	
zevķ (a.i.)	: tatma, hoşa giden hal; manevi haz.
z.+ümi 66	
[=1]	
zevrāk (a.i.)	: kayık, sandal.
z. 318, 503, 612, 968	
[=4]	
zeyl (a.i.)	: bir şeyin devamı, eki.
z. +in369	

- [=1]
zeyn (a.i.) : süs, bezek.
e. 76, 604
- [=2]
Zeynel (a.ö.i.) : Zeynel Abidin. Oniki imamın dördüncüsü.
z. 656
- [=1]
zıkr (a.i.) : zikir, Allah'ın adlarını anarak dua etme.
z. 620, 947, 991, 286, 515, 884
z.+de 1089
- [=7]
zıkrü'llāh (a.tam.) : Allah adına yapılan zikir.
i. 507
- [=1]
zi'l-ka'de (a.i.) : Arap aylarının on birincisi.
i. 673
- [=1]
zillet (a.i.) : alçaklık, aşağılık.
z. 512, 936
- [=2]
zinde (f.s.) : canlı.
z. 610, 255
z.+durur 855
z.+dür 972
- [=4]
zinhār (f.e.) : sakın, asla.
z. 300, 425
- [=2]
Zi'n-nureyn (a.ö.i.) : Hz. Osman.
z. 136
- [=1]
zīrā (f.e.) : çünkü, şundan dolayı.
z. 532, 66, 851
- [=3]
ziyā (a.i.) : ışık, aydınlık, Allah'ın nuru.
z. 1002, 944, 1, 18
z.+sı 406
- [=4]
ziyāfet (a.i.) : misafire yedirip, içirme; şölen.
z. 921
- [=1]

ziyān (f.i.)	: zarar, kayıp.
z. 1113	
[=1]	
ziyāret (a.i.)	: görmeye gitme.
z. 429, 584, 587	
[=3]	
ẓuhūr (a.i.)	: Allah'ın kullarına görünmesi, ortaya çıkması.
z. 138, 17, 259, 345, 861, 989	
z.+a 929	
[=7]	
ẓulmānī (a.s.)	: karanlığa mensup olan, karanlık olan.
z. 1026	
[=1]	
ẓulmāt (a.ç.i.)	: karanlıklar.
z.+a 909	
[=1]	
ẓulmet (a.i.)	: karanlık.
z. 1005, 381, 531, 569	
z.+lū 521	
[=5]	
zūhd (a.i.)	: her türlü zevke karşı koyarak, kendini ilme verme.
z. 101, 83	
[=2]	
Zü'l-celāl (a.ö.i.)	: celal ve ululuk sahibi olan Allah.
ü. 91, 1119	
[=2]	
ẓūlf (f.i.)	: sevgilinin saçı.
z.+inün 1027	
[=1]	
zümre (a.i.)	: cemaat, topluluk.
z.+si 229	
z.+sin 350	
z.+sine 273	
[=3]	
zümürüd (a.i.)	: zümrüt, pek yeşil.
z.+den 516	
z.+durur 391	
[=1]	
Zü'n-nūn (a.tam.)	: Yunus Peygamberin lakabı.
ü. 592	
[=1]	
züvvār (a.ç.i.)	: ziyaretçiler.

z. 356
[=1]

6. SONUÇ

Hızır kavramı ve bunun Türk- İslam inançları üzerindeki etkisi üzerinden incelediğimiz *Hızırname* adlı mesnevi, hiç kuşkusuz, dini-tasavvufi edebiyatın 15. yüzyıldaki ürünleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Eser hakkında kaynaklarda yeterince bilgi olmaması, bizde *Hızırname*'nin gözden kaçmış olabileceği izlenimini oluşturdu. Eski Anadolu Türkçe'sinin 15. yüzyıldaki söz varlığının ilginç unsurlarını açıkça ortaya koyan eser dil ve üslup açısından da genel olarak sade ve anlaşılır olmakla birlikte; gerek giriş bölümündeki Arapça ve Farsça bölüm, gerekse bölüm başlıklarının tamamen Farsça olan dili, Muhyiddin Çelebi'nin dile hakimiyetini gösteren önemli bir ipucudur.

Çalışmamızda Muhyiddin Çelebi'nin eserde kullanmış olduğu dili incelememizin yanı sıra, Hızır kültü, ab-ı hayat, ayne'l-yakin gibi kavramlar üzerinde durularak eserde nasıl yer aldıkları tartışıldı.

Bu çalışma yapılırken giriş bölümünde de belirtildiği üzere Atatürk Kitaplığı Nüshasını esas aldık. Bunun yanı sıra eserin diğer nüshalarla yapılmış olan çalışmasını da elimizdeki nüsha ile karşılaştırarak, Atatürk Nüshasının önemli farklılıklarını göstermeye çalıştık.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Muhyiddin Çelebi'nin *Hızırname*'si, devrinin bu türde yazılmış eserleri arasında hem içerdiği canlı Hızır öyküleri hem de halk diliyle söylenişi bakımından özgün ve önemli bir eserdir. Ayrıca içerdiği söz varlığı ile, bu dönemle ilgili araştırma yapacak akademisyenlere de yardımcı olacak bir başucu kitabı niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Abdurrezak Kāṣānī, **Tasavvuf Sözlüğü**, Çev. Erkan Demirli
(İstanbul: İnsan Yay., 2004)

Akşin, Sina, Metin Kunt, diğ., **Türkiye Tarihi 2 Osmanlı Tarihi** (İstanbul:Cem
yay., 1989)

Batur, Suat, **Açıklamalı-Örnekli Türk Halk Edebiyatı** (İstanbul: Altın Kitaplar
Yay., 1998)

Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, 17. b. (Ankara: Aydın
Kit., 2000)

Ersoylu, Halil, **Kız Destanı** (Ankara: TDK Yay., 1996)

Gibb, E. J. Wilkinson, **Osmanlı Şiir Tarihi**, 2 cilt, çev. Ali Çavuşoğlu (Ankara:
Akçağ Yay., 2001)

Gülsevin, Gürer, Erdoğan Boz, **Eski Anadolu Türkçesi** (Ankara: Gazi Kit., 2004)

İngilizce-Türkçe/Türkçe-İngilizce Tasavvuf Sözlüğü, Haz. Ergun Kocabıyık
(İstanbul: Anahtar Kitaplar Yay., 2008)

İz, Fahir, **Eski Türk Edebiyatında Nazım** (Ankara: Akçağ Yay., 1998)

Kanar, Mehmet, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü** (İstanbul: Derin Yay., 2003)

Karadağ, Metin, **Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri** (Ankara: Ürün Yay., 1999)

Kocatürk, Mahir, **Büyük Türk Edebiyat Tarihi** (Ankara: Edebiyat Yay., 1097)

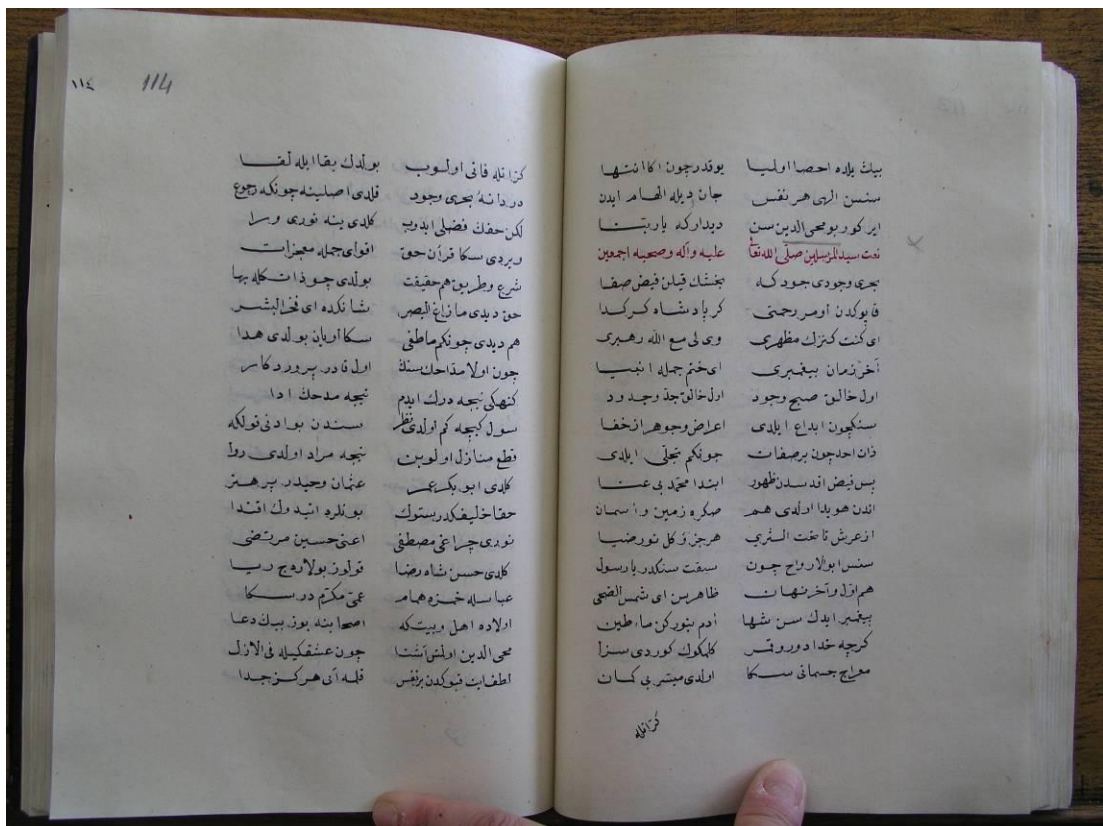
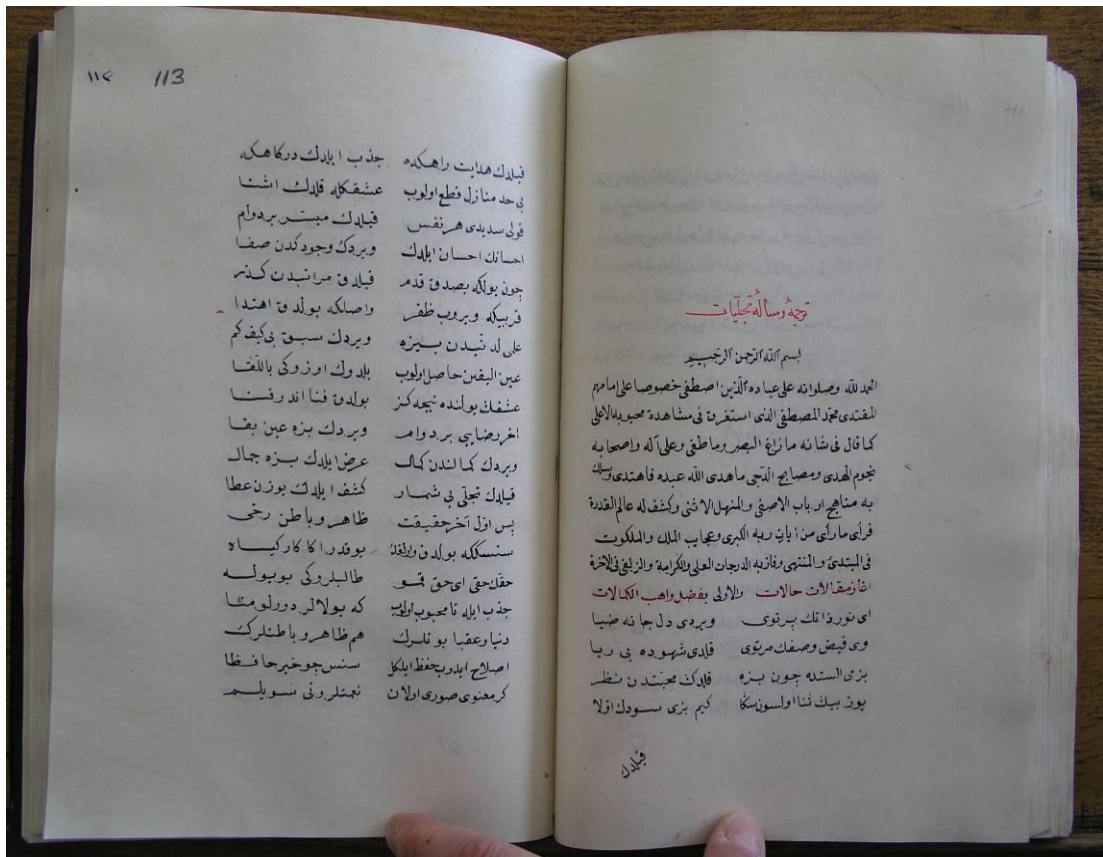
- Köprülü, Fuad, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 2.bs. (İstanbul: TKAE Yay., 1980).
- Levend, Agah Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, 1 c, 2.b. (Ankara: TTK Yay.,1984)
- Ocak, Ahmet Yaşar, **İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültür**
(Ankara: TKAE Yay., 1985)
- Onan, Necmeddin Halil, **İzahlı Divan Şiiri Antolojisi** (İstanbul: MEB Yay., 1994)
- Cengiz, Halil Erdoğan, **Divan Şiiri Antolojisi** (Ankara: Bilgi Yay., 1983)
- Ceylan Ömür, **Tasavvufi Şiir Şerhleri**, 3.bs. (İstanbul: Kapı Yay., Eylül 2007)
- Redhouse, Sir James W., **Turkish and English Lexicon**, 3. bs., (İstanbul: Çağrı Yay., 2006)
- Pala, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü** (İstanbul: LM Yay., 2002)
- Steingass, F., **Persian-English Dictionary**, new reprint (Beirut: Librarie du Liban, 1975)
- Seyyid Mustafa Rasim Efendi, **Tasavvuf Sözlüğü (İstılâhât-ı İnsân-ı Kâmil)**,
haz. İhsan Kara (İstanbul: İnsan Yay., 2008)
- Şentürk, A. Atilla, **Osmanlı Şiir Antolojisi** (İstanbul: YKY, 1999)
- TDK, **İmla Klavuzu** (Ankara: TDK Yay., 2000)
- TDK, **Yeni Tarama Sözlüğü** (Ankara: TDK Yay., 1983)
- TDK, **Türkçe Sözlük** I-II c. (Ankara:TDK Yay., 1988)
- Tekin, Talat, Mehmet Ölmez, **Türk Dilleri Giriş** (İstanbul: Simurg Yay., 1999)

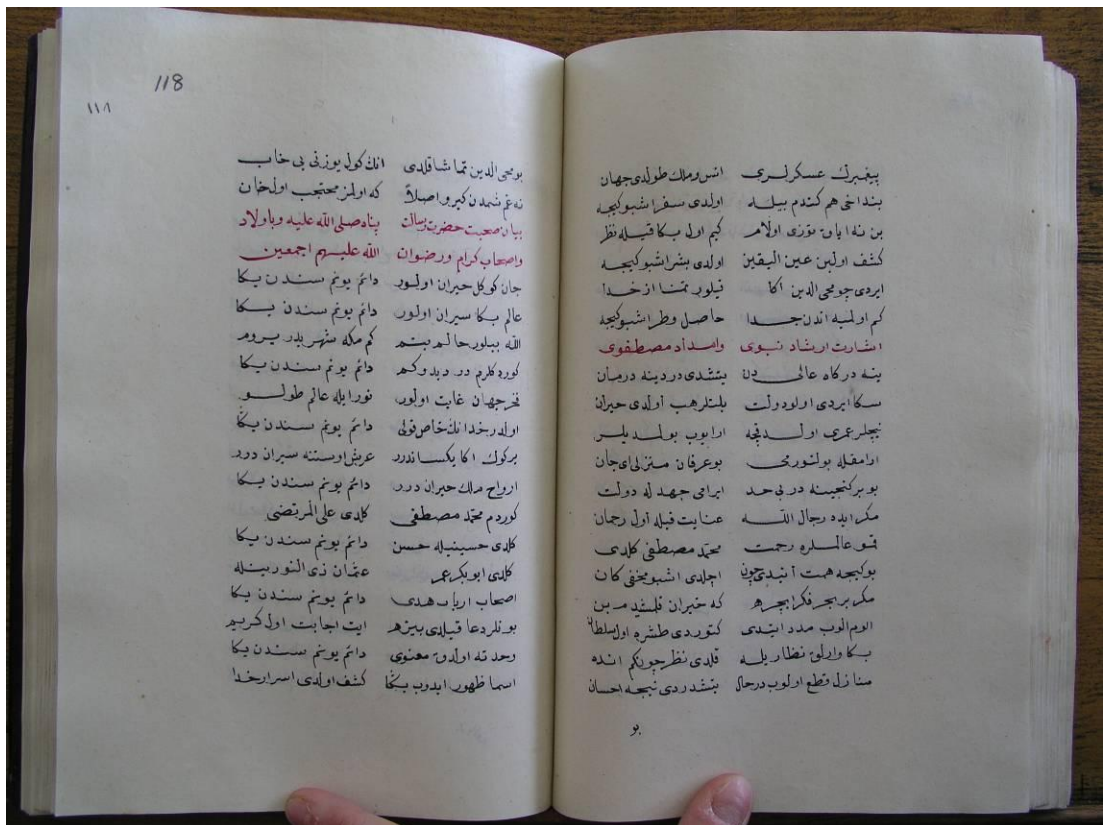
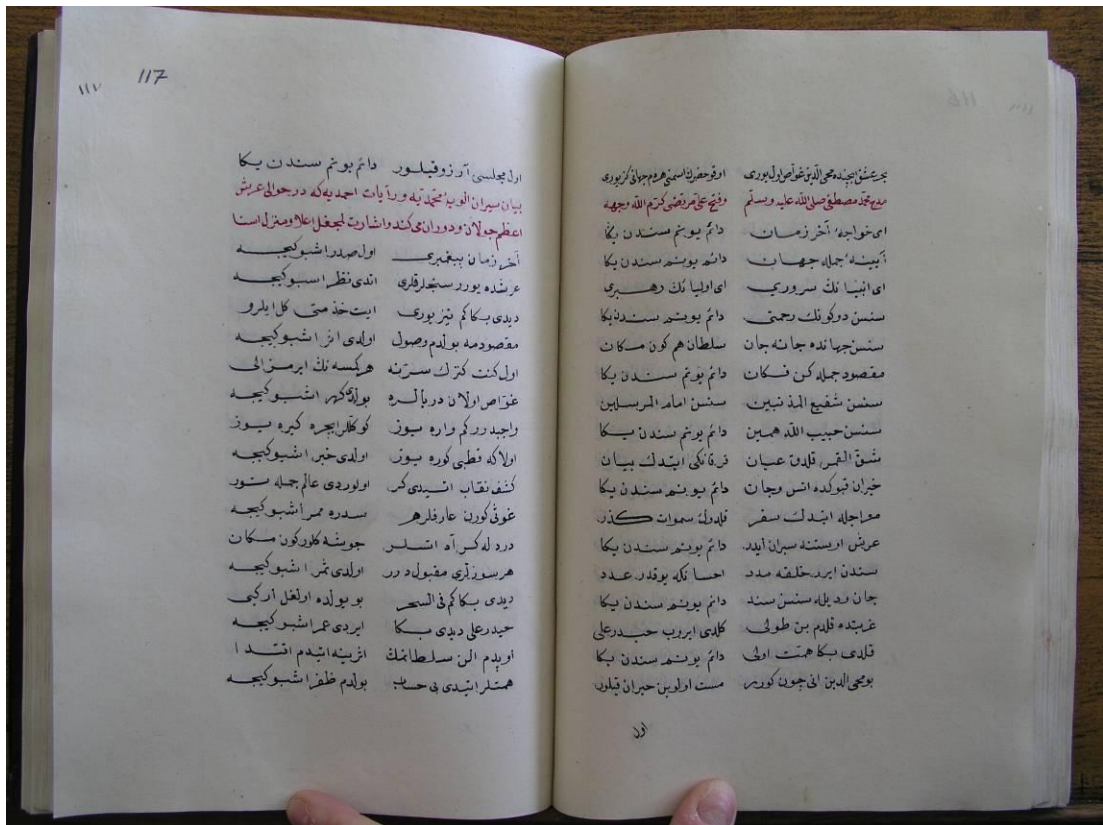
Timurtaş, Faruk K., **Osmanlı Türkçesi Grameri 1**, 6. bs. (İstanbul: İÜ. Edeb. Fak. Yay., 1991)

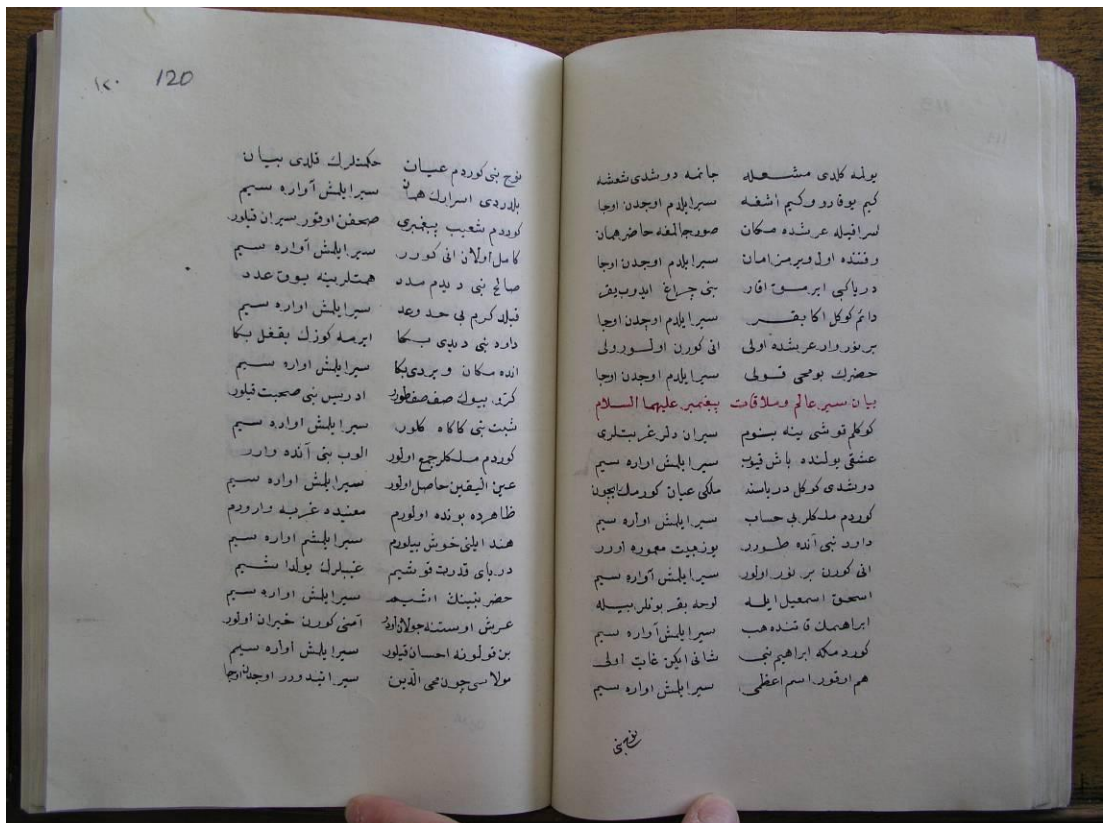
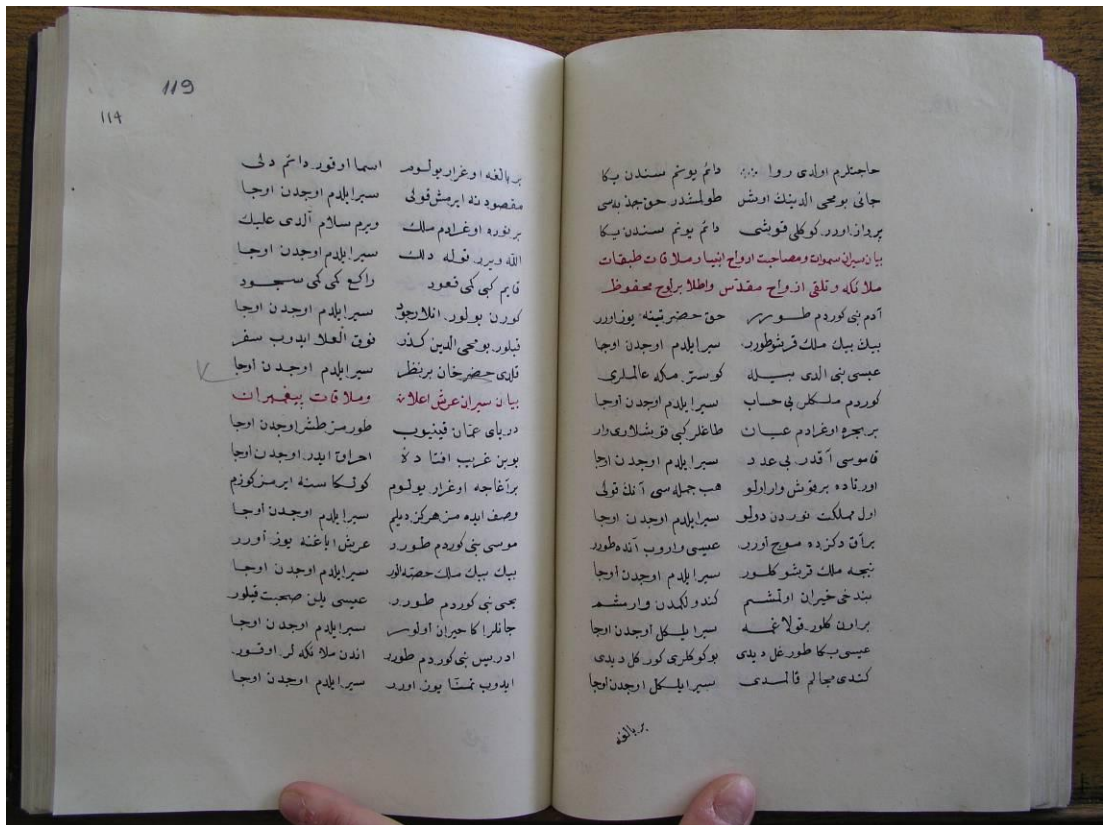
Timurtaş, Faruk Kadri, **Osmanlı Türkçesi Grameri 3** (İstanbul: Alfa Yay., 2003)

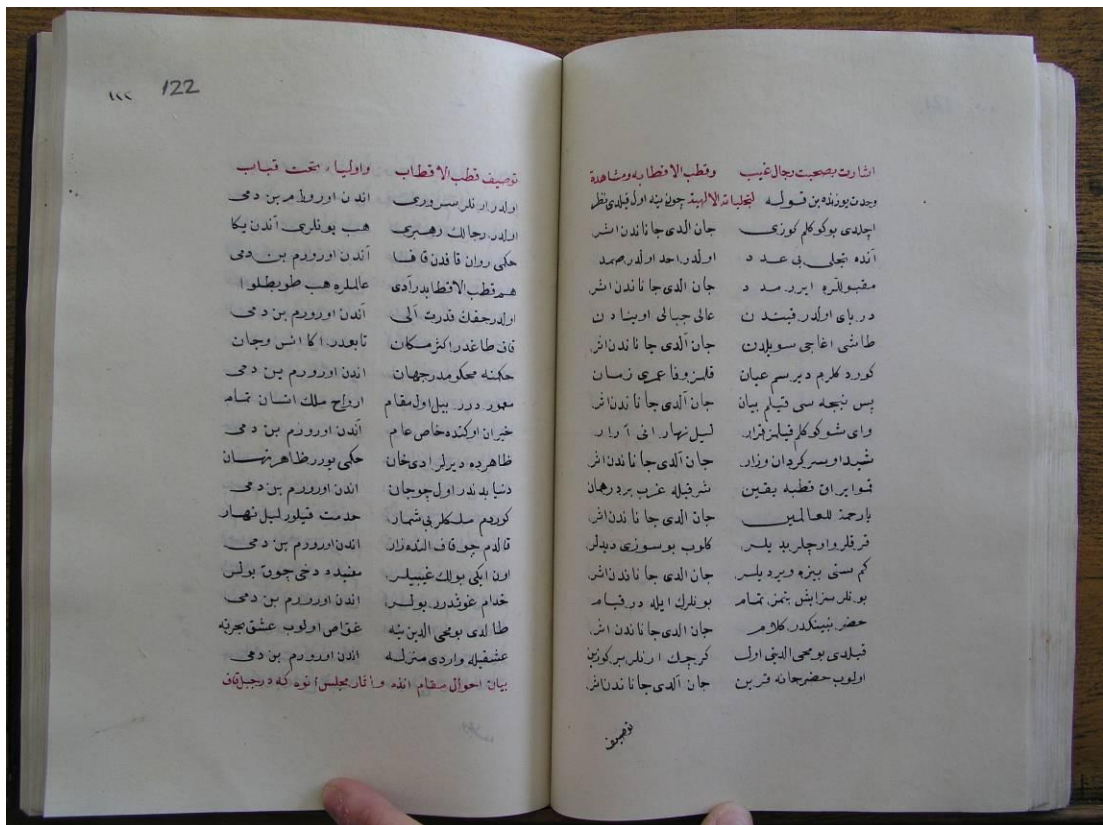
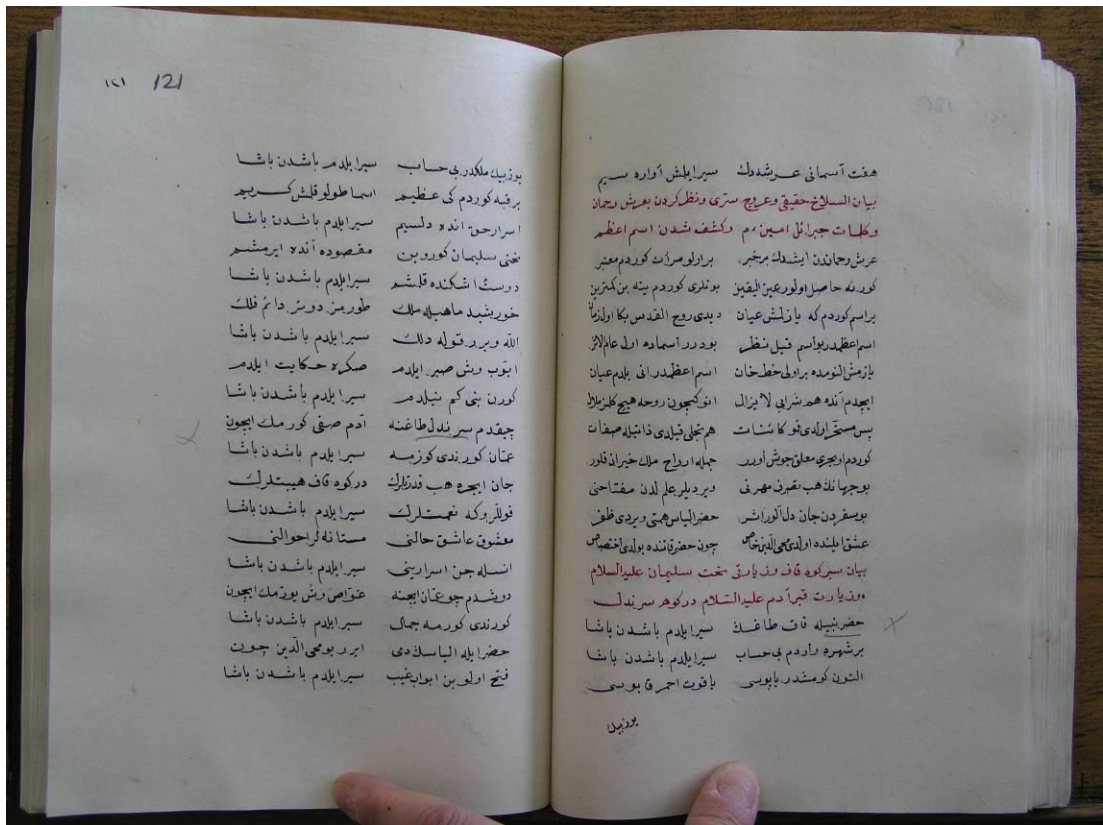
Timurtaş, Faruk K., Haz.Mustafa Özkan, **Makaleler** (Dil- Edebiyat İncelemeleri), (Ankara: TDK Yay., 1997)

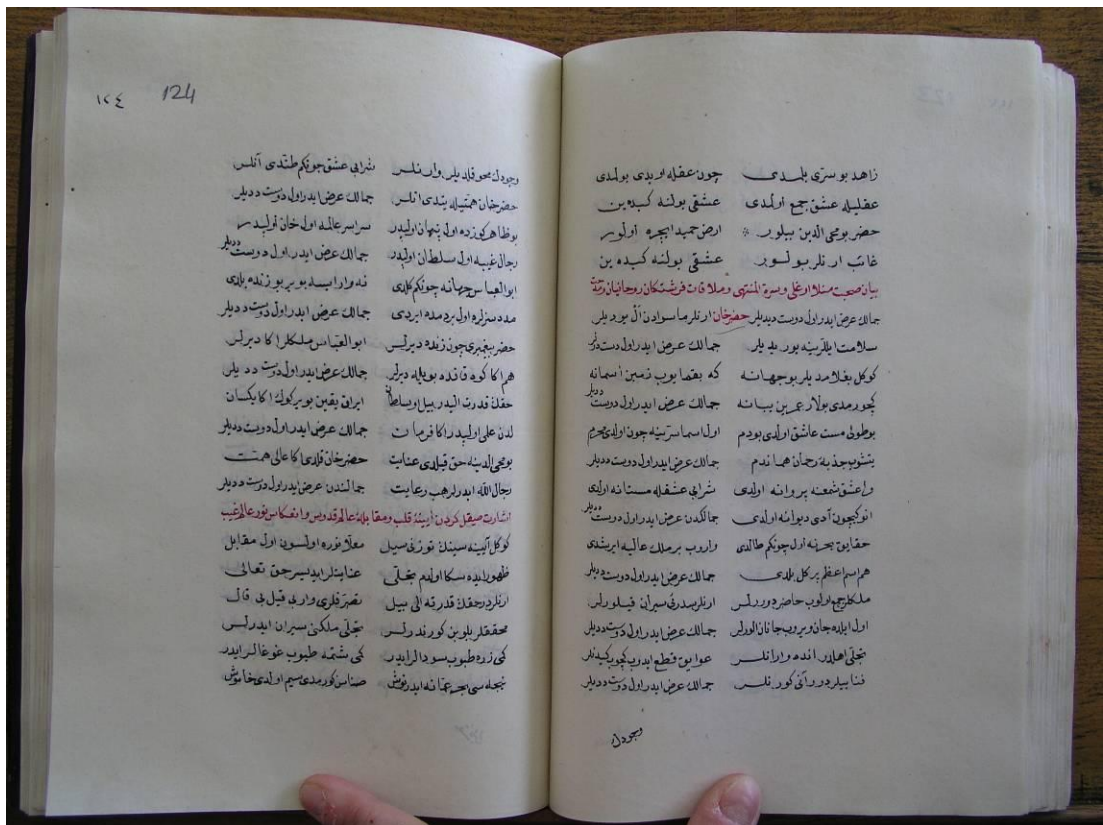
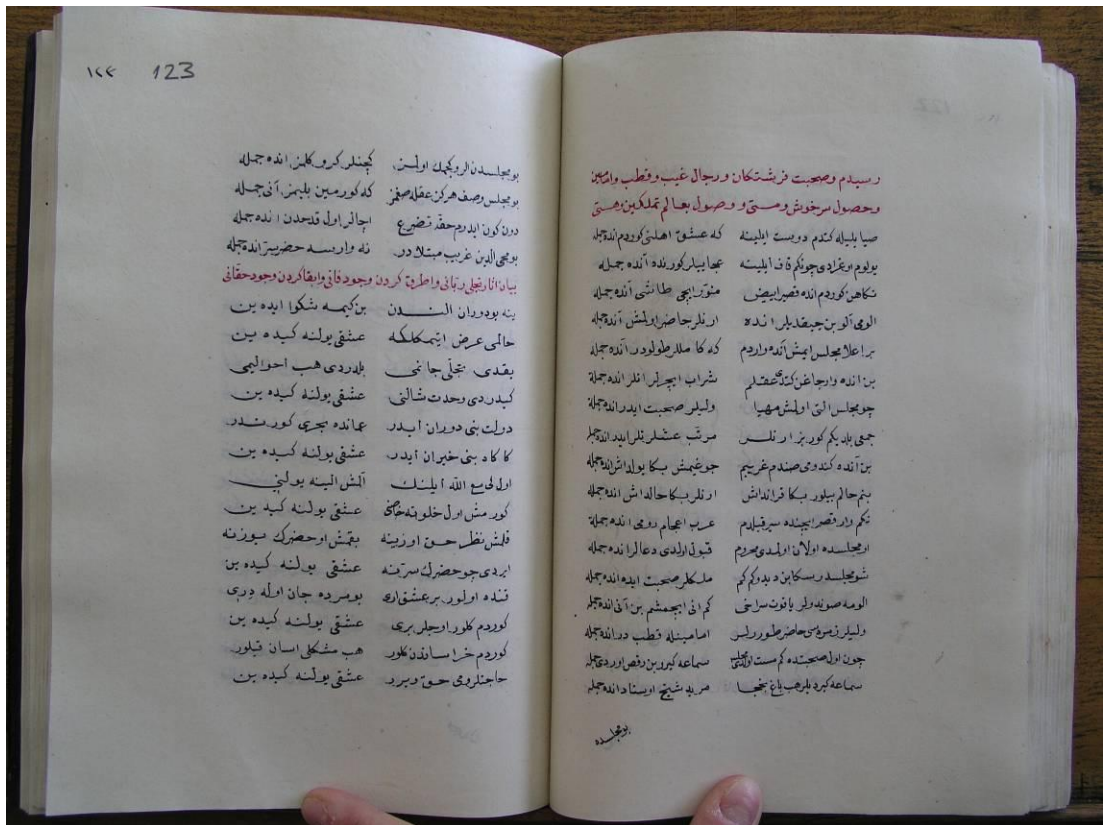
Uludağ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Gen. yeni basım (İstanbul: Kabalcı Yay., 2001)

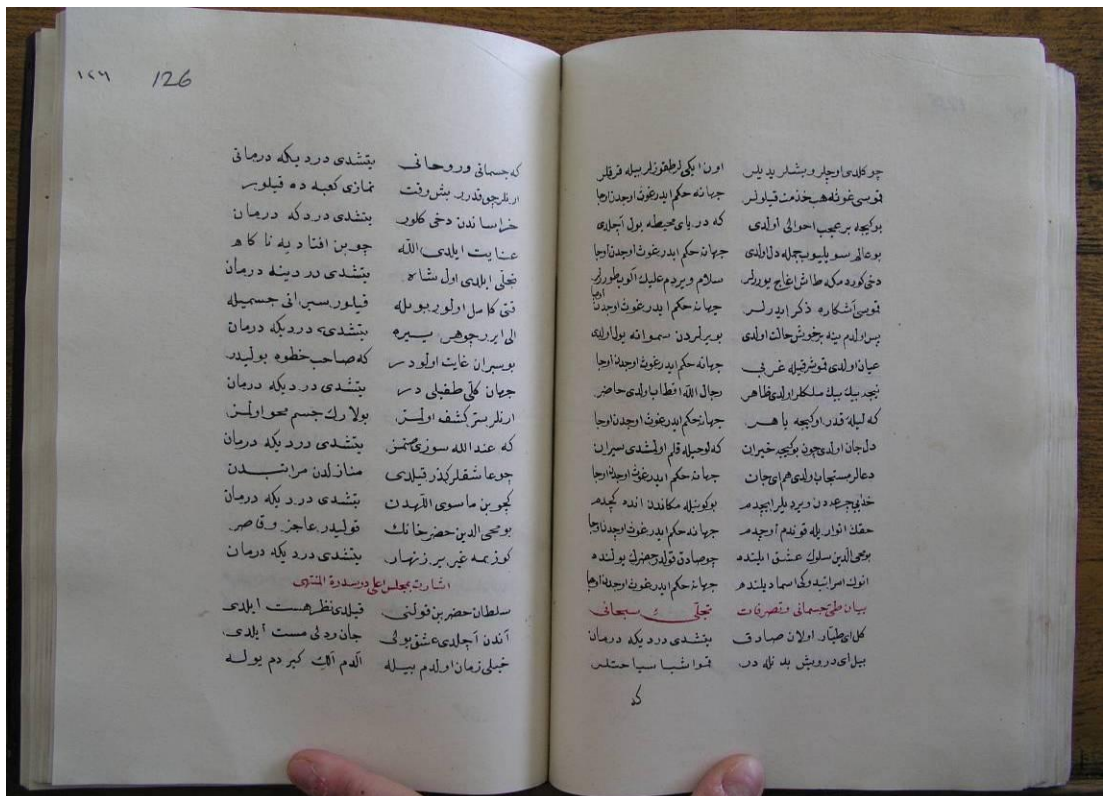
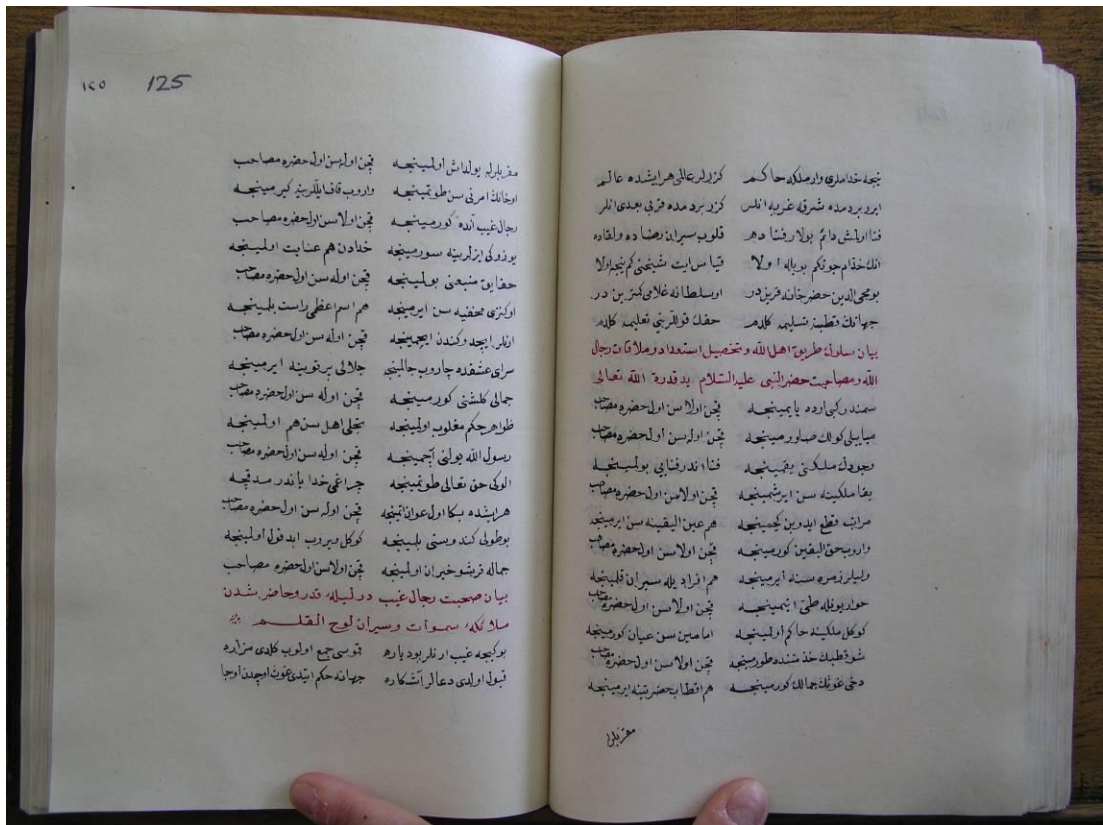

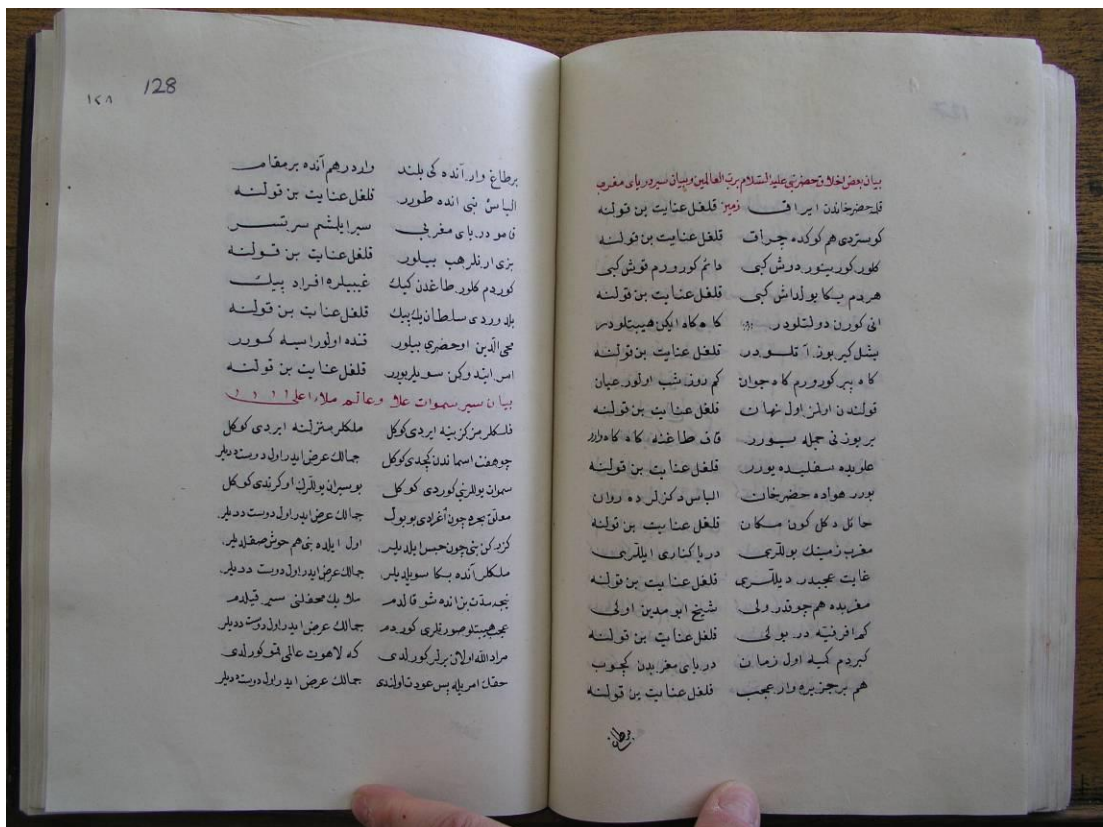

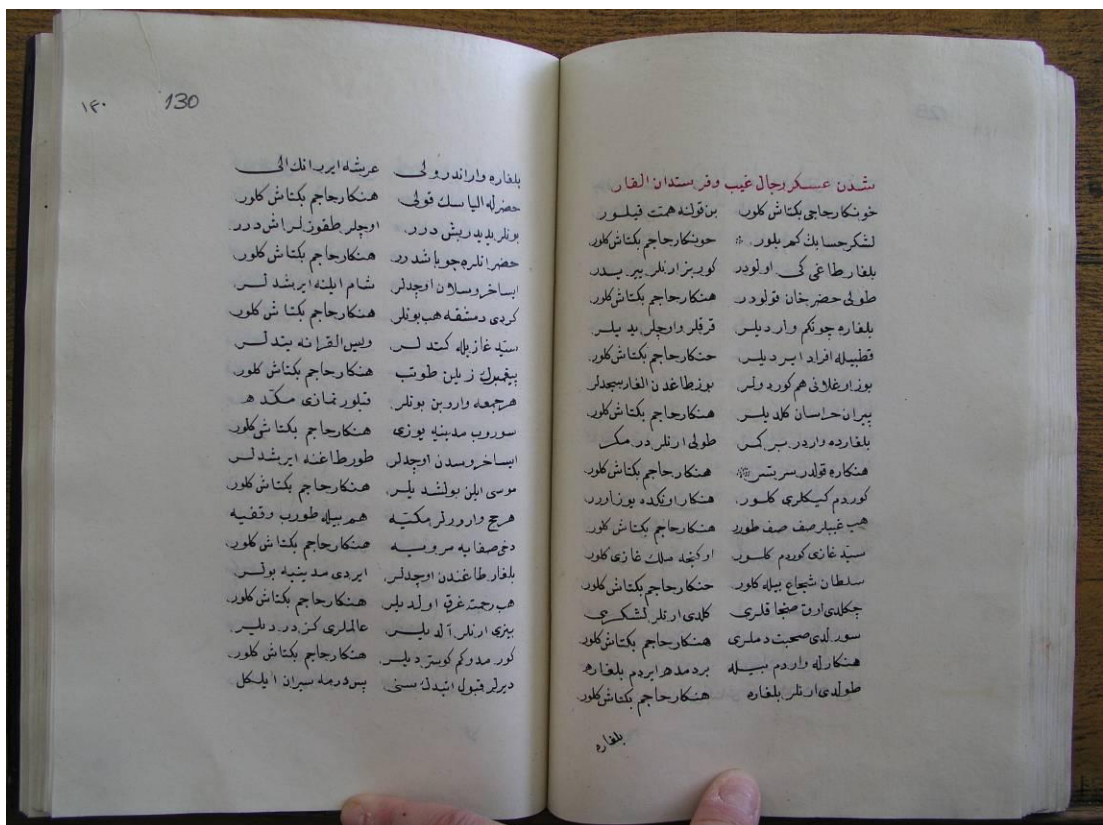
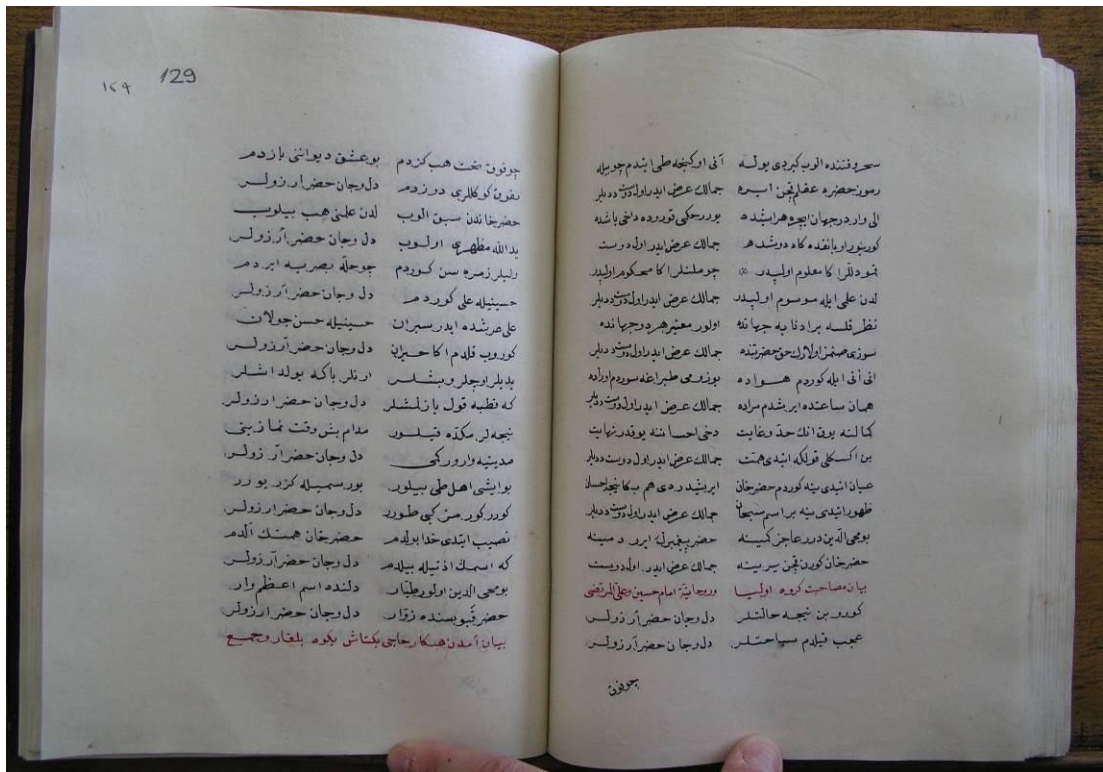

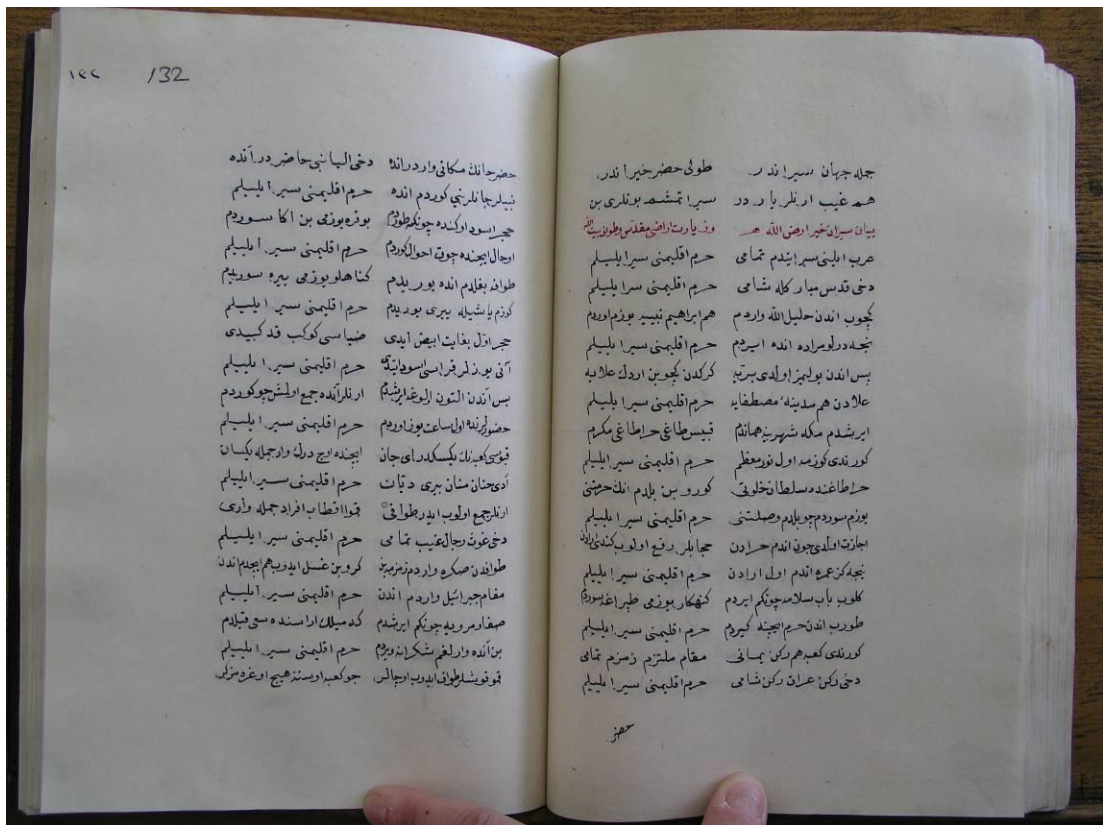
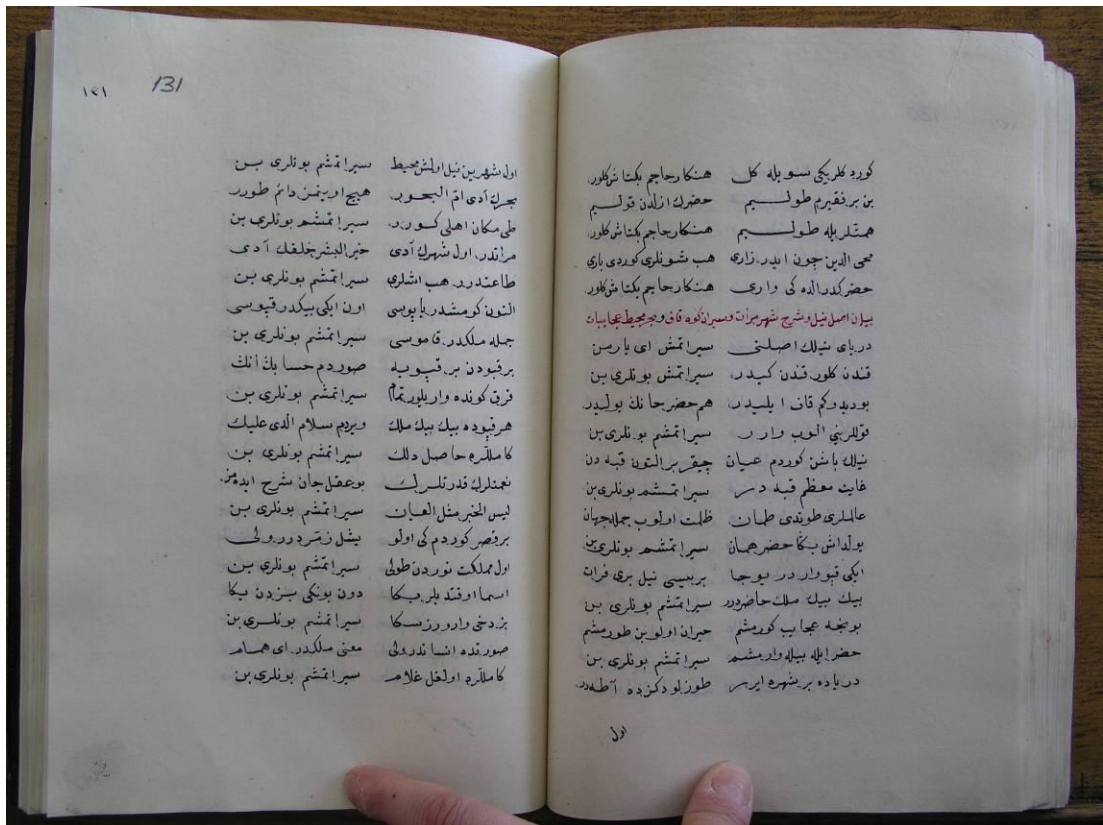

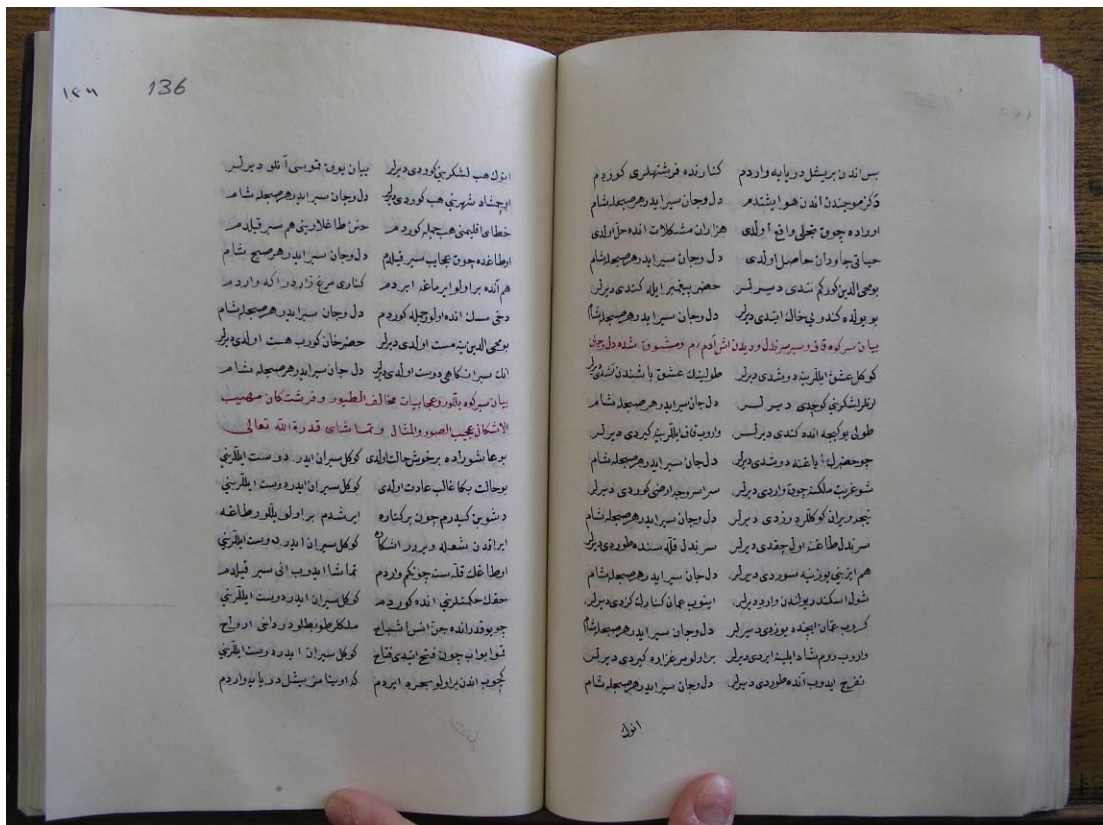
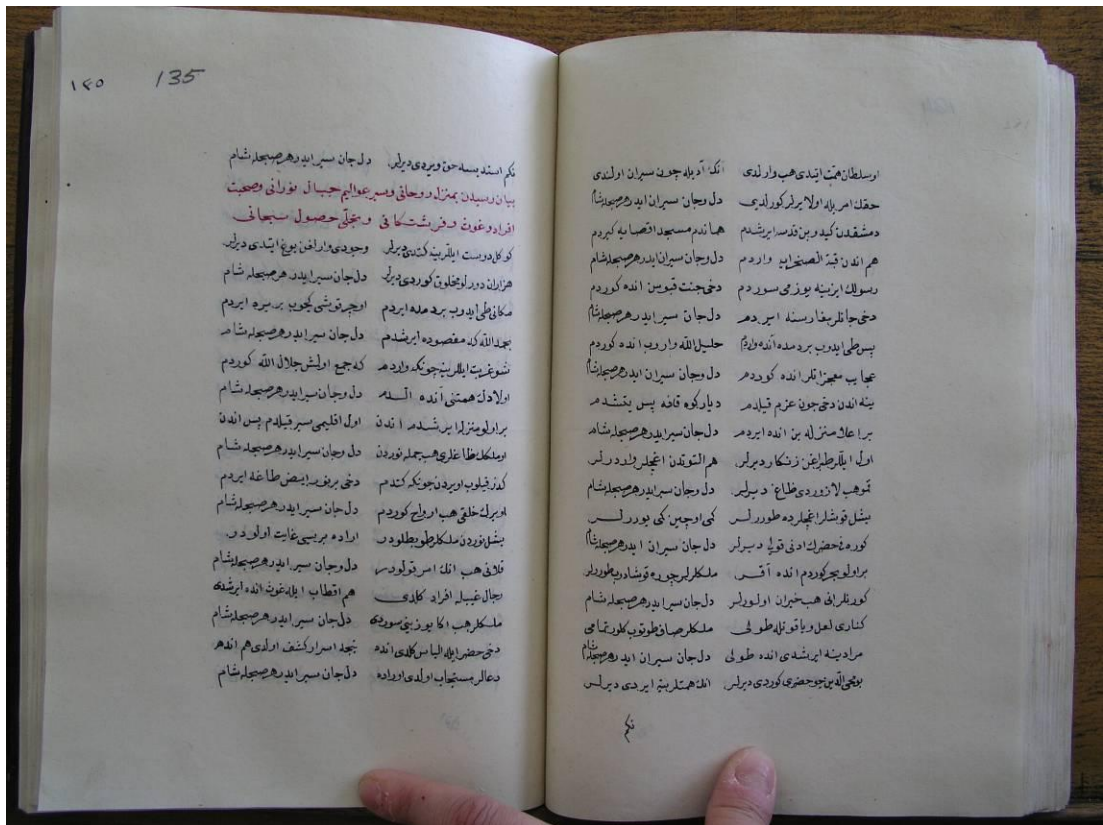

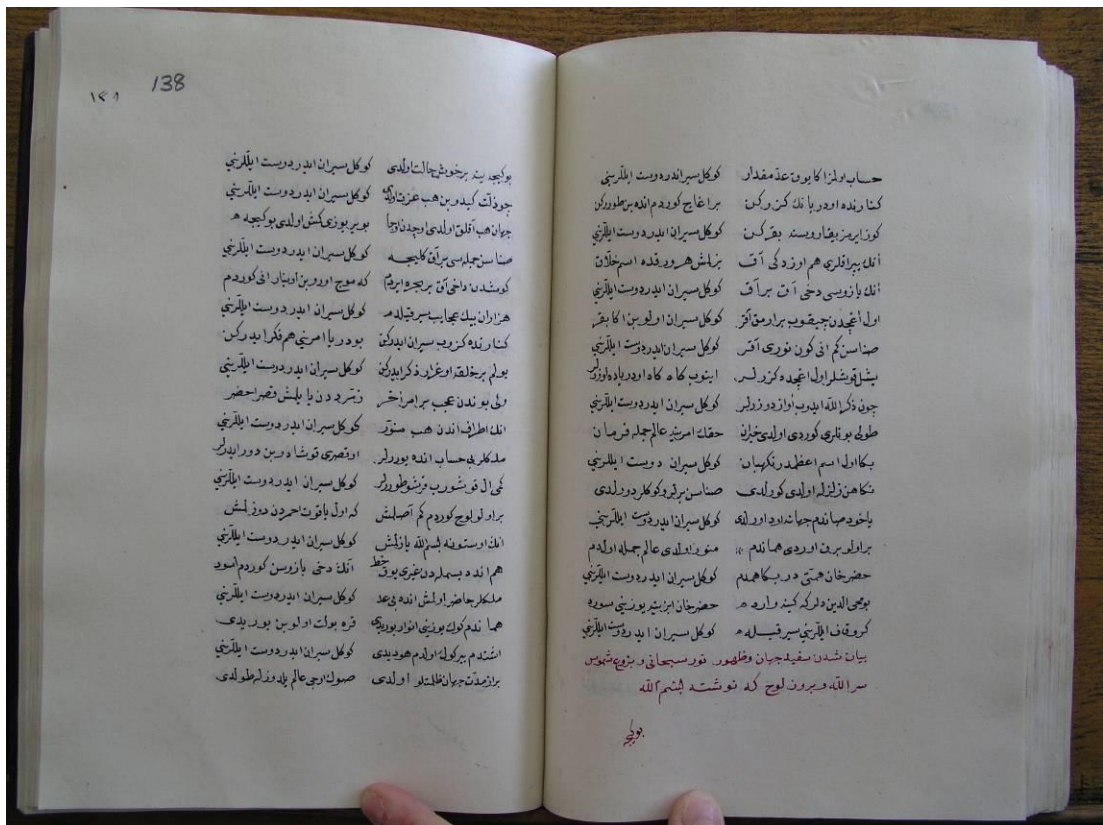
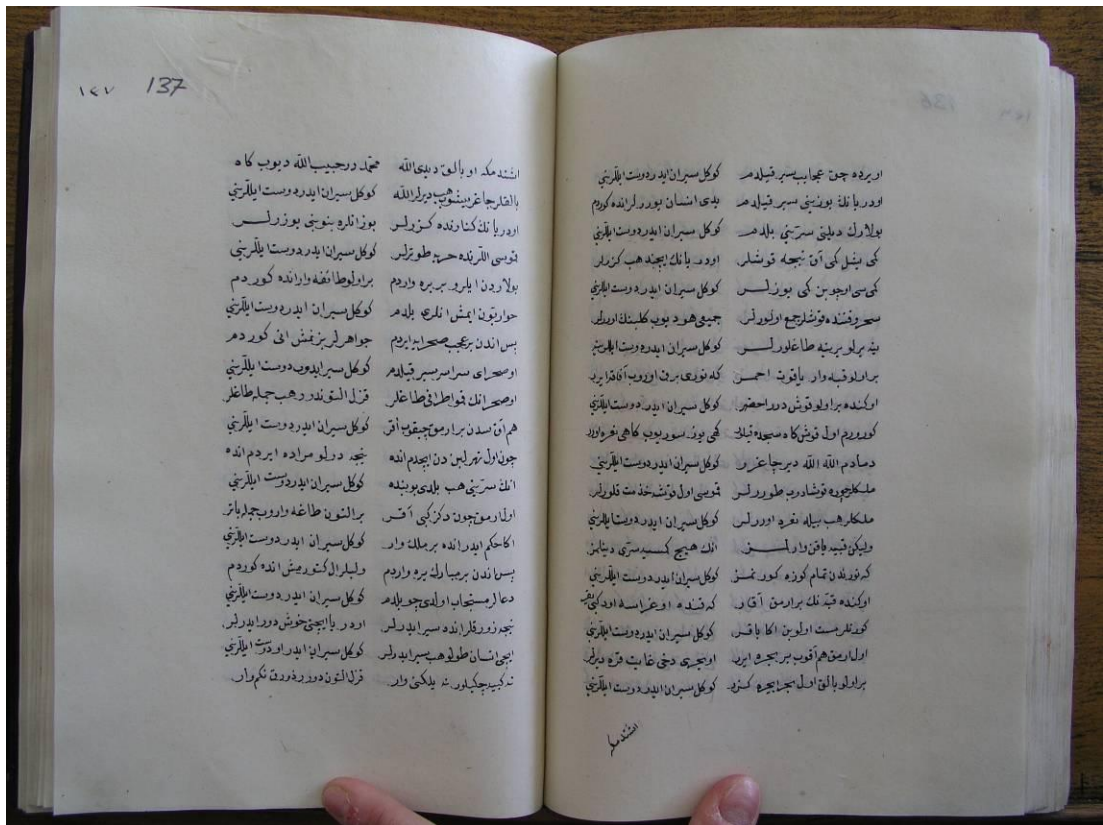

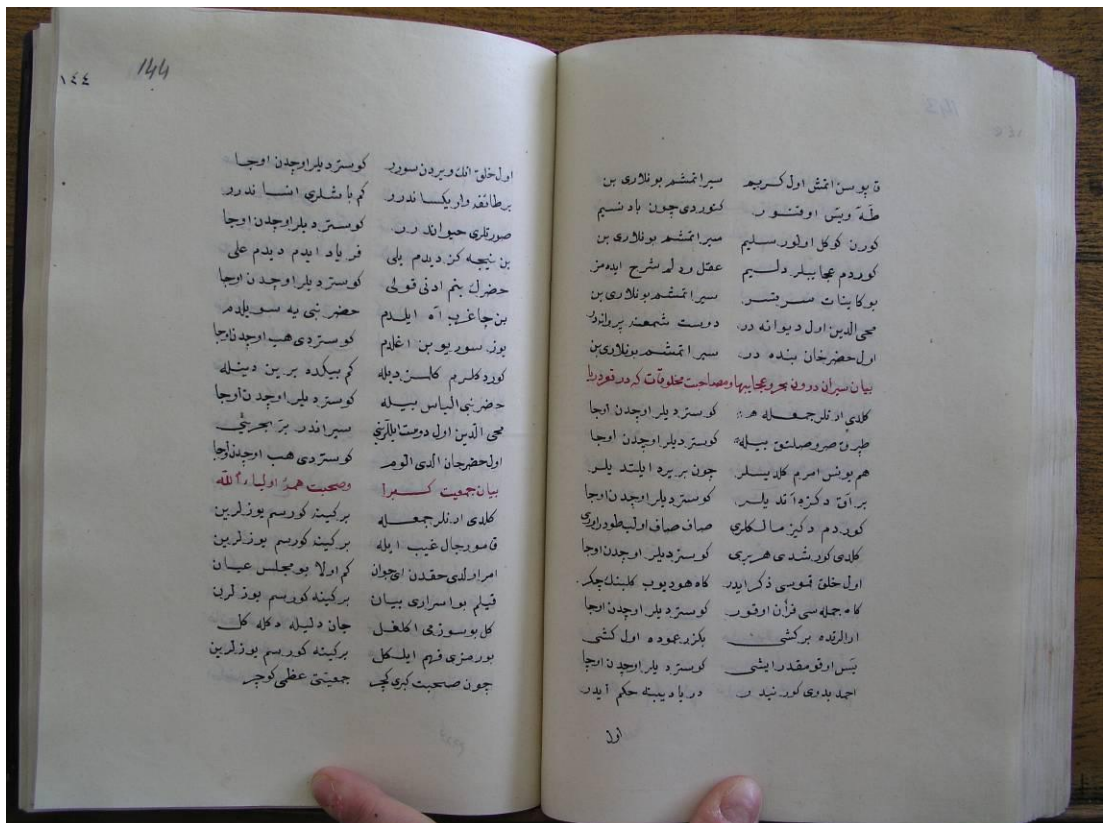
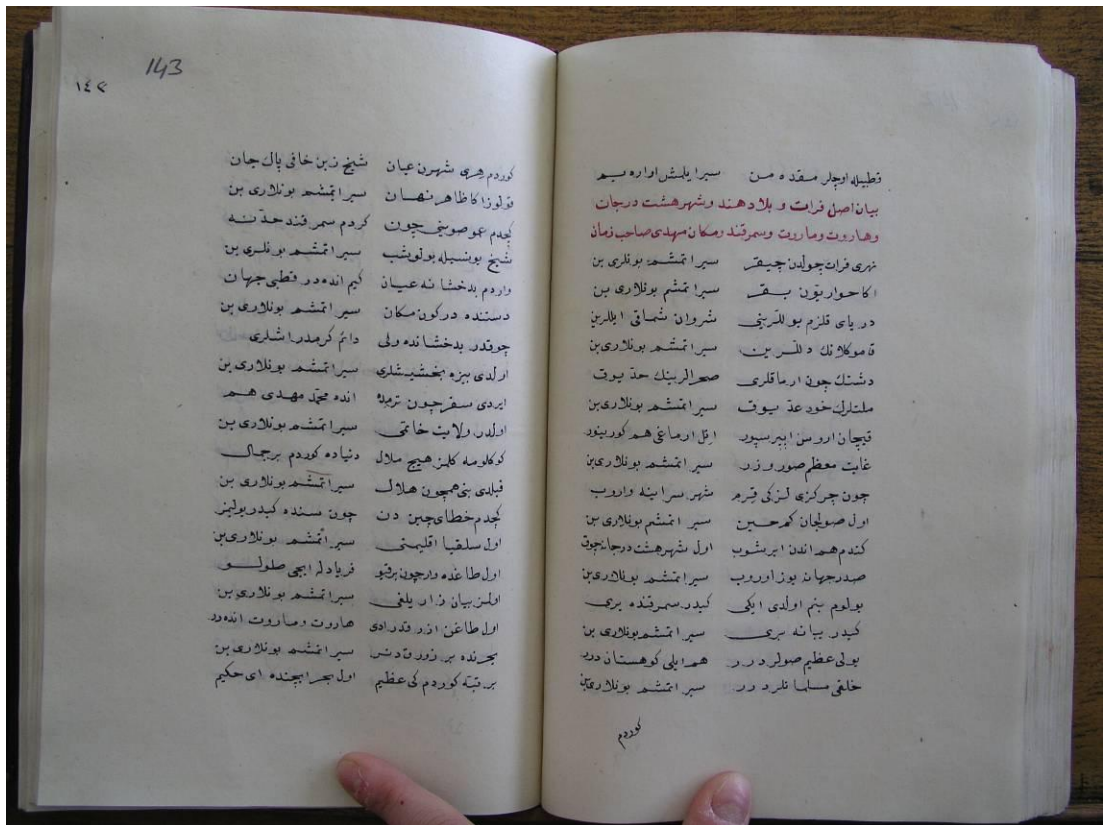

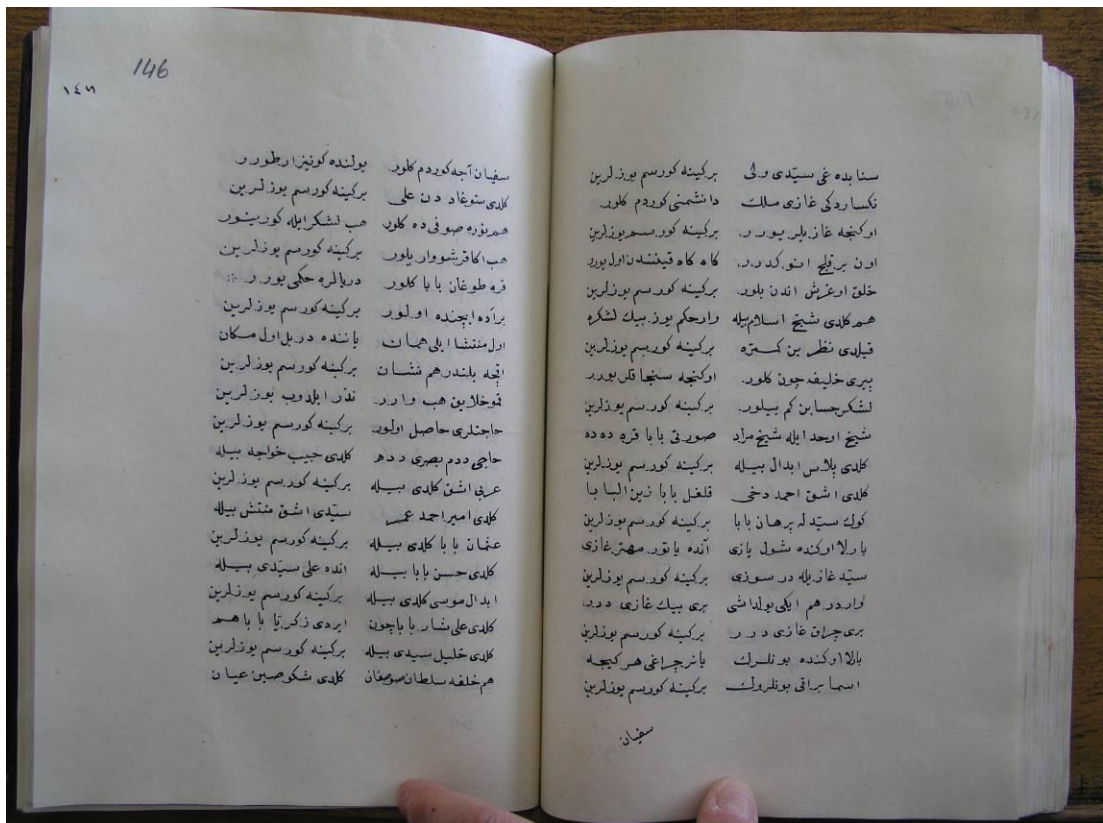
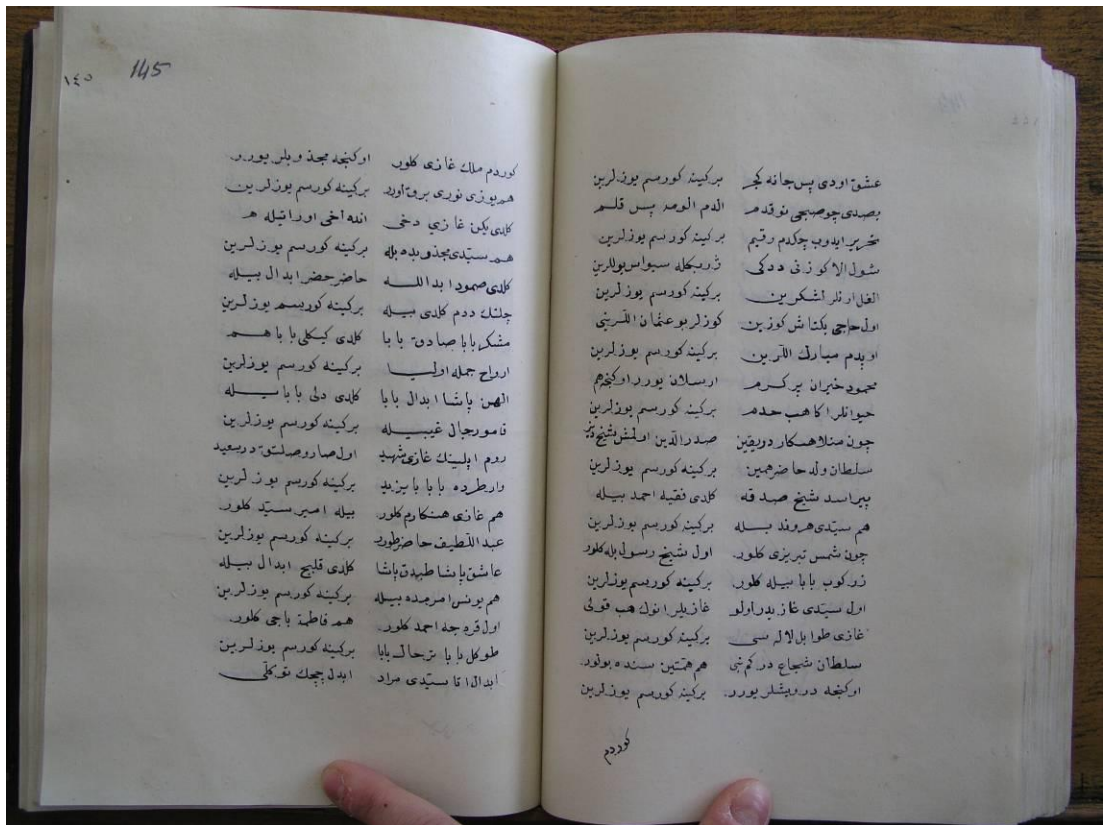

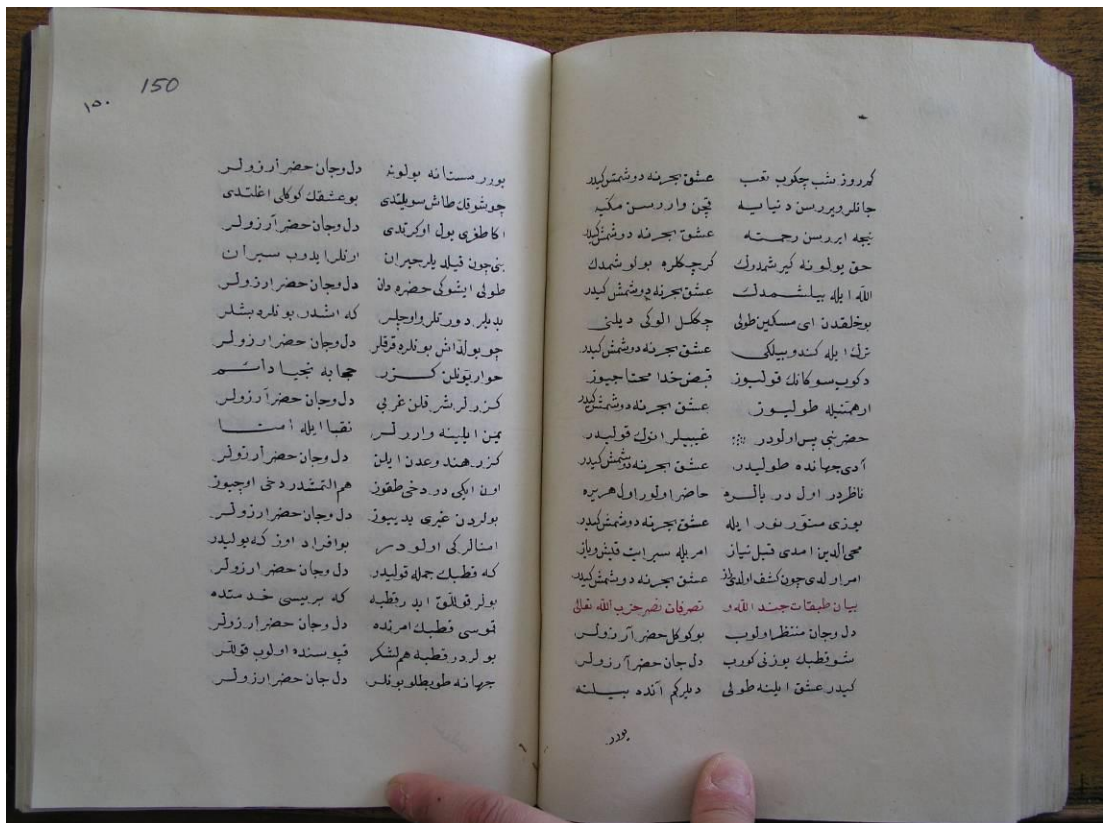
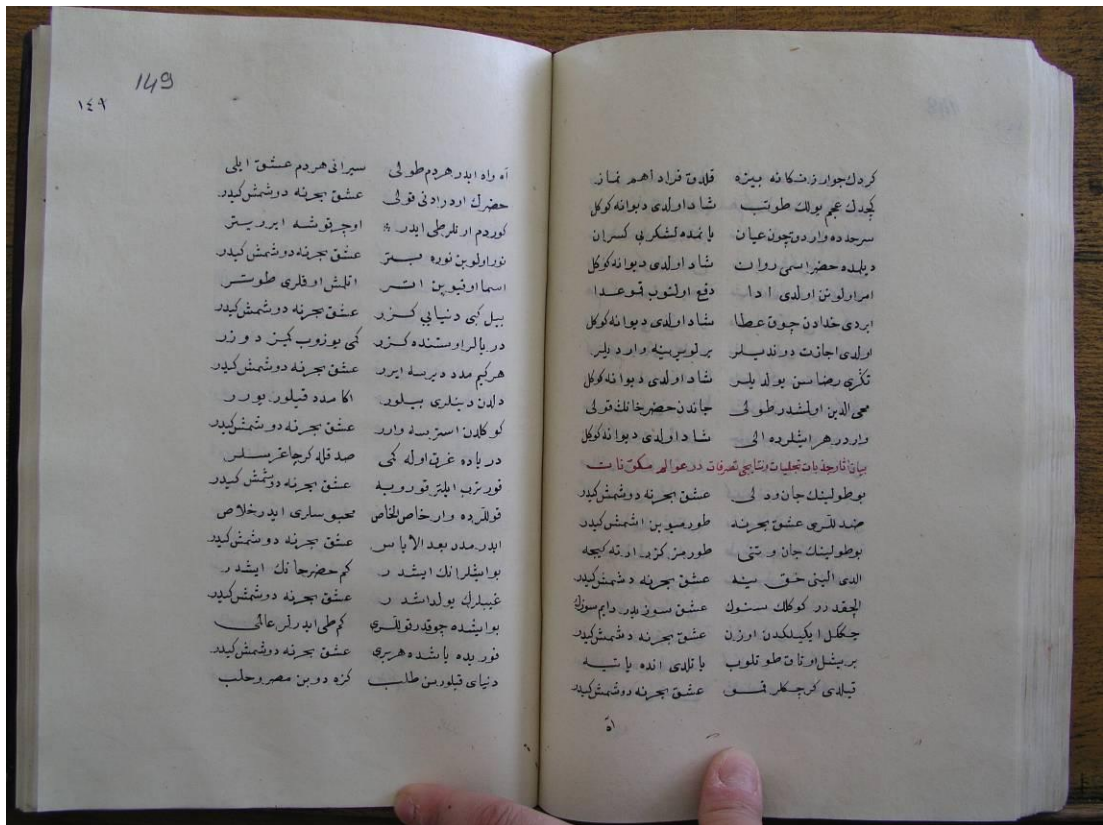

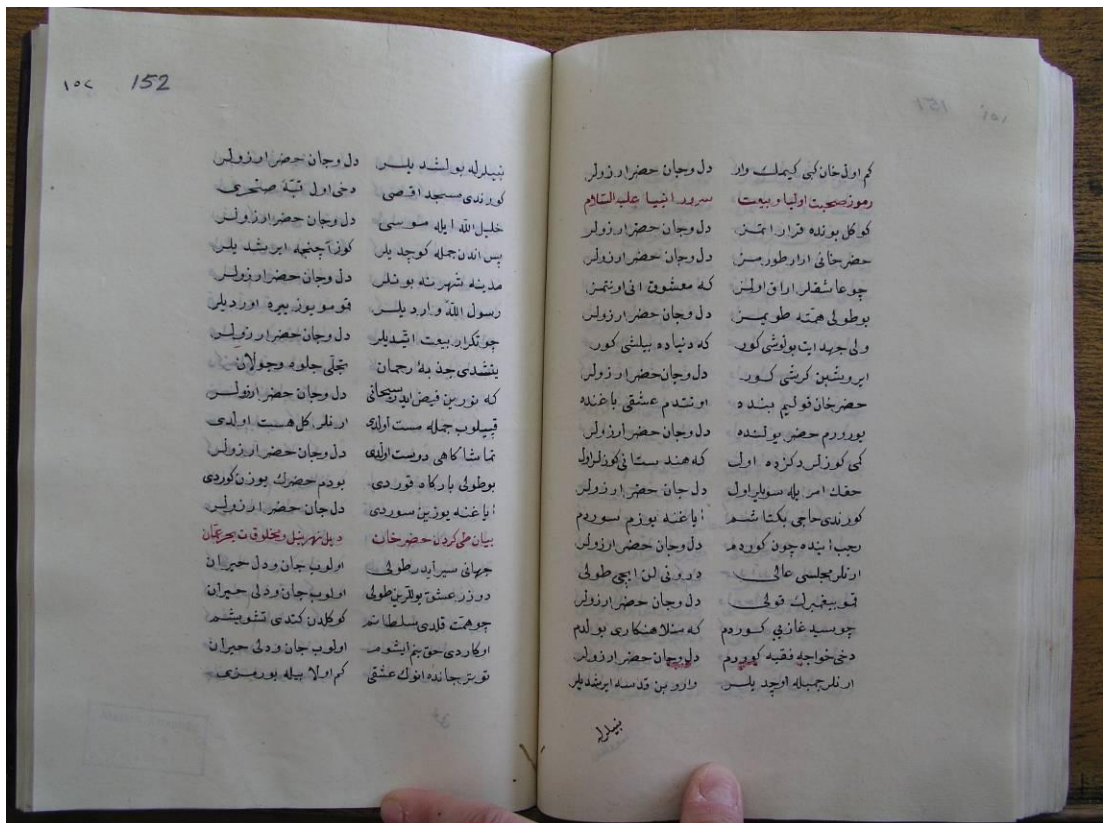
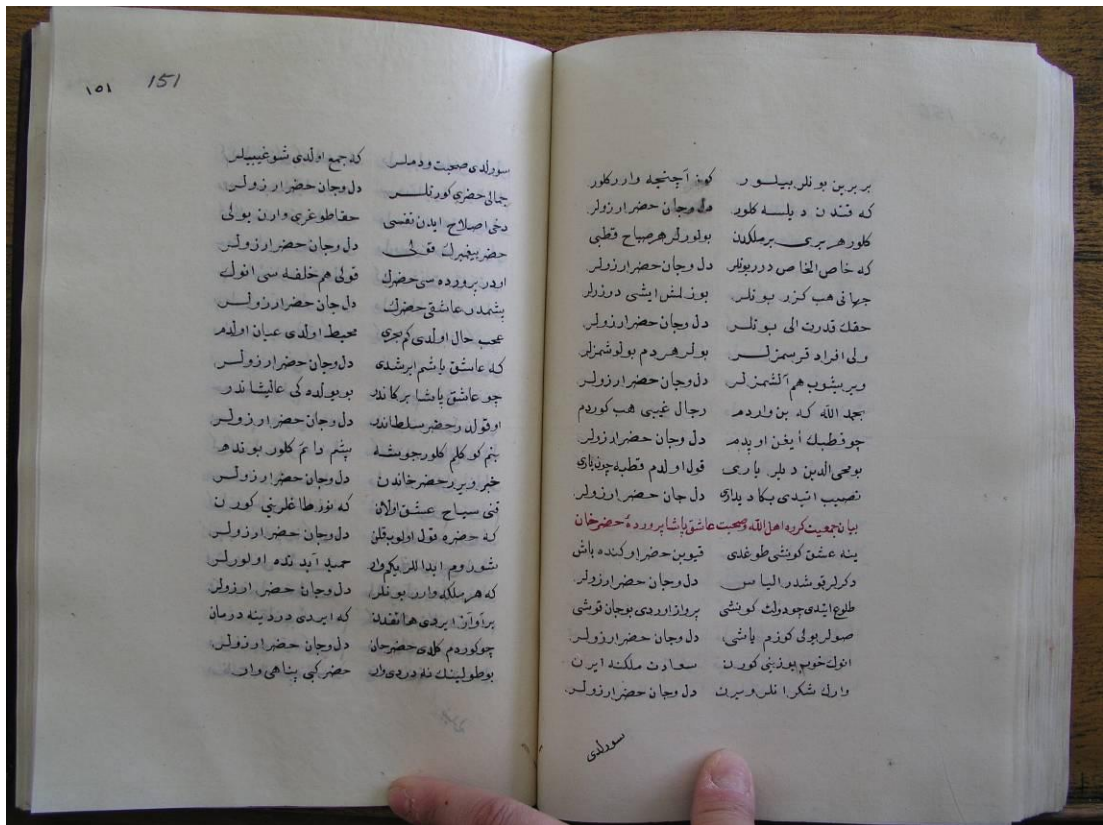

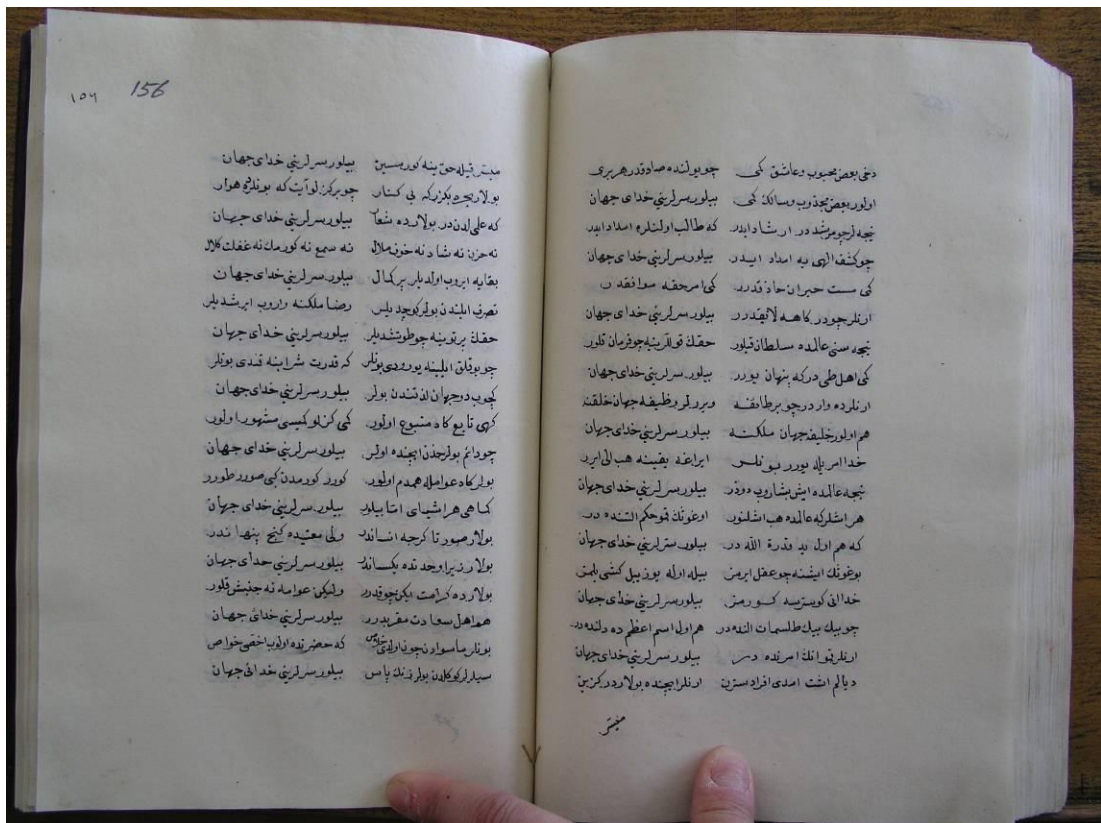
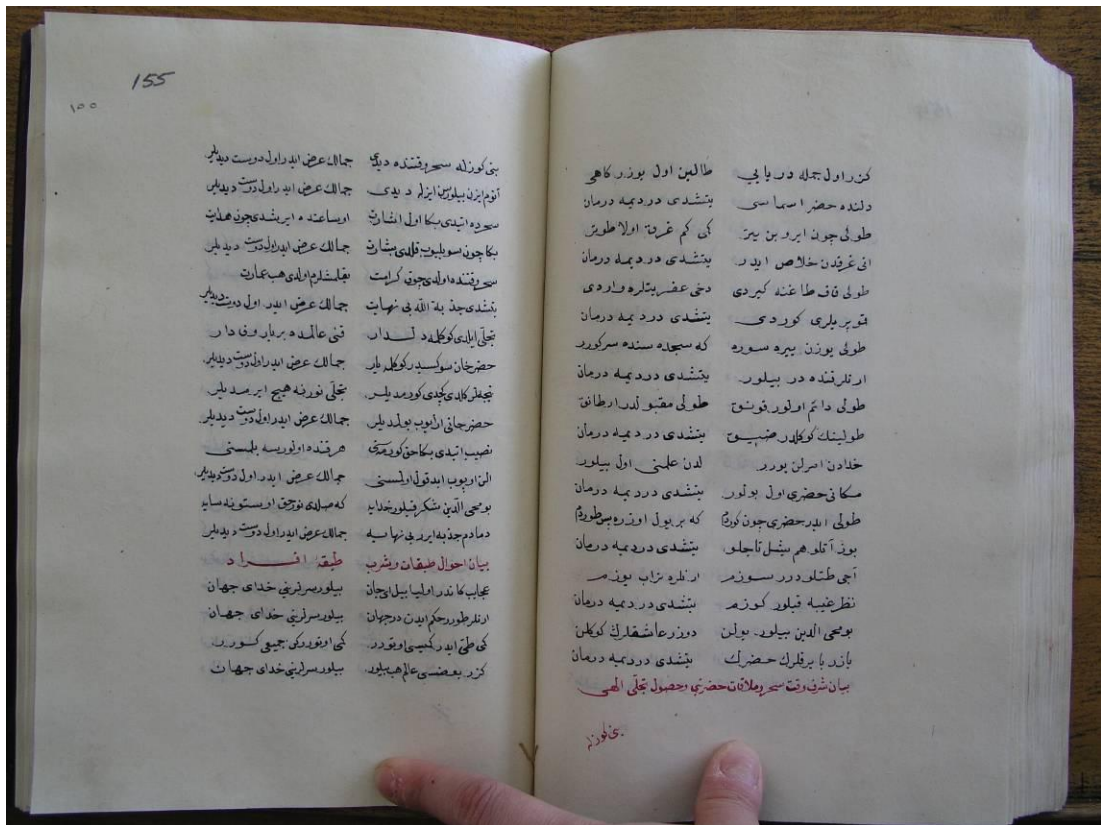

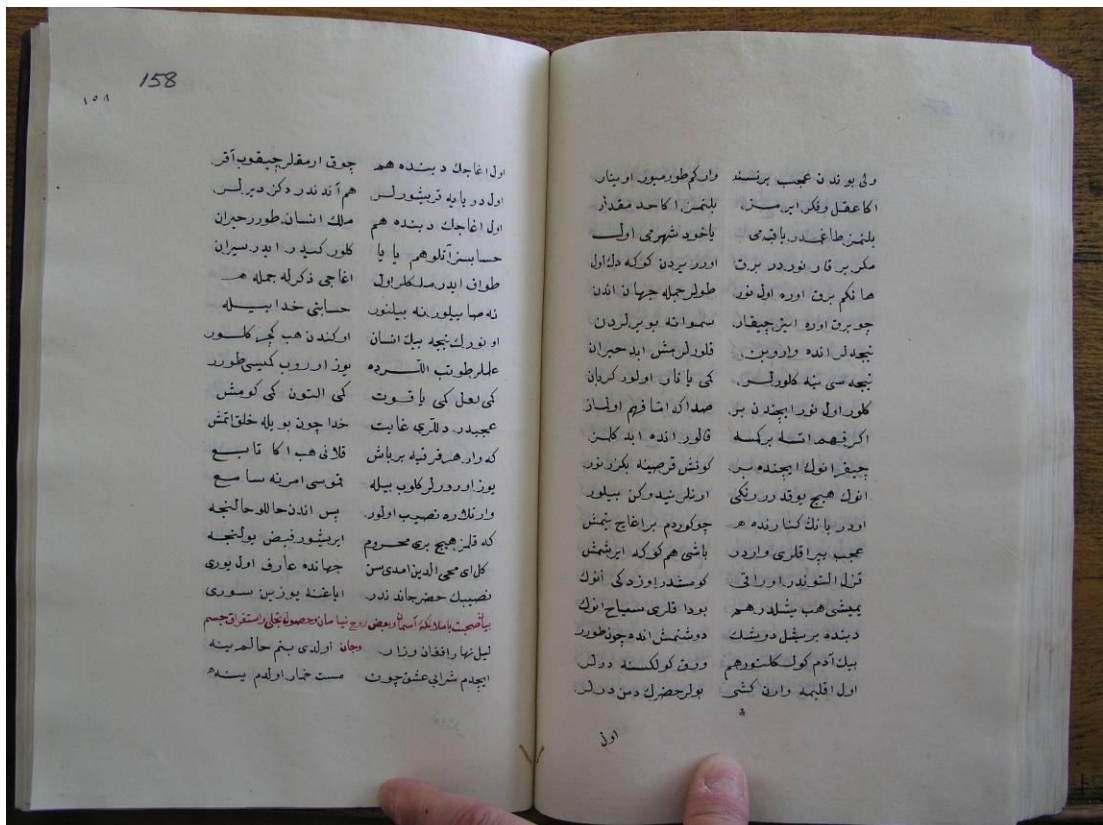
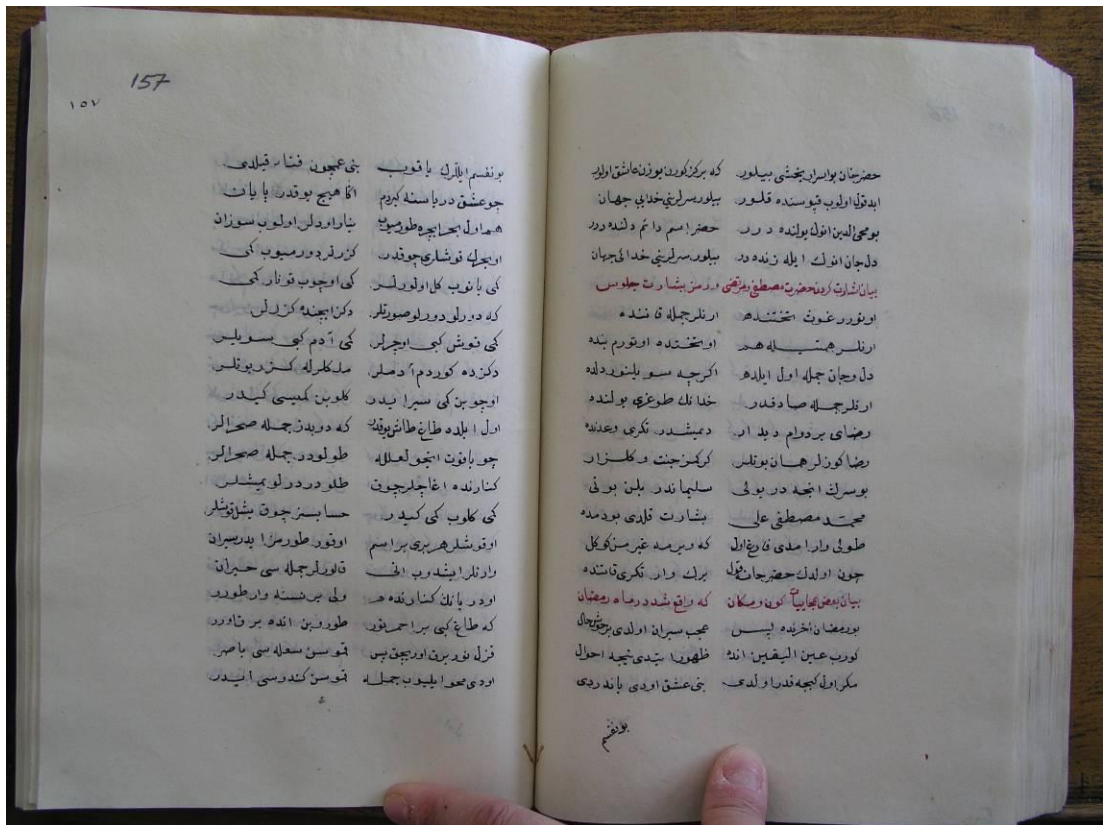

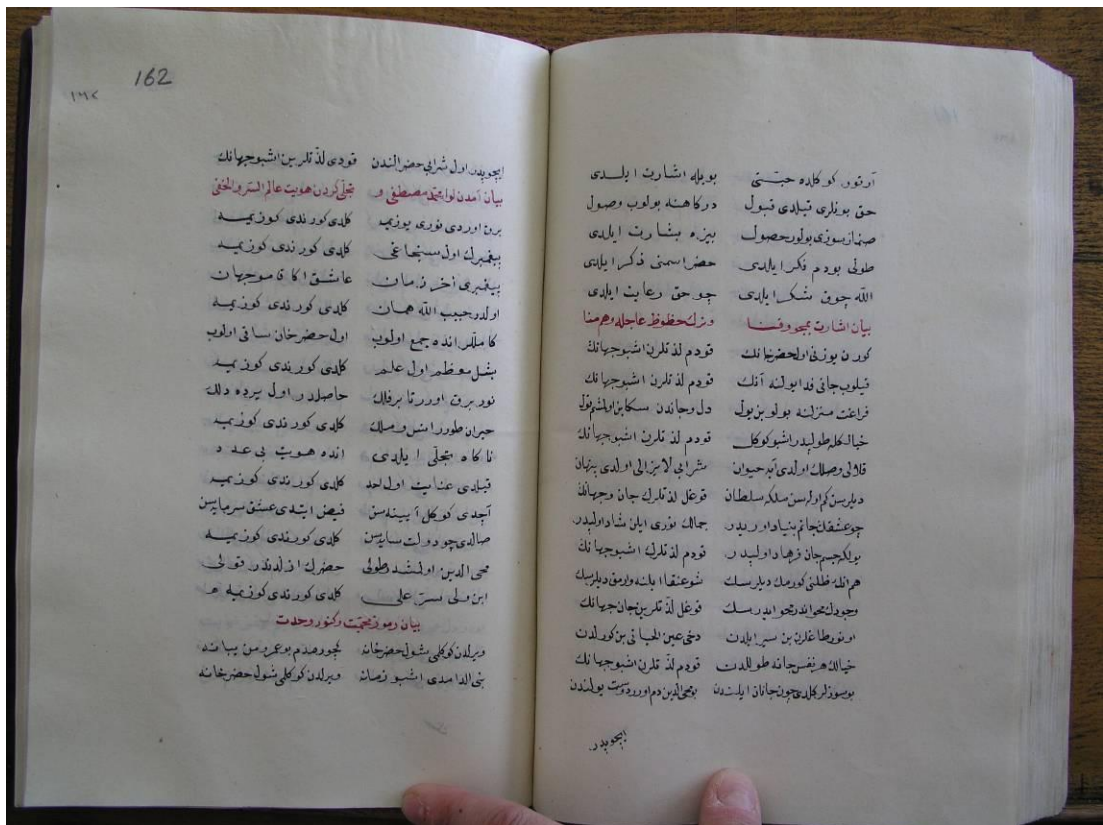
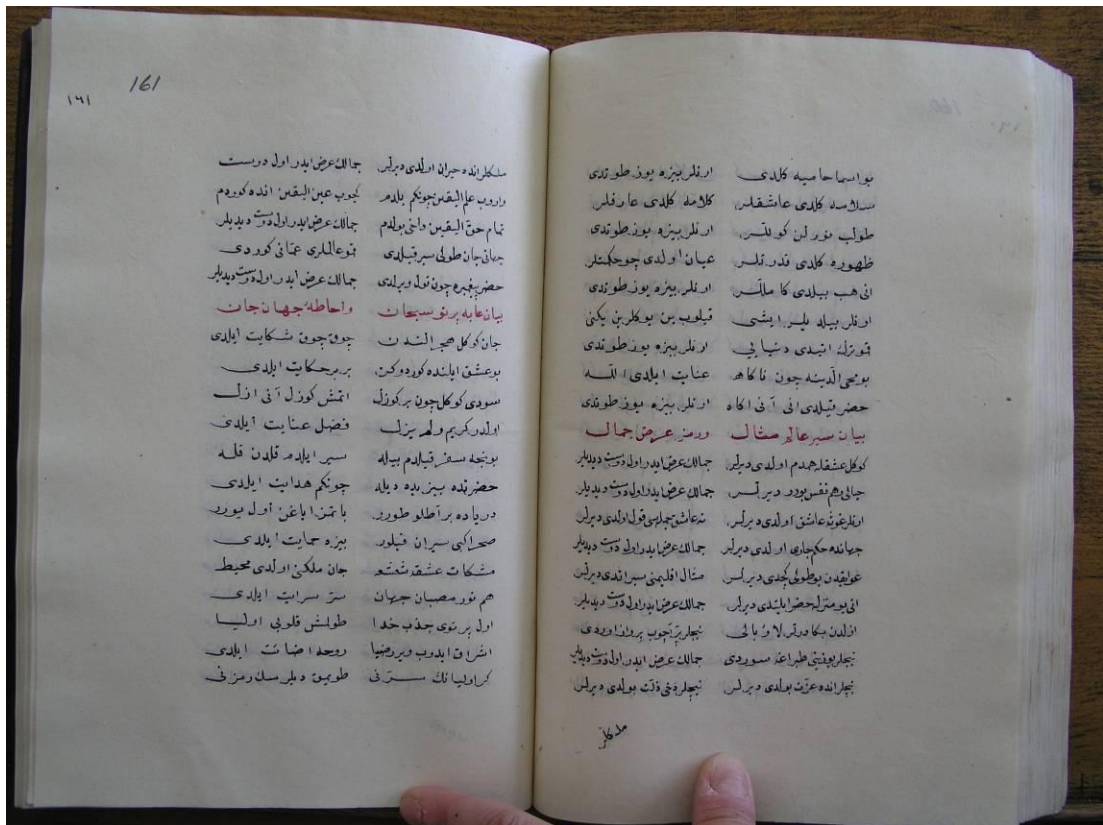

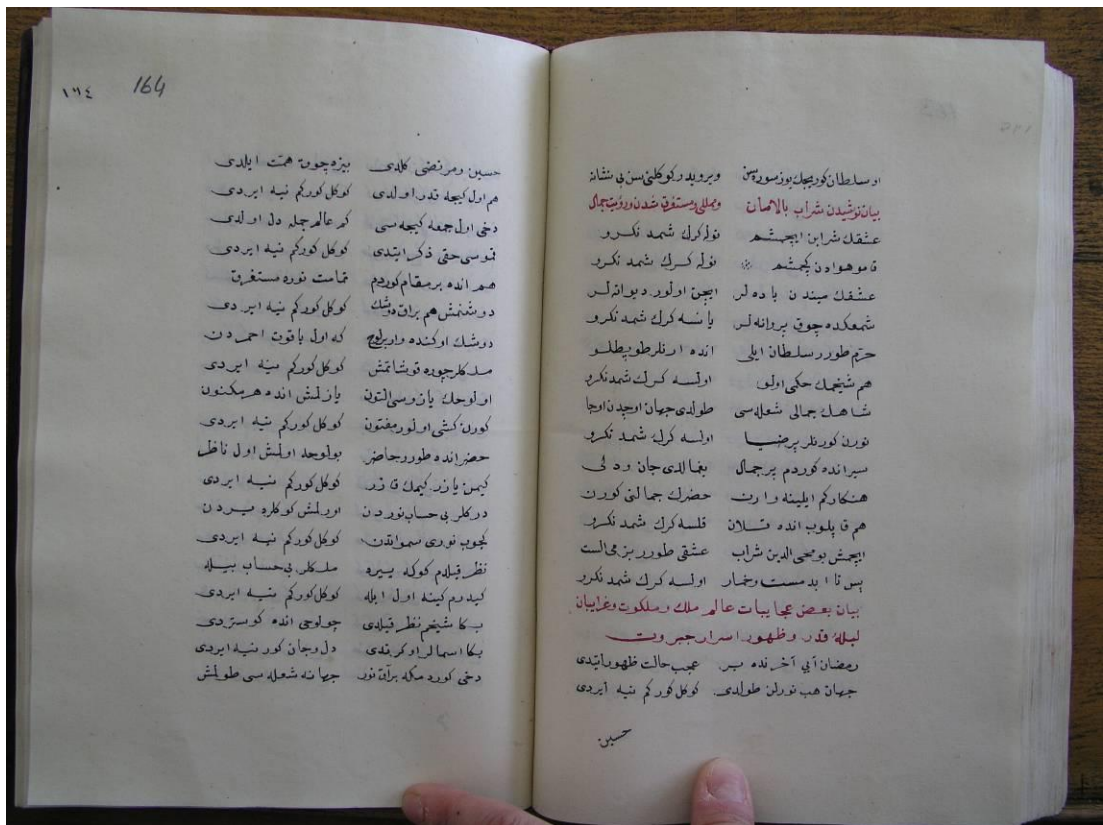
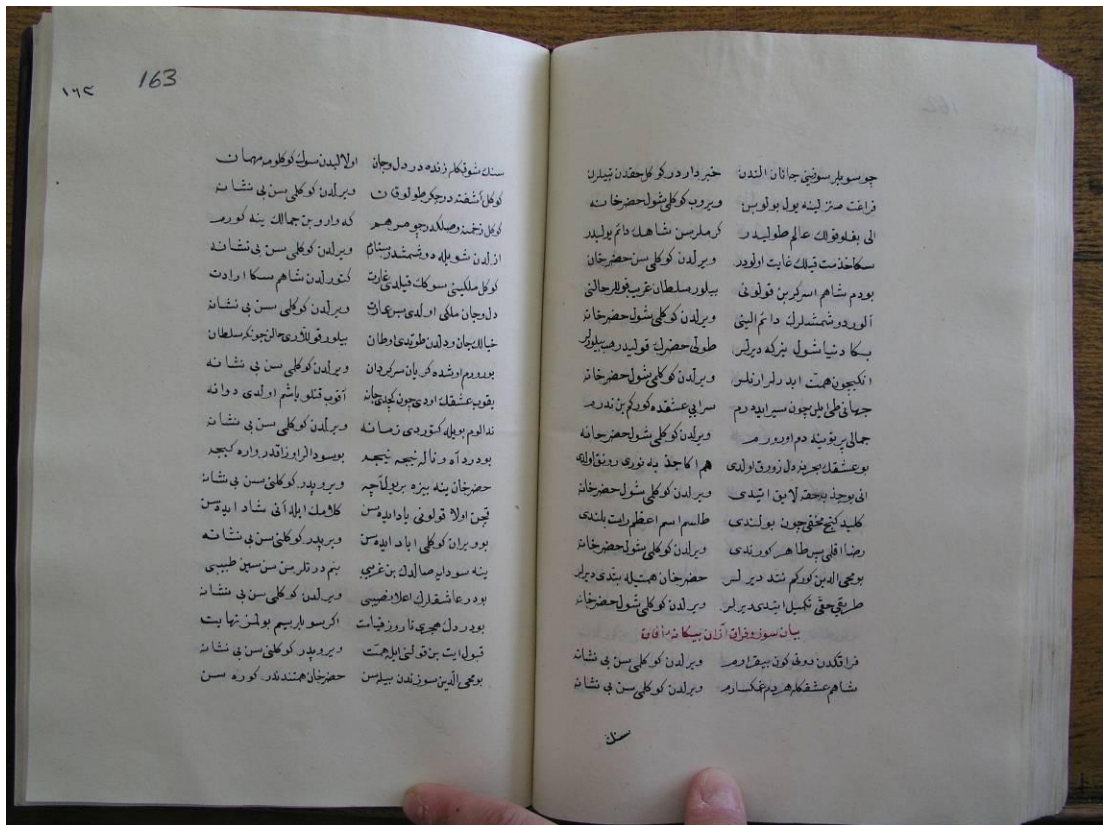

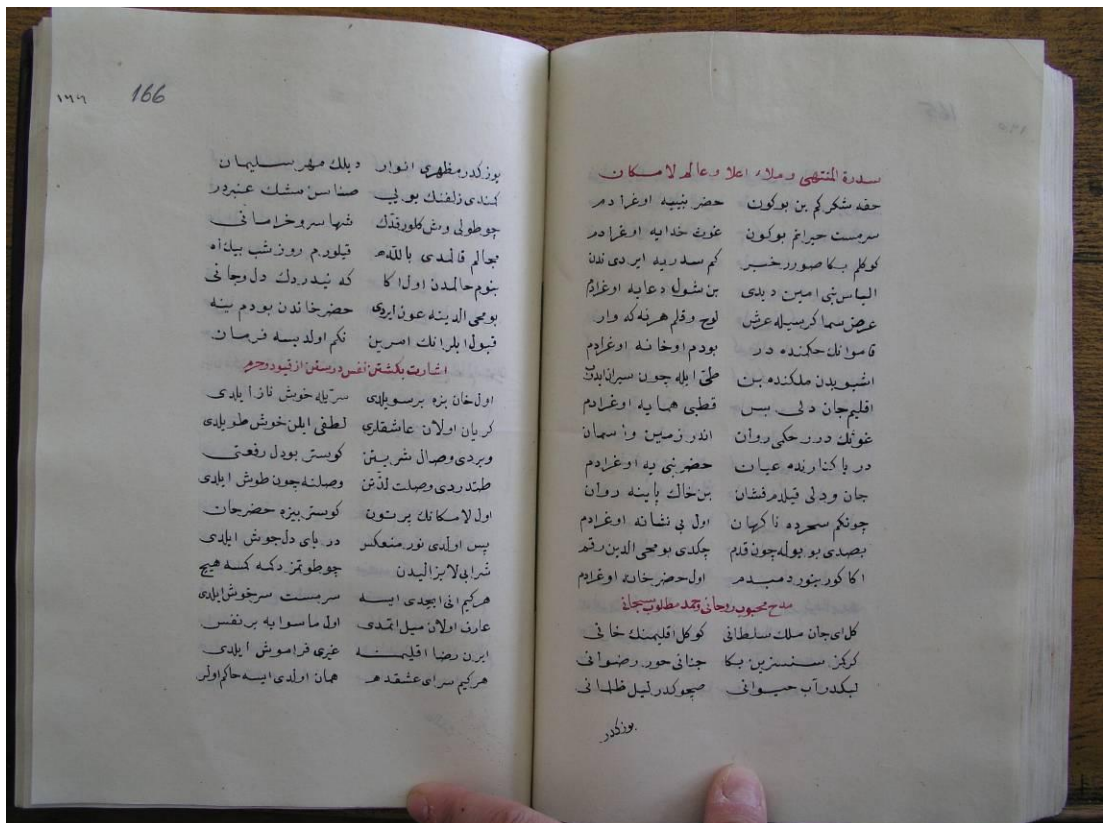
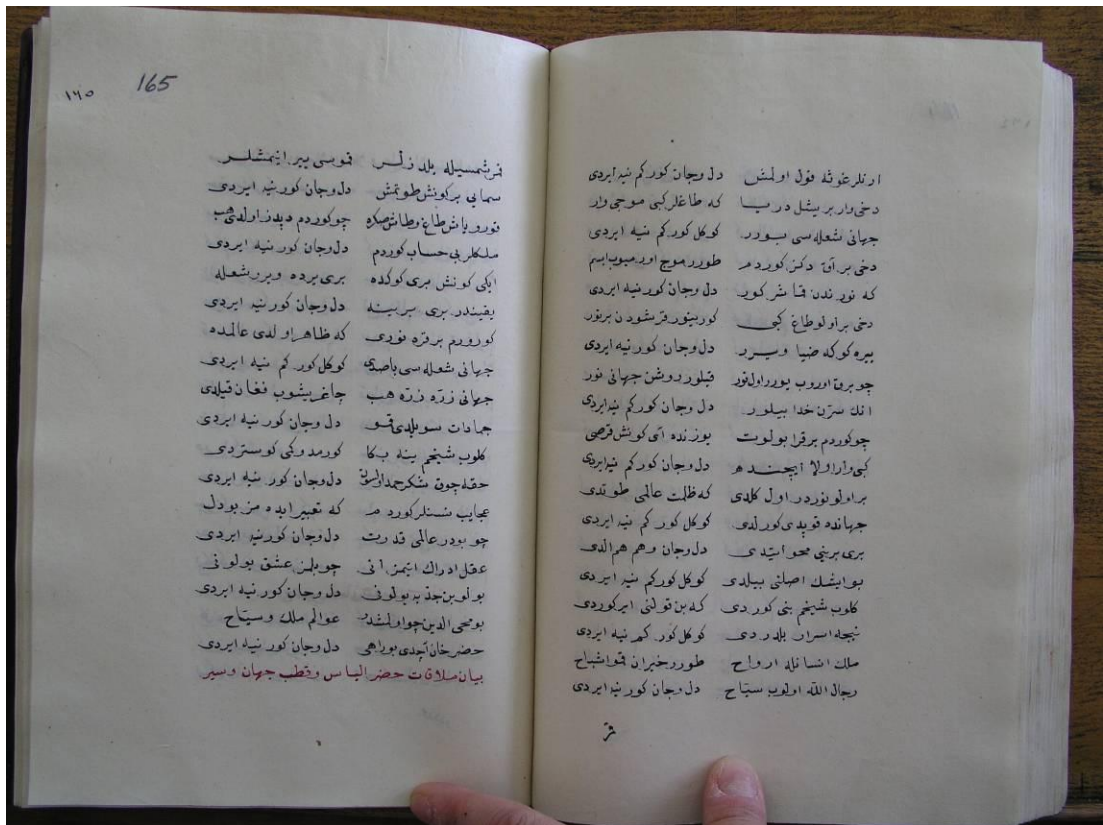

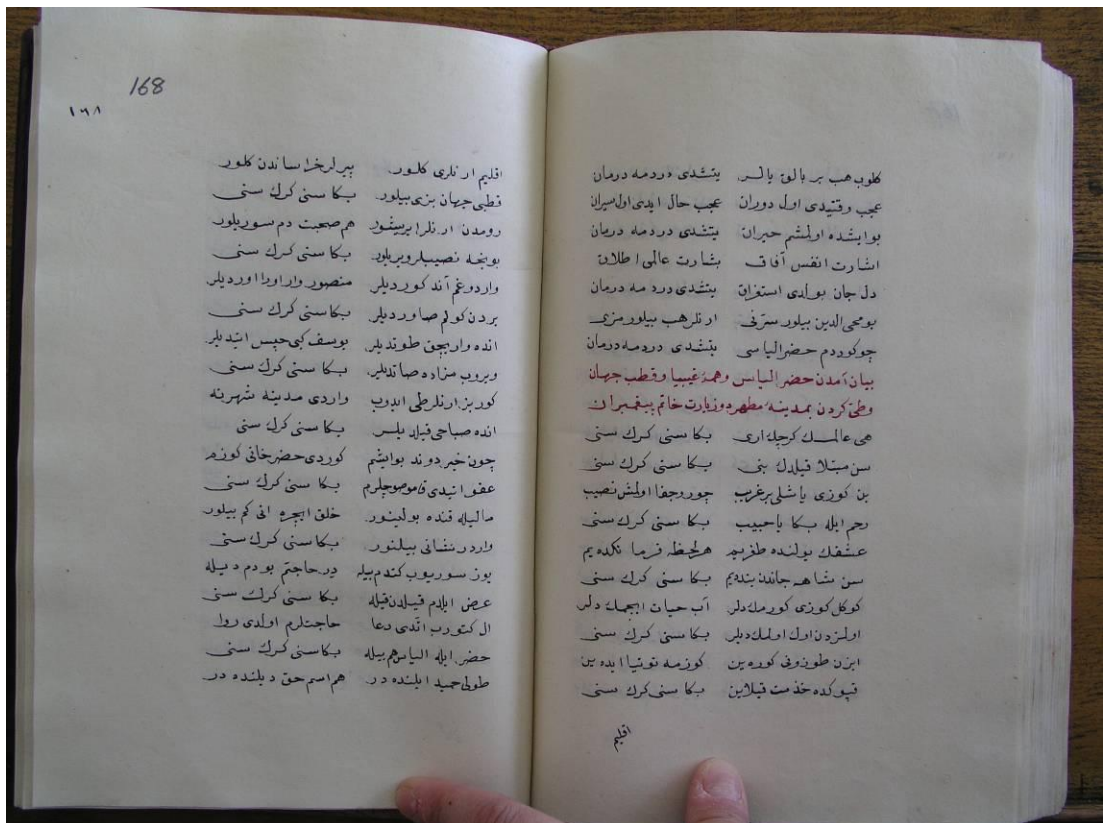
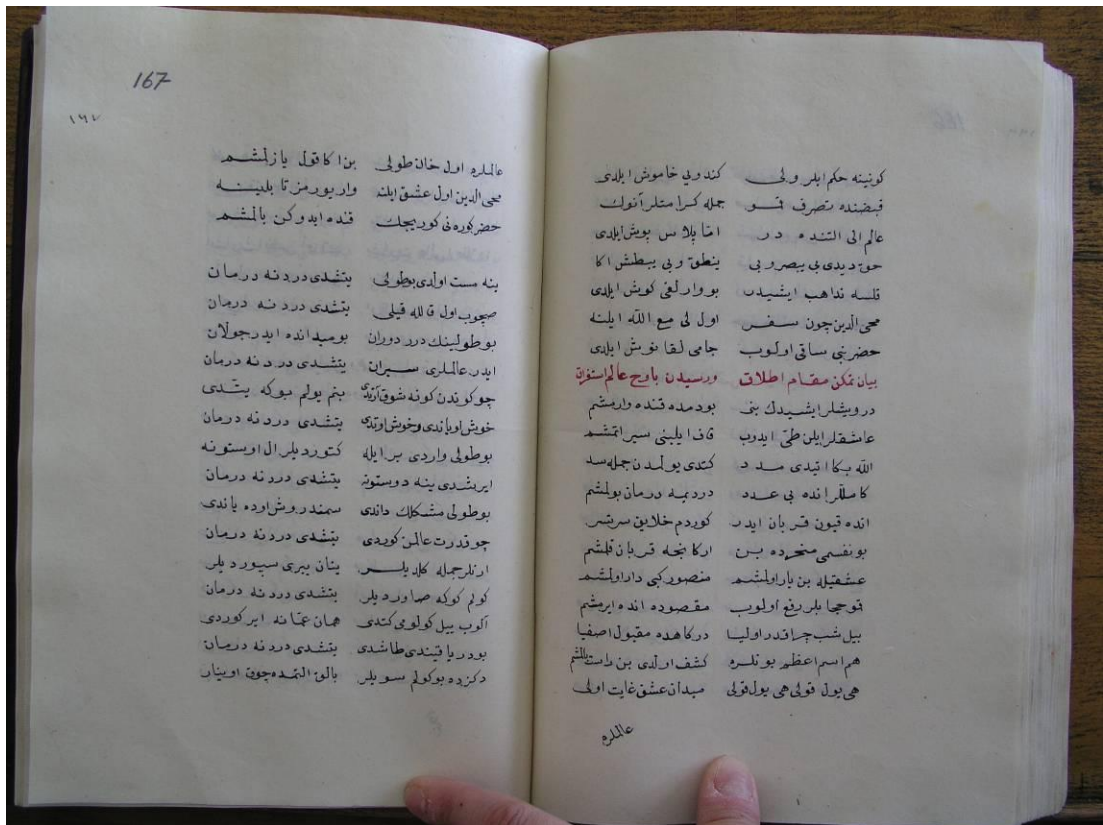

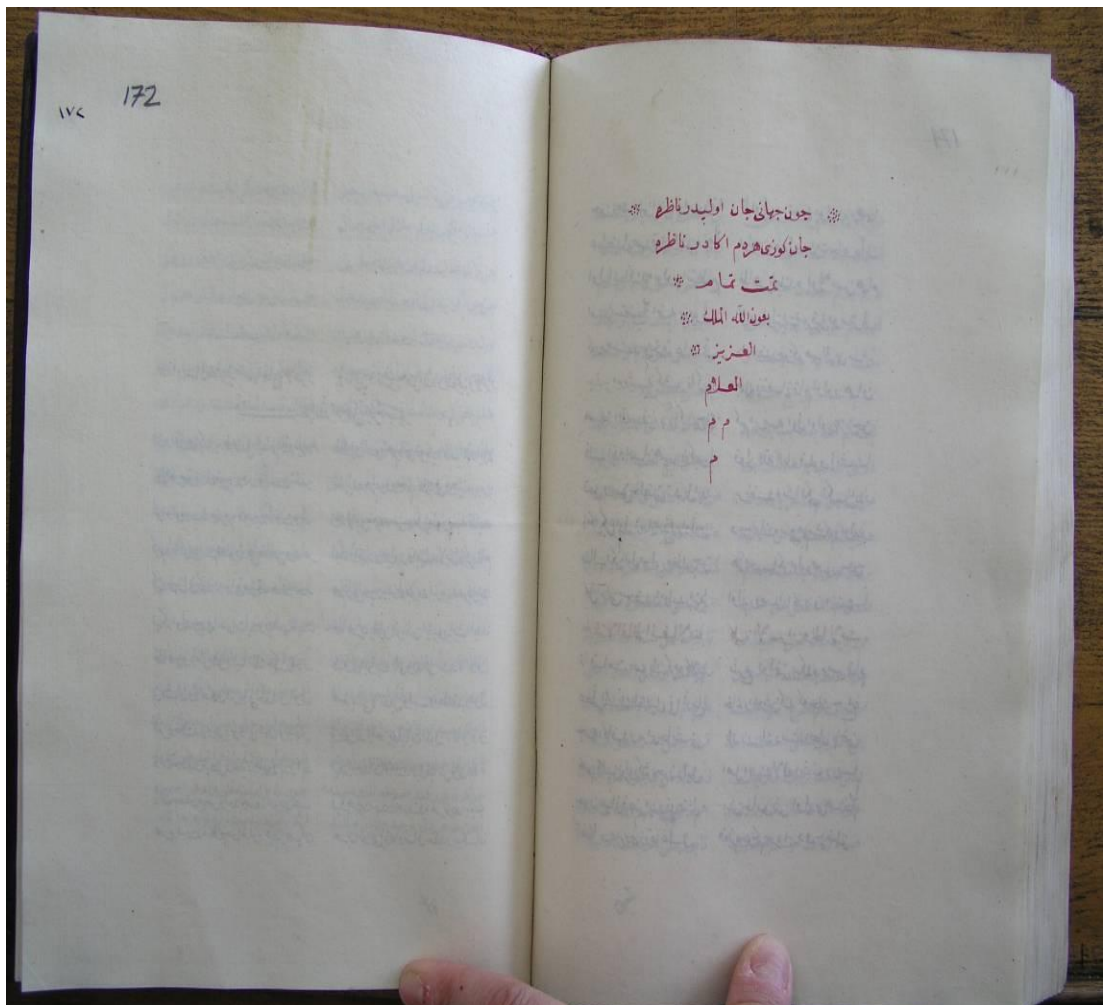
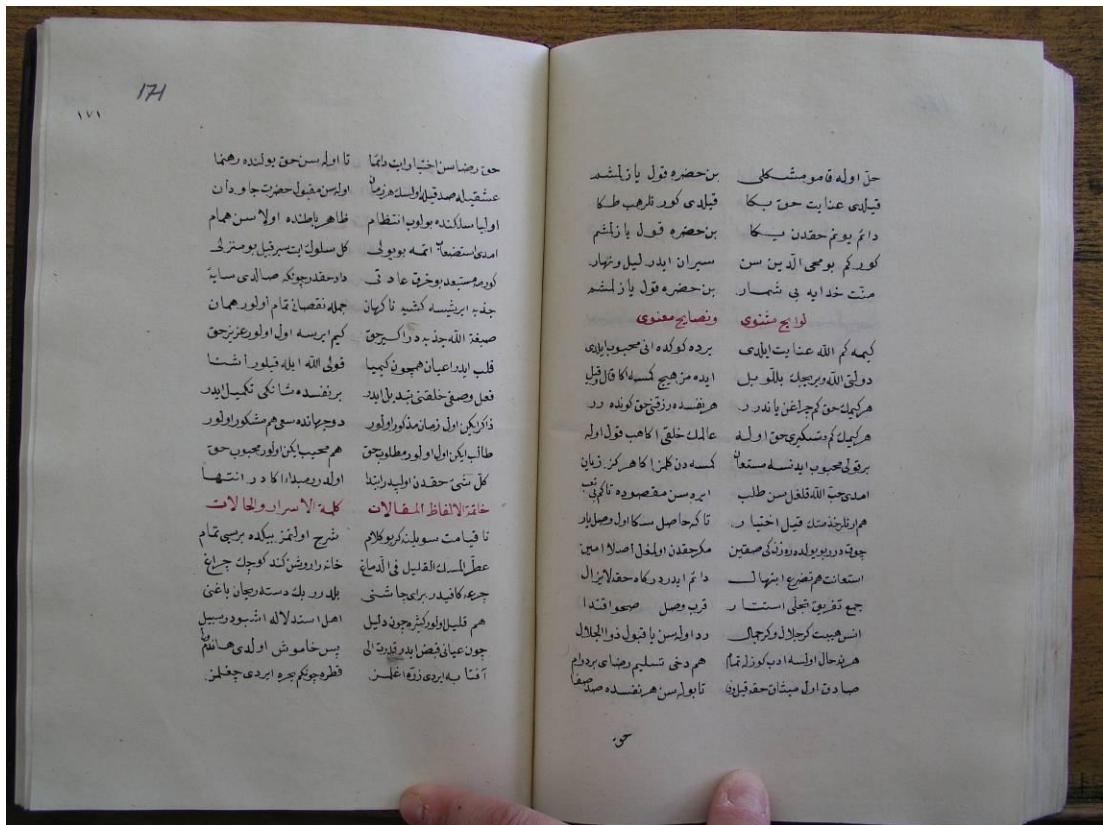

ELİF ERTURAN

Güven Mah. Erguvan Sok. No: 30/1 Güngören/İstanbul
Tel: 0212 507 11 27 / 0537 237 55 37
e-mail:eliferturann@hotmail.com

Kişisel Bilgiler:

Doğum Yeri: İstanbul
Doğum Tarihi: 09.11.1982
Medeni Durum: Bekar

Eğitim:

- 2005-2009 Yıldız Teknik Üni., Türk Dili, Tezli Yüksek Lisans
- 2005-2006 İstanbul Üniversitesi Tezsiz Yüksek Lisans (Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği)
- 2000-2004 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
- 1997-2000 Kemal Hasoğlu Lisesi

İş Deneyimi:

- Özel Ataşehir Adıgüzel Güzel Sanatlar Lisesi, Edebiyat Öğretmenliği (2008-...)
- Farklı Yöntem Dershanesi, Türkçe Öğretmenliği (2008)
- Bahçelievler Kemal Hasoğlu Lisesi, Edebiyat Öğretmenliği (2007)
- Bahçelievler Anadolu Lisesi, Edebiyat Öğretmenliği (2006)
- YTÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrenci Asistanlığı (şubat-temmuz 2005)
- Birim Eğitim Merkezi Türkçe Etüt Öğretmenliği (2004)

Kurs, Seminer ve Stajlar:

- Farklı Yöntem Dershanesi, Türkçe Öğretmenliği Stajı (2007-2008)
- Edebiyat Öğretmenliği Stajı, Avcılar İnsa Lisesi (2005-2006)
- YTÜ Edebiyatımıza Hayat Verenler-Orhan Okay Söyleşisi (Mayıs 2006)
- MSGSÜ 2. Divan Edebiyatına Modern Yaklaşımlar Konferansı (Mayıs 2006)

YTÜ Türk Dili Seminerleri(Genel Dil Bilimi, 2006)

MSGSÜ 1.Sebk-i Hindi Konferansı (Mayıs 2005)

YTÜ Proficiency(İngilizce) Hazırlık Kursu(2005 Mart-Ağustos)

TZT Kültür Merkezi Hilmi Yavuz'la Şiir ve Poetika Seminerleri(Şubat 2002-Mayıs 2004)

Yabancı dil:

İngilizce : okuma-iyi, konuşma-orta, yazma-iyi

Bilgisayar Bilgileri:

MS Office Programları (Word-çok iyi, Excel-iyi, internet-explorer-çok iyi)

Referanslar:

Gülin Özkan, Bahçeşehir Eğitim Kurumları Basın ve Halkla İşk.Koordinatörü (0533 328 08 67)

Yard. Doç.Dr. Sevim Yılmaz Önder,Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Görevlisi (0536 626 53 11)

Prof. Dr. Zuhale Ölmez YTÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı 0535 546 65 55

İlgi Alanları:

Müzik,sinema,edebiyat,tiyatro,dans,genetik bilimi,resim.